Göteborgs Stad

ÖVERSIKTSPLAN FÖR GÖTEBORG

Samrådshandling december 2018

MEDVERKANDE

Projekledare

Anna Olsson, stadsbyggnadskontoret

Sara Brunnkvist, stadsbyggnadskontoret

Ansvarig arbetsgrupp för framtagandet av översiktsplanen

Emma Josefsson, trafikkontoret

Emma Johansson, park- och naturförvaltningen

Karin Vilhelmson, park- och naturförvaltningen

Joel Blomgren, fastighetskontoret

Lars Johansson, fastighetskontoret

Ulf Moback, stadsbyggnadskontoret

Carolin Folkeson, Norconsult AB

Deltagare i arbetsgrupper

Stadsbyggnadskontoret

Malin Klarkvist, Johanna Fredin, Anna Noring Hantin, Martin Knape, Mie Svennberg, Dag Magnusson, Chrisitan Bergman, Charlotte Olsson, Jessica Andersson, Monica Wincentsson, Erik Hansson, Malin Finlöf, Johanna Carlsson

Konsulter

Martin Nord, Sonja Pettersson, Sara Rydbeck, Paula Widmark (Norconsult AB)

Layout: Jörgen Svensson (WSP)

Illustrationer: Ida Brogren (Vres), Norconsult AB och stadsbyggnadskontoret

Foton: Se intill respektive foto

Tryck: Lenanders grafiska, Kalmar 2019

FÖRORD

Det du nu håller i din hand är ett förslag till ny översiktsplan för Göteborg. Alla kommuner ska enligt plan- och bygglagen ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen. Den ska ange inriktningen för hur hållbar stadsutveckling ska ske samt hur användningen av mark, vatten och bebyggelseområden ska utvecklas, både på kort och lång sikt. Arbetet med att ta fram en ny översiktsplan rymmer därför en dialog om framtidens Göteborg med göteborgarna, med myndigheter och andra samhällsbyggnadsaktörer. Den dialogen kommer vi föra under samrådet. Den viktigaste frågan att besvara är om detta förslag kan leda Göteborg mot hållbar stadsutveckling. De synpunkter som vi får på förslaget är mycket viktiga för att översiktsplanen i sitt slutformat ska vara trovärdig och funktionell.

Göteborgs gällande översiktsplan antogs av kommunfullmäktige 2009. Sedan dess har en rad förändringar skett i Göteborg och i omvärlden, samtidigt som kunskapen om flera av översiktsplanens strategiska frågor har vidareutvecklats och fördjupats. Kommunala och regionala mål och strategier har tillkommit.

I september 2017 gav Göteborgs kommunfullmäktige byggnadsnämnden i uppdrag att ta fram ett förslag till ny översiktsplan för Göteborg. I uppdraget angavs att utgångspunkten för den nya översiktsplanen ska vara en inriktning mot den täta, gröna blandstaden genom komplettering av den byggda staden i kombination med byggande i strategiska knutpunkter. För en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar stadsutveckling ska Göteborg byggas tätare så att fler invånare får möjlighet till ett enkelt vardagsliv, med gångavstånd till kollektivtrafik och service.

Översiktsplanen spänner över flera tidshorisonter. Den ska fungera som stöd för detaljplaner, bygglov och andra tillstånd och beslut som rör stadens utveckling direkt när den antas. För perioden fram till 2035 innehåller planen mer konkreta inriktningar och rekommendationer. Vad gäller stadens behov av utbyggnad av bostäder och arbetsplatser blickar översiktsplanen fram till 2050. I vissa fall sträcker sig planens tidshorisont även längre än så. Detta gäller framför allt inriktningar för att ha en handlingsfrihet även för förändringar på mycket lång sikt.

Förslaget till ny översiktsplan har tagits fram av stadsbyggnadskontoret i samverkan med park- och naturförvaltningen, trafikkontoret och fastighetskontoret. Under arbetets gång har även dialoger förts med olika aktörer och målgrupper. Förslaget skickas på remiss under perioden 16 januari-26 april 2019. Alla är välkomna att lämna synpunkter på förslaget. Dessa synpunkter sammanställs i en samrådsredogörelse, bearbetas och tas om hand i ett vidareutvecklat förslag. Översiktsplanen antas slutligen av kommunfullmäktige.

Göteborg, december 2018

Henrik Kant
Stadsbyggnadsdirektör
Stadsbyggnadskontoret

Katja Ketola
Chef strategiska avdelningen
Stadsbyggnadskontoret

INNEHÅLL

Förord 3
Översiksplanens innehåll 6
Målbild 7

1. UTGÅNGSPUNKTER 8
Bakgrund 9
Utmaningar 10
Hållbar utveckling är utgångspunkten 14

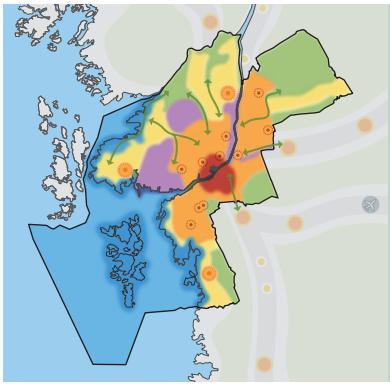

2. UTVECKLINGSSTRATEGI 16
Planera för en nära stad 17
Planera för en sammanhållen stad 18
Planera för en robust stad 19
Strategikarta 21

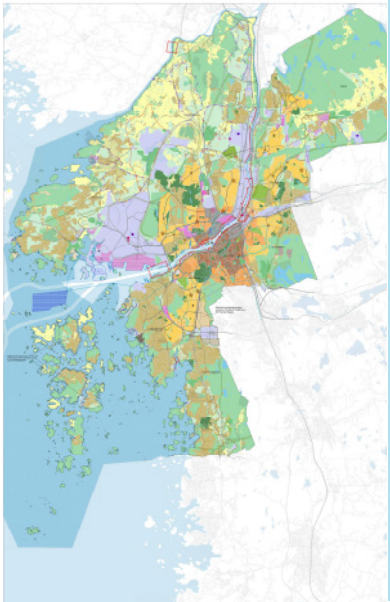

3. GEOGRAFISKA INRIKTNINGAR 28
Mark- och vattenanvändning 29
Delområden 39
Östra Göteborg 40
Örgryte–Härlanda 44
Centrum 48
Majorna-Linné 52
Lundby 56
Askim–Frölunda–Högsbo 60
Västra Göteborg 64
Västra Hisingen 68
Norra Hisingen 72
Angered 76

4. TEMATISKA INRIKTNINGAR 80

Levande stadsmiljö 81
Trafik och infrastruktur 86
Grönområden och vattenmiljöer 94
Bostäder och samhällsservice 101
Handel och näringsliv 105
Hälsosam livsmiljö 112
Teknisk försörjning 121
Mellankommunala och regionala frågor 124

5. RIKSINTRESSEN 128

Riksintressen och översiktsplanen 129
Riksintressen 4 kap Miljöbalken 130
Riksintressen 3 kap Miljöbalken 133

HÅLLBARHETSBEDÖMNING 146

Inledning 147
Sammanfattning 150
Hållbarhet 152
Miljökonsekvenser 154
Sociala konsekvenser 163
Ekonomiska konsekvenser 169
Genomförande av översiktsplanen 173

ÖVERSIKSPLANENS INNEHÅLL

Översiktsplanen ska ange
- grunddragen i fråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden
- kommunens syn på hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras
- hur kommunen avser att tillgodose de redovisade riksintressena och följa gällande miljökvalitetsnormer
- hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen
- hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder.

Översiktsplanens delar

Samrådsförslaget till ny översiktsplan omfattar en planbeskrivning (denna handling) och markanvändningskartan. Planbeskrivningen omfattar en utvecklingsstrategi, inriktningar för mark- och vattenanvändning och hänsyn till allmänna intressen. Till översiktsplanen hör även en konsekvensbeskrivning.

Parallellt med med detta förslag till ny kommunomfattande översiktsplan tas förslag till fördjupningar av översiktsplanen fram för Centrala Göteborg och Högsbo-Frölunda. Arbetet med en fördjupning av översiktsplanen pågår även för Västra Arendal och Torsviken.

Till översiktsplanen hör ytterligare ett antal fördjupningar och tematiska tillägg. I samband med att denna översiktsplan antas föreslås att följande fördjupningar och tematiska tillägg ska vara fortsatt aktuella:
- Mölndalsåns dalgång (2016, även antagen av Mölndals Stad)
- Södra Askim (2011)
- Förorenade områden (2006)
- Översvämningsrisker (godkänd i Byggnadsnämnden 2018)

Övriga nu gällande fördjupningar och tillägg är till stora delar antingen genomförda eller på andra sätt inaktuella eller otidsenliga. De bör därför upphävas i samband med att ny kommuntäckande översiktsplan antas. Frågor eller ställningstaganden som fortfarande är aktuella kommer att arbetas in i denna kommunomfattande översiktsplan.

MÅLBILD

Hållbar stad, öppen för världen

I framtidens Göteborg har boende och besökare jämlik tillgång till stadens resurser. Alla göteborgare har förutsättningar till en passande bostad och en bra livsmiljö vilket bidrar till en enklare vardag. Den hållbara staden ger god tillgång till stadens hela utbud och möjlighet att lösa de viktigaste vardagsbehoven i närområdet.

I framtidens Göteborg känner invånarna tillit till samhället och har inflytande över sina liv. Göteborg är en sammanhållen stad med en struktur som håller ihop olika områden och de människor som lever och verkar där. Det är enkelt för alla att ta sig mellan arbete, bostad, rekreation och nöjen.

Här finns mötesplatser för alla där vardagslivets behov av aktivitet och avkoppling samsas, men också platser där människor kan träffas och umgås utan att behöva köpa något. Göteborg erbjuder storstadens möjligheter men har behållit närheten och personligheten från tiden när staden var mindre. Staden har investerat i attraktiva stadsmiljöer som promenadstråk och ett stort utbud av butiker, kultur och evenemang. Här finns en bredd av arbetsplatser och bostäder. Skolor, vårdcentraler och annan offentlig service finns nära.

I framtidens Göteborg är en klimatsmart och robust stad. Det är enkelt att leva hållbart med begränsad klimatpåverkan. Grönska i den täta staden är viktigt ur både ett socialt och ekologiskt perspektiv. När regnmängderna ökar finns naturområden som kan ta emot vatten. Det grönskande och vattennära Göteborg inbjuder boende och besökare att gå och cykla. Den nära tillgången till parker, natur och vatten bidrar till ökad hälsa och människors känsla av välmående.

Göteborg är en stad som är öppen för världen. Här är tillgången till arbetsplatser stor tack vare ett mångsidigt och konkurrenskraftigt näringsliv som står stadigt i den globala ekonomin. Verksamheter och människor har lätt att finna varandra och det finns rum för innovation och kreativitet. Göteborg är kärnan i regionen och en motor för hållbar tillväxt. Stadens blandade befolkning, akademi och mångsidiga näringsliv ger impulser till och från hela världen. Det är enkelt att resa inom Göteborg, men också till övriga Sverige och utomlands. Göteborgs är en internationell förebild för förmågan att samarbeta i en miljö där människor utvecklas och trivs. Göteborg erbjuder goda förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.

1. UTGÅNGS-PUNKTER

Hållbar stadsutveckling är det övergripande målet för översiktsplanen. Därför är inriktningen i översiktsplanen att fortsätta planera och bygga Göteborg tätt, grönt och blandat.

Idag bor över en halv miljon invånare i Göteborg och varje år ökar stadens befolkning. Det är en utmaning att planera hållbart för att möta denna befolkningsutveckling, så att det kontinuerligt byggs tillräckligt med bostäder, kommunal service och mer kollektivtrafik. Det delade Göteborg, med stora skillnader i livsvillkor mellan stadsdelar och med starka barriärer i form av trafikleder, är en annan utmaning som översiktsplanen måste hantera. Den tredje stora utmaningen är klimatförändringarna och stadens alltför stora förbrukning av naturresurser.

Översiktsplanen tar sin utgångspunkt i dessa utmaningar och ska samtidigt svara mot lokala såväl som regionala, nationella och internationella mål om hållbarhet.

BAKGRUND

Göteborg är en stad med flera tydliga karaktärsdrag som tillsammans sätter en speciell prägel på staden. Det kuperade landskapet och näringar knutna till älven har tillsammans med gränsdragningar och olika sätt att planera och genomföra utbyggnadsetapper under olika skeden skapat ett karaktäristiskt mönster av små, avgränsade stadsdelar. Även om staden i många historiska skeden tagit stort intryck av rörelser i andra städer i Europa, är kombinationen av vilka internationella influenser som inspirerat unik. Den byggda miljön är idag en kombination av tidstypiska historiska lager, från 1600-talets fästningsstad till 1700-talets öppna handelsstad, som sedan övergick i industristad. Expansionen av hamn, varvs- och verkstadsindustri lade grunden till urbaniseringen. 1900-talets stora samhällsbygge påverkade Göteborg i stor grad och är bland annat synligt i våra yttre stadsdelar. Till detta tillkommer vår samtida utveckling med Göteborg som kunskapsstad och evenemangsstad, samt en stadsutveckling med fokus på att omvandla före detta hamnområden och förtäta inom den redan byggda staden.

Idag bor drygt 564 000 invånare i Göteborg. Under 2000-talet har antalet invånare ökat med närmare 100 000 personer och folkmängden i Göteborg förväntas fortsätta att öka. Befolkningstillväxten har främst berott på en mer eller mindre kontinuerlig ökning av födelseöverskottet samt positiv nettoflyttning.

Göteborg förväntas ha cirka 700 000 invånare 2035 och cirka 800 000 invånare 2050. Det innebär en befolkningsökning om 1-1,5 procent per år, högre procentuell ökning de första åren, lägre efter 2035. Den förväntade befolkningstillväxten är ett resultat av att skillnaden mellan antal in - och utflyttade personer är fortsatt positiv och att antalet födda är fler än antalet avlidna. Befolkningen förväntas växa inom alla åldersgrupper. Sett i ett övergripande perspektiv förväntas dock inte befolkningens åldersstruktur att förändras i någon påtaglig utsträckning. En bedömning om förväntad befolkningstillväxt är alltid osäker, särskilt på längre sikt. Ökningen kan komma att förskjutas i tid – åt båda håll.

> *Göteborg förväntas ha cirka 700 000 invånare 2035 och 800 000 invånare 2050.*

Göteborg fungerar som motor för hela regionen. Inom de närmaste 10–15 åren förväntas arbetsmarknadsregionen växa från dagens 1,17 miljoner till 1,75 miljoner invånare. Det ger förutsättningar för en mer robust ekonomi som inte är beroende av enskilda branscher och arbetsgivare. På sikt stärker det hela västsverige. En stark kärna är en förutsättning för att Göteborg och hela regionen ska fortsätta utvecklas i den riktningen. Vad som skapar tillväxt är en komplex fråga. Några förutsättningar som bedöms ha stor betydelse är folkmängd, befolkningens åldersstruktur, andel förvärvsarbetande och näringslivets branschstruktur. Tillgången till högutbildad arbetskraft är en viktig lokaliseringsfaktor för företag och väsentlig för att nå en positiv ekonomisk utveckling. Generellt har befolkningsrika regioner haft en avsevärt bättre ekonomisk utveckling än mindre regioner. Ju starkare den regionala kärnan är, desto bättre blir möjligheterna för tillväxt i orterna runt omkring.

> *Göteborg fungerar som motor för hela regionen.*

I dag pendlar varje dag 120 000 personer in till Göteborg och drygt 50 000 personer pendlar ut. På 20 års sikt förväntas antalet arbetstillfällen i staden öka med 120 000 och med 50 000 i arbetsmarknadsregionen. Det kommer medföra ytterligare in- och utpendling. Särskilt i Göteborgs centrala delar finns en utmaning att möta tillgänglighet ur ett regionalt perspektiv samtidigt som de lokala/vardagsnära perspektiven behöver värnas.

UTMANINGAR

Göteborg står inför flera stora samhällsutmaningar. Flera av dessa är globala utmaningar. Stadsutvecklingen är en del i dessa utmaningar men kan också vara en del av lösningen. Översiktsplanen behöver särskilt möta tre av dessa utmaningar.

Göteborg är en delad stad

Det finns stora skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg. Ojämlikheten mellan stadens områden och grupper är tydlig och allvarlig. Grundläggande förutsättningar är att ha en trygg boendemiljö, att känna tillhörighet, en passande och ekonomiskt överkomlig bostad samt en närmiljö som är omhändertagen och välfungerande. Det är också grundläggande att ha tillgång till stadens resurser i form av service, arbetsplatser, kollektivtrafik, offentliga plaster och grönområden. Idag har inte alla invånare tillgång till dessa grundläggande förutsättningar, vilket påverkar hälsa, tillit, delaktighet och sammanhållning i staden.

Den fysiska miljön vi lever och verkar i har stor betydelse för människors livsvillkor. I delar av Göteborg saknas ett tillräckligt lokalt utbud av offentlig och kommersiell service liksom välgestaltade och omhändertagna miljöer. Tillgång eller bristande tillgång till grundläggande service kan förstärka segregationsmönstren i staden. Detta får konsekvenser för både individer och för hela grupper. Det är en utmaning att säkerställa plats för rekreation och samspel för barn

Läs mer

Jämlikhetsrapporten 2017: Skillnader i livsvillkor i Göteborg

Järntorget
Foto: Beatrice Törnros

och unga genom tillgång till friytor och bra utemiljöer för lek och utevistelse vid bostäder, fritidshem, förskolor och grundskolor.

Boendesegregation ökar i Göteborg. De geografiska skillnaderna vad gäller boendeform och kostnadsnivåer är tydliga och påverkar var grupper med olika socioekonomiska förutsättningar bor. I Göteborg, som i många andra större städer, råder bostadsbrist vilket innebär att alla inte har tillgång till en passande och ekonomiskt överkomlig bostad. En långvarig bostadsbrist påverkar många delar av samhället och kan i förlängningen också bromsa Göteborgs ekonomiska utveckling. Bostadsbrist kan dessutom kopplas till sämre hälsa i befolkningen, hemlöshet och till trångboddhet som är vanligt bland ekonomiskt utsatta barnfamiljer.

Göteborg är också delad av barriärer. Många av stadens olika delar kringgärdade av fysiska och mentala barriärer vilka behöver överbryggas. Tillgänglighetem till de gemensamma rummen är inte likvärdiga. En utmaning blir hur vi med hjälp av t ex kollektivtrafik eller placeringar av större samhälleliga institutioner binder samman staden och om staden kan länkas samman genom ny bebyggelse eller nya stråk.

Förbrukning av naturresurser och klimatpåverkan

Världens naturresurser förbrukas idag på ett ohållbart sätt och särskilt stort är problemet i den utvecklade delen av världen. Göteborg är inget undantag och stadens invånare bidrar till den utarmning av världens naturresurser som sker. Denna trend behöver vändas och staden behöver arbeta hårt för att bli mer hållbar. Stadens utveckling behöver ske på ett sätt som tar i anspråk minimalt av jordens resurser och som ger förutsättningar för stadens invånare att leva långsiktigt hållbart.

En tydlig effekt av vår överkonsumtion är klimatpåverkan. Sedan 1990 har utsläppen inom stadens gränser minskat men ligger kvar på en ohållbart hög nivå. Det gäller också i ett konsumtionsperspektiv där göteborgarens samlade växthusgasutsläpp per capita idag uppskattas till 8 ton per år och skulle ur ett hållbarhetsperspektiv snabbt behöva minska till nära noll.

Stadsutvecklingen är en viktig pusselbit för att nå ett samhälle där naturresurser förbrukas på ett långsiktigt sätt och klimatpåverkan är på en acceptabel nivå. Vi behöver bygga en samhällsstruktur och en stad som stödjer och möjliggör ett hållbart vardagsliv. Det handlar om att minska resursförbrukningen inom områden som energiförbrukning, transportsektorn och invånarnas konsumtion. Transportsektorn stod 2011 för ungefär en tredjedel av koldioxidutsläppen, så förändringar inom denna sektor spelar en viktig roll för att nå klimatmålen.

Göteborg orsakar utsläpp av växthusgaser både lokalt och globalt och bidrar därmed till den pågående processen med klimatförändringar. Det får effekter såsom smältande glaciärisar och havsnivåhöjning, extrema vädersituationer och spridning av sjukdomar. Ett förändrat klimat kommer att påverka Göteborg på flera sätt. Det finns risk för att oväntade och extrema väderhändelser kommer att bli fler och mer frekventa i Göteborg. Staden måste anpassas för att bostäder och infrastruktur ska kunna stå emot klimatrelaterade utmaningar som till exempel extrem nederbörd, höga flöden, höjd havsnivå och extremt långvariga värmeperioder. De för staden största utmaningarna framåt är organisation och finansiering för dessa åtgärder.

Illustrationen visar vilka aktiviteter som bidrar till mest respektive minst utsläpp. (Klimatstrategiskt program, Göteborgs stad, 2014)

Gamlestaden
Foto: Marie Ullnert

Göteborg växer

Göteborg behöver ta höjd för att staden ska kunna växa med ungefär 250 000 nya invånare fram till 2050. Det innebär att det behöver byggas ungefär 120 000 bostäder till 2050. Därutöver behöver även ett stort antal arbetstillfällen tillkomma. Att vara en växande storstad skapar möjligheter som inte alla kommuner kan glädjas åt och som vi inte ska ta för givna. Här finns till exempel universitet, operahus och stora sjukhus, unika värden som inte finns på andra platser i västsverige. Här koncentreras ett brett utbud av kompetenser, arbetstillfällen och aktiviteter som leder till en positiv regional utveckling. Befolkningstillväxten är samtidigt en utmaning då den skapar fortsatt efterfrågan på bostäder och samhällsservice av olika slag. Göteborg har dessutom en brist på både bostäder och samhällsservice sedan tidigare som behöver byggas ikapp. Nya lösningar behöver utvecklas parallellt med, och i takt med befolkningsökningen.

Att Göteborg växer i både befolkning och arbetstillfällen gör att konkurrensen om marken ökar. När vi förtätar staden är det en utmaning att säkerställa tillräckligt utrymme för samhällsservice såsom exempelvis förskolor, skolor, teknisk försörjning och grönområden. Det kan också uppstå konflikt om att bevara natur- och kulturmiljöer samt mellan bostäder och störande verksamheter. Barns rörelsefrihet i närmiljön och i staden har begränsats under de senaste årtiondena och barns behov av friytor, såsom ytor på skol- och förskolegårdar, prioriteras ofta inte när vi förtätar staden. Även gröna miljöer tenderar idag att bortprioriteras trots att avsaknad av gröna miljöer i bostadsområden ökar risken för för tidig död.

Den ökande befolkningen innebär ökade krav på tillgänglighet inom staden och i regionen. Människors mobilitet måste lösas på smarta, innovativa sätt för att staden ska kunna utvecklas på ett hållbart sätt. En tätare stad ger förutsättningar för ny yteffektiv och kapacitetsstark kollektivtrafik, som inte har varit möjlig i dagens relativt glesa Göteborg. Infrastrukturen måste dock utvecklas i takt med befolkningsökningen. Med dagens system för investeringar i infrastruktur finns risk för avsevärd eftersläpning. Det kan allvarligt minska tillgängligheten både inom staden och i regionen.

HÅLLBAR UTVECKLING ÄR UTGÅNGSPUNKTEN

Översiktsplanen utgår från såväl stadens mål- och styrdokument som de mål, planer och program på regional och nationell nivå som har betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen. Nedan redovisas ett urval av de viktigaste övergripande målen - internationella, regionala och lokala - som översiktsplanen behöver svara upp till.

Globala hållbarhetsmål

FN har antagit 17 globala mål och en agenda för att nå ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Världens länder ska fram till år 2030 gå mot en hållbar, rättvis och jämlik framtid utan fattigdom och hunger. Samtliga mål är vägledande för en hållbar stadsutveckling för Göteborg. Särskilt relevant för översiktsplanen är mål 11 som innebär att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara. Den nya urbana agendan som antogs av UN-Habitat 2015 är en konkretisering av mål 11 om hållbar stadsutveckling. För att lyckas behöver de globala hållbarhetsmålen och den nya urbana agendan genomföras på lokal nivå.

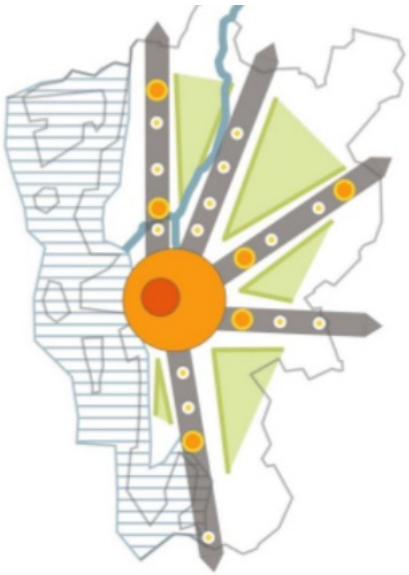

Göteborgsregionens strukturbild

Hållbar tillväxt och Göteborgsregionens strukturbild

Gemensamt har Göteborgsregionen (GR) kommit överens om att befolkningen ska öka med minst 10 000 invånare per år och att Göteborgs- regionen ska utvecklas till en stark och tydlig tillväxtregion i Europa. Den lokala arbetsmarknaden ska omfatta 1,75 miljoner invånare år 2030. Regionen ska utvecklas enligt den gemensamma strukturbilden med en stark och attraktiv regional kärna och längs tydliga stråk med ett flertal starka och attraktiva regiondelscentrum. Transportsystemet ska stödja strukturbilden genom kapacitetsstarka stråk med attraktiv kollektivtrafik. Minst 40 procent av resorna i Göteborgsregionen ska göras med kollektivtrafik år 2025. De gröna kilarna ska tas till vara och utvecklas för att stärka Göteborgsregionen som helhet.

Program för en jämlik stad

I Göteborgs program för en jämlik stad lyfts fyra målområden fram som tillsammans visar vad det samlade jämlikhetsarbetet i Göteborgs stad ska rikta in sig mot för att nå målet att Göteborg ska vara en jämlik stad. Ett av de fyra målområdena är att skapa hållbara och jämlika livsmiljöer. Inom detta målområde finns följande strategier: jämlik tillgång till stadens resurser, öka tillgången till bostäder, minska boendesegregation, skapa förutsättningar för en fungerande närmiljö samt öka delaktighet och inflytande i stadsutvecklingen.

Miljökvalitetsmål

Det svenska miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljökvalitetsmål med preciseringar och ett tjugotal etappmål. Generationsmålet visar riktningen för vad som måste göras inom en generation för att miljökvalitetsmålen ska nås. Ett av miljömålen – god bebyggd miljö - syftar till att uppnå hållbar utveckling i den byggda miljön genom att ekologiska, sociala och ekonomiska

aspekter vägs in. Miljökvalitetsmålen har brutits ner till regionala miljömål av länsstyrelsen tillsammans med Västra Götalandsregionen (VGR) och på lokal nivå för Göteborgs stad. De lokala miljömålen har idag dålig måluppfyllelse och prognosen för att klara målen ser inte bra ut.

Göteborgs miljöprogram för år 2013–2020 innehåller en handlingsplan med 189 åtgärder för att försöka nå de lokala miljömålen. Åtgärderna berör minskad klimatpåverkan, ökad andel hållbart resande, ökad resurshushållning, en sundare livsmiljö, främjad biologisk mångfald, tillgängliga och varierade parker och naturområden och Göteborgs stad som föregångare.

Klimatstrategiskt program

Göteborgs stads klimatstrategiska program innehåller nio strategimål om bland annat energikällor, avfall och utsläpp från transporter. Göteborgs stad ska vara föregångare och visa att det är möjligt att leva gott utan att bidra till negativ klimatpåverkan. Göteborgs stad har som mål att Göteborg år 2050 har en hållbar och rättvis utsläppsnivå av växthusgaser. Koldioxidutsläpp från vägtransporter inom Göteborg ska minska med minst 80 procent till år 2030 jämfört med år 2010. Göteborgs stad verkar därför för att biltrafiken ska minska med 25 procent oavsett befolkningsökning.

Regionala planer för transportinfrastruktur

Genom ett regionalt handlingsprogram för hållbara transporter (VGR) ska en omställning till ett hållbart transportsystem med lösningar på kort och lång sikt, drivas fram. Transportsystemet ska utvecklas i hållbar riktning genom en fortsatt satsning på kollektivtrafik, cykel och regionala järnvägar. Godstransporter på väg och järnväg ska förbättras och effektiviseras via Göteborgs hamn. Det ska finnas snabba resmöjligheter via Landvetter flygplats och högklassiga förbindelser på väg och järnväg till Oslo, Köpenhamn och Stockholm. Målbild Tåg 2035, pekar ut att tågresandet i västsverige ska trefaldigas från år 2006. Västra Götalands huvudorter ska knytas samman och bättre förbindelser till regioncentrum i grannlänen ska skapas. Tåget ska fungera som ryggrad vid pendlingsresor in mot Göteborg.

Göteborg, Mölndal och Partille har tillsammans med Västra Götalandsregionen tagit fram en målbild för stadstrafiken 2035 med syfte att öka kapaciteten i kollektivtrafiksystemet, kortare restider i stomnätet och bättre koppling mellan olika stadsdelar.

Övriga kommunala styrdokument

Göteborgs stads övergripande styrdokument är stadens budget. Andra viktiga styrdokument är exempelvis Kulturprogram, Program för biologisk mångfald och Näringslivsstrategiskt program. Hänvisningar till de mest relevanta styrdokumenten finns i anslutning till kapitlen om allmänna intressen/tematiska inriktningar.

Läs mer

Hållbar tillväxt: Mål och strategier med fokus på regional struktur, Göteborgsregionen (GR), 2013

Program för en jämlik stad 2018-2026, Göteborgs stad

Klimatstrategiskt program, Göteborgs stad, 2014

Göteborgs Stads miljöprogram 2013-2020 (aktualiserat 2018)

Miljökvalitetsmål för Göteborg, reviderade 2018

Västra Götalandsregionens program för hållbara transporter 2017-2020

Målbild Koll2035: Kollektivtrafikprogram för stomnätet i Göteborg, Mölndal och Partille, Västra Götalandsregionen, 2018

Målbild Tåg 2035, Västra Götalandsregionen, 2013

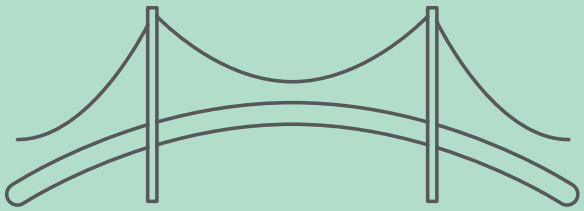

2. UTVECKLINGS-STRATEGI

Utvecklingsstrategin anger kommunens övergripande inriktning avseende strukturer och utbyggnadsordning. För att uppnå stadens målbild ska Göteborgs stad planera för en nära, sammanhållen och robust stad genom att komplettera den redan byggda staden. Särskilt fokus ligger på innerstaden, mellanstaden och stadens tyngdpunkter. Härigenom får göteborgarna tillgång till stadens utbud och förutsättningar för mer jämlika livschanser.

Utvecklingsstrategin består av tre prioriterade strategier och en karta med områdesvisa inriktningar. De prioriterade strategierna kompletterar varandra och ska användas tillsammans. Strategikartan visar kommunens långsiktiga intentioner och prioriteringar och vilka områden och stråk som kommunen särskilt vill utveckla.

PLANERA FÖR EN NÄRA STAD

Närhet bidrar till att göteborgarna får tillgång till stadens utbud och skapar underlag för handel och verksamheter. En blandning av funktioner skapar närhet och ökar attraktiviteten både dagtid och kvällstid. Det ger förutsättningar för korta avstånd mellan arbetsplatser och bostäder. Behovet av att resa minskar och fler kan klara vardagen genom att gå, cykla och åka kollektivt.

Utveckla stadens tyngdpunkter Göteborg ska gå mot en mer flerkärnig struktur med service, kultur och arbetsplatser på fler platser än i dagens centrum. Det ger förutsättningar för en bättre balans mellan olika stadsdelar och fler göteborgare får tillgång till stadens utbud på nära håll. Tyngdpunkterna har potential att få högre täthet av människor, bostäder och arbetsplatser.

Skapa fler gröna, tillgängliga offentliga rum Det ska vara lätt för alla att ta sig till parker eller naturområden nära bostaden. De gröna offentliga rummen ska vara trygga och inkluderande. Det är särskilt viktigt för barn och unga att kunna vistas på platser utan att vara i sällskap av vuxna och utan att betala. Sammanhängande grönska främjar såväl friluftsliv som växt- och djurliv. Alléer eller enskilda träd i stadens gator skapar intressanta gaturum samt ger bättre mikroklimat och luftkvalitet.

Förtäta för att höja kvaliteter och hushålla med resurser Fler invånare skapar bättre underlag för handel, service och kollektivtrafik. Förtätning drar nytta av det som finns. Befintliga resurser och redan gjorda investeringar kan nyttjas effektivt. Förtätning kan dessutom generera högre markvärden som skapar en vilja att investera. Att förtäta kräver dock förståelse och kunskap om hur vardagslivet påverkas.

Blanda för en god balans mellan olika funktioner En blandning av bostäder, arbetsplatser, service, aktiviteter och offentliga rum ska eftersträvas i både nya och befintliga områden. Blandning kan ske inom en stadsdel, ett kvarter eller en enskild byggnad. Genom att komplettera med det som saknas kan platser användas under större del av dygnet och attrahera människor med olika preferenser, förutsättningar och behov.

Tillåt stor variation av uttryck Variation tillåts genom en blandning av äldre och nyare bebyggelse, högre och lägre hus, breda och smala gator och olika arkitektoniska uttryck. Stadsrummets största kvaliteter ska finnas i ögonhöjd. God arkitektur och olika typer av parker och natur i hela staden kan göra göteborgarna stolta över sin stad och stadsdel.

PLANERA FÖR EN SAMMANHÅLLEN STAD

Fysisk och social sammanhållning hänger tätt ihop. Om stadens delar hänger ihop skapas förutsättningar för mer jämlika livschanser. Människor möts istället för att hållas isär av fysiska, och i många fall också sociala barriärer. Större trafikleder utgör idag kraftiga barriärer i staden. Göteborgs strukturer med älven, berg och större naturområden bidrar till stadens karaktär, identitet och kvaliteter, men kan också utgöra barriärer.

Skapa ett väl fungerande nätverk av gator och gångvägar Barriäreffekter från trafikleder och oanvända ytor ska överbryggas så att staden kopplas samman och får ett finmaskigt, sammanhängande gatunät. Orienterbara och gena kopplingar i gatunätet förbättrar tillgängligheten för alla trafikanter och gör det lättare att ta sig fram. Dessutom kan stadslivet spridas till fler platser. Gående och cyklister ska ges förtur på lokalgator och hastigheter i stadens lokalnät ska anpassas efter i första hand gående.

Bind ihop staden med snabb och pålitlig kollektivtrafik Kollektivtrafik är ett kapacitetsstarkt och effektivt sätt att resa och ökar tillgången till hela staden för fler. Satsning på kollektivtrafiken ska korta restiderna, öka kapaciteten och höja pålitligheten, framförallt i ett snabbt nät mellan stadens tyngdpunkter och till viktiga målpunkter.

Planera för ett varierat utbud av bostäder En variation av upplåtelseformer, bostadstyper och prisbilder bidrar till att möta göteborgarnas behov och efterfrågan samt motverkar segregation och polarisering. Det gäller inom staden som helhet men även inom olika stadsdelar och områden. Det ger förutsättningar för en blandad befolkningssammansättning och ett socialt blandat boende.

Bevara och skapa nya intressanta målpunkter Tillgång till offentliga rum och platser är en förutsättning för att mötas på jämlika villkor. Människor från olika sociala grupper kan då se varandra i det dagliga livet. Parker, torg, utsiktsplatser, badplatser, idrottsanläggningar, lekplatser och kulturhus är exempel på värdefulla offentliga platser som ska värnas och skapas.

PLANERA FÖR EN ROBUST STAD

Ett robust samhälle är tryggt och tål att det oförutsedda händer. Det har motståndskraft och anpassningsförmåga för att möta utmaningar som klimatförändringar och andra risker. Det har också hälsosam luftkvalitet, goda ljudmiljöer, och robust vattenförsörjning. I ett socialt robust samhälle har invånarna förtroende för varandra och för samhällets funktioner. Ett socialt robust samhälle har också förmåga att hantera förändring och kriser.

Planera för flexibilitet Göteborg ska kunna anpassas till ändrade förutsättningar över tid. För att klara detta behövs ödmjukhet inför omvärldsfaktorer vi idag till fullo inte kan förutse. Det kan till exempel handla om svängningar i konjunkturen, klimatförändringar eller strukturella förändringar. Flexibilitet kan bland annat innebära att planera för multifunktionell användning och ibland ha marginaler för olika typer av risker.

Hantera klimatförändringarna Göteborg ska anpassas till framtida högre havsnivåer och extrema vädersituationer genom att ge plats för vatten i staden. Göteborg bidrar till att begränsa klimatförändringarna genom ett resurseffektivt transportsystem och energieffektiva byggnader. Fler ska ha tillgång till stadens utbud med transportslag med liten miljpåverkan.

Bevara och utveckla ekosystemtjänster Ekosystemtjänster är ett samlingsnamn på de tjänster och produkter människan får av naturen som exempelvis mat, vatten, vattenrening, temperaturutjämning, friluftsliv, återhämtning och biologisk mångfald. Befintliga ekosystemtjänster ska så långt som möjligt bevaras och utvecklas vid planering och byggande. När grönytor anläggs ska ekosystemtjänster skapas i mesta möjliga mån.

Planera för ett mångsidigt och diversifierat näringsliv Ett diversifierat näringsliv säkrar arbetstillfällen över tid och genom konjunktursvängningar. Att förtäta med blandat innehåll i den redan byggda staden stärker Göteborg som regionens tillväxtmotor.

Delaktighet och öppenhet ska prägla planeringsprocesserna Förutsättning för invånarnas delaktighet kan ge positiva effekter både på individ- och samhällsnivå. Invånare bör bjudas in att delta i hela processen, från problemformulering till genomförande, för att känna tillhörighet och för att deras erfarenheter ska tas tillvara.

Kvillebäcken
Foto: Marie Ullnert

STRATEGIKARTA

Strategikartan visar huvuddragen i kommunens långsiktiga intentioner och prioriteringar. Den lyfter fram föreslagen utbyggnadsordning som innebär att fortsatt planering i Göteborg ska ske med inriktning mot komplettering i den redan byggda staden i kombination med byggande i särskilt utpekade tyngdpunkter. Innerstaden och mellanstaden bedöms tillsammans med ytterstadens tyngdpunkter kunna rymma merparten av stadens utbyggnadsbehov av bostäder och verksamheter på åtminstone 20-30 års sikt. Plats för hamn och verksamheter behöver säkerställas i anslutning till hamn, järnvägar och transportleder. I stadens ytterområden finns stora värdefulla naturområden och jordbruksmark. Här finns också områden med potential för framtida utbyggnad. Dessa ska sparas för att skapa handlingsfrihet för framtiden.

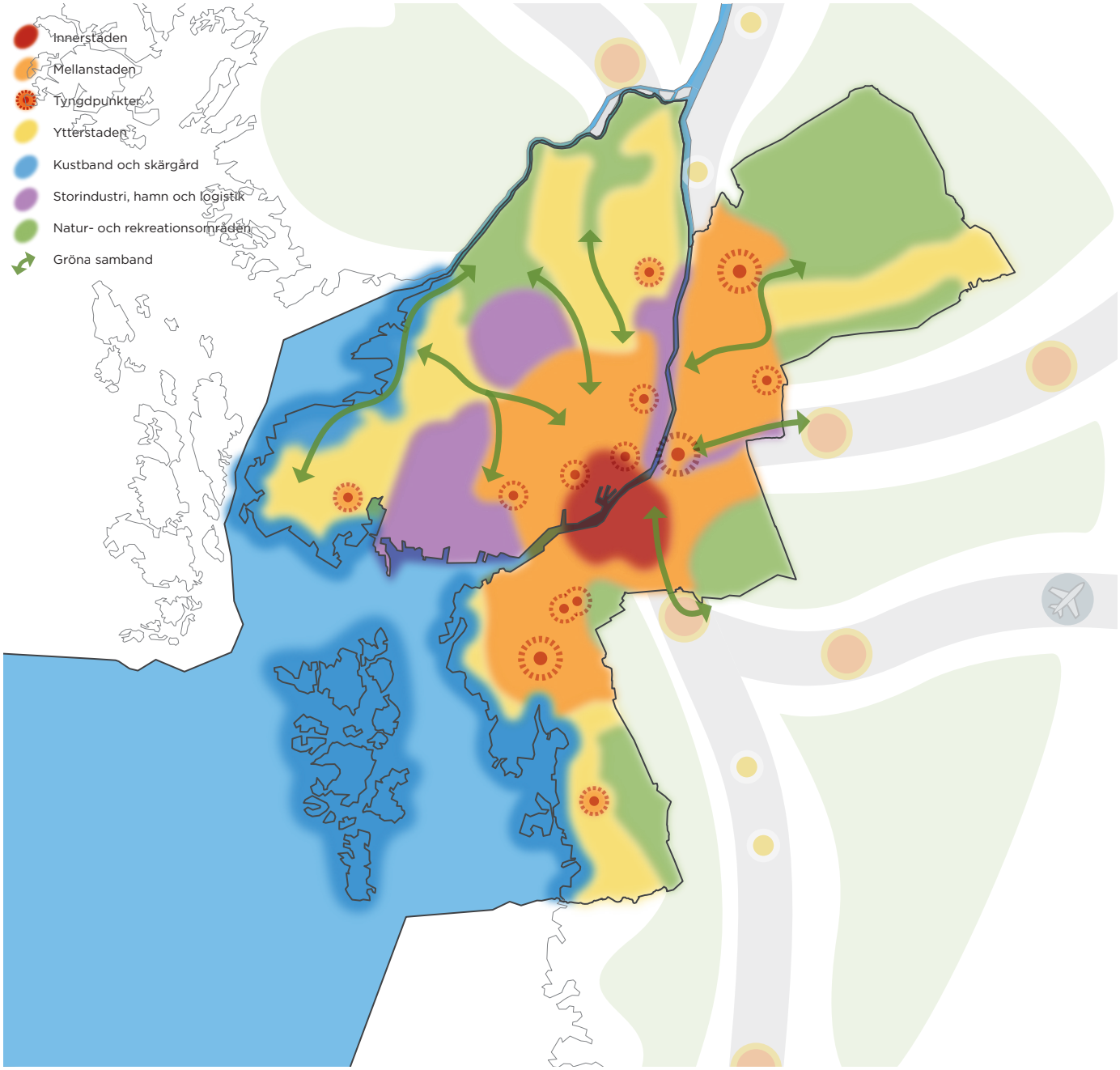

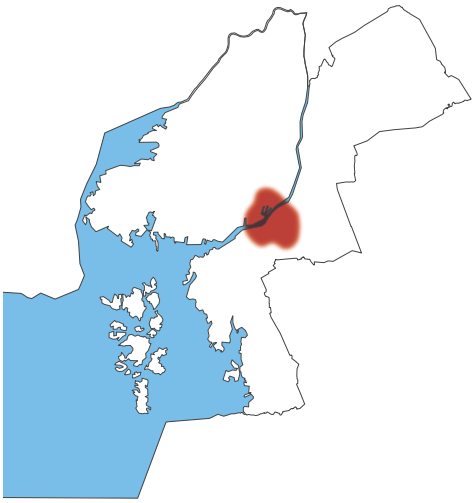

Innerstaden

Innerstaden består av stadens historiska centrum och utvecklingsområden på båda sidor om älven. Den äldre delen av innerstaden rymmer höga kulturhistoriska värden.

Innerstaden sammanfaller i stort med regionens kärna och rymmer många regionala funktioner. Här finns ett blandat innehåll med arbetsplatser, bostäder, handel, kultur, universitet/högskolor, parker och offentliga platser.

Innerstaden håller på att växa över älven genom att tidigare hamn-, järnvägs- och industriområden omvandlas till tät innerstadsmiljö.

Harry Hjörnes plats
Foto: Beatrice Törnros

Läs mer

Vision Älvstaden, Göteborgs stad, 2012

Översiktsplan för Göteborg, fördjupad för Centrala Göteborg, samrådshandling 2018

- Innerstaden ska vara en stark kärna och karaktäriseras av en hög täthet, ett blandat innehåll, gröna kvaliteter och god regional tillgänglighet. Innerstaden ska vara öppen, inbjudande, leva året runt och under en stor del av dygnet.
- Innerstaden ska kopplas samman över älven och till omgivande stadsdelar genom sammanhängande stadsstruktur.
- Älven och kanalerna ska vara synliga i stadsrummen och vara tillgängliga för alla.
- Gator och stråk ska utvecklas som stadsrum där gående, cyklister och kollektivtrafik prioriteras framför bil.
- Kulturhistoriska värden ska värnas och identitetsskapande karaktärer ska tas tillvara.
- Människors tillgång till värdefulla grönområden och gröna stråk ska värnas och utvecklas. Ekosystemtjänster ska skapas och om naturvärden försvinner ska de så långt som möjligt ersättas.

Mellanstaden

Mellanstaden är det sammanhängande stadsområdet utanför Göteborgs innerstad. Här finns boendemiljöer med olika karaktär och täthet, lokala torg och bostadsnära grönområden. Här finns också god kollektivtrafik, service och teknisk infrastruktur.

Mellanstaden har potential att få högre täthet av människor, bostäder och arbetsplatser och vid viktigare tyngdpunkter, på sikt, ett utbud som liknar innerstadens. Att förtäta i ger förutsättningar för ett mer lokalt stadsliv med möjligheter att klara vardagen till fots eller med cykel. Det bidrar till en sammanhållen stad och människor får tillgång till mer av stadens utbud nära bostaden.

Tyngdpunkterna i mellanstaden utgör lokala torg med relativt hög befolkningstäthet och tillgång till service. Flertalet av tyngdpunkterna ligger utmed spårvägs- eller stombussnätet eller sammanfaller med en viktig bytespunkt.

Kortedala torg
Foto: Anna Olsson

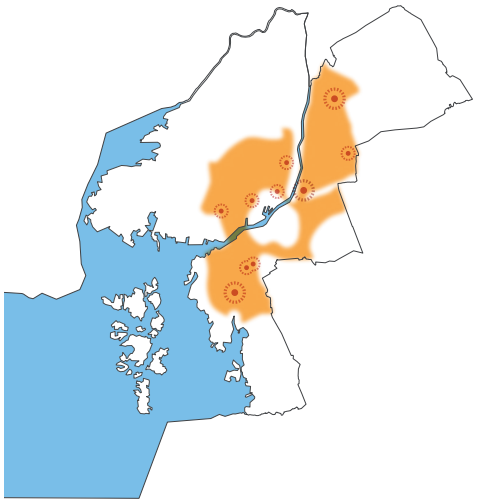

Läs mer
Strategi för utbyggnadsplanering Göteborg 2035, Göteborgs stad, 2014

- Mellanstaden ska förtätas, kompletteras och utvecklas.
- Ett högt markutnyttjande och en hög täthet ska eftersträvas, särskilt vid tyngdpunkterna.
- En blandning av bostäder med olika upplåtelseformer, arbetsplatser, offentlig och kommersiell service, rekreation och kultur ska eftersträvas.
- Handel och samhällsservice ska samlas vid mellanstadens tyngdpunkter.
- Möjligheten att gå och cykla och resa med kollektivtrafiken inom mellanstaden och till innerstaden ska förbättras. Befintliga bebyggelseområden ska kopplas samman och barriärer ska överbryggas.
- Människors tillgång till värdefulla grönområden och gröna stråk ska värnas och utvecklas. Borttagna naturvärden ska så långt möjligt ersättas.

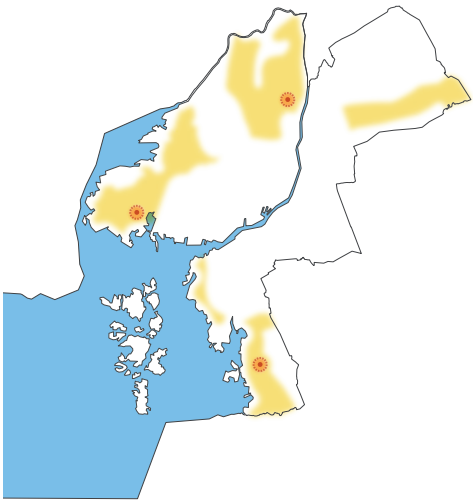

Ytterstaden

Göteborgs ytterområden utgörs till stor del av naturområden och jordbruksmark. Här finns även tätorter som Torslanda, Kärra och Brottkärr. Dessa orter har potential att utvecklas till tyngdpunkter för omkringliggande bebyggelse genom högre täthet av människor, bostäder och arbetsplater i anslutning till centrum. Här finns tillgång till service samt förutsättningar för god kollektivtrafik. Att förtäta i dessa tyngdpunkter ger förutsättningar för ett lokalt stadsliv med möjligheter att klara vardagen till fots eller med cykel. I ytterstaden finns även mindre orter som exempelvis Olofstorp, Gunnilse, Säve och Björlanda samt spridd bebyggelse på landsbygden.

Delar av stadens ytterområden är en värdefull reserv för stadsutveckling på längre sikt och ska därför inte byggas bort.

Bergum
Foto: Frida Winter

- Ytterstadens tyngdpunkter ska förtätas och kompletteras med bostäder med olika upplåtelseformer, arbetsplatser, handel och service.
- Befintliga mindre orter ska kunna kompletteras med ny bebyggelse för ökad blandning av bostadsformer och fler funktioner.
- Hänsyn ska tas till värdefull natur- och kulturmiljö vid all ny bebyggelse och infrastruktur.
- Möjligheten att gå och cykla inom ytterstadens tyngdpunkter och till deras omgivning ska förbättras.
- Utanför ytterstadens tyngdpunkter ska gälla en restriktiv hållning till ny bebyggelse som kan hindra framtida exploatering.
- Innan ytterstadens reserver för bostadsförsörjning tas i anspråk behöver fördjupade studier genomföras.

Kustband och skärgård

Kustbandet och skärgården är en viktig resurs för såväl boende i Göteborg och angränsande kommuner som för turister och andra besökande. Här finns bad, friluftsområden, värdefulla natur- och kulturmiljöer samt hamnar för framförallt småbåtar men även för fraktfartyg, fiske och färjeterminaler.

Södra skärgården har karaktär av landsbygd genom sin begränsade tillgänglighet till fastlandet. Här finns goda boendemiljöer med småskalig bebyggelse med i huvudsak småhus och samhällsservice.

Göteborgs stad deltar i ett projekt om mellankommunal kustzonsplanering under Göteborgsregionens ledning. Projektet syftar till att ta fram en gemensam strukturbild för kustzonen från Uddevalla i norr till Kungsbacka i söder. Resultatet kommer att arbetas in i översiktsplanen när det börjar bli klart.

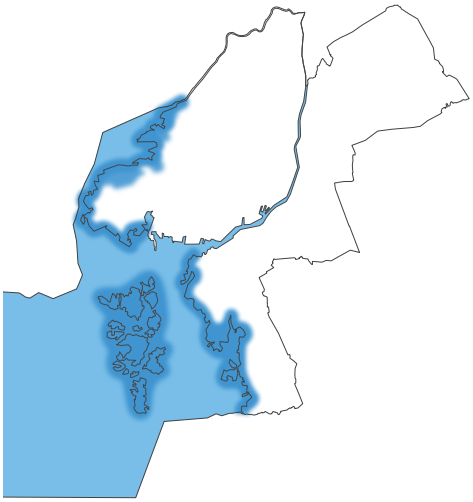

Galterö
Foto: Asbjörn Hansson

- Södra skärgården ska kunna kompletteras med ny bebyggelse för ökad blandning av bostadsformer och verksamheter. För kustbandet ska gälla en restriktiv hållning till ny bebyggelse.
- Natur-, kulturmiljö- och landskapsbildsvärden ska värnas och utvecklas.
- Värdefulla rekreationsområden ska bevaras och utvecklas. Sammanhängande gångstråk och ökad tillgänglighet till kusten ska eftersträvas.
- Kollektivtrafiken och förutsättningar att cykla till kustbandet och skärgården ska förbättras.
- Befintliga hamnar för fraktfartyg och fiske, småbåtshamnar, gästhamnar och färjeterminaler ska värnas och utvecklas.
- Havsmiljön ska värnas.

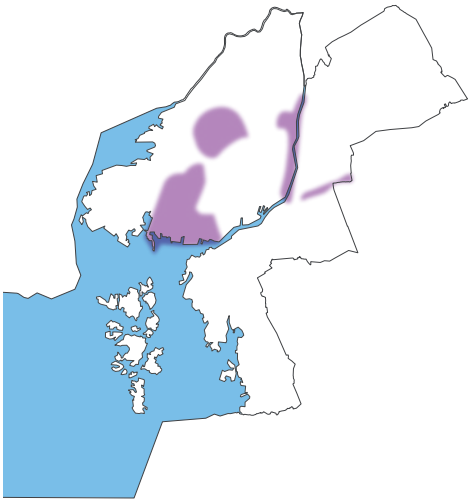

Storindustri, hamn och logistik

Områdena för storindustri, hamn och logistik rymmer yt- och transportkrävande verksamheter som ofta är störande. Här finns bland annat Göteborgs hamn och Volvos industriområden. Kring Göteborgs infarter finns verksamheter med koppling till logistikbranschen. Fordonsindustrin och dess komponentbolag är en av Sveriges största och viktigaste näringsgrenar och Göteborgs hamn är en av norra Europas viktigaste hamnar.

Goda kommunikationer på väg, järnväg och farleder är avgörande för att områdena ska fungera på ett bra sätt.

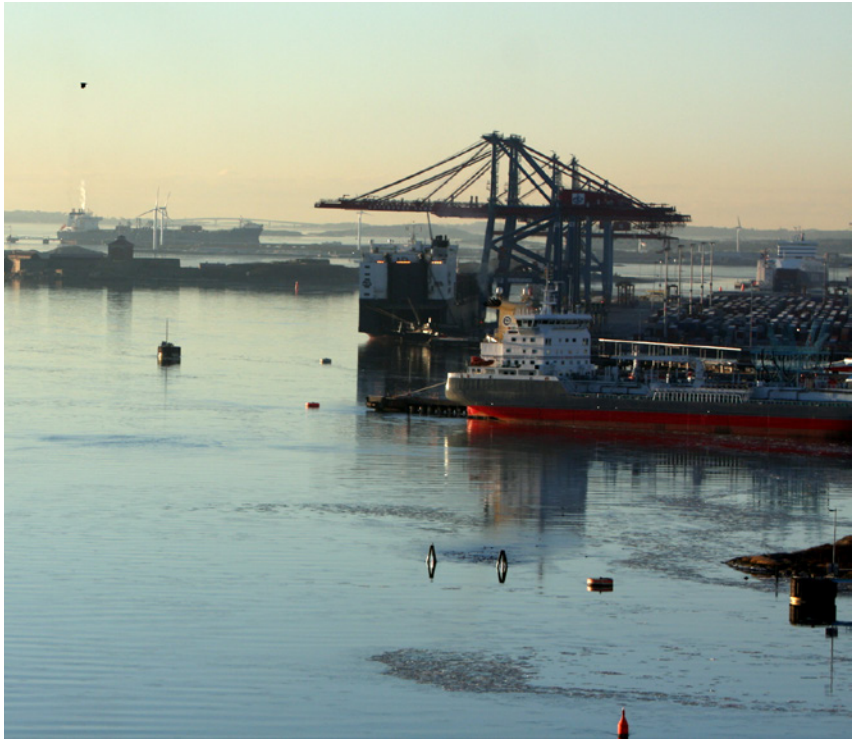

Göteborgs hamn
Foto: Klas Eriksson

- Verksamheter som är miljöstörande eller har stort behov av transporter och inte kan kombineras med bostäder ska prioriteras i dessa områden.
- Framkomlighet för transporter till och från hamn-, logistik- och storindustri ska värnas.
- Befintliga hamnar för fraktfartyg ska värnas och utvecklas.

Natur- och rekreationsområden och gröna samband

I stadens utkanter finns stora sammanhängande natur- och rekreationsområden; Vättlefjäll, delar av norra Hisingen (Nordre älvs estauarium, Göddered-Hakered, Jämmerberget och Skändla), Delsjöområdet, Ängårdsbergen och Sandsjöbacka. Naturområdena sträcker sig över flera kommuner och är en viktig tillgång för invånarna i både Göteborg och övriga berörda kommuner. Här finns skogsområden där man kan finna tystnad och lugn, idrott och lek, badplatser och andra möjligheter till rekreation och utevistelse. Områdena rymmer även odlingslandskap med kulturhistoriska värden och värdefulla vattendrag och har en viktig betydelse för en biologisk mångfald.

Flera natur- och rekreationsområden knyts samman av gröna och blå stråk såsom grönytor längs vattendrag eller gröna inslag i bebyggelsen (parker eller alléer). Vissa gröna och blå stråk sträcker sig in i mellanstaden och innerstaden. Vattendragen har ofta både höga naturvärden och upplevelsemässiga värden. De gröna sambanden fyller därmed både ekologiska och sociala funktioner.

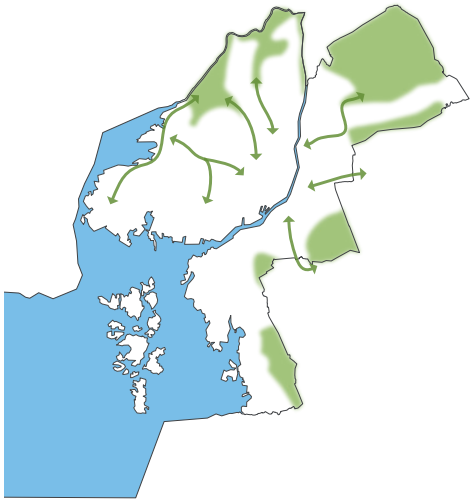

Hökälla
Foto: Peter Svensson

- Höga natur- och rekreationsvärden ska värnas och utvecklas. Gröna stråk som knyter samman natur- och rekreationsområdena ska värnas och utvecklas.
- Tätortsnära tysta områden ska värnas.
- Ingen ny bebyggelse bör tillkomma.
- Ny bebyggelse och infrastruktur som angränsar till naturområden ska utformas med hänsyn till naturvärdena.
- Besöksströmmar ska ledas bort från särskilt känsliga områden.
- Människors tillgång till värdefulla grönområden och gröna stråk ska förbättras genom exempelvis väl utformade entrépunkter och ökad kollektivtrafik.

3. GEOGRAFISKA INRIKTNINGAR

De geografiska inriktningarna beskriver hur mark, vatten och bebyggelse ska användas, utvecklas och bevaras. De innehåller dels rekommendationer för de områden som redovisas på markanvändningskartan, dels fördjupade beskrivningar av lokala förutsättningar för stadens utvecklingsmöjligheter.

MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

Rekommendationer för mark- och vattenområden i följande avsnitt ger vägledning för de olika områden som redovisas på markanvändningskartan. Rubrikerna i texten följer markanvändningskartans teckenförklaring och är uppdelade enligt kategorierna användning, utredningsområden samt hänsyn och värden.

Utöver de geografiska rekommendationerna, finns generella rekommendationer som gäller allmänt inom kommunen vid prövning av bygglov och förhandsbesked utanför detaljplan då detaljplaner upprättas. De grundas på kommunala ställningstaganden i olika beslut och på tillämpningar av lagstiftning och rekommendationer från andra myndigheter. Dessa rekommendationer finns redovisade i kapitlet *Tematiska inriktningar.*

Markanvändningskarta (se bilaga)

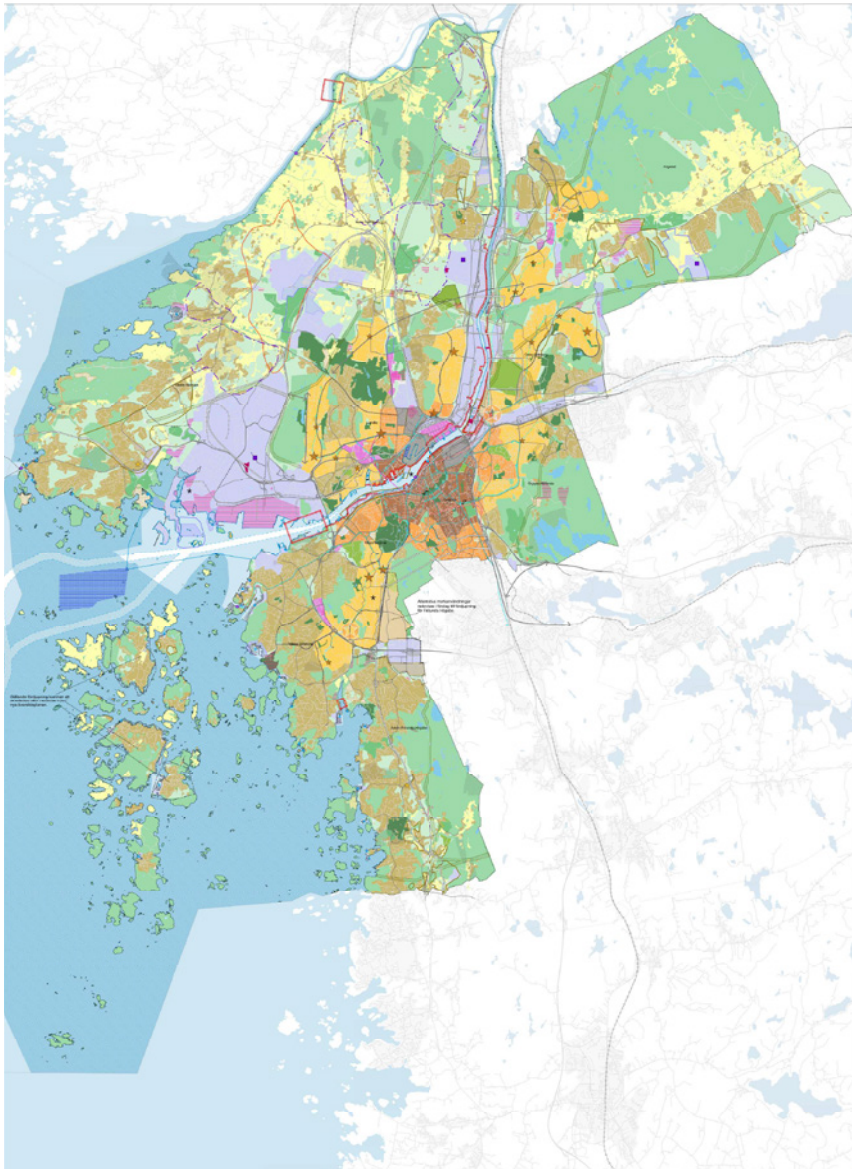

Användning

Hela kommunen har delats in i områden baserat på planerad markanvändning som i vissa fall innebär att pågående markanvändning ska fortsätta och utvecklas och i andra fall att en förändrad markanvändning jämfört med idag föreslås.

Blandad stadsbebyggelse

Områdena omfattar huvuddelen av den idag bebyggda staden. Inom områdena ryms bostäder, kontor, mindre verksamhetsområden, handel och andra anläggningar för service. Vidare ingår lokalgator, allmänna platser, gång- och cykelstråk och grönområden, det vill säga sådana funktioner som bidrar till en levande stadsmiljö och som är möjliga att blanda i en stad utan att betydande störningar uppstår.

Generellt gäller att komplettering och nybyggnad i första hand ska ske på redan ianspråktagen mark. Vid all planering ska tillgången till stadens grönområden beaktas och grönområden ska i tillräcklig omfattning tillskapas eller utvecklas för att möta upp ett ökat användningstryck. Väl placerade ytor för barns lek ska säkras i detaljplanerna. Borttagna värden ska kompenseras så att kvaliteterna bibehålls.

Vid komplettering med nya bostäder och arbetsplatser ska alltid säkerställas att bostadskomplement och samhällsservice finns i närområdet eller vid behov tillskapas. Vidare ska hänsyn tas till den befintliga bebyggelsens karaktär och kulturhistoriska innehåll vid förändringar.

Kategorin *Blandad stadsbebyggelse* är indelad i följande underkategorier:

- Innerstaden
- Utvidgade innerstaden inklusive strategiska tyngdpunkter
- Mellanstadens prioriterade utbyggnadsområden
- Tyngdpunkter i mellanstaden och ytterstaden
- Övriga bebyggelseområden
- Nya områden för blandad bebyggelse

Fokus för stadens utbyggnad ska ligga i innerstaden, utvidgade innerstaden samt mellanstadens prioriterade områden. Vidare ska stadens tyngdpunkter särskilt utvecklas. Gemensamt för samtliga underkategorier är att komplettering bör ske så att bostäder, service och verksamheter som inte är störande för omgivningen också fortsättningsvis blandas.

Förutom de generella inriktningarna, skiljer sig inriktningarna för de olika underkategorierna åt vilket redovisas översiktligt nedan. Dessa inriktningar kommer att utvecklas vidare under fortsatt arbete med översiktsplanen.

Innerstaden

Inriktningen för innerstaden är hög täthet och blandning men med hänsyn till den historiska kärnans karaktär. Tillgänglighet för fotgängare och cyklister ska stärkas. All typ av handel ska främjas, men anpassas till den täta stadens premisser. Viktiga handelsstråk och kopplingar ska prioriteras och målpunkter med koncentrerad handel utvecklas för att utvidga centrum och skapa fler och längre handelsstråk. Tillåta kluster av handel, service och kontor och skapa nya målpunkter i centrala lägen. Alla delar av innerstaden har tillgång till god kollektivtrafik och mycket goda förutsättningar för ett stort resande med

cykel och till fots. Det är en fördel om snabb kollektivtrafik kan gå planskilt för att minska barriäreffekter, i annat fall behöver den anpassas till omgivande stadsmiljö. Se vidare förslag till fördjupning av översiktsplanen för centrum.

Utvidgad innerstad och strategiska tyngdpunkter

I direkt anslutning till innerstaden finns områden som till innehåll, struktur och utformning påminner om innerstaden. Jämfört med övriga delar av mellanstaden är befolkningstätheten här hög och i likhet med innerstaden har dessa områden gott om blandade funktioner, god tillgång till kollektivtrafik och goda förutsättningar för resande med cykel och till fots. Områdena är attraktiva för bl.a. kontorsnäringar. Dessa förutsättningar genererar potential och möjlighet att fortsätta utvecklingen mot en utvidgad innerstad. Liknande förutsättningar gäller vid de strategiska tyngdpunkterna; Frölunda torg, Gamlestads torg och Angered centrum.

Inriktningen för dessa områden är att komplettera med arbetsplatser och bostäder för ökat lokalt kundunderlag. Bostäder och verksamheter bör integreras för ömsesidig nytta, t.ex. kontor och handel i bottenvåningar och i mer bullerutsatta lägen. Attraktiv stadsmiljö ska prioriteras och kopplingar stärkas för gående och cyklister för att göra platsen tillgänglig för närboende. Förutsättningarna för mer handel ska stärkas vid de strategiska tyngdpunkterna och platserna ska utvecklas så att lokal handel och service i närområdet stöttas.

Mellanstadens prioriterade utbyggnadsområden

Inom dessa områden ligger fokus på förtätning och komplettering. För samtliga prioriterade utbyggnadsområden ska hög täthet eftersträvas och utvecklingen ska bidra till att stärka områdenas tyngdpunkter (se nedan). Vid komplettering ska funktionsblandning och blandade boende- och upplåtelseformer eftersträvas. Förtätningen ska ge förutsättningar för en enklare vardag för så många som möjligt. Alla områden i denna kategori bedöms ha tillgång till god kollektivtrafik och goda förutsättningar för resande med cykel och till fots.

Tyngdpunkter

Utöver de strategiska tyngdpunkterna har ett antal ytterligare tyngdpunkter i mellanstaden och ytterstaden särskilt pekats ut. Tyngdpunkterna varierar i storlek. Vissa har betydelse för ett större närområden medan andra har en mer lokal karaktär. De har olika utgångslägen och förutsättningar men gemensamt är att det finns ett lokalt torg med relativt hög befolkningstäthet samt viss tillgång till urbana verksamheter och service och/eller ligger utmed spårvägs- eller stombussnätet och/eller sammanfaller med en viktig bytespunkt. Samtliga tyngdpunkter har potential att få högre täthet av människor, bostäder och arbetsplatser och därmed på sikt ett större utbud och tillgång till stadens resurser.

Tyngdpunkter ska utvecklas genom att förtätas och kompletteras med fler bostäder och fler verksamheter för att ta vara på de särskilt goda förutsättningar för mer lokalt stadsliv som utgår från möjligheterna att klara vardagen till fots, med cykel eller med kollektivtrafik. En stadspark ska finnas i anslutning till varje tyngdpunkt.

Handel och service ska samlas så att tyngdpunkten kan fungera som en lokal magnet som stärker handels- och mötesplatser. Ny kollektivtrafik ska planeras

Tyngdpunkter

Rymdtorget
Selma Lagerlöfs torg
Brunnsbo torg
Wieselgrensplatsen
Vårväderstorget
Marklandsgatan/ Axel Dahlströms torg
Hammarkulletorget
Hjällbo torg
Tuve torg
Gärdsås torg
Kortedala torg
Friskväderstorget
Munkebäcks torg
Kyrkbytorget
Eriksberg centrum
Opaltorget
Kärra centrum
Torslanda/Amhult
Brottkärr

så att det stärker tillgängligheten till tyngdpunkten. Livsmedelsbutiker bör lokaliseras i det mest tillgängliga läget som ankarbutik och dragare för andra verksamheter. Om möjligt, bör privata och offentliga verksamheter planeras så att de bildar en tydlig målpunkt.

Övriga bebyggelseområden

Förnyelse genom ombyggnad och nybyggnad ska i första hand ske inom områden som kan försörjas med god kollektivtrafik. Detta gäller framförallt för områden i mellanstaden och i anslutning till ytterstadens tyngdpunkter. Inom övriga områden bör kompletteringar ske i begränsad omfattnig. För att större etableringar ska vara aktuella i dessa områden behöver möjligheterna att skapa god kollektivtrafik och goda förutsättningar för resande med cykel och till fots utredas.

För bebyggelse utanför detaljplan gäller att alla större förändringar i områdena ska föregås av prövning i detaljplan. I de fall nytillkommande bebyggelse kan tillkomma utan föregående prövning i detaljplan, ska lokaliseringsprövning ske utifrån allmän lämplighetsbedömning enligt 2 kap. plan- och bygglagen (PBL) i beslut om förhandsbesked eller bygglov i byggnadsnämnden. Vid lokaliseringsprövningen ska, förutom rekommendationerna i denna översiktsplan, också beaktas allmänna intressen som möjligheten att lösa tillfart och vatten och avlopp, liksom också att byggnader utformas och placeras med hänsyn till stads- och landskapsbilden och till kulturvärdena på platsen och så att de inte medför fara eller olägenheter för omgivningen.

Obebyggda och sedan tidigare bildade fastigheter för bostadsändamål, där en prövning av lämpligheten föregått fastighetsbildningen, får i allmänhet bebyggas utan att en ny lämplighetsprövning genomförs.

Nya områden för blandad stadsbebyggelse

Här avses sådana områden där helt ny markanvändning föreslås - utbyggnadsområden för blandad stadsbebyggelse där också grönområden och trafikområden ingår. Områdena omfattar såväl sedan tidigare bebyggda omvandlingsområden som idag obebyggda områden i anslutning till befintlig bebyggelse.

Områdena är indelade i underkategorierna innerstaden, mellanstadens prioriterade utbyggnadsområden samt övrig stadsbebyggelse. Inriktningen för ny bebyggelse ska ske i enlighet med ovanstående inriktning för respektive underkategori.

Ingen ny bebyggelse eller anläggningar som kan försvåra framtida lämplig planläggning bör tillkomma. Inför exploatering i dessa områden behöver närområdet utredas sett till möjligheterna att tillskapa god kollektivtrafik och goda förutsättningar för resande med cykel och till fots. Om inte översiktsplanen ger tillräckligt stöd för detaljplanering direkt, bör planläggning föregås av program till detaljplan. Om ansökan inkommer om bygglov för åtgärder förenliga med gällande detaljplan, men som strider mot syftet i översiktsplanen, får övervägas om beslut ska fattas om anstånd enligt 8 kap. 23 § PBL tills dess att ny detaljplan antagits för det aktuella området, eller om beslut ska fattas om att upphäva planen.

Kolonistugeområde

Kolonistugeområde

Koloniområden används huvudsakligen för fritidsodling och kan vara bebyggda med mindre byggnader av enkel karaktär som är avsedda som komplement till ett permanent boende på annan plats. Plan- och bygglagen kan innebära begränsningar, men för att ytterligare reglera markanvändningen i koloniområden kan områdesbestämmelser eller detaljplaner behöva upprättas.

Verksamheter

Industriområden

Områden för verksamheter med omgivningspåverkan som t ex större och mindre industrianläggningar, lager, hamnverksamhet, partihandel och liknande. Vidare ingår också lokalgator, allmänna platser och gång- och cykelstråk samt grönområden. Inom områdena ska gång- och cykelbanor finnas i rimlig mån och vara separerade från körbanan. Vid större arbetsplatser ska god kollektivtrafik tillskapas.

I dessa områden ska lokalisering av störande verksamheter prioriteras. Förtätning och komplettering av befintliga industriområden ska eftersträvas. Generellt gäller att bostäder och andra funktioner som kan bli störda är olämpliga att lokalisera inom verksamhetsområden och också i vissa fall i nära anslutning till dessa. För industriområde utanför detaljplan gäller att större förändringar i områdena ska prövas i detaljplan. Områdena är huvudsakligen belägna på Hisingen och utgörs av delar av hamnområdet, Volvos anläggningar, Tagenetäkten med omgivning, Säve flygfält samt mindre områden i anslutning till andra verksamheter. I flera av områdena ryms tunga industriverksamheter med krav på skyddsavstånd.

Nya etableringar av handel ska generellt undvikas i industriområden. I vissa industriområden ryms befintliga externhandelsplatser (Bäckebol, Alelyckan och Sisjön). För dessa gäller att förutsättningarna att röra sig utan bil bör förbättras och att tillgängligheten med kollektivtrafik och cykel bör stärkas. Livsmedelshandel bör endast medges på platser med god kollektivtrafik och i anslutning till bebyggelse.

Företagsområden

Företagsområden i lättillgängliga lägen utanför de mest centrala delarna med en stor variation av branscher. Befintliga, mindre företagsområden i mellanstaden är viktiga områden för små verksamheter som behöver billiga lokaler såsom kreativa näringar, lager, produktion eller mindre kontorsverksamheter med få anställda. Företagsområden kan kompletteras med verksamheter som endast i begränsad utsträckning är störande för sin omgivning. Inga bostäder bör tillåtas i dessa områden.

Nya områden för verksamheter

Utbyggnadsområden för större industriområden där industri och andra anläggningar och verksamheter med omgivningspåverkan får tillkomma eller för företagsområden. Föreslagna områden ligger i anslutning till bl.a. ytterhamnsområdet, Norrleden och Angered, de flesta belägna intill befintliga industriområden. Förändrad markanvändning ska föregås av prövning i detaljplan.

Grönstruktur

Parker

Vid omvandling och förtätning inom befintliga bebyggelseområden kan nya stadsparker, stadsdelsparker och bostadsnära parker behöva tillskapas. På markanvändningskartan redovisas befintliga stadsparker och stadsdelsparker. Bostadsnära parker i nuläget inte markerade på kartan men kommer att läggas till efter samrådet.

En stadspark är en mångfunktionell park som är så attraktiv att den lockar människor från hela Göteborg. Den ligger inom 30 minuters kollektivtrafik från bostaden och är tillräckligt stor för att rymma och locka många människor och tåla användning. Stadsparkerna har tydligt särpräglad karaktär och ett rikt växt- och djurliv. Stadsdelsparker besöks framförallt av de som bor i den omgivande stadsdelen. De ligger inom 15 minuters promenad från bostad utan att korsa trafikleder, större vattendrag eller större nivåskillnader. Storleken är minst 2 hektar och innehåller ett varierat växt- och djurliv och plats för bland annat vila, möten, picknick, promenad och lek.

Inriktningen för samtliga parker är att exploatering för andra ändamål än parkrelaterade inte ska ske. Stora parker ska så långt möjligt hållas fria från trafik- och industribuller och ska vara enkla att nå med kollektivtrafik och cykel.

Natur- och friluftsområden

Natur- och friluftsområdena utgörs av öppna kulturlandskap, skogsområden samt sjöar, kust-, havs- och skärgårdsområden. Som huvudregel gäller att inga åtgärder som negativt påverkar områdenas värden bör genomföras och att stor restriktivitet mot ny bebyggelse ska iakttas. En sammanhängande grönstruktur ska eftersträvas då förändrad markanvändning planeras. Områdena är i olika utsträckning skyddade genom reservat eller andra förordnanden. I de fall översiktsplanen anger utredningsområden i delar av natur- och friluftsområdena behövs fördjupat planeringsunderlag (fördjupning av översiktpslanen eller program) innan utbyggnad kan aktualiseras.

Övriga grönområden

Inom områdena finns allmänna grön- och rekreationsytor men även idrotts- och friluftsområden. Dessutom ingår impediment, vägområden och andra områden som är mindre betydelsefulla som rekreations- och grönområden. Vid planering för förändrad markanvändning inom eller i gränserna mot de grönmarkerade områdena ska särskild hänsyn tas till om grönområdet har utpekade kvaliteter. Motiv för eventuellt ianspråktagande ska anges i detaljplan eller program till detaljplan.

Rekreationsanläggningar

Områdena utgörs av ridanläggningar, golfbanor, skjutbanor och andra större rekreationsanläggningar. På kartan redovisas även plats för nya anläggningar. Gemensamt för anläggningarna är att de tar stora markområden i anspråk och kan påverka omgivningen genom bland annat lukt och buller. Inom områden för rekreationsanläggningar ska åtgärder som försvårar eller förhindrar verksamheten på anläggningarna undvikas så långt möjligt. Stor restriktivitet ska iakttas mot ny bebyggelse och nya anläggningar annat än sådana som hör till

och förstärker områdenas funktion som rekreationsanläggning. Ridanläggningars behov av ett stort omland samt ridvägar i anslutning till verksamheten ska tillmätas stor vikt.

Vid ändrad användning ska en avvägning göras mellan intresset att bevara marken som rekreationsanläggning och intresset av att utnyttja den för andra ändamål.

Begravningsplatser

På markanvändningskartan redovisas större befintliga begravningsplatser. Nya begravningsplatser planeras som utvidgningar av Fridhems kyrkogård, Billdals kyrkogård samt Björlanda. Begravningsplatser är skyddade enligt kulturminneslagen och ska vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas och deras utseende och karaktär inte förvanskas.

Transportsystem

Övergripande vägnät

Det övergripande vägnätet består av leder, genomfartsgator och uppsamlingsgator. Lederna används av trafik som har regionala eller nationella start- och målpunkter medan genomfartsgatorna utgör viktiga förbindelser för trafik genom staden, till och från staden samt mellan stadsdelar inom staden. Uppsamlingsgator hanterar lokaltrafik i och inom områden och stadsdelar.

Planerad eller framtida väg, spårväg, järnväg eller linbana

Hänsyn ska tas till planerad väg, spårväg, linbana eller järnväg. Sträckningen ska tolkas som ungefärlig och bör studeras vidare i sitt sammanhang innan reservatet kan tas i anspråk.

Kommunikationssamband

Behov av framtida koppling. Exakt sträckning och/eller funktion behöver studeras vidare i ett senare skede.

Stadsmässigt stråk

Omvandling av befintlig gata till stadsmässigt stråk med syfte att överbrygga barriärer samt skapa en sammanhängande stad. Med stadsmässiga stråk menas exeempelvis att de är del av ett mer finmaskigt nät.

De stråk som i nuläget redovisas på kartan har inte avvägts mot andra eventuellt konkurrerande intressen. De har heller inte prioriteras sinsemellan. Fortsatt arbete med detta samt förtydligande med vad stadsmässigt stråk innerbär kommer att ske inom ramen för denna översiktsplan.

KT **Kombiterminal**

Terminal för omlastning mellan lastbil och järnväg. Möjligt läge för ny kombiterminal föreslås vid Sävenäs/Fjällbo.

Större farled

Verksamheter och anläggningar som påtagligt försvårar för sjöfarten är inte tillåtna inom farled.

Större småbåtshamn

Befintliga småbåtshamnar med fler än 100 platser. Utbyggnad av hamnar för småbåtar föreslås i anslutning till dessa befintliga. Särskilda studier av vattenområdets biologi, hydrologi och andra förutsättningar i vattnet och på land ska genomföras om utbyggnaden berör grundområden och andra värdefulla områden. Tillstånd enligt miljöbalken för vattenverksamhet krävs vid byggande i vatten. Nya hamnanläggningar ska prövas i detaljplan. Bygglovsprövning krävs för småbåtshamnar.

Allmän hamn/allmän hamn där omfattning bör utredas

Vattenområde av särskild betydelse för allmän trafik. Området baseras på Sjöfartsverkets beslut (SJÖFS 2013:4) om allmänna farleder och allmänna hamnar. Inom vattenområdet öster om Älvsborgsbron bör omfattningen av allmän hamn utredas.

Båtterminal

Befintliga större båtterminaler. Behov av nytt/kompletterande läge behöver eventuellt utredas.

Utredningsområden

För samtliga utredningsområden gäller att det krävs krävs fördjupat planeringsunderlag (fördjupning av översiktsplanen eller program) innan utbyggnad kan aktualiseras i områdena. Områdena kan bli aktuella på lång, medellång eller kort sikt beroende vad staden väljer eller hur behovet ser ut.

Blandad stadsbebyggelse

Framtida utbyggnadsområden för bostäder och verksamheter, handel, serviceanläggningar och andra anläggningar som inte är störande för omgivningen, samt övrig bebyggelse knuten till staden. Ingen utbyggnad kan förväntas innan områdena kan försörjas med god kollektivtrafik. Stor återhållsamhet ska iakttas mot ny bebyggelse. Framförallt ska ingen ny bebyggelse som kan antas förhindra en lämplig framtida planläggning tillåtas.

Verksamhetsområden

Framtida utvecklingsområden för industri och andra anläggningar och verksamheter, främst sådana med omgivningspåverkan där skyddsavstånd kan krävas. Även områden med mer blandade typer av verksamheter så kallade Företagsområden, kan vara aktuella.

Stor återhållsamhet ska iakttas mot ny bebyggelse inom områdena. Ingen ny bebyggelse eller nya anläggningar som kan antas förhindra lämplig framtida markanvändning bör tillåtas inom eller i anslutning till områdena.

Kommunikation

Utredningsområden för vägar, järnvägar, och älvförbindelser för olika trafikslag spårvägar. Särskild hänsyn ska tas till reservatens läge och utbredning vid prövning av lov och då detaljplaner ska upprättas.

Älvkantsskydd och yttre skyddsportar

På markanvändningskartan redovisas ett huvudalternativ för älvkantsskydd. Alternativa lägen redovisas i fördjupning av översiktsplanen för centrala Göteborg.

Verksamheter och anläggningar som hindrar eller försvårar byggandet av ett älvkantskydd är inte tillåtna.

Utredningsområde för framtida yttre skyddsportar mot framtida havsvattennivåhöjningar finns markerade på tre platser.

Värden och hänsyn

Värden och hänsyn omfattar områden med särskilda kvaliteter eller andra förhållanden som det bör tas hänsyn till vid exempelvis detaljplanering och bygglovprövning. Byggande och andra förändringar i mark- och vattenanvändningen behöver inte vara oförenliga med dessa intressen. Riksintressen redovisas särskilt i kapitel 5.

Framtida planeringsreserv

Framtida planeringsreserv

Områdena utgör en värdefull reserv för kommande bostadsförsörjning och ska därför inte byggas bort. Det är viktigt för att skapa handlingsfrihet för stadens utbyggnadsbehov på lång sikt. Områdena är främst belägna i ytterstaden, på norra och västra Hisingen. Ingen närmare bedömning av områdenas lämplighet för bebyggelse har gjorts och avvägningar i relation till exempelvis värdefull natur kommer att behövas. Inga vidare utredningar bedöms dock nödvändiga i nuläget eftersom större förändringar kan komma att bli aktuellt först på längre sikt. För att utbyggnad ska bli aktuell krävs kraftfulla satsningar på kollektivtrafik och annan infrastruktur. Detta bör studeras i ny översiktsplan eller fördjupning av denna översiktsplan.

I dessa områden ska gälla en restriktiv hållning till ny bebyggelse som kan hindra framtida större exploatering. Inom områdena finns särskilt värdefull natur. Här gäller samma rekommendationer som inom övriga områden för värdefull natur och friluftsliv.

Natur- och kulturvärden

Värdefull kulturmiljö

Särskild hänsyn ska tas till kulturmiljöns värden och bebyggelsens karaktär vid förändringar inom och i anslutning till områden med utpekade kulturvärden. Befintlig bebyggelse ska behandlas med varsamhet så att värdena inte går förlorade och nya byggnader ska utformas med hänsyn till omgivningen och till det historiska sammanhanget i bebyggelsen.

På markanvändningskartan redovisas områdena som är särskilt värdefulla för kulturminnesvården och där bestämmelser för markanvändningen saknas. Stor restriktivitet ska gälla vid prövning av ny bebyggelse och anläggningar. Arkeologiska undersökningar ska genomföras vid sådana förändringar som kan påverka förhållandena i områdena.

På kartan redovisas även övriga värdefulla bebyggelsemiljöer som finns dokumenterade och beskrivna i ”Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Göteborg - ett program för bevarande”. I samband med planläggning och byggande i kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer ska behovet av fördjupade kunskaper om bebyggelsens och bebyggelsemiljöns värden klarläggas. Inom område som är av riksintresse för kulturmiljövården får inte åtgärder vidtas som innebär att värdena påtagligt skadas. För att klarlägga hur planerade förändringar påverkar riksintresset kan miljökonsekvensbeskrivning (MKB) komma att erfordras i samband med planläggning.

Vattenområden med särskilt stora värden

Områdena utgörs av havsområden med särskilt stora värden för naturvård, friluftsliv och/eller yrkesfiske. Som huvudregel gäller att inga åtgärder som negativt påverkar områdenas värden bör genomföras.

Jordbruksmark

Inom områden för jordbruk ska åtgärder som försvårar eller förhindrar jordbruksverksamhet undvikas så långt möjligt. Stor restriktivitet ska iakttas mot ny bebyggelse och nya anläggningar annat än sådana som har med områdenas funktion som jordbruksområden att göra. Vid ändrad användning ska en avvägning göras mellan intresset att bevara marken som jordbruksmark och intresset av att utnyttja den för andra ändamål. I avvägningen måste det framgå att det nya ändamålet är av väsentligt samhällsintresse och att alternativ som inte tar jordbruksmark i anspråk har utretts och funnits olämpliga. Om jordbruksmark ska tas i anspråk ska prövning ske med hänsyn till principerna om jordbrukets värden enligt tematiska inriktningar om jordbruksmark.

- Produktionsvärden
- Natur- och Kulturvärden
- Sociala värden
- Kretsloppsvärden/miljötjänster

Vissa av områdena är skyddade genom bestämmelser i reservat eller andra områdesskydd.

Täkt

Områdena används som bergtäkter och har tillstånd för pågående verksamhet. Verksamheterna ger störningar i form av buller och vibrationer som innebär restriktioner för omgivande markanvändning. Täkterna ligger i Tagene och Stora Göpås.

Område med nedlagd deponi

Deponiernas innehåll är av olika karaktär, men områdena är vanligtvis förorenade av hushålls- och byggavfall, vilket ger restriktioner för markanvändningen.

De största deponiområdena finns i ytterhamnen, där mycket byggavfall finns deponerat. Nedbrytningen kommer att pågå under lång tid. Markanvändningen på och invid områdena får inte förhindra eller försvåra underhåll och nyinvesteringar av skyddsåtgärder. Risk för metangasbildning föreligger. Byggnader och slutna utrymmen ska säkras från inläckage från deponierna. Inga bostäder får tillkomma på deponiområdena.

Mudderdeponi

Tippning av mudder inom vattenområde regleras i miljöbalken. Befintliga tippplatser finns i Hakefjorden i anslutning till farleden till Göteborg, vid Vinga och i Lundbyhamnen. För tippning av muddermassor gäller särskilda föreskrifter enligt lämnade tillstånd.

Mellanlager för förorenade massor
Plats för mellanlager av lätt förorenade jordmassor. Dessa är Tagene deponi, Lilla Rödjan på Hisingen samt ett områden utefter Marieholmsgatan.

Skyddszon runt kraftledning
För att minska exponeringen av magnetfält ska försiktighetsprincipen tillämpas vid planering och byggande i närheten av större kraftledningar. Ett avstånd på minst 50 m mellan större luftburen kraftledning och bebyggelse rekommenderas därför vid nybyggnad.

Område med tillstånd för flyg
Inom området finns tillstånd från miljödomstolen att bedriva mark- och flygverksamhet. En ny tillståndsprövning pågår. Inom området får ingen ny bostadsbebyggelse tillkomma.

DELOMRÅDEN

I följande avsnitt beskrivs kortfattat de tio stadsdelarna i Göteborg utifrån nuläge. Markanvändningskarta för respektive område redovisas också. Detta avsnitt kommer att utvecklas i till delområdesstrategier i det fortsatta arbetet med översiktsplanen. Syftet är att beskriva de lokala utvecklingsmöjigheterna och förutsättningarna för detta.

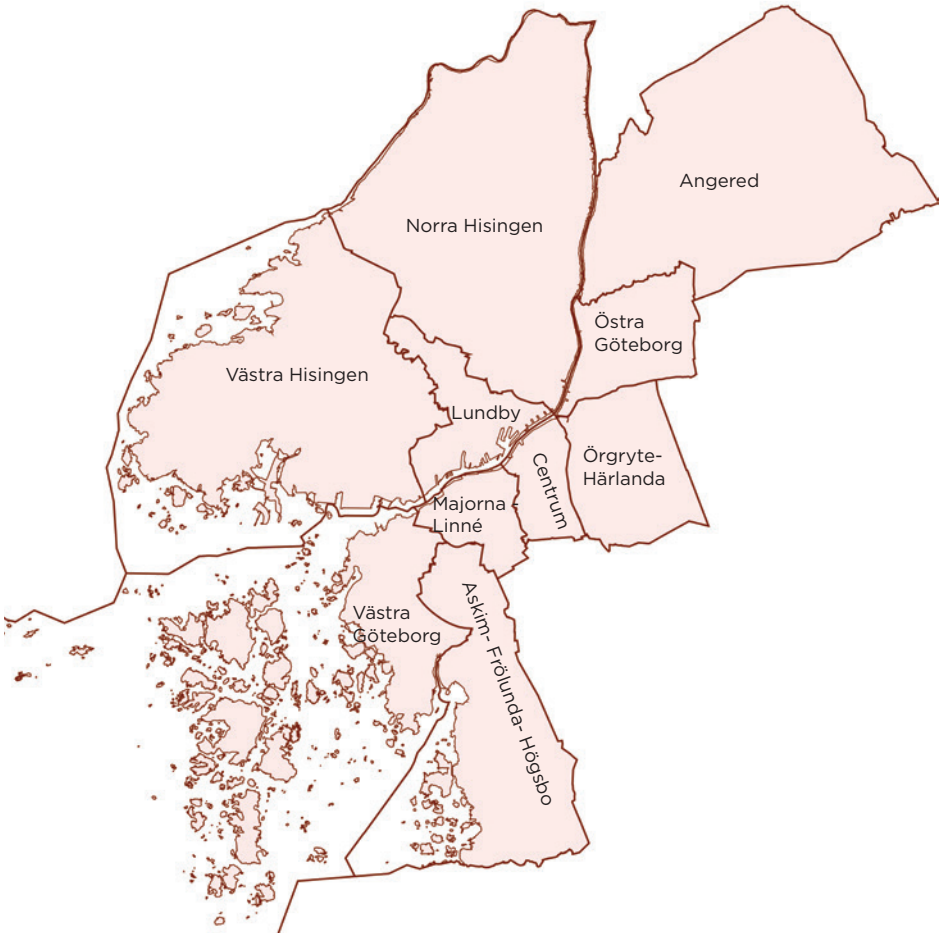

Säveån
Foto: Marie Ullnert

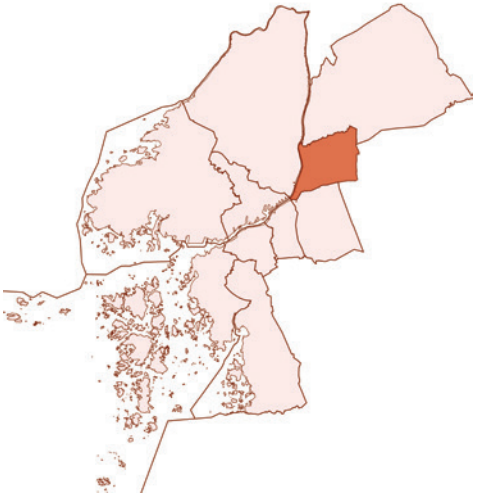

ÖSTRA GÖTEBORG

Östra Göteborg är en mångfacetterad stadsdel med bland annat Gamlestadens industrihistoriska bebyggelse, Utbys egnahemsbebyggelse och Bergsjöns kuperade och vackra landskap. Här låg också Göteborgs föregångare, den medeltida handelsmetropolen Nya Lödöse, nuvarande Galmestaden.

Östra Göteborg består av primärområdena Gamlestaden, Utby, Södra Kortedala, Norra Kortedala, Västra Bergsjön och Östra Bergsjön. Det bor knappt 50 000 invånare i stadsdelen

Bebyggelse

Närmare 70 procent av bebyggelsen i Östra Göteborg är uppförd under 1950- och 60-talen. Gamlestaden utskiljer sig något genom att bebyggelsen är äldre med landshövdingehus och äldre industribyggnader. I Utby finns större småhusområden. Östra Göteborg har högst andel hyresrätter i Göteborg.

Bostadsbeståndet i Östra Göteborg

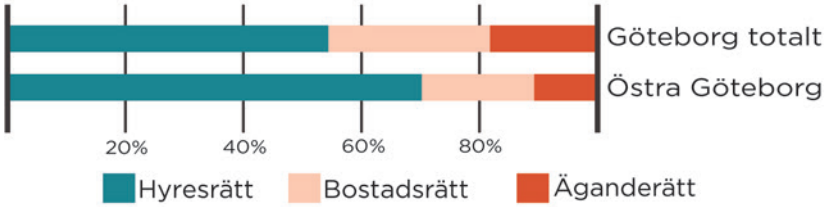

Tyngdpunkter

Gamlestads torg är en av Göteborgs tre strategiska tyngdpunkter och är under stor omvandling. Syftet är att skapa tät och blandad bebyggelse nära pendel-

Rymdtorget
Foto: Anna Olsson

tågsstationen. Här byggs Göteborgs nya nordöstliga resecentrum med butiker, kontor, bostäder, kulturcentrum och service. Vid torget stannar pendeltåg och ett flertal spårvagnar och bussar.

Rymdtorget byggdes 1970 och genomgick en del förändringar i början av 2000-talet. Idag finns flera butiker, restauranger, bibliotek, skola, vårdcentral och annan service här. Vid busshållplatsen direkt öster om torget byggs ett nytt kulturhus som ska bli en målpunkt för hela staden.

Gärdsås torg är ett mindre torg i västra Bergsjön intill spårvagnshållplats Galileis gata. Här finns några mindre butiker, livsmedelsbutik, pizzeria samt lokaler för folkhögskola. Nära torget ligger stadslantgården Galaxen.

Kortedala Torg är ett av de största förortstorgen i Göteborg och byggdes ursprungligen i mitten av 1950-talet. Torget har rustats upp vid ett flertal tillfällen och på senare tid även fått tillskott av flerbostadshus. Torget omsluts av butiker, restauranger och annan service. Här finns bibliotek, vårdcentral och gym.

Näringsliv

Gamlestaden har historiskt sett haft verksamhetsområden i anslutning till Säveån och Göta älv med större företag som SKF och Gamlestadens fabriker. Många av de traditionella verksamheterna har flyttat och nya verksamheter flyttar in, framförallt kontor. I Marieholm finns verksamhetsområden med ett flertal företag. Stadsdelen har en större utpendling än inpendling. Den bransch som genererar mest inpendling är tillverkning och utvinning.

Trafik och infrastruktur

Bergsjön karaktäriseras av trafikseparering med Bergsjövägen och Ljusårsvägen som omringande större vägar. Kortedalas bostadsområden trafikeras genom en mängd mindre gator och i söder löper den större Almanacksvägen för genom-

MARKANVÄNDNINGSKARTA ÖSTRA GÖTEBORG

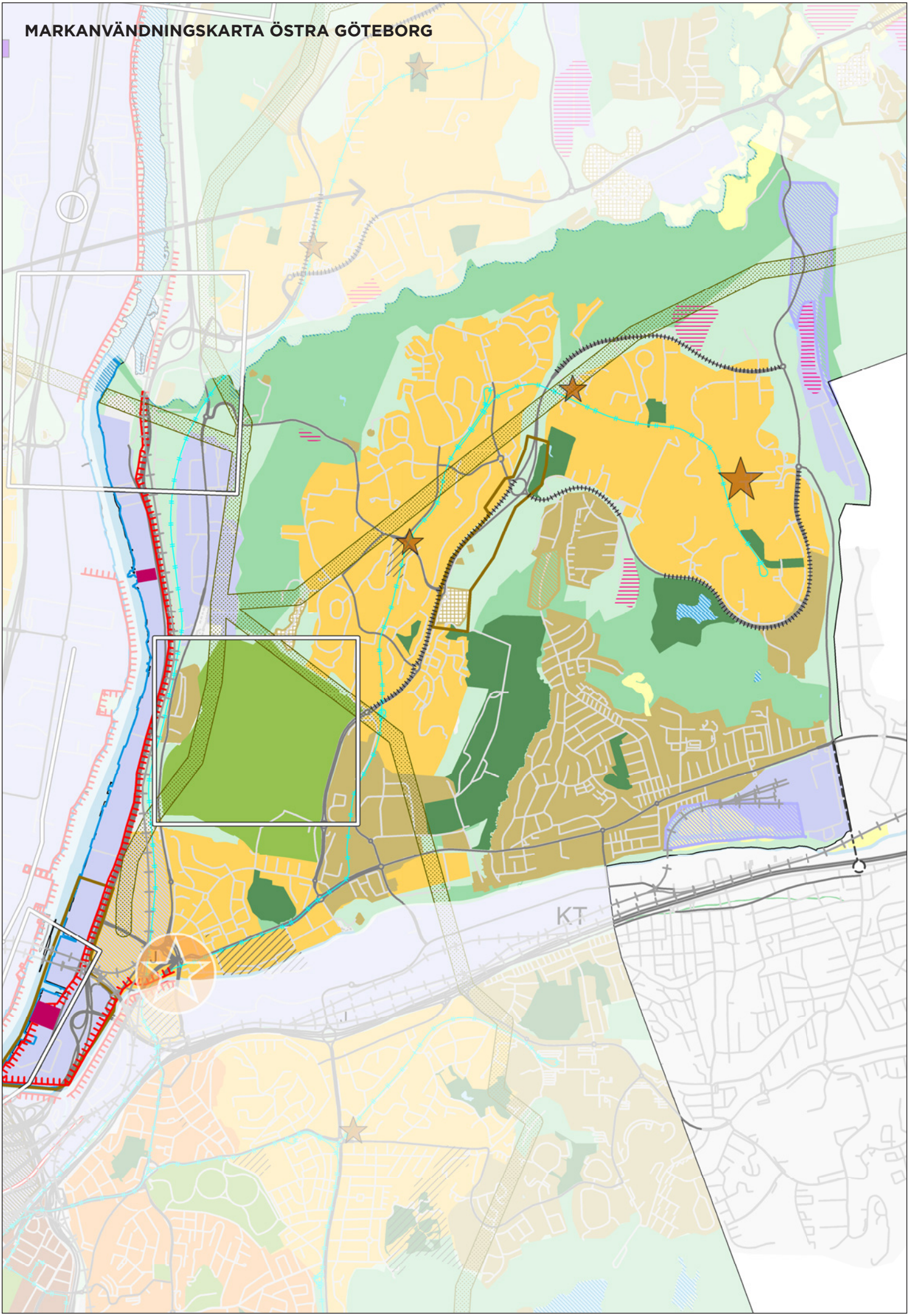

fartstrafik. Genom Gamlestaden löper den kraftigt trafikerade Artillerigatan. I väster utgör Gamlestadsvägen och Marieholmsleden (E45) samt järnvägen en barriär mot Göta Älv och verksamhetsområdena i väster. Marieholmstunneln under Göta älv kommer att förbinda fordonstrafiken från E45 med E6 på Hisingen. Tunneln är klar år 2020. I söder går Utbyvägen mot Partille.

Området är försörjt av flera spårvagnslinjer och busslinjer. Bilinnehavet i stadsdelen är något lägre än Göteborgssnittet och många är beroende av väl utbyggd kollektivtrafik. Vid Gamlestadens station går pendeltåg norrut mot Älvängen och Trollhättan/Vänersborg.

Grönområden och vattenmiljöer

Bergsjökilen sträcker sig in i stadsdelens norra del med viktiga natur- och rekreationsområden som Bergsjön med Bergsjöbadet och Fjällbo. I södra delen av stadsdelen flyter Säveån och i norr Lärjeån som är viktig för rekreation och naturupplevelser. Här finns även stadsparken Kvibergs park och flera mindre stadsdelsparker. Kortedala och Bergsjön är planerade efter principen hus i park och har mycket natur- och grönområden mellan husen. Utbybergen används för bergsklättring Det är brist på bostadsnära park längs Säveån och Göta älv, även om det finns många stadsdelsparker i stadsdelen som till exempel Bunkeberget i gamlestaden och Gärdsås mosse i Bergsjön. Till områdets gröna struktur kan även räknas Kvibergs kyrkogård som är norra Europas näst största kyrkogård.

Inriktning för mark- och vattenanvändning

Stora delar av Östra Göteborg (Gamlestaden, Kortedala och Bergsjön) är utpekade som mellanstadens prioriterade utbyggnadsområden. I Utby finns övrig stadsbebyggelse med främst småhus. Längs med Säveåns norra strand och vid Gamlestads torg pågår omvandling till blandad stadsbebyggelse i gamla verksamhetsområden. Gamlestads torg är en strategisk tyngdpunkt. Även Rymdtorget, Gärdsås torg och Kortedala torg är tyngdpunkter. Det före detta militära området Kviberg utvecklas till ett centra för idrott, hälsa, kultur och utbildning.

För teckenförklaring, se föregående avsnitt, sid 30-39.

Olskrokstorget
Foto: Amanda Östman

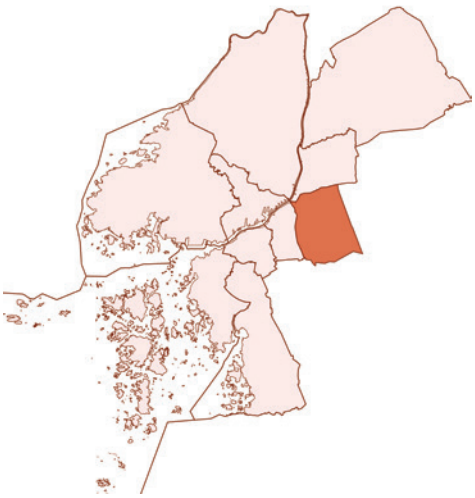

ÖRGRYTE-HÄRLANDA

Örgryte-Härlanda ligger öster om Göteborgs innerstad och har nära till både centrum och stora natur- och rekreationsområden. Den är med sina drygt 60 000 invånare en av Göteborgs största stadsdelar till invånarantal och innefattar primärområdena Olskroken, Redbergslid, Bagaregården, Kallebäck, Skår, Överås, Kärralund, Lunden, Härlanda, Kålltorp, Torpa och Björkekärr.

Bebyggelse

I stadsdelen finns många olika stadsbyggnadskaraktärer från olika tidsperioder; Sluten kvartersstad, öppen kvartersstad, grannskapsstad, småskalig bebyggelse och storskalig bebyggelse. Mycket av stadsdelens bebyggelse är något äldre. Nästan en tredjedel av stadsdelens bebyggelse är byggd innan 1940 och nästan 60 procent innan 1950.

Bostadsbeståndet i Örgryte-Härlanda

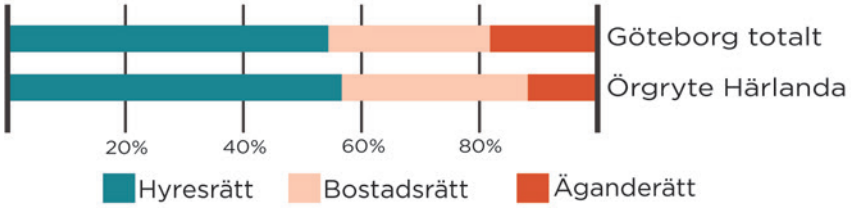

Stockholmsgatan
Foto: Amanda Östman

Flera av stadsdelens områden har ett homogent bostadsbestånd av antingen småhus eller flerbostadshus, och det finns även likartade kluster av upplåtelseformer. Historiskt (och även idag) har till exempel delar av Örgryte varit populärt bland stadens rikare invånare som byggt större villor och sommarresidens. Stadsdelens karaktär har även påverkats av de många landerier som tidigare låg här. Landeriepoken pågick under flera hundra år och har påverkat utformningen av såväl vägar som bostadsområden.

Tyngdpunkter

Munkebäckstorget ligger i Kålltorp och är ett torg omslutet av trevåningshus. Torget har flera butiker, apotek och samhällsservice. Flera spårvagnar passerar precis intill.

Inom stadsdelen finns dessutom flera viktiga platser med stort utbud av service och kollektivtrafik, exempelvis Redbergsplatsen och Olskrokstorget.

Näringsliv

Stadsdelen har större områden med verksamheter i Olskroken och Sävenäs. I Sävenäs finns även lite tyngre industri, så som Renovas avfallskraftvärmeverk. I stadsdelen ligger också Östra sjukhuset som är en viktig arbetsgivare, vilket innebär att vård och sociala tjänster är den största branschen.

MARKANVÄNDNINGSKARTA ÖRGRYTE-HÄRLANDA

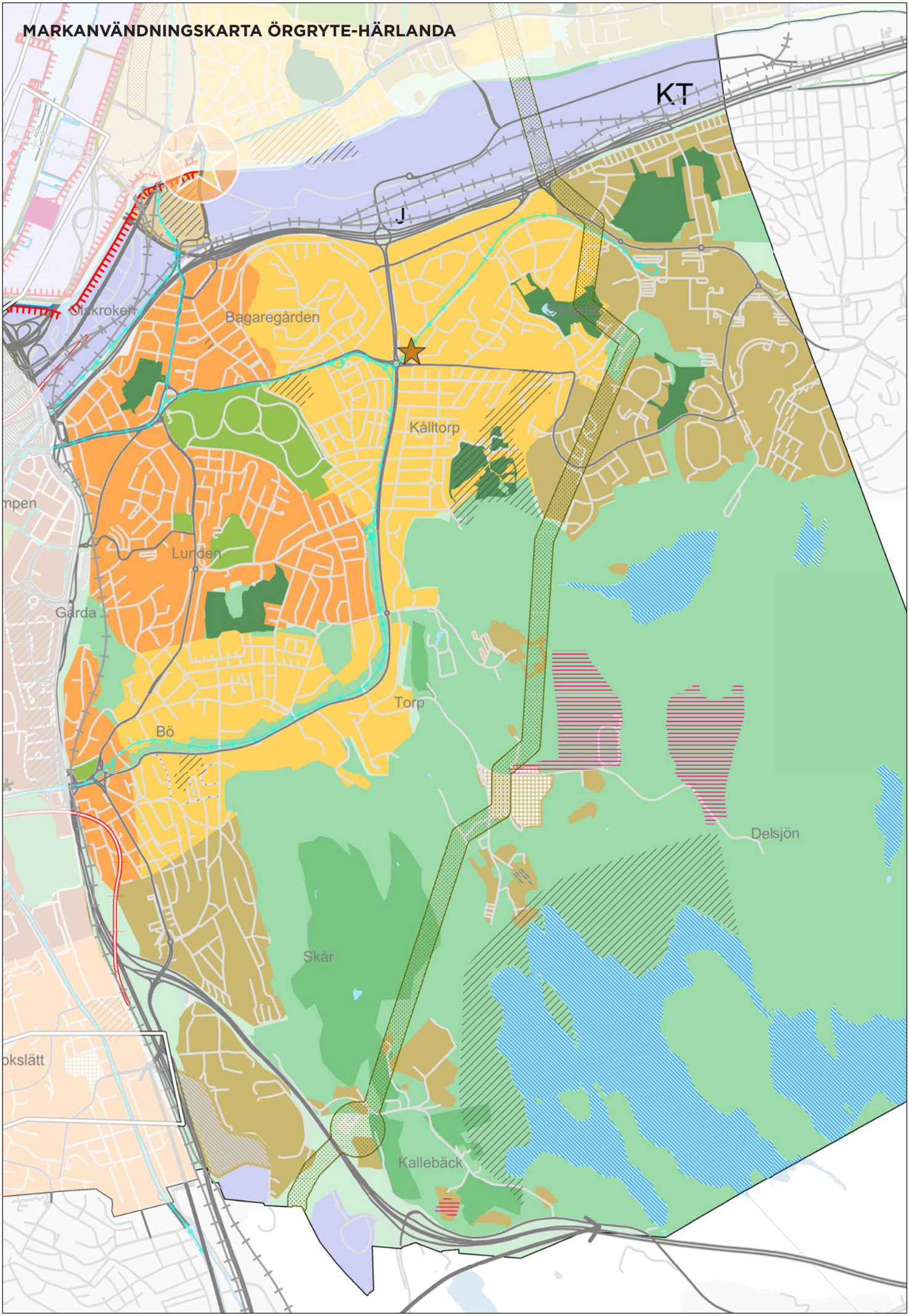

Trafik och infrastruktur

Det finns både lokala och stadsdelsövergripande barriärer som skapar svårigheter för invånarna att röra sig fritt inom stadsdelen och till angränsande stadsdelar. E6, E20, riksväg 40, Västkustbanan och Västra Stambanan omringar och påverkar den mot centrum samt mot Östra Göteborg. Detta gör det svårare att nå andra delar av Göteborg trots läget nära centrum.

Inom Örgryte-Härlanda finns flera större bil- och kollektivtrafikvägar som Delsjövägen, Munkebäcksgatan, Redbergsvägen, Härlandavägen och Ånäsvägen. Gatunätet är annars relativt finmaskigt. Stora delar av stadsdelen har en god kollektivtrafikförsörjning med spårvagnslinjer, busslinjer och tåg. I norra delen av stadsdelen ligger Sävenäs station där pendeltåg mot Alingsås stannar.

Grönområden och vattenmiljöer

I stadsdelen ligger Delsjöområdet som är naturreservat och ett viktigt rekreationsområde för hela Göteborg och närliggande kommuner. Delsjöområdet behöver bättre tillgänglighet, med information och tydliga entréer in till området. Från Delsjön utgår det gröna stråket Delsjön-Härskogenkilen som sträcker sig upp till Alingsås. Delsjöområdet kopplar även samman med Lackarebäckskilen i sydöst.

I stadsdelen finns också flera stadsdelsparker som exempelvis Redbergsparken och Renströmska parken och bostadsnära parker som exempelvis Gubberoparken. Östra kyrkogården och Skatås motionscentrum drar mycket besökare.

Inriktning för mark- och vattenanvändning

De västra delarna av Örgryte-Härlanda är utpekade som utvidgad innerstad, medan Munkebäck, Torp och Örgryte/Bö utgörs av mellanstadens prioriterade utbyggnadsområden. Skår och Sävenäs är övrig stadsbebyggelse med mestadels småhus. Munkebäckstorg är en av mellanstadens tyngdpunkter. Delsjöområdet markeras som natur- och friluftsområde.
För teckenförklaring, se föregående avsnitt, sid 30-39.

Aschebergsgatan
Foto: Kjell Holmner

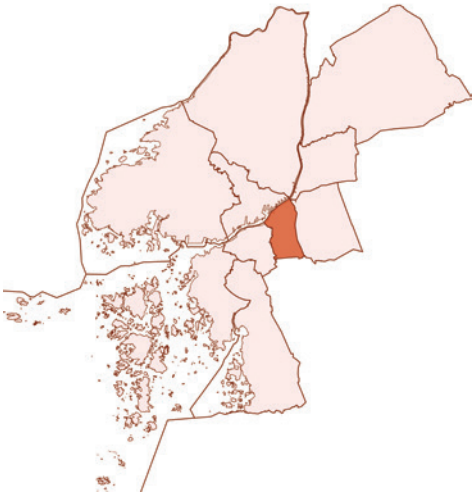

CENTRUM

Stadsdelen Centrum utgör en stor del av Göteborgs innerstad och kärna idag. Här rör sig många människor från både Göteborg och närliggande kommuner då det är regionens viktigaste nod.

Här finns en stor blandning med butiker, kontor, restauranger, kultur, utbildning och bostäder på samma yta. Centrum omfattar primärområdena Krokslätt, Johanneberg, Landala, Guldheden, Lorensberg, Vasastaden, Inom Vallgraven, Stampen och Heden. Stadsdelen har en befolkning på ungefär 61 900 invånare

Bebyggelse

Centrum har en blandad bebyggelse och stadsdelens karaktär skiljer sig åt mellan områdena. Bebyggelsen är ett tvärsnitt av olika planeringsideal från 1600-talet till idag. Ungefär 40 procent av bebyggelsen är byggd innan 1940-talet och här finns byggnader och stilideal representerade från 400 år tillbaka i tiden. Stora delar har höga kulturmiljövärden och berättar för besökare och invånare om Göteborgs historia.

Bostadsbeståndet i centrum

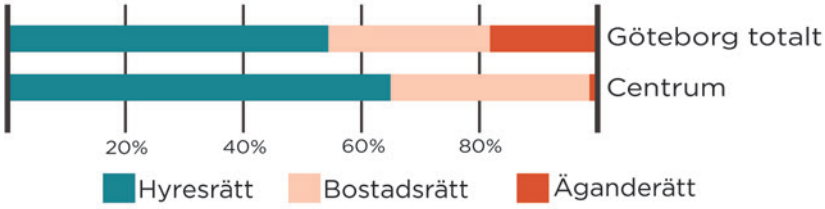

Gårda
Foto: Marie Ullnert

Stadsdelens bebyggelse består nästan uteslutande av flerbostadshus och har högst andel små lägenheter i Göteborg. Det är brist på plats för ytkrävande samhällsservice såsom förskolor och skolor. Det pågår för närvarande omfattande planering och byggande för såväl bebyggelse som infrastruktur.

Fördjupning av översiktsplanen

Förslag till en ny fördjupning av översiktsplanen tas för närvarande fram för Centrala Göteborg. Denna omfattar stora delar av Centrum.

2016 antogs en fördjupning för Mölndalsåns dalgång av både Mölndals stad och Göteborgs Stad. Planområdet sträcker sig från Liseberg till Mölndals centrum. Syftet är att förtäta bebyggelsen utefter dalgången och blanda bostäder och verksamheter. Infrastrukturen ska utvecklas, särskilt för kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik. Planen preciserar reservat för utbyggnad av järnvägen samt trafikplatser på motorvägen samt att kulturmiljöer ska tas till vara och natur- och rekreationsmiljöer utvecklas.

Läs mer

Översiktsplan för Göteborg, fördjupad för Mölndalsåns dalgång, 2016

Tyngdpunkter

Innerstaden utgör tyngdpunkt för såväl hela staden som för regionen i stort. I stadsdelen finns exempelvis innerstadens handel, evenemangsstråket med dess målpunkter, avenyns uteliv och flera av universitetets verksamheter.

Inom centrum finns många viktiga platser som Brunnsparken, Kungsportsplatsen, Götaplatsen, Drottningtorget, Korsvägen, Landala torg och Dr Fries torg. Dessa platser är väl försörjda med kollektivtrafik, handel och service, och är viktiga bytespunkter.

MARKANVÄNDNINGSKARTA CENTRUM

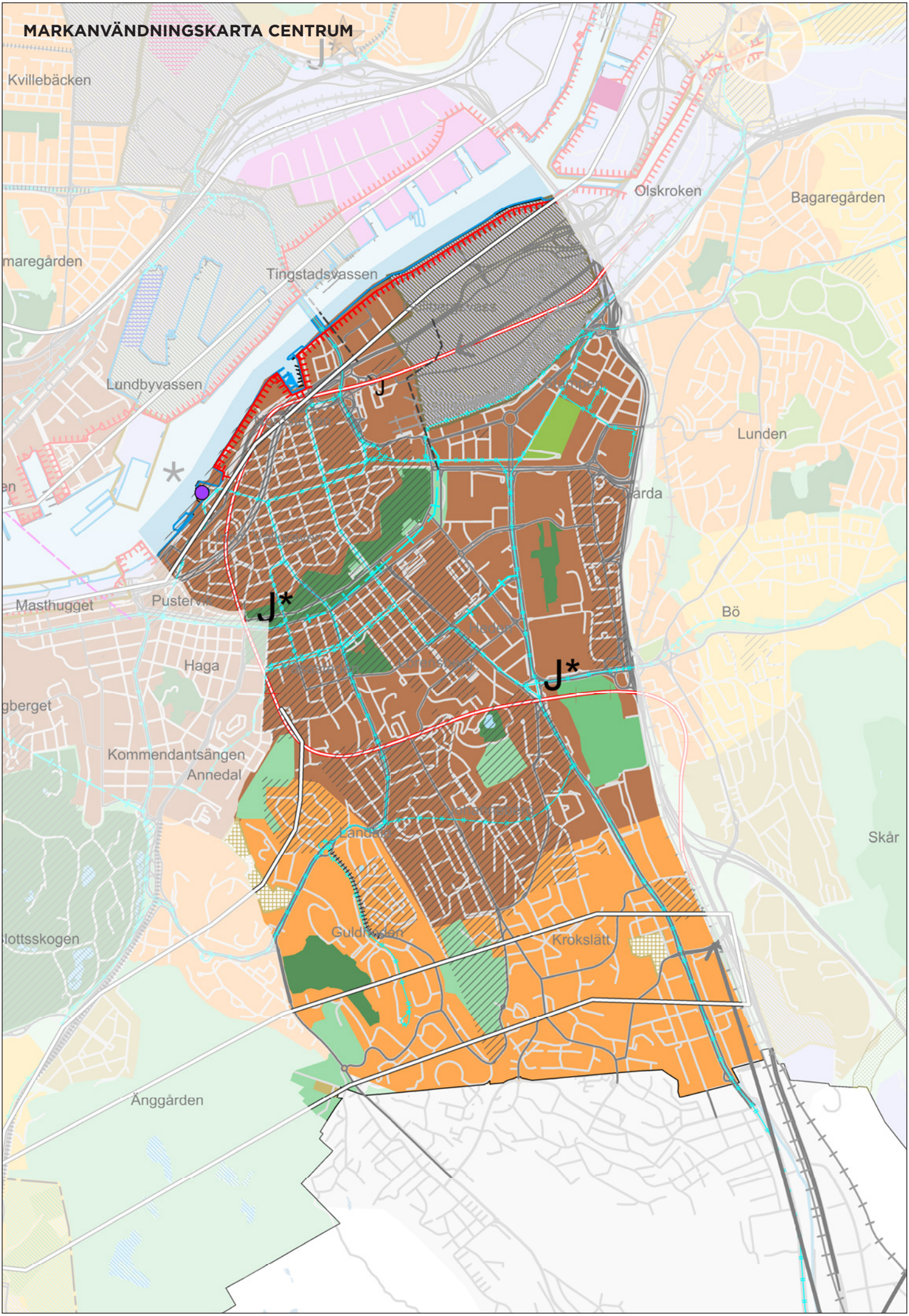

Näringsliv

Centrum har ett stort antal arbetsplatser och inpendling från hela Göteborg och närliggande kommuner. Närmare 30 000 arbetar inom företagstjänster och nästan lika många inom offentlig förvaltning, kommunikation och handel. Här finns också Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola med 50 000 studenter, evenemangsstråket som är viktigt för besöksnäringen.

Trafik och infrastruktur

Trafiksituationen i Centrum är tidvis ansträngd, framförallt vid rusningstrafik. Många målpunkter samsas på liten yta och framkomligheten för både kollektivtrafik och bil är begränsad. Gång, cykel och kollektivtrafik är viktiga transportmedel i centrum. Kollektivtrafiken består både av spårvagnlinjer, busslinjer och båt. Från Göteborgs centralstation går tåg till olika delar av regionen och resten av Sverige. Det pågår stora infrastrukturprojekt i Centrum. Här byggs bland annat Västlänken som planskild tågförbindelse med stationer vid Korsvägen, Haga och Centralstationen, överdäckning av Götaleden och byggnation av Hisingsbron som ska ersätta Göta älvbron.

Grönområden och vattenmiljöer

I Centrum finns främst anlagda parker, med undantag för viss värdefull natur vid Johanneberg-Guldheden. Här finns stadsparkerna Kungsparksstråket-Trädgårdsföreningen, Vasaparken och Renströmsparken/Näckrosdammen. Därutöver finns stadsdelsparkerna Burgårdsparken och Guldhedsdalen samt ett flertal mindre bostadsnära parker och lekplatser. Heden som idrottsyta är en viktig mötesplats för hela centrum och även för andra delar av staden. Stadsdelen har brist på grönområden och de som finns, används av många – såväl boende, besökare som verksamheter. Vattendragen som Vallgraven, Mölndalsån, Fattighusån och Stora hamnkanalen samt Göta älv är viktiga stråk som innehåller kvaliteter för upplevelse och rekreation, men även för den biologiska mångfalden.

Inriktning för mark- och vattenanvändning

Största delen av Centrum är utpekad som innerstad. Kroksslätt, Guldheden och Änggården är utpekade som utvidgad innerstad. I Gullbergsvass finns områden som idag används för verksamheter, trafikleder och godshantering som är utpekat som ny innerstad. Det är ett långsiktigt arbete att omvandla stadsdelen till ny stadsbebyggelse. I Centrum finns flera utredningsområden för kommunikation.
För teckenförklaring, se föregående avsnitt, sid 30-39.

Röda sten
Foto: Johannes Berner

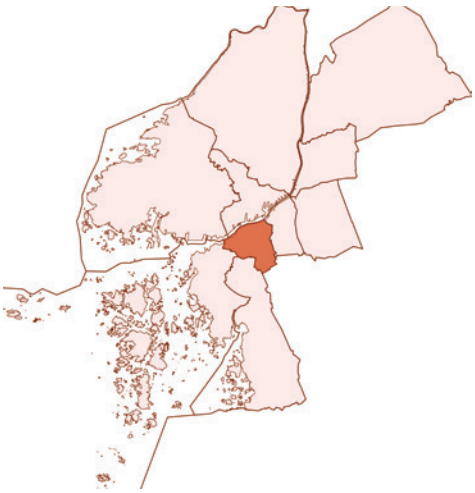

MAJORNA-LINNÉ

Majorna-Linné ligger strax väster om Centrum och har ett centralt läge. Stadsdelen är Göteborgs befolkningsmässigt största med nästan 65 000 invånare och är generellt sett välmående, men det finns stora skillnader i livsvillkor och hälsa inom stadsdelen. Primärområdena är Annedal, Haga, Kungsladugård, Majorna, Masthugget, Olivedal, Sanna, Stigberget och Änggården.

Bebyggelse

Majorna-Linné har en stark kulturhistorisk identitet som är tongivande för hela Göteborg. Mer än 43 procent av bostadsbeståndet är byggt innan 1940 och en stor del av bebyggelsen är uppförd i traditionell kvartersstad i trä och sten. Småhus är främst lokaliserade i Änggården och till viss del i Kungsladugård, medan övriga primärområden till största delen har flerbostadshus med en blandning av hyresrätter och bostadsrätter. Trycket på bostäder i stadsdelen är högt och Majorna-Linné är den stadsdel i Göteborg där det krävs längst kötid för att få en hyresrätt.

Bostadsbeståndet i Majorna-Linné

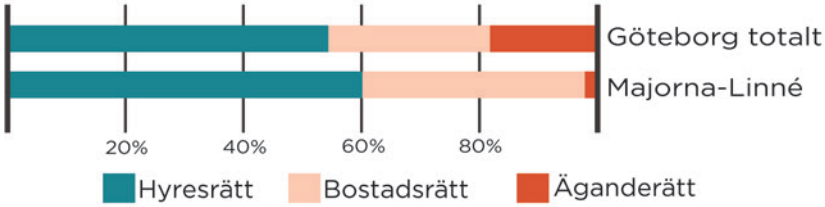

Vegagatan
Foto: Anna Olsson

Det pågår för närvarande omfattande planering och byggande vid Skeppsbron och Masthuggskajen. Syftet är att skapa tät och blandad innerstadsbebyggelse.

Tyngdpunkter

Stadsdelen har inga tyngdpunkter utpekade på markanvändningskartan, men ingår delvis i tyngdpunkten ”Innerstaden” där Järntorget och Linnéplatsen är viktiga platser. I den utvidgade innerstaden finns flera viktiga platser såsom Stigbergstorget och Mariaplan. Stadsdelen är, efter Centrum, den som har mest innerstadskaraktär och torg och platser är viktiga för fler än bara den lokala befolkningen. Här råder generellt hög täthet och stort utbud av både kommersiell och offentlig service. Det råder brist på samhällsservice såsom förskolor och idrottshallar i förhållande till stadsdelens befolkning.

Näringsliv

I Majorna-Linné ligger Sahlgrenska universitetssjukhuset som är en stor arbetsgivare och i stadsdelen arbetar över 12 000 personer inom vård och sociala tjänster. I stadsdelen finns också många små verksamheter, butiker och restauranger. Längs Masthuggskajen ligger ett fåtal verksamheter inom sjötransport och färjeterminal med färjetrafik till Danmark och Tyskland. Verksamhetsområdena Klippan, Fiskhamnen och Kungssten ligger även inom stadsdelen.

Trafik och infrastruktur

I merparten av stadsdelen samsas bilar, spårvagnar, bussar, cyklister och gående i

MARKANVÄNDNINGSKARTA MAJORNA-LINNE

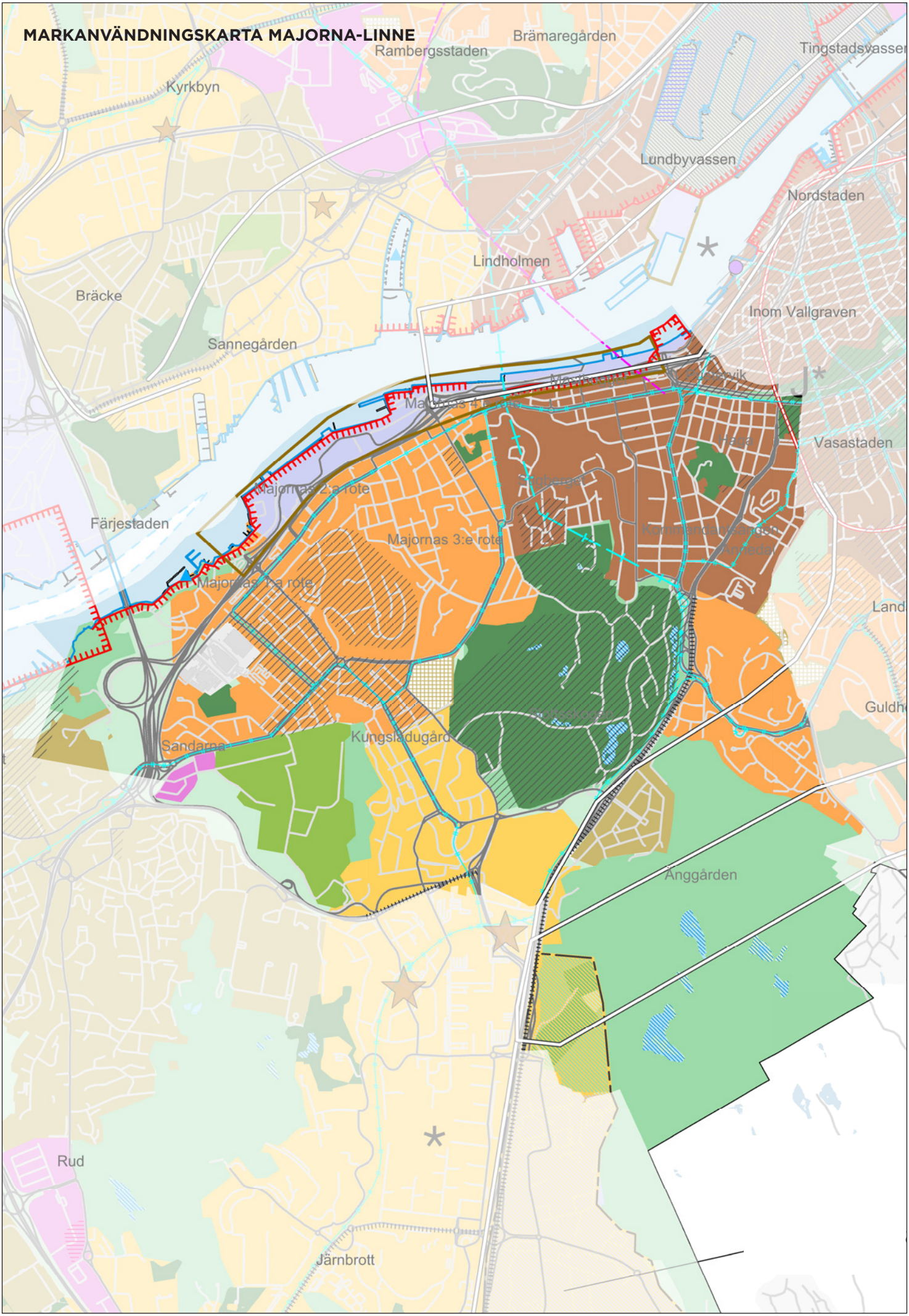

stadsmässiga gaturum. Stadsdelen har även mycket genomfartstrafik, framförallt på Oscarsleden, Högsboleden och Övre Husargatan. Stadsdelen har god kollektivtrafikförsörjning med spårvagnslinjer och busslinjer, men kollektivtrafiken är ofta fullbelagd och möjligheterna till utbyggnad är begränsade. Möjligheten att cykla inom området och till innerstaden är relativt goda. Majorna-Linné har en hög andel gående och cyklister.

Grönområden och vattenmiljöer

Stadsdelen gränsar i norr mot älven och i söder ligger Slottsskogen, en park som anlades på 1870-talet och som idag är en av Göteborgs viktigaste stadsparker. Hit kommer besökare från hela staden och även de som tillfälligt besöker Göteborg, för att motionera, besöka djurparken, utflyktslekplatsen Plikta eller något av de tillfälliga evenemang som arrangeras i parken. Röda Sten, Klippan och Sjöbergen är andra omtyckta platser med grönska och närhet till älven I stadsdelen ligger Botaniska trädgården och Änggårdsbergen som delvis är naturreservat. Detta gör att Majorna-Linné är en mycket grön stadsdel, men grönskan ligger ofta intill barriärer som vägar och bebyggd miljö och det råder stora skillnader i tillgång till grönområden. Det är också brist på små gröna platser i anslutning till människors bostäder.

Inriktning för mark- och vattenanvändning

Majorna-Linné är till största del utpekad som innerstad och utvidgad innerstad. I söder finns områden utpekade som mellanstadens prioriterade utbyggnadsområden. Längs älven markeras industriområden. Slottsskogen markeras som park, medan Botaniska trädgården och Änggårdsbergen markeras som natur- och friluftsområde.

För teckenförklaring, se föregående avsnitt, sid 30-39.

Vågmästareplatsen
Foto: Marie Ullnert

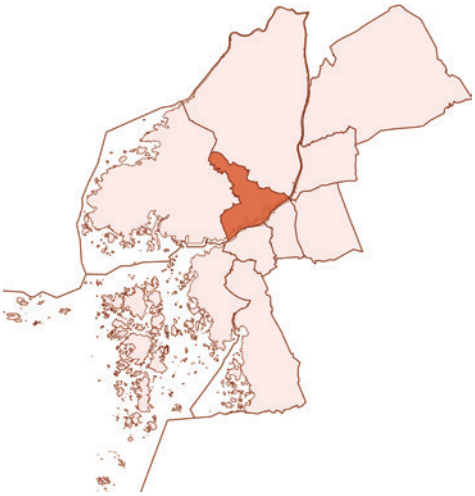

LUNDBY

Lundby är en snabbt växande stadsdel. Den förtätning som planeras innebär att stadsdelens befolkning kan fördubblas inom 20 år. Förr bestod Lundby till stor del av hamn- och varvsverksamhet. Idag utvecklas dessa områden till tät stadsbebyggelse.

Lundby stadsdel omfattar primärområdena Eriksberg, Kvillebäcken, Kyrkbyn, Kärrdalen, Lindholmen, Rambergsstaden, Slätta damm. Stadsdelen är centralt beläget i mellanstaden. Det bor cirka 53 100 personer i stadsdelen

Bebyggelsen

Lundbys bebyggelse varierar stort inom stadsdelen med tät stadsmiljö med flerbostadshus och glesare småhusområden. Här finns allt från äldre kulturmiljöer som Gamla Kyrkbyn till nyare områden som Eriksberg, Sannegårdshamnen och delar av Lindholmen. Längs älven finns också den gamla varvs- och industrikaraktären kvar på flera ställen. Bebyggelsen i Lundby är till största delen byggd mellan 1940 och 1960. En relativt stor del är byggd under 2000-talet.

Bostadsbeståndet i Lundby

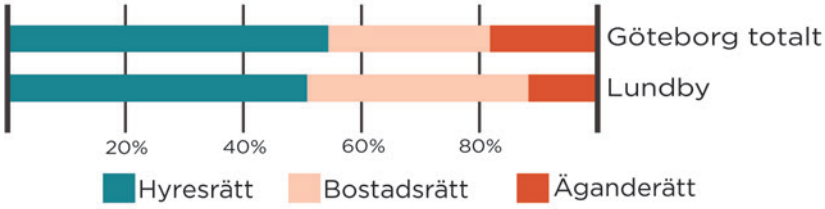

Eriksberg
Foto: Linn Ryding

Det pågår för närvarande omfattande planering och byggande i stora delar av Lundby (bland annat Backaplan, Frihamnen och Lindholmen). Syftet är att skapa tät och blandad innerstadsbebyggelse.

Tyngdpunkter

Backaplan är en viktig handelsplats som står inför stor omvandling och ingår i den framtida innerstaden.

Wieselgrensplatsen är en viktig tyngdpunkt för Lundby med sjukhus, ett 25-tal butiker och närservice. Torget är byggt under 1960-talet och beläget intill spårvagnshållplatsen och Hjalmar Brantingsgatan. Här passerar flera spårvagnar och bussar till andra delar av staden.

Kyrkbytorget är byggt i mitten av 1950-talet och i början av 2000-talet byggdes torget om för att öka trafiksäkerheten och trivsamheten. På Kyrkbytorget och vid Eketrägatan finns bland annat matbutik, apotek, optiker och second handbutik.

Eriksbergs köpcentrum är ett centrum som byggdes strax efter år 2000. Här finns butiker och restauranger med bland annat livsmedel och blommor. Centrumet har gott om parkeringsplatser och är främst riktat till bilburna kunder.

Näringsliv

Lundby har ett stort antal arbetsplatser, främst inom företagstjänster, tillverkning och utvinning. Här ligger bland annat Volvo Lundby med kontor och utveckling, Lindholmen Science Park med flera stora företag och utbildningsinsti-

MARKANVÄNDNINGSKARTA LUNDBY

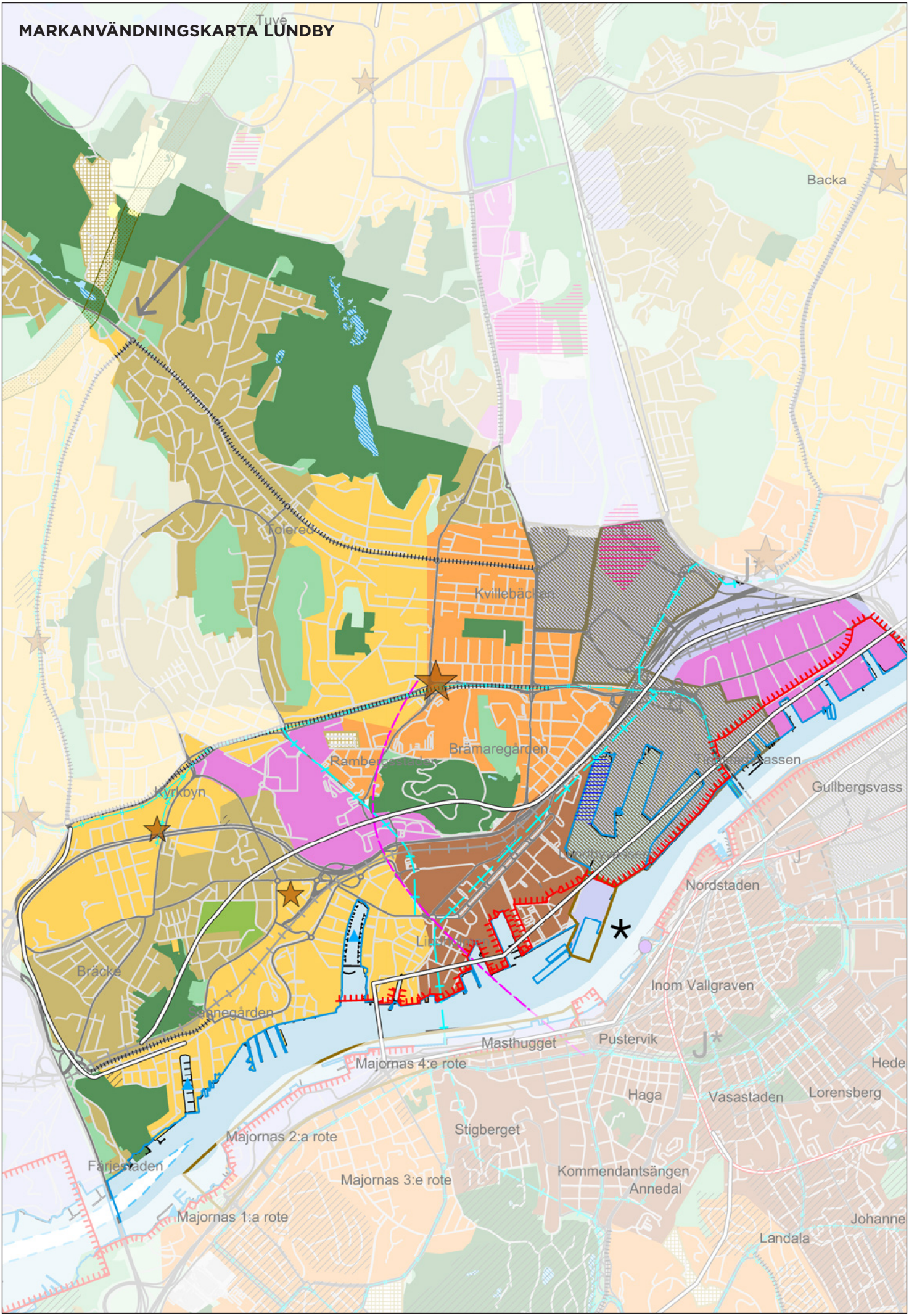

tutioner. Inom Lundby finns också Ringöns verksamhetsområde och Backaplan som handelscentrum.

Trafik och infrastruktur

Lundby har flera stora vägar med mycket genomfartstrafik. Lundbyleden är särskilt dominant, men även huvudstråk som Hjalmar Brantingsgatan, Gustaf Dalénsgatan och Björlandavägen. Dessa är viktiga för kollektivtrafik, gods och biltrafik. Parallellt med Lundbyleden går Hamnbanan med godstransporter på järnväg till och från Göteborgs hamn.

Lundbys kollektivtrafik består idag av spårvagnslinjer och busslinjer. Planering pågår för att kollektivtrafiken ska utvecklas med linbana, pendeltågsstation vid Brunnsbo, ny spårväg mellan Brunnsbo och Linnéplatsen (via Backaplan, Frihamnen, Lindholmen och Stigberget). Denna spårväg kommer bland annat att avlasta Hisingsbron och minska sårbarheten med ytterligare en spårvägskoppling över älven.

Det huvudsakliga cykelnätet är i dagsläget främst ett pendelcykelstråk längs Hjalmar Brantingsgatan. På sikt är det tänkt att utvecklas längs Björlandavägen, genom Lindholmen till Eriksberg samt till Tuve. Fler kopplingar med broar för gång och cykel över älven är viktiga för att koppla ihop staden över älven.

Grönområden och vattenmiljöer

I Lundby finns Hisingsparken, som är en stadspark för hela Göteborg med utflyktslekplats och motionsslingor. Här finns också stadsparkerna Kiellers park och Färjenäsparken. Inom Lundby finns stadsdelsparkerna Flunsåsparken och Krokängsparken. Stadsdelen har fler mindre bostadsnära parker och lekplatser. Inom Lindholmen är det brist på bostadsnära parker.

Inriktning för mark- och vattenanvändning

De tidigare hamn- och verksamhetsområdena Frihamnen, Backaplan och Lindholmen är utpekade som nya områden för innerstad. Området runt Wieselgrensplatsen och Brunnsbo ingår i utvidgad innerstad. Eriksberg, Kyrkbyn och västra Kvillebäcken är mellanstadens prioriterade utbyggnadsområden. Backaplan, Kyrkbytorget och Eriksbergs köpcentrum är tyngdpunkter. Ringön och Lundby är företagsområden. I Lundby finns flera utredningsområden för kommunikation.

För teckenförklaring, se föregående avsnitt sid 30-39.

Mandolingatan
Foto: Frida Winter

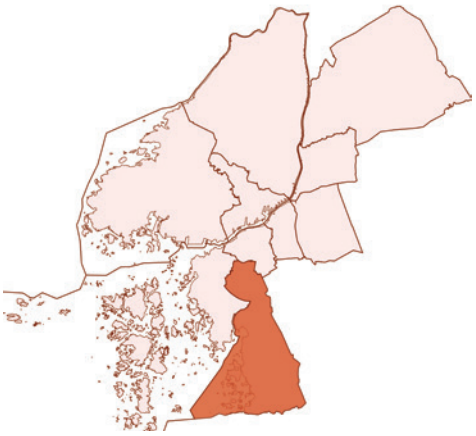

ASKIM–FRÖLUNDA–HÖGSBO

Askim-Frölunda-Högsbo är en stadsdel i södra Göteborg med närhet till natur och hav och med starkt skiftande karaktär mellan nord och syd. I stadsdelen bor cirka 60 500 personer och primärområdena är Högsbohöjd, Kaverös, Högsbotorp, Flatås, Ruddalen, Högsbo industri, Frölunda torg, Järnbrott, Tofta, Askim, Hovås och Billdal.

Bebyggelse

Stadsdelen har geografiskt en tydlig uppdelning av bostadsstrukturen. Den norra delen domineras av flerbostadshus och den södra av småhus. Stora delar av Frölunda och Högsbo är byggt under 1950- och 60-talet utifrån den tidstypiska så kallad grannskapsprincipen med stora flerbostadshus i form av skivhus och punkthus i park. Arkitekturen är varierad och grönytorna generöst tilltagna. Frölunda torg är ett viktigt regionalt centrum med omfattande handel och offentlig service. Stadsdelens bostadsbestånd består av en något större andel äganderätter och något lägre andel hyresrätter än Göteborg som helhet.

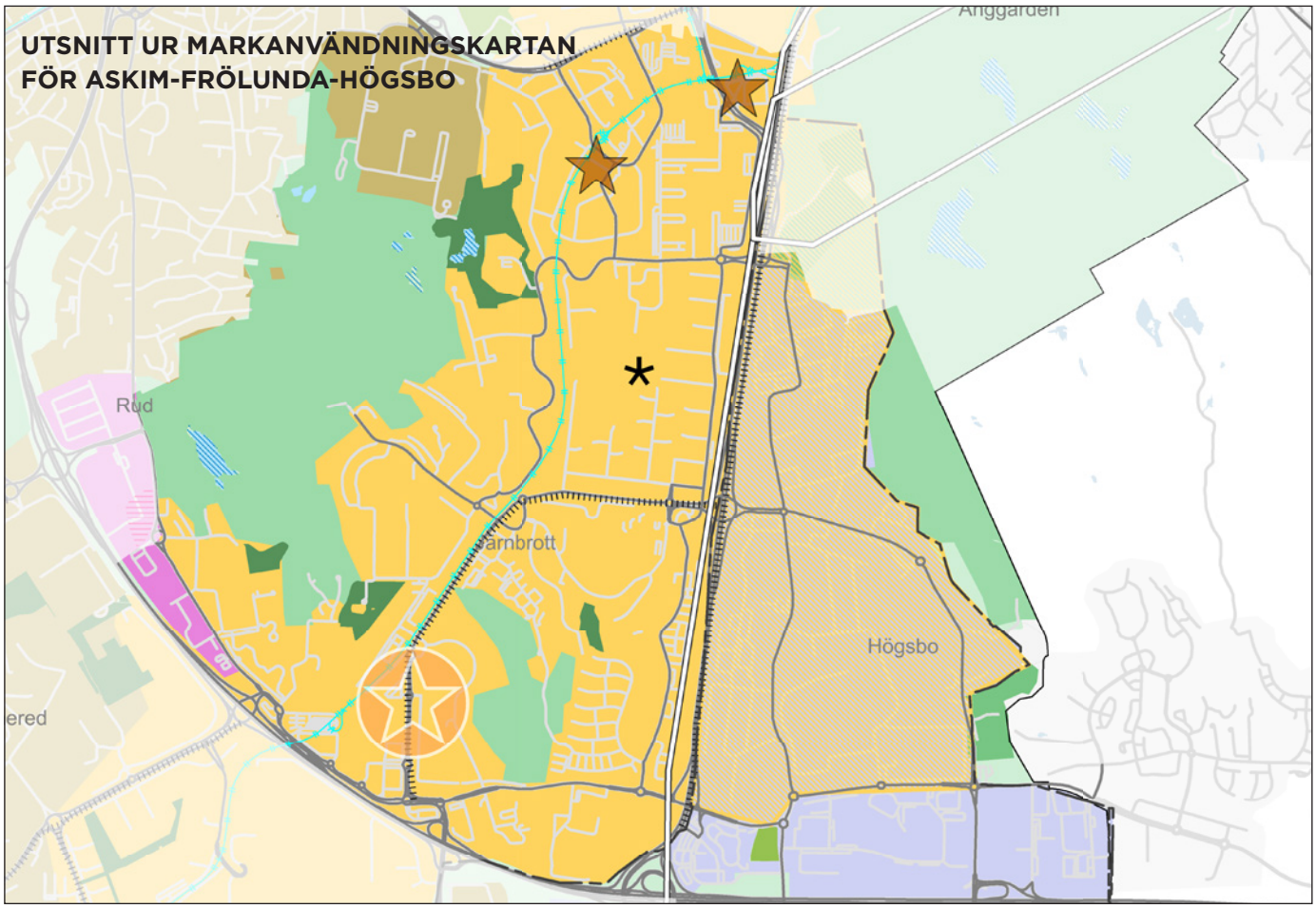

Bostadsbeståndet i Askim-Frölunda-Högsbo

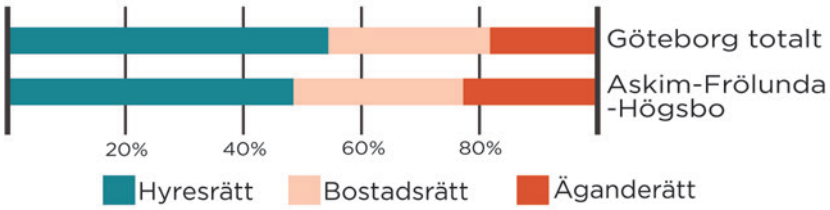

Fördjupning av översiktsplanen

Förslag till fördjupning av översiktsplanen tas för närvarande fram för Högsbo-Frölunda.

En fördjupning för Södra Askim antogs 2011. Planen omfattar de område i Södra Askim som i den kommunomfattande översiktsplanen är utpekade som utredningsområde för framtida bebyggelse.

Syftet med planen är att redovisa en struktur som kan skapa underlag för fungerande lokalsamhällen med gång- och cykelavstånd till skola, närservice och kollektivtrafik utifrån ledorden en god livsmiljö, lättillgänglig skärgård och

Inriktning för mark- och vatten-användning

Norra delen av stadsdelen är främst utpekat som mellanstadens prioriterade utbyggnadsområden. Frölunda torg är en strategisk tyngdpunkt. Även Marklandsgatan/Axel Dahlströms torg och Brottkärr är tyngdpunkter. Öster om Dag Hammarskjöldsleden, norr om Otto Elanders gata, finns verksamhetsområden som markeras som nytt område för blandad stadsbebyggelse. Askim, Hovås och Billdal är utpekat som övrig stadsbebyggelse.

För teckenförklaring, se föregående avsnitt sid 0-39.

MARKANVÄNDNINGSKARTA ASKIM-FRÖLUNDA-HÖGSBO

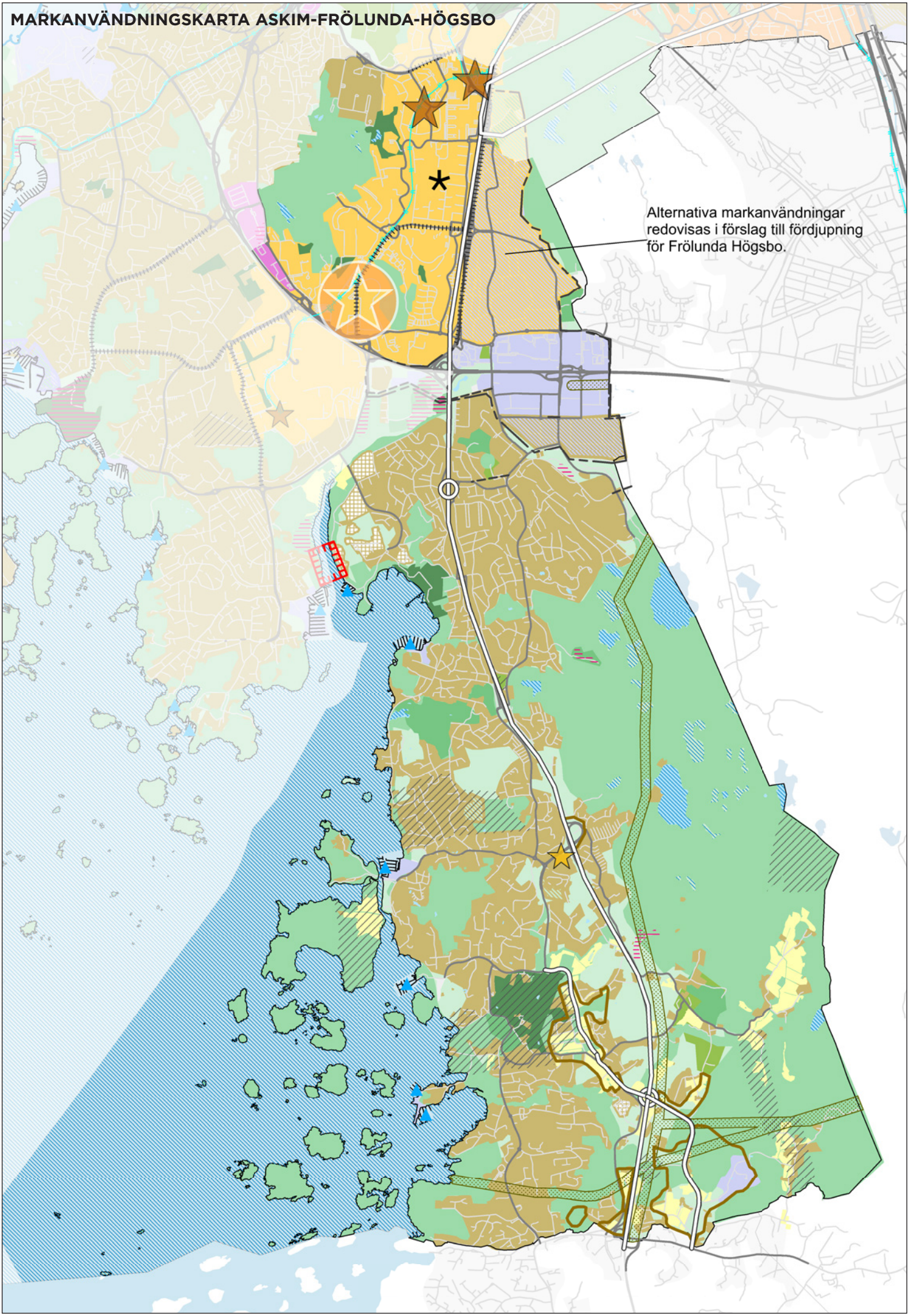

strövområden samt ett hållbart resande. Södra Askim har goda förutsättningar att skapa ett attraktivt boende nära hav och natur. Planförslagets huvudstruktur består av tre sammanhängande utvecklingsområden: Brottkärrsmotet, Svindal och Gatersered, som ligger vid genomgående stråk för trafiken. Planförslaget möjliggör cirka 6500 bostäder, vilket motsvarar cirka 16 000 nya invånare.

Tyngdpunkter

Frölunda torg är Göteborgs näst största köpcentrum med cirka 200 butiker, restauranger och kaféer. Här finns också ett resecentrum med ett antal spårvagnar och bussar. Torget omges av skivhus och punkthus. Här ligger också Frölunda specialistsjukhus.

Axel Dahlströms torg och Marklandsgatan är tillsammans en tyngdpunkt. Axel Dahlströms torg är centrum för service och handel i Högsbo. Torget byggdes på 1950-talet med ett karaktäristiskt höghus. Stadsbyggnadsidén var att allt som behövdes i vardagen skulle finnas i grannskapet. Idag finns här bland annat butiker, apotek, bibliotek och restauranger. Marklandsgatan är en viktig knutpunkt för kollektivtrafik. Här stannar flera spårvagnar och bussar. Här finns även viss service i form av pizzeria, mataffär och bensinstation.

Brottkärr ligger intill Säröleden, cirka 12 km från centrala Göteborg och började byggas 2014. Ett centrum har växt fram vid Brottkärrsmotet. Området bedöms fortsätta byggas ut under många år framöver. Här finns stort kommersiellt utbud av affärer och restauranger. Området kollektivtrafikförsörjs av expressbuss.

Näringsliv

Askim-Frölunda-Högsbo har ungefär lika många arbetsplatser som antal arbetsföra invånare. Det sker en stor inpendling av anställda inom handel, vilket också är den största branschen i stadsdelen. I nordöstra delen ligger Högsbo-Sisjö verksamhetsområde med ett flertal industrier, verksamheter och handel.

Trafik och infrastruktur

1960-talets planering av Frölunda skapade en struktur med funktionsuppdelning och bilens framkomlighet var i fokus. Det har lett till att stadsdelens trafiksystem präglas av separering och större leder. I norra stadsdelen utgör vägar och spårvägen barriärer som försvårar för möjligheterna att röra sig mellan bostadsområden. Rakt genom stadsdelen går Dag Hammarskjöldsleden/Säröleden och Söder/Västerleden som skapar en barriärer mellan stadsdelens delar.

Kollektivtrafiknätet i Frölunda och Högsbo är väl utbyggt med flera spårvagnslinjer och busslinjer som försörjer området. Södra delarna av stadsdelen har ett mindre kollektivtrafikutbud och lägre kollektivtrafikanvändande. Här går bussar som främst trafikerar i nord-sydlig riktning.

Grönområden och vattenmiljöer

Askim, Hovås och Billdal har kustremsa i väster med bl.a. Askimsbadet, naturreservatet Stora Amundö och Billdals skärgård. I öster ligger Slottskogen-Sandsjöbackakilen. Frölunda och Högsbo karaktäriseras av sin tids stadsbyggnadsideal av hus i park med gröna och generöst tilltagna gårdar. Natur- och rekreationsområdet Ruddalen i den nordvästra delen ger nära tillgång till rekreation och motionsmöjligheter. I Frölunda finns också stadsparken Positivet med en bemannad utflyktslekpark.

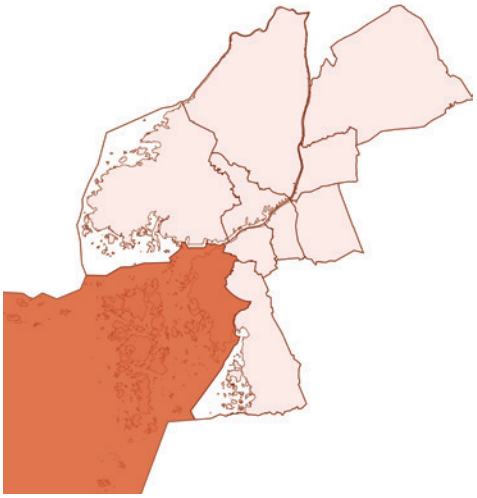

VÄSTRA GÖTEBORG

Västra Göteborg är präglat av havet med kuststräckan och södra skärgården. Det är en välmående stadsdel med högst medelinkomst i Göteborg, men har ändå stora skillnader i olika delområden vad gäller boende, utbildning, inkomst och hälsa. I stadsdelen bor drygt 53 000 invånare och primärområdena är Fiskebäck, Långedrag, Hagen, Grimmered, Södra Skärgården, Bratthammar, Guldringen, Skattegården, Ängås, Önnered, Grevegården, Näset och Kannebäck.

Bebyggelse

Inom stadsdelen finns olika bebyggelsestrukturer med stadsmiljöer, skärgårdsområden, radhus- och villaområden. Delar av stadsdelen är gamla fiskesamhällen där villabebyggelsen successivt byggts ut under århundraden, vilket skapat småskaliga bebyggelsestrukturer för bostäder och trafik. Stora delar av flerbostadshusbeståndet, men även villor och radhus, byggdes under 1960- och 70-talet. Nästan 60 procent av bostadsbeståndet i Västra Göteborg är småhus, vilket är högre än Göteborg i stort och gör att stadsdelen sticker ut.

Det pågår för närvarande planering för ny bebyggelse vid bland annat Opaltorget.

Bostadsbeståndet i Västra Göteborg

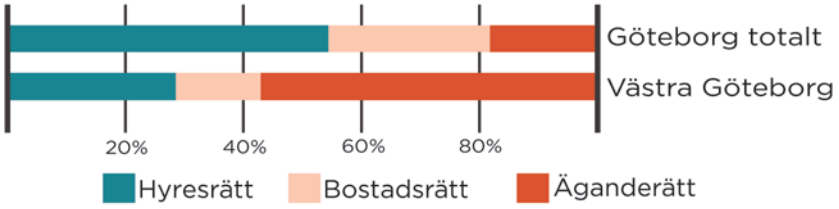

Tyngdpunkter

Opaltorget byggdes under miljonprogrammets tid och genomgår just nu en stor förändring med bland annat nya bostäder, butiker, förskolor, vårdcentral och park. Torget ligger vid ändhållplatsen för Göteborgs sydvästra spårväg och härifrån går flera spårvagnslinjer.

Näringsliv

Västra Göteborg har ett relativt lågt antal arbetsplatser med stor utpendling. Industriområden finns i Grimmered, Tranered och vid Nya Varvet. Fiskebäcks hamn och den militära verksamheten vid Käringberget med Göteborgs Garnison samt Försvarsmedicincentrum är också stora arbetsplatser i stadsdelen. Det finns flera mindre företag, livsmedels- och servicebutiker, caféer och restauranger på olika platser runt om i stadsdelen.

Trafik och infrastruktur

Genom stadsdelen skär flera större vägar som blir fysiska barriärer där Västerleden är den mest påtagliga. Andra större vägar är Torgny Segerstedtsgatan, Stora Fiskebäcksvägen, Skattegårdsvägen och Grevegårdsvägen. Flera av lederna utgör sociala barriärer. Lokalgatunätet är finmaskig med ofta smala, vindlande gator med småhusbebyggelse. Öarna i Södra Skärgården är bilfria med färjeförbindelse från Saltholmen.

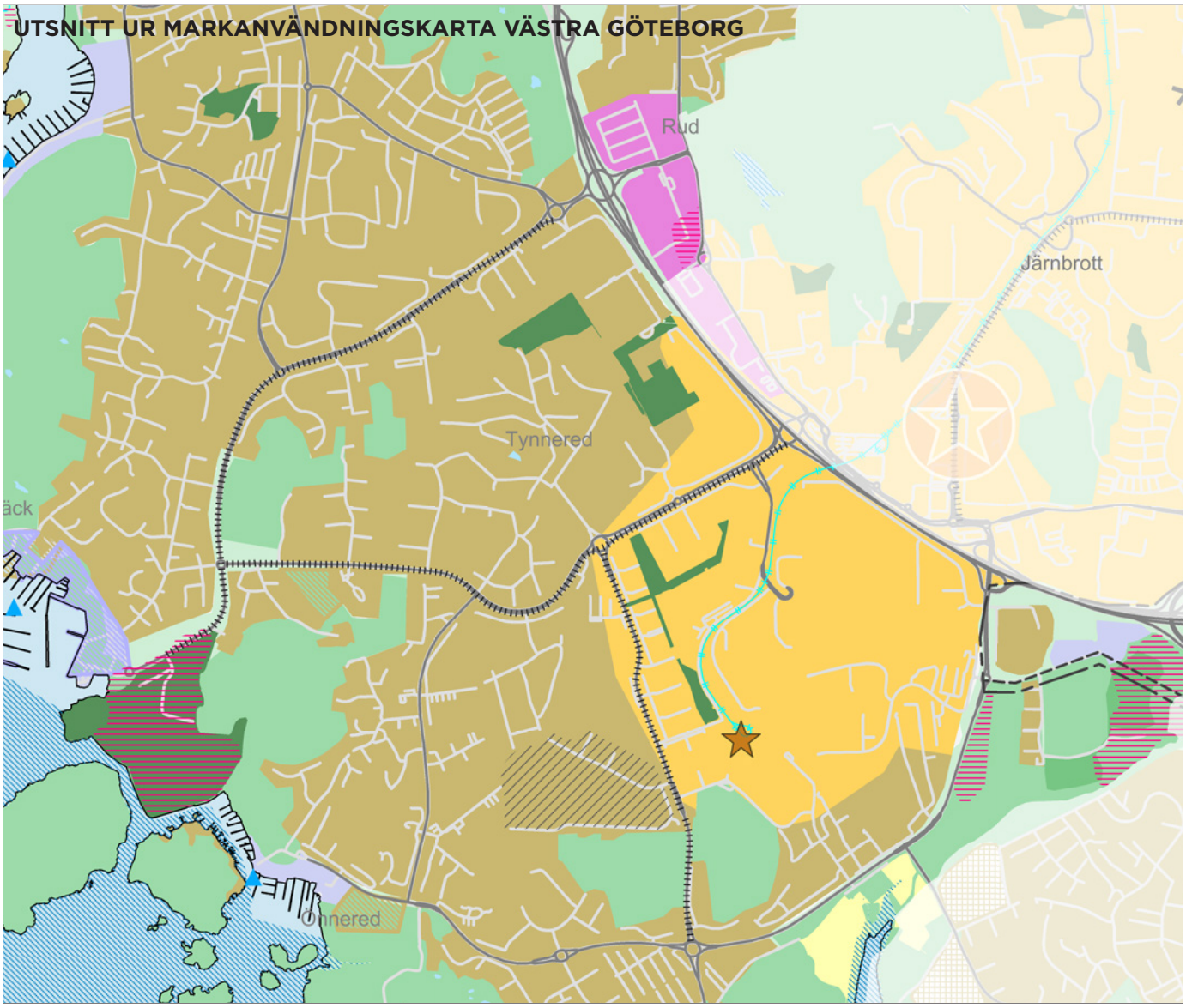

Spårvagnslinjer går från Opaltorget via Frölunda mot centrum och från Saltholmen via Älvsborg mot centrum. Utöver dessa finns även flera busslinjer. Dock har många boende i stadsdelen långa avstånd till närmaste busshållplats, främst villaområdena i söder, de kustnära delarna samt Grimmered. Det saknas kollektivtrafikförbindelser mellan nordliga och sydliga delar av stadsdelen. Bilinnehavet i stadsdelen är bland det högsta i Göteborg.

Grönområden och vattenmiljöer

Västra Göteborg har ett stort utbud av natur- och rekreationsområden samt ett flertal parker. Kusten och havet är närvarande med vandringsleder, badplatser och friluftsområden, exempelvis Skärvallsberget och Ganlet. Södra skärgården är ett viktigt rekreationsområde och turistattraktion för göteborgare och andra besökare. Det finns ett flertal stadsdelsparker som Bergkristallparken, Kastanjealléns aktivitetspark i Tynnered samt Styrsö Bratten. Utöver detta finns ett flertal bostadsnära parker.

Inriktning för mark- och vattenanvändning

Stora delar av bebyggelsen i Västra Göteborgs är utpekat som övrig stadsbebyggelse. Tynnered ingår i mellanstadens prioriterade utbyggnadsområden. Havet utgör vattenområde med särskilt stora värden. För teckenförklaring, se föregående avsnitt sid 30-39.

MARKANVÄNDNINGSKARTA VÄSTRA GÖTEBORG

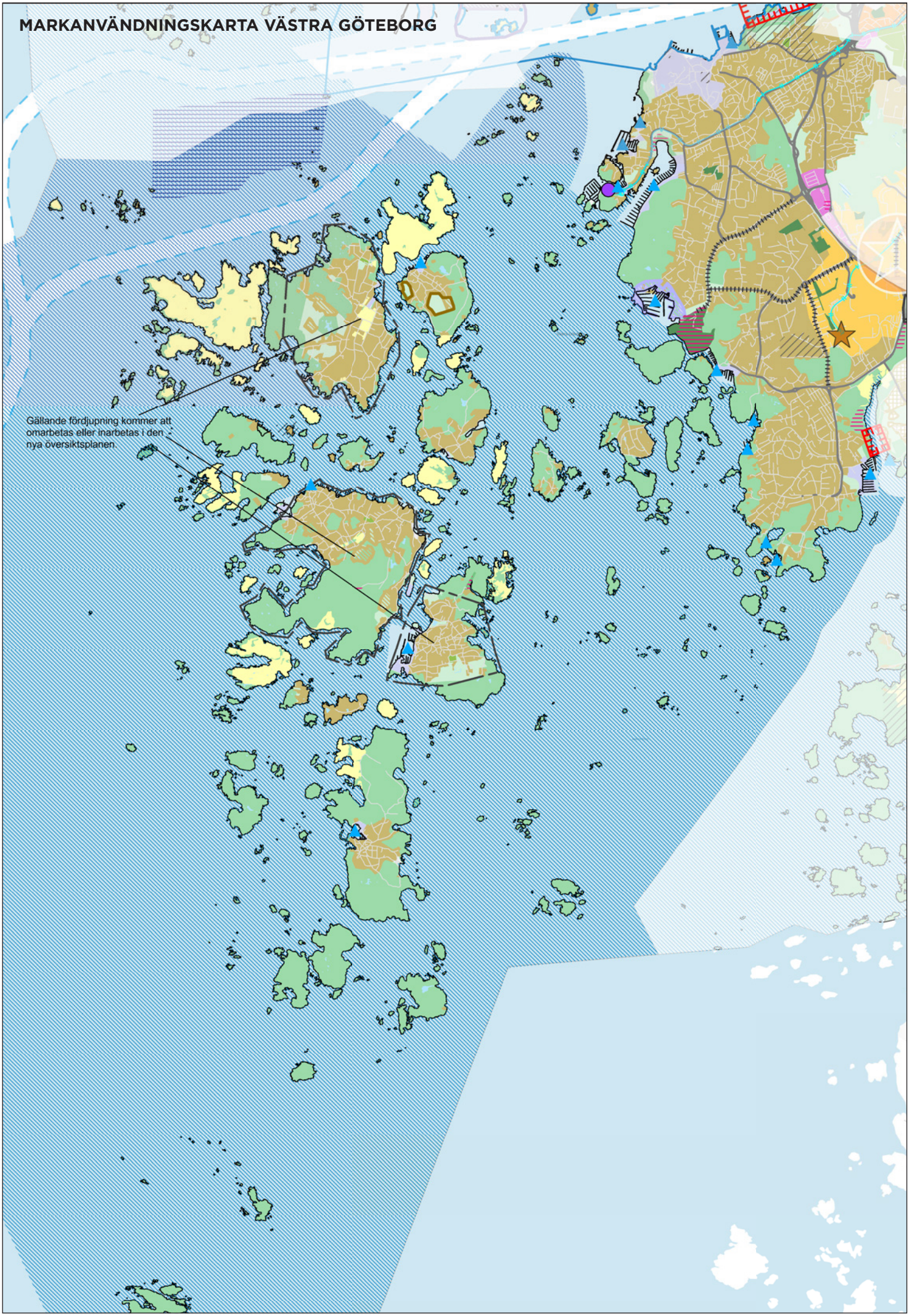

Briljantgatan
Foto: Lo Birgersson

Donsö
Foto: Steampipe production

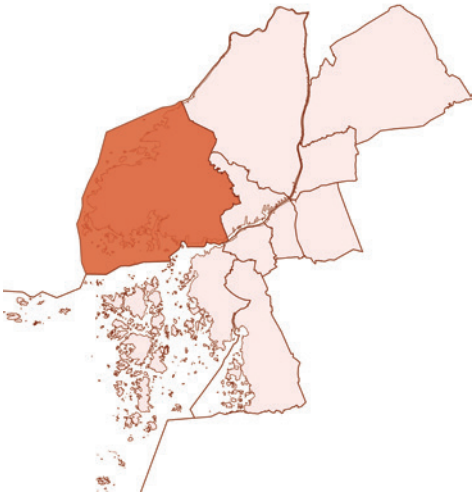

VÄSTRA HISINGEN

Västra Hisingen har cirka 56 000 invånare och är en tudelad stadsdel med stora skillnader mellan östra och västra delen. Torslanda är ett socioekonomiskt starkt område med en låg andel utrikes födda. Biskopsgården är ett socioekonomiskt svagt område med en hög andel utrikes födda. Befolkningen har därmed stora olikheter i ålder, bakgrund och boendeförhållanden. Göteborgs största industriområde ligger som en barriär mellan Torslanda och Biskopsgården.

Primärområdena är Arendal, Björlanda, Hjuvik, Jättesten, Länsmansgården, Nolered, Norra Biskopsgården, Svartedalen och Södra Biskopsgården.

Bebyggelse

Olika områden inom stadsdelen skiljer sig åt avseende karaktär och identitet. Västra delen präglas av villaområden och landsbygdsbebyggelse med stor andel småhus och få hyresrätter. Den östra delen har storskaliga områden med lamellhus och punkthus. Dessa områden domineras av hyresrätter. Sammantaget består stadsdelens bostadsbestånd av mindre andel bostadsrätter och större andel äganderätter än Göteborg som helhet.

Bostadsbeståndet i Västra Hisingen

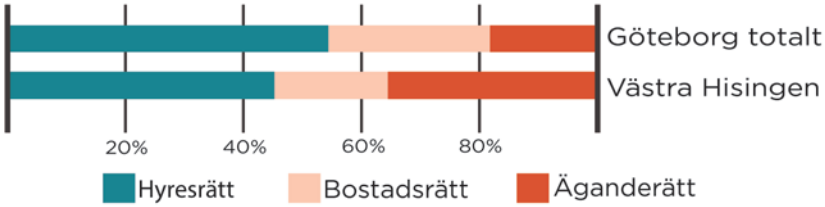

Tyngdpunkter

Vårväderstorget är ursprungligen byggt 1958 och är ett torg i tre nivåer. Torget får på så sätt tre olika torgytor. Sedan 1950-talet har torget genomgått vissa förändringar. Vårväderstorget är en viktig plats i Biskopsgården med butiker, service och restauranger. Flera spårvagnslinjer passerar här.

Friskväderstorget är från samma tid som Vårväderstorget och karaktäriseras av samma tidstypiska stadsbyggnadsideal. Här finns bland annat vårdcentral, butiker och Sjumilaskolan som ligger i nära anslutning.

Amhults torg skapades för cirka 10 år sedan och utgör tillsammans med Torslanda torg centrum med handel, kulturhus, bostäder och kollektivtrafik.

Näringsliv

Västra Hisingen har Göteborgs största verksamhetsområde med bland annat Volvo, Göteborgs hamn, raffinaderier mm. Flera av verksamheterna klassificeras som miljöfarliga verksamheter. Industriområdet utgör en barriär mellan Torslanda och Biskopsgården. Tillverkning och utvinning dominerar i området och sysselsätter 21 700 människor. Stadsdelen har därmed en stor inpendling med flera stora och viktiga arbetsgivare för Göteborg.

Ett förslag till fördjupning av översiktsplanen har tagits fram för Västra Arendal och Torsviken (samråd 2015). Syftet med fördjupningen är att säkerställa möjligheten till framtida hamn på Risholmen med tillhörande väg- och järnvägsförbindelse samt att säkerställa Torsvikens natur- och friluftsvärden.

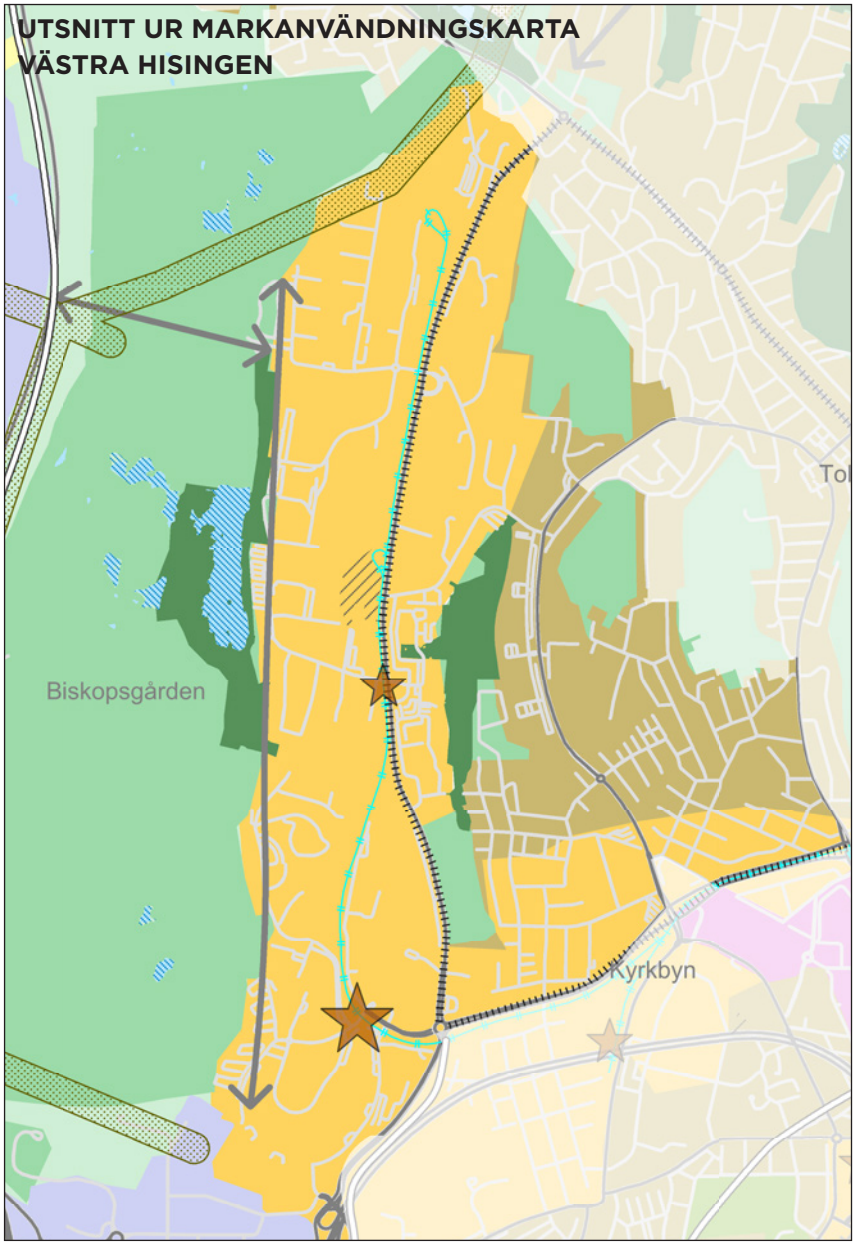

Inriktning för mark- och vattenanvändning

Biskopsgården och Länsmansgården är utpekade som mellanstadens prioriterade utbyggnadsområden. Majoriteten av övriga bostadsområden i stadsdelen är övrig stadsbebyggelse med främst småhus. Vårväderstorget, Friskväderstorget och Amhults torg är tyngdpunkter. Vid Amhult och Torslanda markeras ett utredningsområde för blandad stadsbebyggelse. Volvoområdet med hamn och raffenaderier markeras som industriområde.

För teckenförklaring, se föregående avsnitt, sid 30-39.

Trafik och infrastruktur

Trafikstrukturen går i dalgångarna i nord-sydlig riktning. Det gör det svårt att röra sig mellan områdena i öst-västlig riktning. Biskopsgården har ett trafikseparerat gatunät och merparten av kollektivtrafiken är riktad mot centrala Göteborg.

I Torslanda är vägnätet glest och stommen utgörs av väg 155, Björlandavägen och Kongahällavägen. Huvuddelen av lokalnätet inom stadsdelen är utformad med återvändsgator med låg integration till närliggande områden. Strukturen gör det svårt att försörja området med effektiv kollektivtrafik. Bilberoendet är i allmänhet större än resten av stadsdelen och staden i sin helhet.

MARKANVÄNDNINGSKARTA VÄSTRA HISINGEN

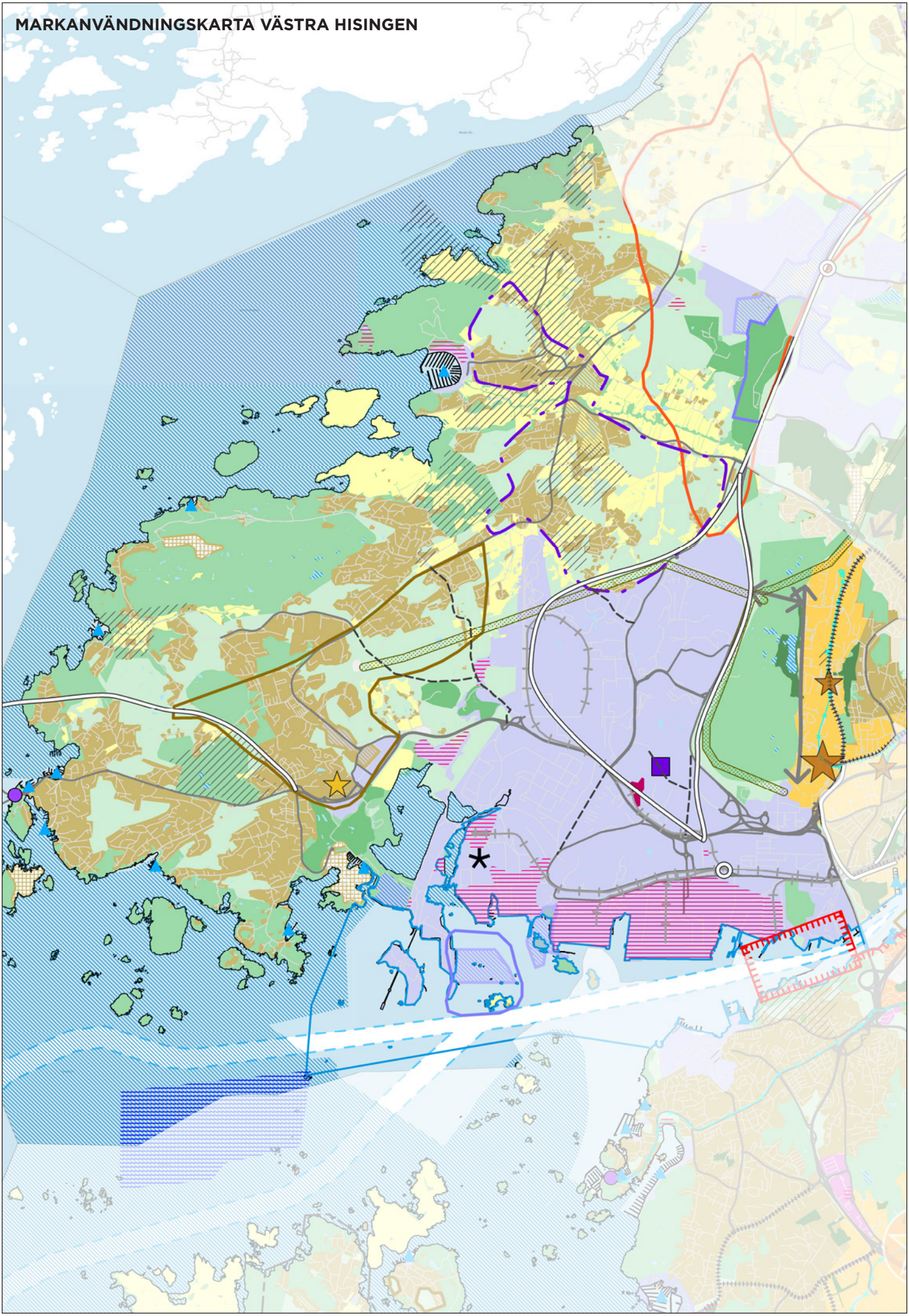

Grönområden och vattenmiljöer

Västra Hisingen har flera park- och naturområden och nära till kust och hav med badplatser och andra naturupplevelser. Hisingens gröna kulturlandskapskil sträcker sig längs kusten med viktiga naturområden som exempelvis Björlandahalvön, Majvik och Hästevikarna. Andelen anlagda parker är dock låg. Västra delen av stadsdelen har stora områden med värdefull natur och angränsar till Nordre Älvs Estuarium som är naturreservat. Här finns även reservatet Sillviken samt områden med höga kulturmiljövärden, Tumlehed och Bronsålderssundet. I Biskopsgården ligger stadsdelsparkerna Svartemosse och Långströmsparken.

Södra Biskopsgården
Foto: Anna Olsson

Sillvik
Foto: Åsa Henskog

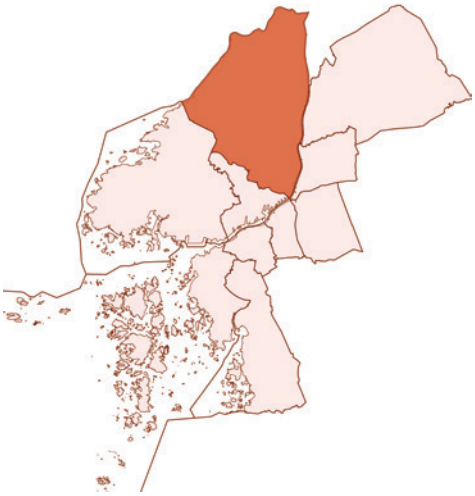

NORRA HISINGEN

Norra Hisingen är den geografiskt största stadsdelen och står för 22 procent av landarealen inom Göteborg. Här möter staden landsbygden. Primärområdena är Kärra, Tuve, Skälltorp, Backa, Brunnsbo, Skogome, Säve och Rödbo. Det bor cirka 51 000 personer i stadsdelen.

Bebyggelse

Norra Hisingens bebyggelse varierar stort och de olika områdenas karaktär innefattar både småhus och flerbostadshus, stadsmiljö och landsbygd. Merparten av Norra Hisingens bebyggelse är byggd mellan 1961 och 1980, mycket från miljonprogrammets dagar. Stadsdelen har en högre andel småhus än Göteborg totalt.

Stadsdelens bostadsbestånd är i sin helhet relativt jämnt fördelat mellan hyresrätter, bostadsrätter och äganderätter. Dock är beståndet inom stadsdelen segregerat med olika upplåtelseformer i enklaver, exempelvis i primärområdet Skälltorp där drygt 65 procent av bostäderna är bostadsrätter och i Brunnsbo där bostadsrätter saknas och 70 procent istället utgörs av hyresrätter.

Bostadsbeståndet i Norra Hisingen

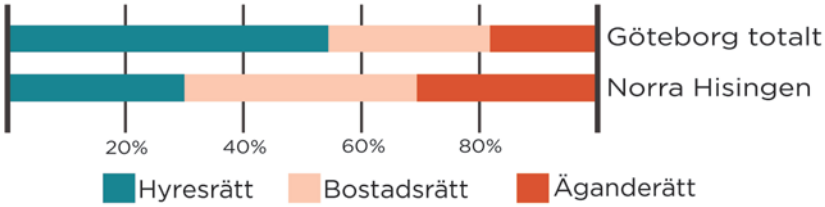

Tyngdpunkter

Selma Lagerlöfs torg är en viktig tyngdpunkt för Norra Hisingen och lokalt centrum för närboende. Här finns drygt tjugo butiker, vård, restauranger, skola, bibliotek och annan kommunal service. Torget byggdes under 1960-talet och präglas av en tidstypisk öppen planform och trafikseparering. Här passerar flera busslinjer. Området vid Selma Lagerlöfs torg är under omvandling och det planeras för över 1000 nya bostäder, kontor, handel, idrottshall och nytt stadsdelshus med rum för kultur. Det skapas också nya torg och parkstråk.

Tuve torg hette från början Norums torg och byggdes under 1970-talet. Platsen har emellertid varit handelsplats sedan bronsåldern och är därmed Göteborgs äldsta. För drygt tio år sedan genomgick torget renoveringar. Här finns livsmedelsaffär, bageri och kvarterskrog.

Kärra centrum är byggt under 1970-talet. Här finns bland annat livsmedelsbutik, apotek och restaurang. Kärra simhall ligger i nära anslutning. Flera bussar och expressbuss passerar.

Brunnsbotorget är byggt under 1960-talet och har flera butiker, konditori och Brunnsbokyrkan.

Näringsliv

Norra Hisingens näringsliv består till stor del av verksamhetsområden med transport, magasinering, tillverkning/utvinning, logistik och handel. Här finns både mindre och större industrier och stora externhandelscentrum. Längs med hela älvstranden finns verksamhetsområden och handelsområden som Bäckebol.

Holmvägen
Foto: Anna Olsson

Längs Lillhagsvägen ligger Aröds industriområde med småindustri. Handeln genererar stor inpendling till stadsdelen.

Trafik och infrastruktur

Norra Hisingen är en av de stadsdelar som har störst bilinnehav. Genom stadsdelen passerar Kungälvsleden (E6) och Hisingsleden. Ledernas barriäreffekter påverkar hur människor rör sig och hur man betraktar sitt område. Gång- och cykelstråken in mot Göteborgs innerstad och mellan primärområdena upplevs ofta som otrygga och svårframkomliga. Trots att stadsdelens södra delar ligger i nära anslutning till centrala Göteborg bidrar barriärerna till minskat cyklande.

Norra Hisingens kollektivtrafik består idag av busslinjer. De flesta bussar rör sig in mot innerstaden och det är svårt att förflytta sig i tvärled. Vid Brunnsbotorget planeras en ny pendeltågstation på Bohusbanan och anslutande spårvagn mot Hjalmar Brantingsplatsen. Stationen beräknas vara klar 2024.

Grönområden och vattenmiljöer

I anslutning till stadsdelen finns Hisingsparken som är en stadspark för hela Göteborg med utflyktslekplats och motionsslingor. Här finns stadsdelsparkerna Krumeluren och Centrumparken. Stadsdelen har också flera mindre bostadsnära parker och lekparker.

På Norra Hisingen finns flera större natur- och rekreationsområden som Hökälla, Skändlabergen, Jämmerberget och Svankällan. Stadsdelens natur karaktäriseras av åkerlandskap och kuperad natur samt hällmarkskog, och området har närhet till både Nordre älv och Göta älv som har rekreations- och naturvärden. Här finns intressanta kulturlandskap med dalgångar och brutna skogslandskap, blandat med skog och bergsplatåer.

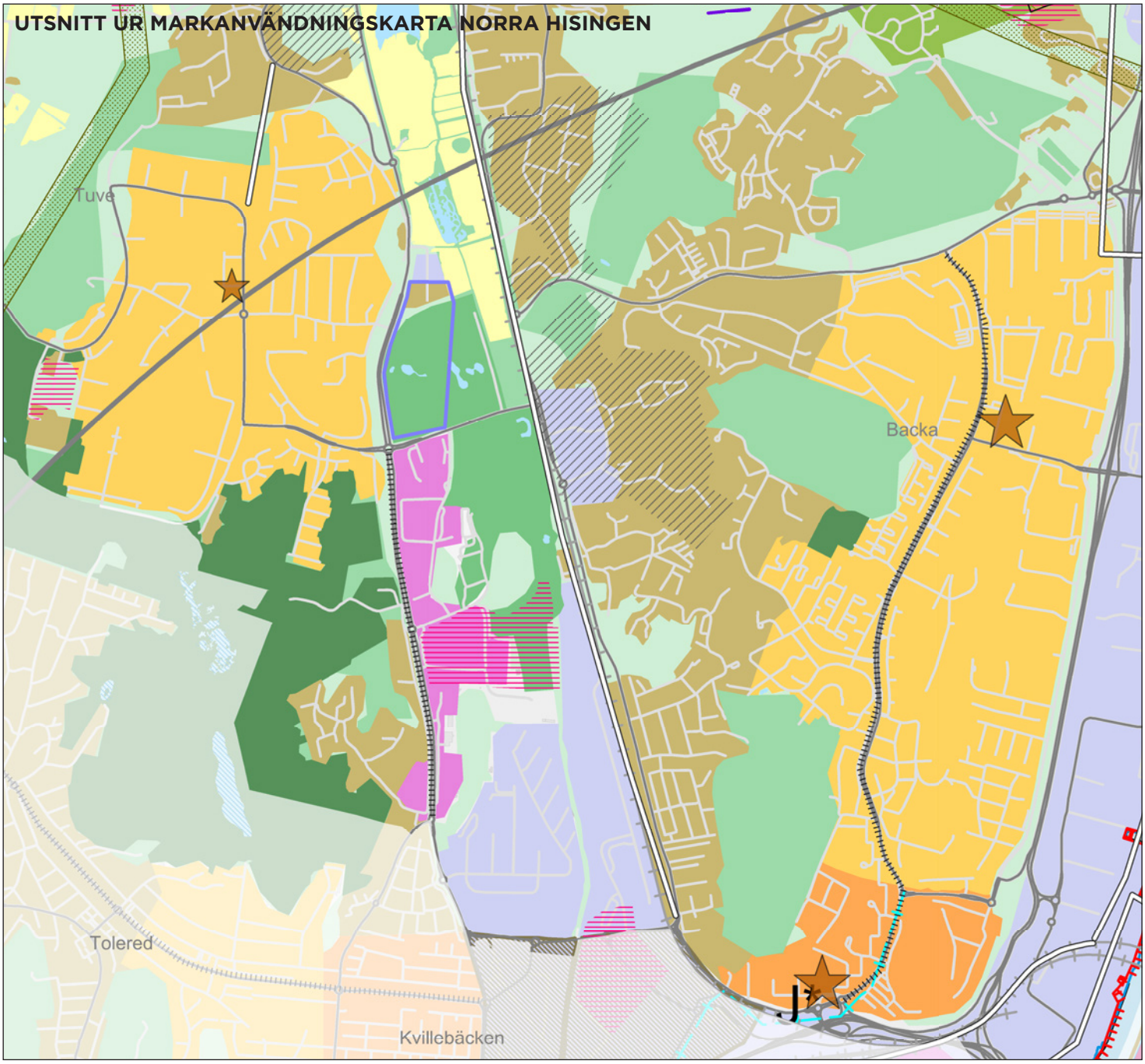

Inriktning för mark- och vattenanvändning

Backa, Tuve och Kärra är utpekade som mellanstadens prioriterade utbyggnadsområden. Brunnsbo, Selma Lagerlöfs torg, Tuve torg och Kärra centrum är tyngdpunkter. I Kärra, Rödbo och Säve finns planeringsreserver som utgör en värdefull reserv för bostadsförsörjning på lång sikt. I Norra Hisingen finns även flera utredningsområden för kommunikation. För teckenförklaring, se föregående avsnitt.

MARKANVÄNDNINGSKARTA NORRA HISINGEN

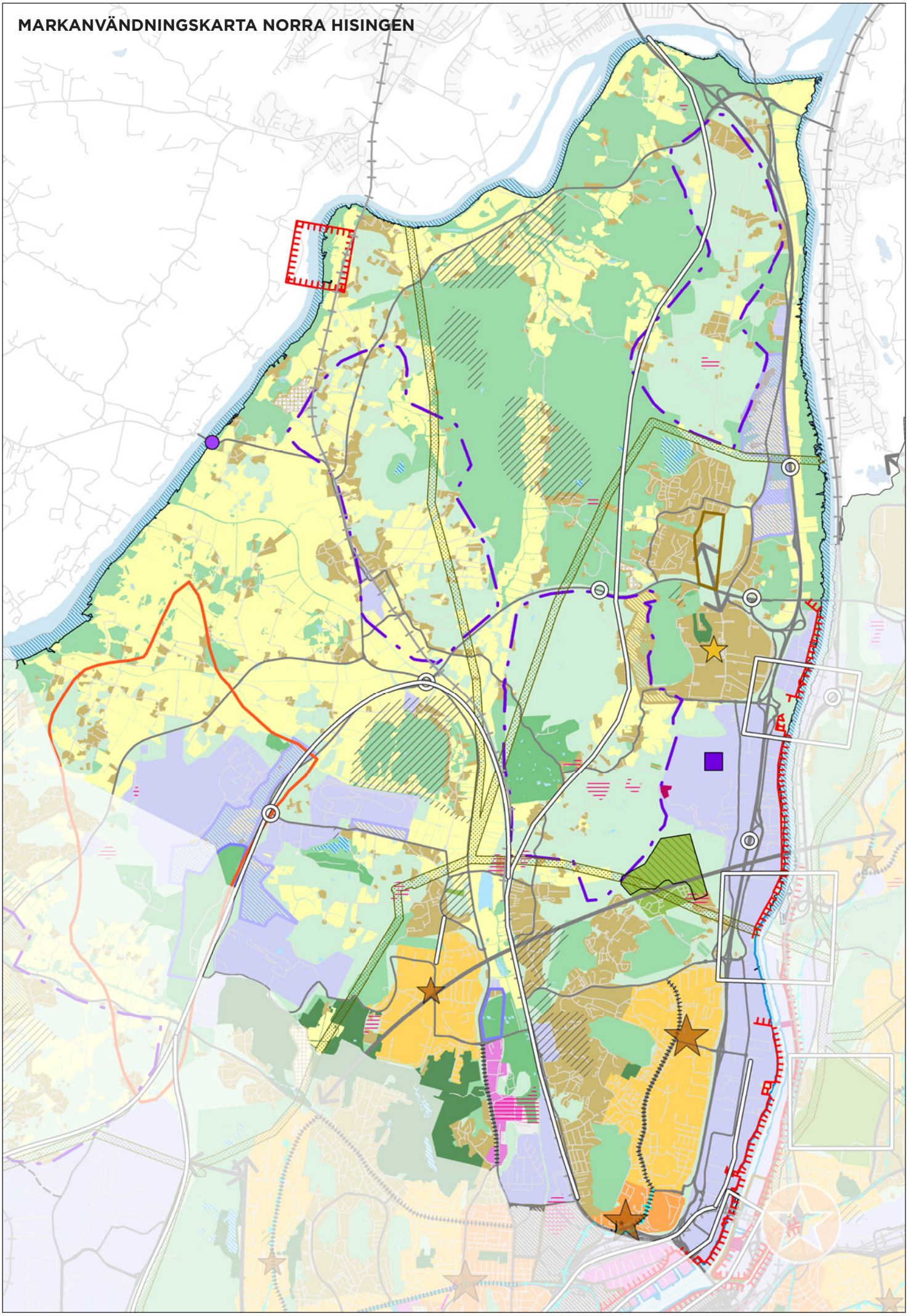

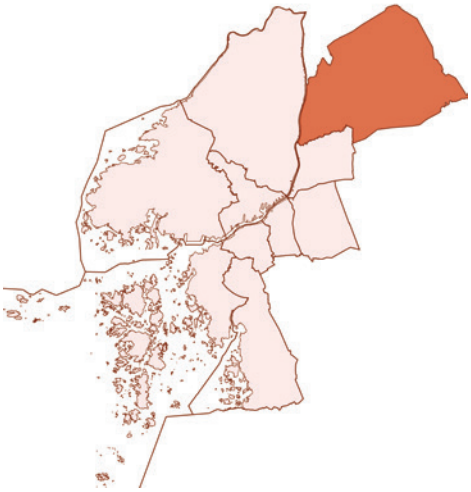

ANGERED

Angered planerades på slutet av 1960-talet och var tänkt att totalt rymma 130 000 boende och 70 000 arbetsplatser. Planerna reviderades dock och idag bor det knappt 53 000 personer i stadsdelen. Primärområdena är Lövgärdet, Rannebergen, Gårdstensberget, Angered centrum, Agnesberg, Hammarkullen, Linnarhult, Gunnilse, Bergum, Hjällbo och Eriksbo.

Bebyggelse

Merparten av bebyggelsen ligger i den västra delen av stadsdelen och består främst av storskaliga områden med flerbostadshus intill spårvägen och större leder. Varje område omsluts av stora naturområden. Bostäderna är i huvudsak byggda mellan 1961 och 1980 och består till 70 procent av hyresrätter. Tillsammans med Östra Göteborg är detta högst andel i Göteborg. Angered har utöver flerbostadshus även en del radhus och friliggande småhus.

Bostadsbeståndet i Angered

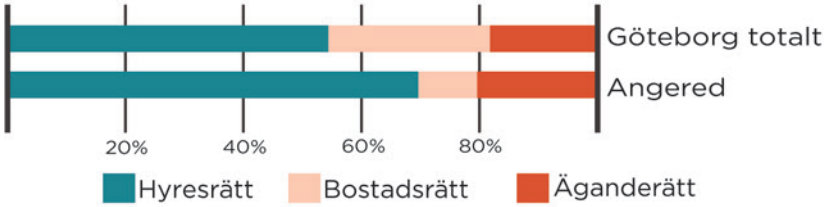

Tyngdpunkter

Angered centrum byggdes under andra halvan av 1970-talet och är centrum för omgivande stadsdelar. Här finns ett 60-tal affärer och restauranger samt offentlig servicen med skolor, kulturhus, sjukhus mm. Angered centrum är också knutpunkt för kollektivtrafik i nordöstra Göteborg och trafikeras av flera spårvagnslinjer och busslinjer. Ett nytt resecentrum håller på att färdigställas här.

Hammarkulletorget byggdes 1971 och genomgick 1997 en förändring då torget tillgängliggjordes och vände butikernas entréer utåt. Här ligger Göteborgs enda ”tunnelbanestation” för spårvägen och varje år går Hammarkullekarnevalen förbi torget. Här finns bland annat ett Folkets Hus, bibliotek och simhall.

Hjällbo centrum genomgick en omfattande förvandling i början av 2000-talet då det fick ett helt nytt utseende med bland annat en påbyggd huvudentré i glas och en saluhall. Det är byggt i slutet av 1960-talet och flera busslinjer och spårvagnar passerar här.

Näringsliv

Angered har ett relativt lågt antal arbetsplatser jämfört med andra stadsdelar. De största branscherna är vård och sociala tjänster samt utbildning, som tillsammans utgör nästan hälften av alla arbetsplatser. Det finns verksamhetsområden i södra och västra delen av stadsdelen. I östra delen finns jord- och skogsbruk.

Trafik och infrastruktur

Från Angered är det många som åker kollektivt eller bil ut från stadsdelen varje dag för att arbeta på en annan plats. Angered har en lägre andel cyklister och fotgängare än resten av Göteborg. Att färre väljer att förflytta sig till fots eller med cykel kan förklaras av den glesa strukturen vilket gör det svårt att uträtta

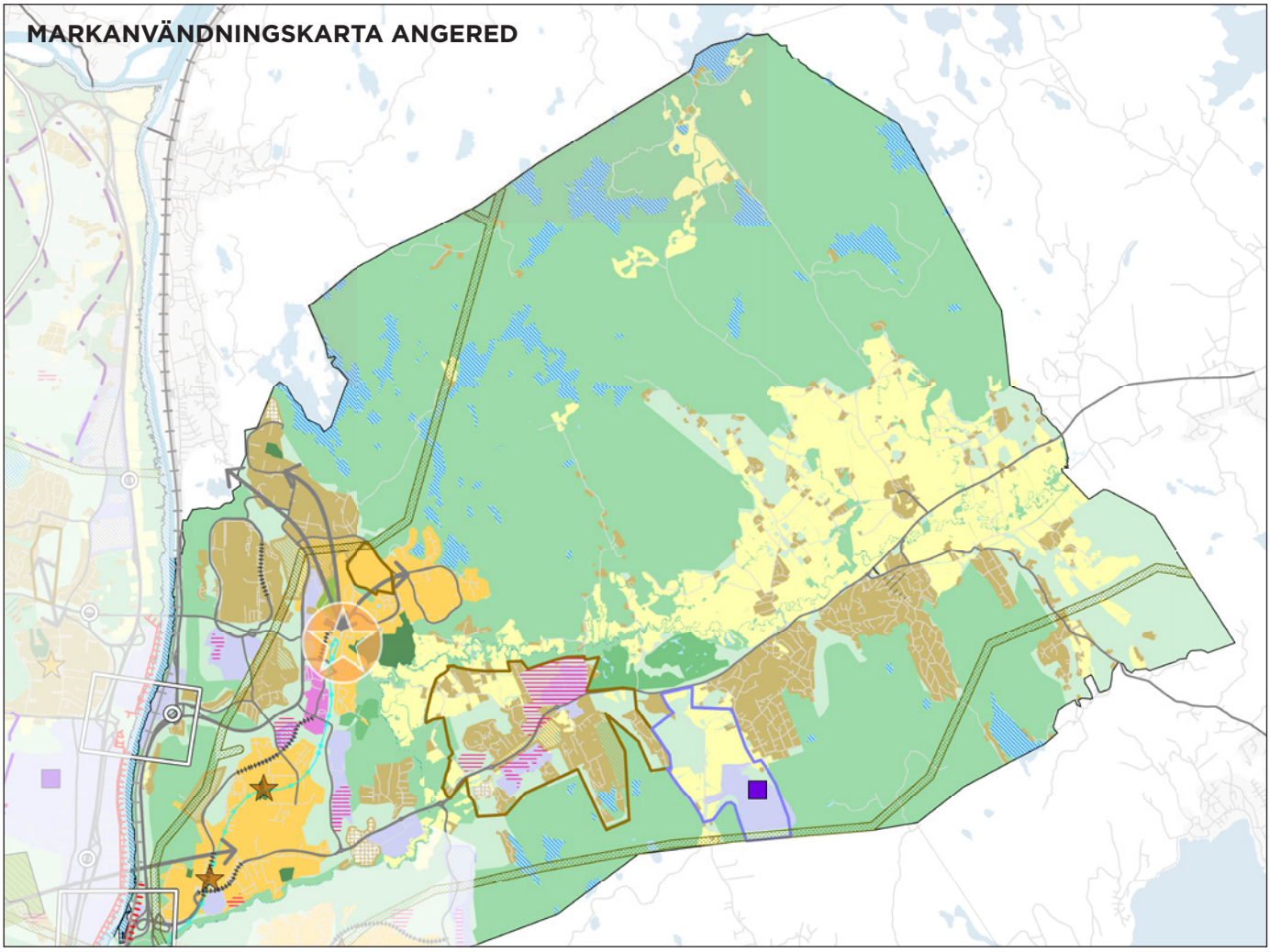

sina vardagsärenden i närmiljön. Många av gångvägarna är också separerade från övrig trafik vilket gör att de kan upplevas som otrygga.

Vägnätet är till stor del överdimensionerat utifrån dagens mått och det är ofta höga hastigheter. Ett fåtal korsningar har kö i rusningstid.

Spårvägen tillsammans med expressbussnätet längs väg 190 utgör stommen i kollektivtrafiken. Viktiga bytespunkter är Hjällbo och Angered centrum. Det går även busslinjer över Angeredsbron till Hisingen och till närliggande kommuner. Ungefärlig restid från Angered centrum till Göteborgs centralstation är mindre än 20 minuter. Från vissa delar av Angered tar det dock upp mot 40 minuter att ta sig in till centrala Göteborg, vilket förklaras av att det krävs byten och att det är relativt långa avstånd.

Grönområden och vattenmiljöer

I Angered finns stora natur- och rekreationsområden. Inom de gröna kilarna Vättlefjällskilen och Bergsjökilen finns naturområdena Vättlefjäll och Lärjeåns dalgång som är populära besöksmål med möjlighet till vandring, ridning bad och paddling. Mellan husen och bostadsgårdarna finns storskaliga och öppna grönområden. Angereds stadspark med utflyktslekplats är ett viktigt besöksmål för hela Göteborg. Exempel på stadsdelsparker är Gårdstensdalen och Hjällbo park.

Inriktning för mark- och vattenanvändning

Den västra delen av Angered, längs spårvägen, är utpekad som mellanstadens prioriterade utbyggnadsområden. Angered centrum utgör strategisk tyngdpunkt. Även Hjällbo torg och Hammarkulletorget är tyngdpunkter. Det finns behov av framtida kopplingar i trafiksystemet från Agered centrum. De östra delarna består till stor del av skogs- och åkermark samt övrig stadsbebyggelse. Runt Gunnilse finns utredningsområden för blandad bebyggelse och för verksamheter.

För teckenförklaring, se föregående avsnitt, sid 30-39.

UTSNITT UR MARKANVÄNDNINGSKARTA ANGERED

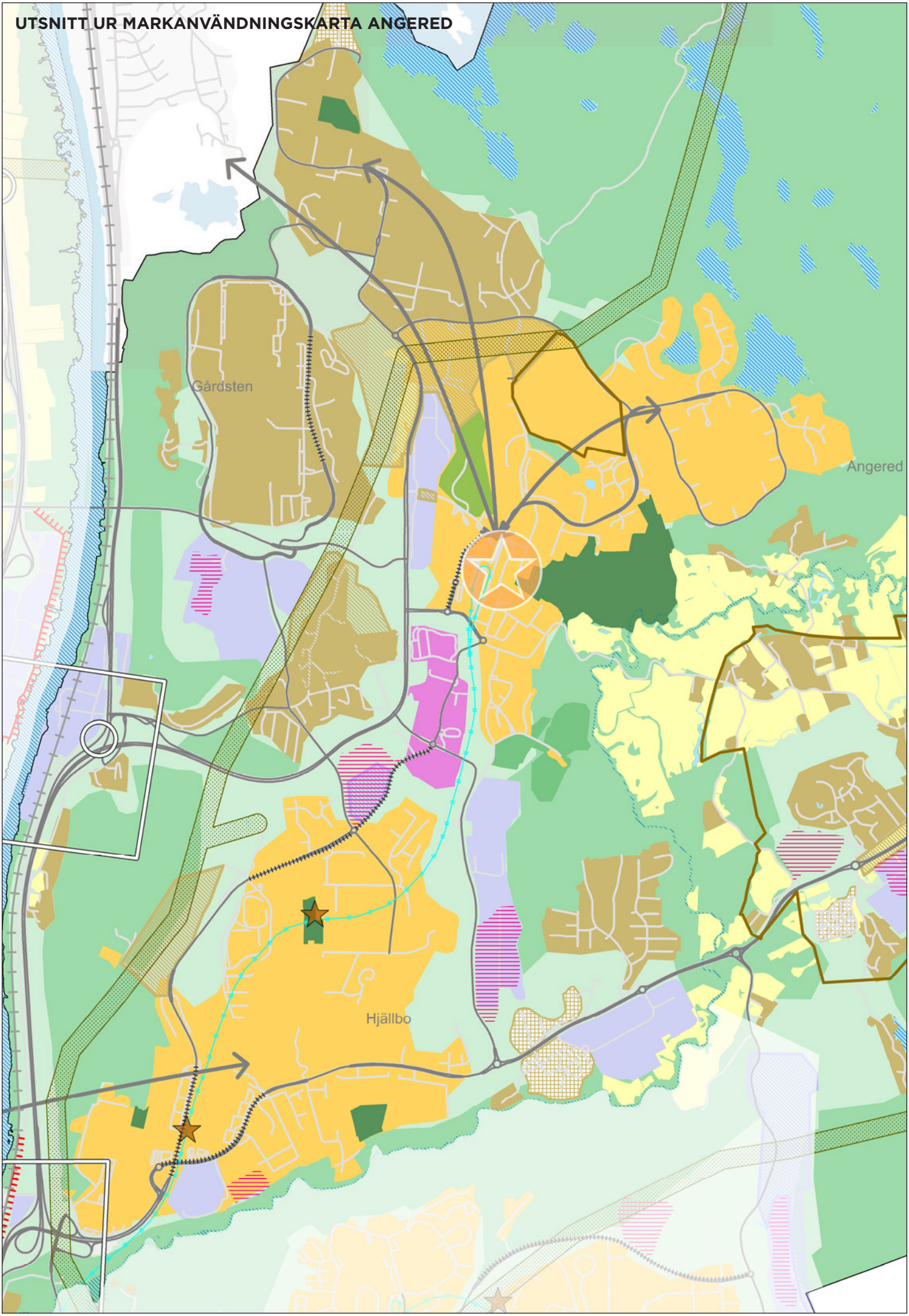

Angereds stadspark
Foto: Carl Ahlström

Bredfjällsgatan
Foto: Frida Winter

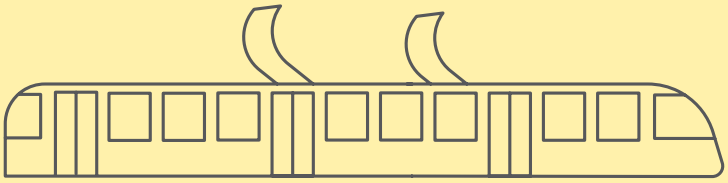

4. TEMATISKA INRIKTNINGAR

En översiktsplan ska redovisa hur kommunen tar hänsyn till allmänna intressen vid beslut om användning av mark- och vattenområden. Mark- och vatten ska användas för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Allmänna intressen är bland annat natur- och kulturmiljö, miljö- och klimataspekter, utformning av bebyggelse och infrastruktur, hushållning med mark och vatten samt bostadsbyggande.

I detta kapitel beskrivs hur kommunen beaktar berörda allmänna intressen.

LEVANDE STADSMILJÖ

I staden möts gammal och ny bebyggelse, sida vid sida. Kulturmiljöerna berikar staden och minner bland annat om Göteborgs historia och dess rötter som Sveriges port mot väster och som internationell handelsstad. I takt med att staden förändras läggs nya miljöer till och skapar med tiden ny kulturmiljö. Tillsammans bidrar de nya och de äldre stadsmiljöerna till Göteborgs identitet, till vilka vi är. Därför är det viktigt att vi lyfter fram de befintliga kulturvärdena och ställer höga krav på gestaltning när nya platser och ny bebyggelse läggs till.

Främja god arkitektur

Arkitektur rör det byggdas form, stadsrummens gestaltning, stadens rörelsestråk och funktion. Arkitektur påverkar alla människor dagligen. Att ha nära till vardagens målpunkter och tillgång till upplevelserika och välkomnande stadsrum påverkar människors livskvalitet och deras känsla av gemenskap. Arkitektur är ett värdeskapande verktyg för goda livsmiljöer.

Göteborg står inför en stor omvandling, staden växer och förändras. Nya byggnader, stadsrum, kvarter och hela stadsdelar tillkommer. Staden behöver förändras för att möta utmaningar som till exempel segregation och ett förändrat klimat, vilket ställer nya krav på hur staden planeras, byggs och förvaltas. Arkitekturen har en avgörande roll för hur vi möter dessa stora utmaningar och hur vi formar en gemensam väg framåt.

Staden ska ge en god livsmiljö för alla människor, med deras olika behov och möjligheter. Arkitekturen påverkar hur lätt det är att ta sig mellan bostad och arbetsplats, mellan skola och fritidsaktivitet, liksom om det enklaste valet är att gå, cykla eller åka kollektivt för att nå olika målpunkter. Arkitekturen kan bidra till orienterbarhet, igenkänning, upplevelser samt varierade och rika vardagsstråk. Kommunen har ett särskilt ansvar att agera som förebild vid skapandet av allmänna platser och kommunala verksamheter.

Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design

Gestaltad livsmiljö handlar om hur människans livsmiljö kan formas. Arkitektur, form och design ses som ett sammanhållet område, med människan som utgångspunkt.

Läs mer

Arkitekturpolicy för Göteborgs Stad, byggnadsnämnden 2018.

Kulturprogram, Göteborgs stad, 2013

Nytt kulturhus i Bergsjön
Bild: Sweco Architects

Nya Hisingsbron
Bild: Tenjin visual

God arkitektur tar hänsyn till människans behov av sinnlig skönhet och tillhörighet samtidigt som den byggda miljön ska ge höga sociala, praktiskt funktionella och ekonomiska värden. God arkitektur behöver inte vara dyr eller exklusiv, utan tvärtom öppen och tillgänglig för alla, oavsett vilka förutsättningar man har. God arkitektur är inkluderande och skapar förutsättningar för gemenskap, delaktighet och möten. Det är en väl avvägd helhet där alla aspekter är beaktade, såväl historiska som tekniska, ekonomiska, ekologiska, kulturella, estetiska, sociala och humanistiska. God arkitektur förhåller sig till helheten och uppstår i mötet mellan gammalt och nytt.

Internationella kontakter och samarbeten, liksom samarbete med nationella universitet och högskolor, främjar kunskapsutbyte och är många gånger en förutsättning för utveckling. För att följa med i utvecklingen, behöver Göteborg både nationella och internationella kontaktytor och samarbeten. Kunskapsutbyte om stadsbyggande, material och nya tekniska lösningar är av högsta vikt för att Göteborg ska vara en del av utvecklingen och bli en förebild.

Inriktningar

- Lyfta arkitekturens betydelse i all planering och byggande.
- Vara en förebild vid byggande och förvaltning av offentliga miljöer och stadens egna byggnader.
- Avtala om en stor variation av produktionsformer, upplåtelseformer och hustyper vid anvisning och försäljning av mark.
- Ha ett levande samtal om arkitektur med göteborgarna, akademi och näringsliv.
- Driva på utvecklingen av väl gestaltade platser med exempelvis tillfällig arkitektur och platsskapande aktiviteter.
- Tillföra nya strukturer och byggnader utan att förvanska eller ta bort värden i det redan byggda. Stadens olika estetiska identiteter och särarter ska befästas och förstärkas.

Ta tillvara vårt byggda kulturarv och kulturlandskapet

Det redan byggda, de stadsrum, historiska landskap och byggnader som människor skapat under flera tusen års tid, utgör ett gemensamt och levande kulturarv. Den byggda miljön påverkar vår upplevelse av tillhörighet och kontinuitet genom att påminna oss om hur tidigare generationer har skapat, nyttjat och upplevt staden. Kulturmiljön ska ses som en stödjande resurs, en stadsbyggnadskvalitet där det nya som byggs kan speglas och bekräftas i en vidareutveckling av Göteborg.

Kulturmiljöer är oersättliga resurser och inspirationskällor, en levande del av det dagliga stadslivet som vi ska tillvarata, bruka och utveckla. Göteborg har en lång och varierad historia som sträcker sig till innan staden grundlades på 1600-talet. Den går att utläsa i såväl stadens skiftande bebyggelse och landskap som i landsbygdens kulturlandskap av lämningar över och under mark. Det är angeläget att de kulturhistoriska spåren är synliga för att förstå stadens historia och hur den har formats till det vi ser idag. Kulturmiljöerna berättar om olika perioder i Göteborg, vilka drivkrafter och ideal som funnits, men också om hur tidigare invånare levt sina liv.

Att utgå från platsens förutsättningar och historiska lager skapar liv och variation i staden. Vid planering och byggande är viktiga frågor vad projektet kan bidra med till sin omgivning och hur projektet kan ta tillvara platsens möjligheter, så som byggnadsskick, topografi och naturmiljö. Böckerna "Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse del 1-3" utgör planeringsunderlag för att identifiera vilka befintliga byggnader och miljöer som har höga kulturhistoriska värden. De byggnader eller miljöer som är upptagna i de tre böckerna har kulturhistoriskt värde.

Reglering av kulturmiljöer

Göteborgs kulturmiljöer är ett allmänt intresse som regleras av såväl plan-och bygglagen, miljöbalken och kulturmiljölagen.

Många kulturmiljöer är skyddade enligt kulturmiljölagen - fornminnen, byggnadsminnen, kyrkobyggnader och kyrkotomter.

Läs mer

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, del 1-2, Göteborgs stad, 1999/2000

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, del 3, Göteborgs stad, 2014

Inriktningar

- Lyfta Göteborgs byggda historia och dess unika värden i all planering och byggande. Låta kulturmiljövärdena samspela med den växande moderna staden.
- Ny arkitektur ska förhålla sig till kulturhistorien, spegla vår nutid och stärka Göteborgs identitet för framtiden. Den ska utformas utifrån kunskap om och tillvaratagande av platsens befintliga kulturmiljö- och stadsbyggnadskvaliteter.
- Öka medvetenheten och kunskapen om de värden som olika stadsmiljöer har när det gäller historia, identitet och estetiska kvaliteter samt vilka förutsättningar de ger för kulturella verksamheter och mötesplatser.
- Uppmuntra bevarande och utveckling av värdefulla kulturmiljöer och höja kvaliteten genom lämpligt bruk och ansvarsfull förvaltning.
- Tillämpa skydds- och varsamhetsbestämmelser samt rivningsförbud för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och miljöer i detaljplanering och bygglovgivning.
- Föra dialog med länsstyrelsen, stadsmuseet, antikvariska konsulter, fastighetsägare, medborgare och olika intresseorganisationer kring vård av stadens kulturhistoriskt värdefulla miljöer och byggnader.

Offentliga rum

Stadens offentliga rum består av gator, torg, parker, rekreationsområden, badplatser mm. De ska fungera som neutrala och gemensamma mötesplatser. Alla ska kunna mötas på lika villkor oavsett ålder, kön, funktionsvariation, politisk eller religiös åskådning. Det ska gå att koppla av och umgås utan att behöva köpa något. Människor ska uppleva att parken, torget eller gatan är deras plats, att de har rätt att vara där och att de är trygga där.

Fler mötesplatser

Kontakter med andra människor är ett grundläggande mänskligt behov och en förutsättning för en god hälsa och ett gott liv. Mötesplatser är viktiga för en socialt sammanhållen stad där människor känner sig delaktiga i samhället. Att se varandra i det dagliga livet gör att fler kan få en större förståelse för andra.

Att göteborgarna är delaktiga i stadsutvecklingen ger mer hållbara lösningar. Därför är det viktigt att det förs transparenta och inkluderande samtal om vad som planeras och byggs samt om hur staden och dess offentliga platser fungerar och påverkar människor.

Offentliga rum

Utformningen av det offentliga rummet är avgörande för hur väl platsen fungerar som neutral och gemensam mötesplats. En omsorgsfull gestaltning av våra gemensamma rum kan bidra till att människor känner gemenskap, stolthet och tillhörighet till samhället. Det i sin tur bidrar till att bygga ett samhälle som håller ihop. Barns livschanser kan förbättras av att växa upp i en god bebyggd miljö.

I den täta staden behöver de offentliga rummen vara tillräckligt stora för att tåla användning och rymma de människor som bor och verkar i närheten. Det är viktigt med mötesplatser med rimlig ljudnivå, tillgång till sol och god belysning. Grönska påverkar upplevelsen av de offentliga rummen, såväl estetiskt, rumsligt som ljud-och ljusmässigt.

Välutformade offentliga rum bidrar till stadens attraktivitet, vilket gör att människor, handel och verksamheter dras hit.

Platser och promenadstråk längs kusten, sjöarna, älven och åarna är viktiga mötesplatser där människor från alla grupper i staden möts. Längs Göteborgs åar

Kvillebäcken
Foto: Peter Svensson

Bunkeberget
Foto: Niklas Maupoix

och kust finns potential att utveckla fler sammanhängande promenadstråk och mötesplatser.

Kultur- och föreningsliv

I Göteborg finns en rik flora av kulturverksamheter där både amatörer och professionella, besökare och invånare möts på olika sätt. Kulturens mötesplatser är både permanenta, som exempelvis bibliotek, kulturhus, och andra institutioner, men även mer tillfälliga arrangemang som festivaler, events och utställningar i det offentliga rummet. Platserna ger möjlighet att både utöva, uppleva och delta i kultur. De bidrar till ett hållbart och inspirerande stadsliv. En ökad närvaro av kultur kan bidra till mer meningsfulla möten mellan olika människor och grupper i staden. Det kan även bidra till lokal platsutveckling som gör att människor kan trivas bättre i sin stadsmiljö och känna sig delaktiga.

Kultur- och föreningsverksamheter är viktiga forum för möten mellan människor och för ett samhälle som håller ihop. Dessa verksamheter behöver lämpliga och tillgängliga lokaler till rimliga priser för att kunna etablera sig och utvecklas.

Idrotts- och föreningslivet är starkt i Göteborg med en mångfald av idrottsplatser och inomhusanläggningar där människor från olika delar av samhället möts. Det är viktigt att det finns många olika slags idrottsanläggningar. Allt ifrån påkostade anläggningar som simhallar, isrinkar och ridanläggningar, till gratis utegym eller öppna fotbollsplaner som inte måste bokas. Ridanläggningar behöver ett stort omland samt ridvägar i anslutning till verksamheten.

För att barn och ungdomar ska få god tillgång till idrotts- och föreningsliv är det angeläget att anläggningar ligger nära många bostäder samt har goda kommunikationer och trygga vägar.

Inriktningar

- Skapa en variation och mångfald av mötesplatser, såväl i offentliga rum som för kultur- och föreningsliv. Nya offentliga rum ska ha bra ljud- och ljusmiljöer.
- Bidra till lokal platsutveckling vid korsande stråk, platser som spelar roll för identiteten i ett område och attraktiva platser där människor vill uppehålla sig.
- Vid utformning av offentliga rum ska staden hålla en hög ambitionsnivå i alla stadsdelar.
- Planera för lämpliga och tillgängliga lokaler till rimliga priser för kultur- och föreningsverksamheter.
- Säkerställa god tillgång till idrott och utelek med säkra gång- och cykelvägar när nya bostäder planeras.
- Gestalta barnens lek- och vistelsemiljöer med särskild omsorg, så att de bidrar med värden som trygghet, grönska och upplevelseglädje. Barn ska ha möjlighet att använda stadens offentliga rum.

Mål 2035
Till 2035 ska antalet resor med kollektivtrafik fördubblas, likväl som antalet resor till fots eller med cykel.
Trafikstrategi för en nära storstad, Göteborgs stad, 2014

TRAFIK OCH INFRASTRUKTUR

Trafikstrukturen bidrar till att hålla ihop stadens olika områden och de människor som lever och verkar här. Genhet, orienterbarhet och närhet ger tillsammans med effektiva transporter förutsättningar för tillgång till arbete, bostad, rekreation och nöjen. Samtidigt medför trafiken och dess infrastruktur negativa effekter i form av barriärer, stora markanspråk, buller, luftföroreningar mm.

Trafiksystemet och våra beteenden behöver förändras när Göteborg förtätas och befolkningen växer. Det är nödvändigt att prioritera yteffektiva sätt att resa. I innerstaden är utrymmet särskilt begränsat och det är angeläget att skapa attraktiva stadsrum. Gatan är ett offentligt rum som både utgör en plats för rörelse och transporter och en plats för vistelse.

Färdmedelsfördelning 2011 (resvaneundersökning) samt prognos för 2035 och 2050 med utgångspunkt från Göteborgs klimatstrategiska program och trafikstrategi.

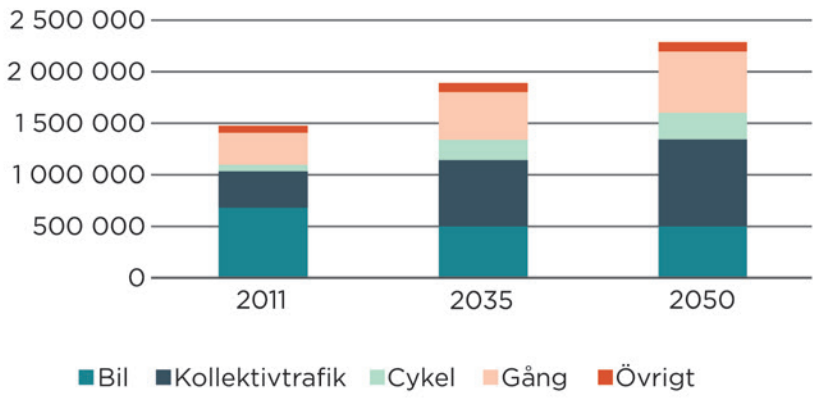

Läs mer
Trafikstrategi för en nära storstad, Göteborgs stad, 2014

Parkeringspolicy, Göteborgs stad, 2009

Göteborgs geografi och strukturer innebär förhållandevis långa resor och att huvudtrafiknätet är glest. Idag görs cirka 1,5 miljoner resor dagligen i Göteborg. Cirka 120 000 personer pendlar in till Göteborg och 50 000 personer pendlar ut varje dag. Antalet resor kommer att öka i takt med befolkningen.

I Göteborg finns idag många större vägar och leder som utgör barriärer mellan stadsdelar. Vissa av vägarna är möjliga att på sikt förändra till mer stadsmässiga och mindre storskaliga gator med lägre hastighetsnivåer, medan andra större vägar även i framtiden kommer att behöva bära en ansenlig del av stadens trafikarbete.

Skapa jämlik rörlighet och tillgång till staden

Möjligheterna att röra sig i staden varierar beroende på var du bor, vart du ska och dina egna personliga förutsättningar. Män och kvinnor uppvisar olika resandemönster och olika åldrar skiljer sig åt avseende behov, önskemål och förmåga att förflytta sig. För att människor ska få tillgång till staden krävs en effektiv infrastruktur som skapar tillgänglighet utan att ta upp för mycket yta i förhållande till andra funktioner.

Trygghet, säkerhet, orienterbarhet och tillgänglighet är nyckelfaktorer för hur transportsystemet upplevs, där olika grupper har olika behov. Det är angeläget att transportsystemet utformas så att alla människor oavsett funktionsvariationer får likvärdiga möjligeter att nå sina målpunkter.

Ånäsvägen
Foto: Amanda Östman

Vasagatan
Foto: Marie Ullnert

För en jämlik rörlighet och tillgång till staden bör restiden mellan två godtyckliga tyngdpunkter eller målpunkter inte överstiga 30 minuter för kollektivtrafik och bil.

Vidare behöver barn kunna röra sig fritt och ha tillgång till service och platser för lek och vistelse utan vuxnas sällskap. Det förutsätter en trygg och anpassad kollektivtrafik samt sammanhängande gång- och cykelstråk.

Inriktningar

- Erbjuda rörelsefrihet och tillgänglighet så att alla har möjlighet att ta sig runt i staden oavsett socioekonomiska eller fysiska förutsättningar.
- Prioritera trafiksäkerheten i stadsutvecklingen. Fortsätta att hastighetssäkra gatumiljöer och förebygga fallolyckor i gaturummen.
- Utforma lokalgator som rum för både rörelse och vistelse. Gatan ska erbjuda olika valmöjligheter för hur man kan resa och den ska upplevas trygg, enkel att förstå och orientera sig efter.
- Skapa mer yta där människor vill vistas och röra sig.
- Utveckla parkeringsanläggningar och mobilitetslösningar i anslutning till större huvudgator och leder. Prioritera besöksparkering på gatumark medan boendeparkering förläggs i samlade anläggningar som kan samnyttjas med andra verksamheter.
- Bygga ut viktiga länkar där befintlig infrastruktur inte räcker för att nå mål om mobilitet, tillgänglighet, stadsutveckling eller miljö. Till exempel nya länkar för järnväg, kollektivtrafik, förbindelser över älven samt nya väglänkar som minskar maskvidden i systemet och bidrar till ett mer flexibelt och robust vägnät.

Gamlestaden
Foto: Marie Ullnert

Öka resandet till fots, med cykel och kollektivtrafik

För den gående är sammanhängande nät och hög korsningstäthet viktigt. Det skapar fler vägval, ger en mänskligare skala och förbättrar möjligheten att gå den rakaste vägen mot ett mål. Att kunna välja olika vägar ökar tryggheten på mindre befolkade platser, parker och stråk.

För cyklister är det viktigt med framkomlighet och flyt, möjlighet att cykla i olika hastigheter, komfort, orienterbarhet och igenkänning, genhet, trafiksäkerhet och trygghet.En attraktiv och konkurrenskraftig kollektivtrafik beror på många samverkande faktorer; Restid i förhållande till bil, turtäthet, avstånd till hållplats, god komfort, tillräcklig kapacitet samt tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Det är också viktigt att hållplatser och bytespunkter utformas med resenären i fokus.

Åtgärder för hållbar mobilitet handlar om att påverka efterfrågan på resor och styra över till mer hållbara färdmedel.En nära och blandad stad ger förutsättningar för minskat behov av att resa med bil, vilket frigör ytor till stadsliv och till andra mer yteffektiva trafikslag.

Läs mer

Cykelprogram för en nära storstad, 2015-2025, Göteborgs stad

Målbild Koll2035: Kollektivtrafikprogram för stomnätet i Göteborg, Mölndal och Partille, Västra Götalandsregionen (VGR), 2018

Inriktningar

- Säkerställa plats för att utveckla kollektivtrafiken och dess framkomlighet i stomnätet. Delar av kollektivtrafiken bör sannolikt grävas ner under mark eller lyftas upp över mark för att möjliggöra högre hastighet och kapacitet.
- Skapa fler förbindelser över älven för kollektivtrafik, gående och cyklister - såväl fasta förbindelser som färjor.
- Skapa sammanhängande cykelinfrastruktur utan avbrott. Separera cykeltrafik från övriga fordon och fotgängare så långt det är möjligt.
- Skapa ett gent och finmaskigt nät för fotgängare. Både gångbanor och ytor för vistelse och möblering ska få plats.
- Använda parkering som verktyg för att uppmuntra fler att välja kollektivtrafiken eller cykeln framför bilen. Skapa goda möjligheter att parkera cykeln.

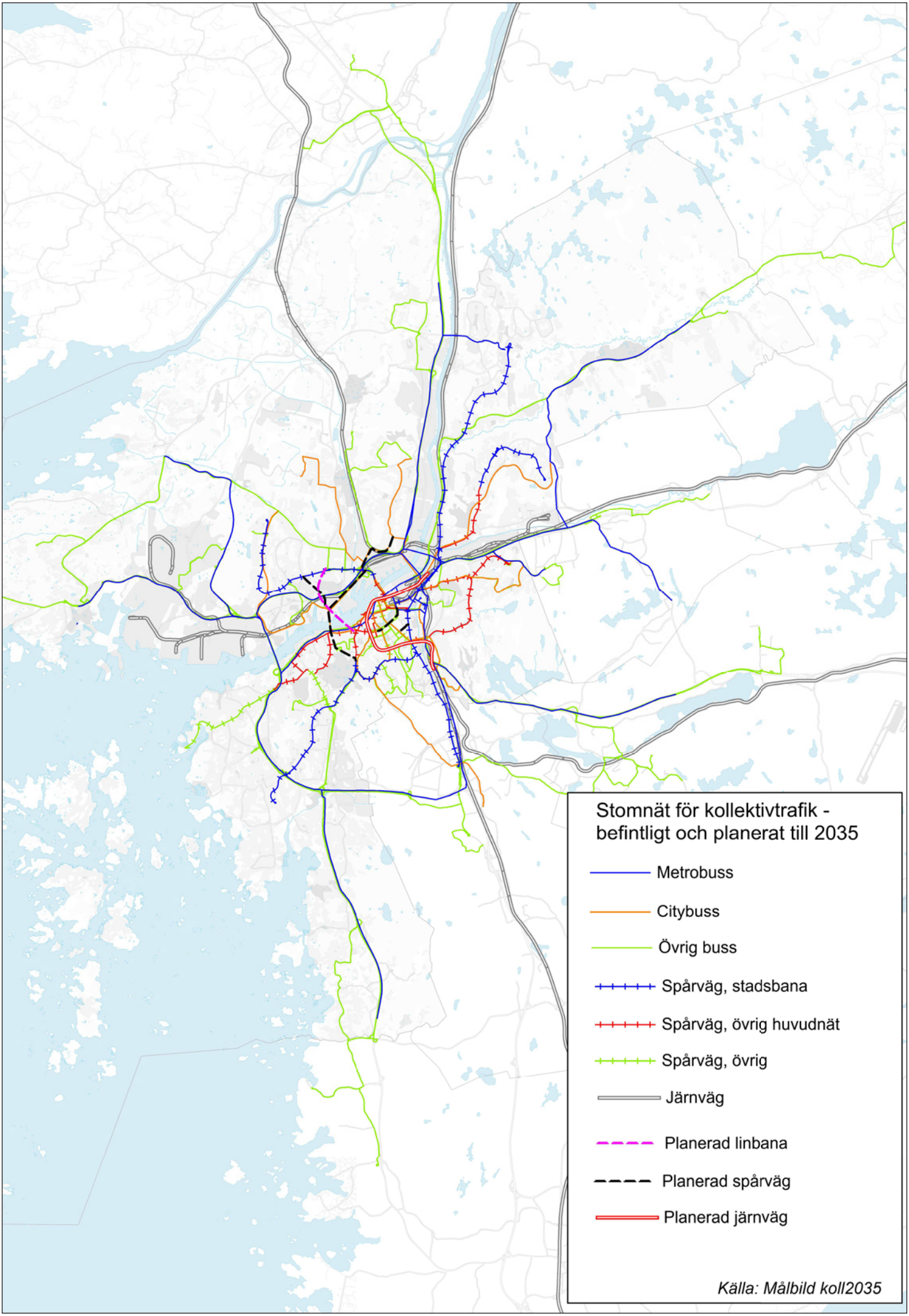
Stomnät för kollektivtrafik - befintligt och planerat till 2035
Metrobuss
Citybuss
Övrig buss
Spårväg, stadsbana
Spårväg, övrig huvudnät
Spårväg, övrig
Järnväg
Planerad linbana
Planerad spårväg
Planerad järnväg
Källa: Målbild koll2035

Kungsgatan
Foto: Asbjörn Hanssen

Säkerställ framkomlighet för godstransporter

Göteborg har många företag med stora godsvolymer och Nordens största hamn, genom vilken en stor del av Sveriges export och import passerar. Näringslivet är beroende av att gods kan levereras inom korta tidsintervall på bra och säkra transportvägar. Det stora transportbehovet är problematiskt på många sätt. Vägar och spår belastas och transporterna medför buller, risker och utsläpp av föroreningar. För att uppnå god samhällsnytta bör godstransporterna effektiviseras. Till exempel genom att större andel går på järnväg och sjöfart, ökad fyllnadsgrad och omfördelning av fordonsrörelser över dygnet i kombination med tydliga anvisningar om lämpliga vägar för godstrafiken.

Det finns tre olika kategorier godstransporter i Göteborg; transporter med start- och målpunkt vid Göteborgs hamn eller andra stora logistikverksamheter, citydistribution och gods till kommunala och andra offentliga verksamheter. Den första kategorin har störst flöden. Citydistribution och gods till kommunala och andra offentliga verksamheter påverkar ofta stadsmiljön då målpunkterna ofta ligger i den sammanbyggda staden. Kunskap om behovet av stödjande system för de olika logistikkedjorna, såsom behovet av samlastningsstationer, omlastningscentraler, kombiterminaler, rastplatser och liknande behöver utvecklas.

Läs mer

Godstransportstrategi för Västra Götaland, Västra Götalandsregionen 2016

Riskhantering i detaljplaneprocessen - Riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods, Länsstyrelserna i Skåne, Stockholms och Västra Götalands län, 2006

Inriktningar

- Verka för att godstransporter till och från södra Hisingen i första hand sker via Hisingsleden/Norrleden, Lundbyleden och Söderleden.
- Främja godstransporter till sjöss. Värna hamnen och dess utvecklingsmöjligheter samt säkerställa fortsatt farbarhet på Göta älv.
- Samverka regionalt vid lokalisering och planering av logistikcentraler och transportintensiva verksamheter.
- Reservera mark i halvcentrala lägen för om- och samlastning för transporter till och från centrala Göteborg.
- Lokalisera transportintensiva verksamheter i anslutning till större transportleder.

Vasagatan
Foto: Marie Ullnert

Överbrygga barriärer och läka staden

De stora trafiklederna och järnvägarna skapar barriärer mellan områden och stadsdelar. Staden har som ambition att förtäta och utveckla centrala områden samt att koppla samman staden både fysiskt och mentalt. Barriäreffekter uppstår i mötet mellan ett behov för personer att korsa ett trafikflöde och infrastrukturens egenskaper när det gäller utformning och trafikföring. Till exempel kan en gång- och cykelbro eller ett övergångsställe minska barriäreffekten.

Om passagerna över trafikerade leder är för få, för komplicerade eller felplacerade leder det till omvägar och tidsförluster för de som vill korsa leden. En led som löper mellan två områden kan även skapa en känsla av distans och på så vis ha en starkt negativ inverkan på samband mellan områden. Att skapa sätt att överbrygga olika barriärer utan att kraftigt försämra den regionala och nationella tillgängligheten är en central del i att skapa en sammanhållen stad.

Inriktningar

- Fördela trafikflöden till önskade och för ändamålet väl utformade och definierade platser och gator/vägar.
- Använd en palett av åtgärder för att minska barriäreffekterna, allt från fler övergångsställen och gång- och cykelbroar till större överdäckningar, ekodukter, nedgrävning av stor infrastruktur samt ombyggnad till boulevarder på utpekade platser.
- Välj åtgärder med hänsyn till vägens funktion i det övergripande vägnätet.
- Skapa fler förbindelser över älven för kollektivtrafik, gående och cyklister - såväl fasta förbindelser som färjor.
- Skapa sammanhängande gång- och cykelnät utan avbrott och skapa finmaskighet som möjliggör gena resor och alternativa vägval.
- Prioritera byggnation som bidrar till att koppla samman stråk i den övergripande strukturen och som inte blockerar viktiga stråk som finns eller som kan skapas i framtiden.

Använd befintlig infrastruktur effektivt

På flera håll är det idag trångt på såväl gatorna som i bussar och spårvagnar i rusningstrafik. Det är varken ekonomiskt eller ytmässigt rimligt att tillskapa ny infrastruktur i en sådan takt att antalet meter gata och spår per person bibehålls eller ökas när befolkningen växer. Istället måste det vi redan har måste användas mer effektivt.

Fler människor på samma yta kräver en omdisponering av gaturummet. Olika färdmedel har olika ytanspråk. För att ge utrymme för människor och stadsliv behöver yteffektiva och kapacitetsstarka transportslag som fotgängare, cyklister och kollektivtrafik prioriteras. Samåkning är också ett sätt att använda befintlig infrastruktur effektivare.

Även hamnanläggningar och flygplatser behöver effektivisera sin markanvändning. Passagerarflyg hänvisas till Landvetter flygplats medan Säve flygplats har kvar en viktig funktion för samhällsnyttigt flyg och skolflygning.

Ungefärlig relation mellan olika färdmedels ytanspråk. (Källa: Norheim, Bård and Stangeby, Ingunn: Fakta om kollektivtrafikk. Transportøkonomisk institutt, Oslo, 1995.)

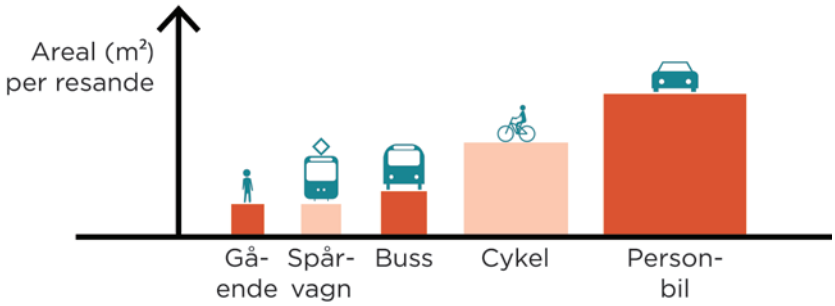

Inriktningar

- Prioritera kapacitetsstarka och mer yteffektiva färdmedel för att bibehålla funktionalitet och framkomlighet när efterfrågan på resandet ökar.
- Utreda förutsättningarna att omvandla körfält på de stora lederna till prioriterade körfält för kollektivtrafik och gods.
- Ge förtur till och anpassa hastigheter efter i första hand gående och cyklister, förutom där stomkollektivtrafikens anspråk väger tyngre.
- Optimera varudistributionen med omlastningsstationer och mindre leveransfordon.
- Öka användningen av Göta älv för resenärer och gods exempelvis för distribution av varor till innerstaden. Verka för att en större andel av godsflödet till, från och genom staden transporteras med sjöfart.
- Värna Säve flygplats för samhällsnyttigt flyg och skolflyg.

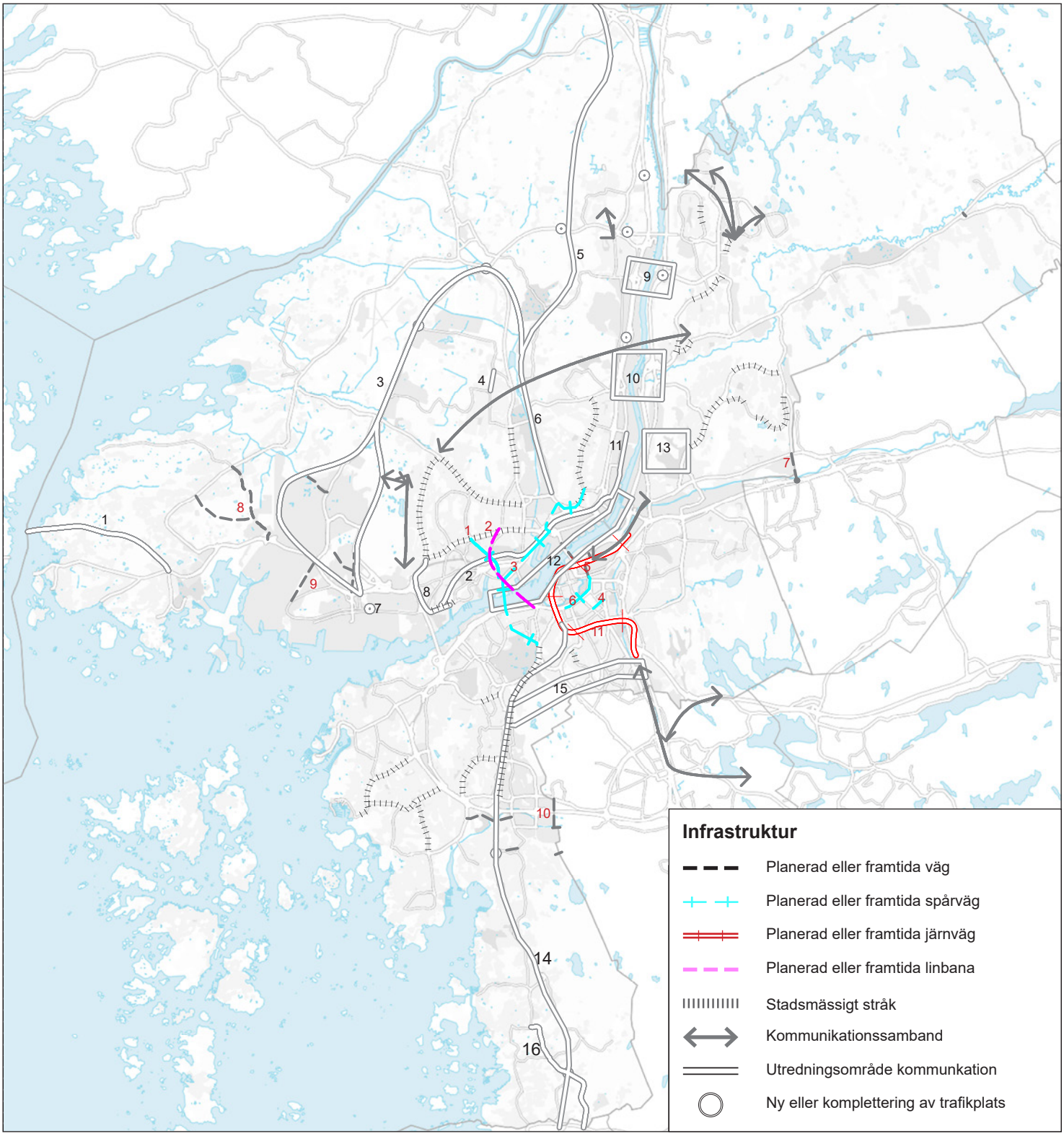

Utredningsområde kommunikation

1. Ny förbindelse till Öckerö
2. Dubbelspår hamnbanan
3. Alternativ dragning av hamnbanan
4. Koppling inom Tuve
5. Alternativ dragning av Bohusbanan
6. Utökad kapacitet Bohusbanan
7. Hantering av trafiksituationen vid korningen Oljevägen-hamnbanan
8. Koppling Eriksberg - Vårväderstorget (kollektivtrafik)
9. Älvförbindelse Agnesberg
10. Älvförbindelse Lärje
11. Industrispår Backadalens industriområde
12. Gång- och cykelförbindelser över älven
13. Nylöselänken och Kortedalatunneln
14. Spår längs väg 158
15. Södra centrumförbindelsen
16. Ny väg i samband med framtida exploatering

Planerade eller framtida väg, spårväg, järnväg, linbana

1. Gropegårdslänken (kollektivtrafik)
2. Göteborgs stadslinbana
3. Spårväg och citybusstråk Brunnsbo-Linné
4. Engelbrektslänken (kollektivtrafik)
5. Bangårdsförbindelsen
6. Spårväg i alléstråket
7. Mellbymot och anslutning norrut
8. Torslanda tvärförbindelse
9. Infrastruktur i hamnen (två objekt)
10. Fässbergsdalen (ett antal objekt)
11. Västlänken (järnväg)

Kommunikationssambanden är illustrerade där behov av framtida kopplingar finns. Sambanden kan omfatta samtliga trafikslag.

Läs mer

Grönstrategi för en tät och grön stad, Göteborgs Stad, 2014

Göteborgs stads friluftsprogram, 2018-2025

Naturvårdsprogram, Göteborgs stad, 2005

GRÖNOMRÅDEN OCH VATTENMILJÖER

Göteborgslandskapets karaktär består av berg, kust, dalar och skog. Grönområden och vattenområden innehåller sociala värden som ger ett upplevelserikt och hälsosamt stadsliv och ekologiska värden som ger ett rikt växt- och djurliv. En variation och spridning av grönområden med god kvalitet för rekreation i närmiljö främjar folkhälsan, bidrar till områdets identitet och karaktär samt ger möjlighet att kunna leva ett enklare vardagsliv. En jämlik tillgång till grönområden och vattenmiljöer kan stärka sammanhållningen i staden.

Göteborg har gröna kilar med större natur- och rekreationsområden och parker i olika storlekar och med olika innehåll över hela staden. Närhet till havet, sjöarna, älven, åarna och kanalerna innebär stora tillgångar för turism och ekosystemtjänster som rekreation och biologisk mångfald.

God tillgång till grönområden

Närhet till grönområden är särskilt viktig för barn, äldre och andra grupper som har begränsad möjlighet att ta sig längre sträckor. Genom platsens utformning och innehåll kan besökare uppmuntras till mer rörelse, lek eller vila. Parker utgör offentliga rum där människor kan mötas på lika villkor.

Riktvärden för avstånd till olika typer av park.

I den täta staden behövs innovativa lösningar för att tillgodose behovet av grönområden inom rimligt gångavstånd. Det kan handla om park på tak, att utveckla mer grönska längs med exempelvis kajstråk eller att i viss mån samutnyttja parker med annan offentlig service så som skola.

Inriktningar

- Planera för att park eller naturområde ska finnas inom 300 meter från samtliga bostäder. För att ha förutsättningar att rymma tillräcklig kvalitet bör storleken vara minst 0,2 hektar.
- Befintliga parker bör utvecklas och nya tillkomma då dagens parker är högt nyttjade under stor del av dygnet.
- Den bostadsnära parken ska gå att nå utan att korsa en större barriär som bergsbranter, större trafikleder eller vattendrag.
- Placera nya parker nära stråk där människor rör sig, kollektivtrafik och tyngdpunkter och med tydliga entréområden.

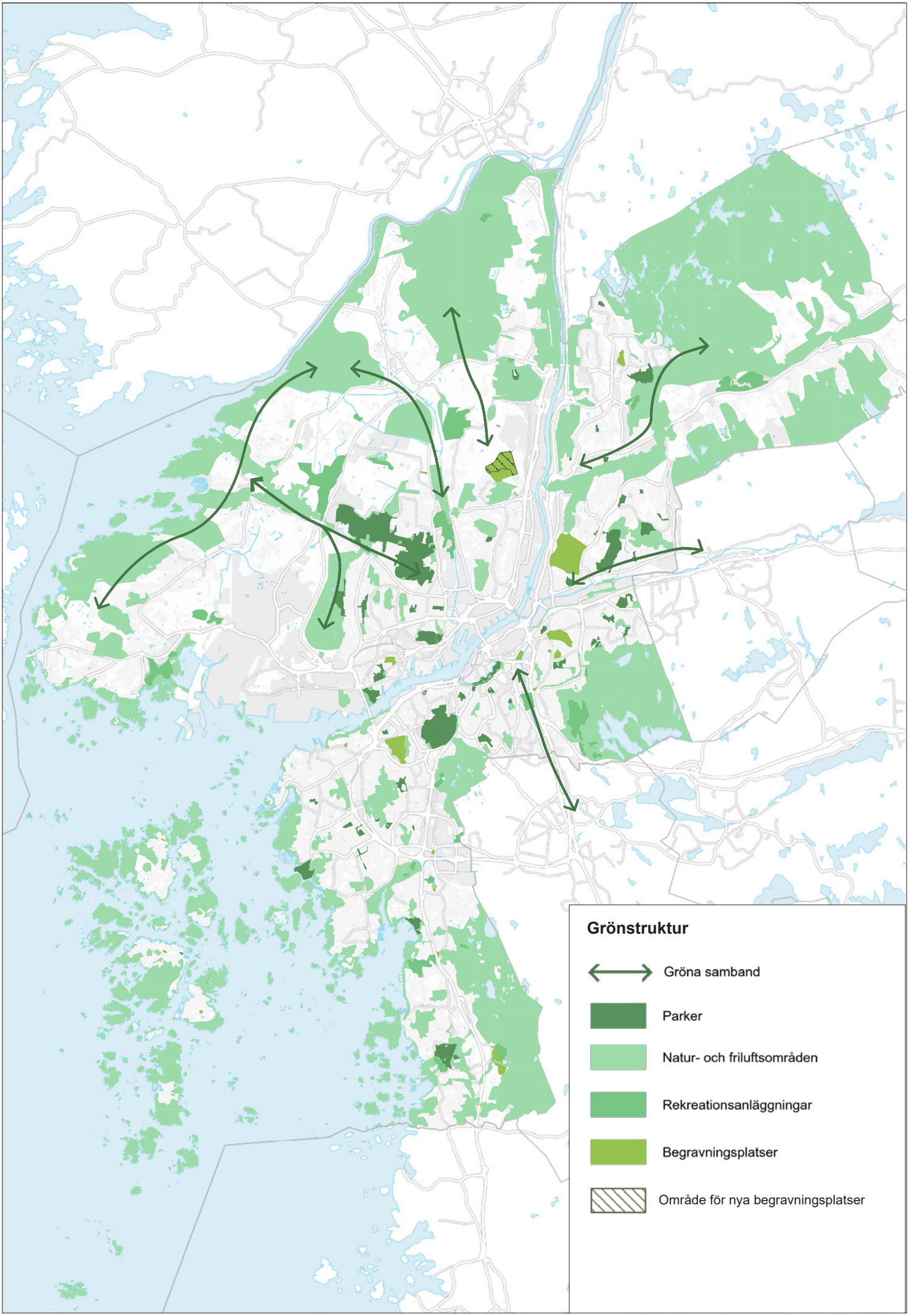
Grönstruktur
Gröna samband
Parker
Natur- och friluftsområden
Rekreationsanläggningar
Begravningsplatser
Område för nya begravningsplatser

Torsviken
Foto: Anna Jolfors

Föreslagna naturreservat

- Utökning Delsjöreservatet
- Slottsskogen
- Hisingsparken
- Torsviken
- Amundön med Billdals skärgård
- Lärjeåns dalgång

Värna biologisk mångfald

Biologisk mångfald innebär en stor variation av växter och djur. Många ekosystemtjänster är beroende av varandra, och framförallt av den biologiska mångfalden, för att fungera. Göteborgsregionens gröna kilar är större sammanhängande naturområden som är ytterst värdefulla för den biologiska mångfalden. De gröna kilarna sträcker sig från ytterkanterna av Göteborgsregionen, över kommungränser och in till de mer centrala delarna av Göteborg. Sinsemellan är kilarna avgränsade genom större dalgångar, trafikleder och järnvägar. I all fysisk planering finns ett ansvar att stärka kilarna och inte bygga igen dem.

Många växter och djur har hittat nya livsmiljöer i staden, när effektiviseringar inom skogs- och jordbruk har utarmat deras vanliga livsmiljöer. Deras ”nya” livsmiljöer bör värnas och förbättras. Anpassad och kontinuerlig skötsel och vård är en förutsättning för att kunna bevara och utveckla biologisk mångfald. Den biologiska mångfalden gynnas av ett väl utvecklat och variationsrikt vegetationsskikt, liksom kopplingar mellan parker och naturområden, som möjliggör spridning av växter och djur.

Inriktningar

- Säkerställa sammanhängande, stora grönområden för att rymma biologisk mångfald och bibehålla spridning av växter och djur.
- Bevara och öka variationen av värdefulla naturtyper och arter genom skötsel och vård.
- Bevara och utveckla kopplingar mellan parker och naturområden samt ett väl utvecklat och variationsrikt vegetationsskikt.
- Säkra, vårda och utveckla naturvärden långsiktigt genom kontinuerlig och anpassad skötsel.
- Bilda föreslagna naturreservat.
- Förstärk gröna kopplingar mellan och inom respektive grön kil t.ex. genom vandringsleder eller överbryggande av barriärer (trafikleder) med exempelvis ekodukter eller faunapassager.

Kvillebäcken
Foto: Marie Ullnert

Tillgång till vattennära miljöer och blågröna stråk

Kustzonen och skärgården är identitetsskapare för både Göteborg och angränsande kustkommuner. En levande skärgård förutsätter både åretruntboende, sommarboende, verksamheter och besökande.

En sammanhängande struktur av blågröna stråk bidrar till att koppla samman staden och fungerar som rekreativa stråk för människor och som spridningskorridorer och livsmiljöer för växter och djur. Att röra sig och vistas nära vatten är attraktivt, både längs havet och utmed mindre åar och sjöar. Vistelse vid vatten kan innefatta både vila och aktiviteter som fiske, bad, skridskoåkning, paddling och segling.

Det är viktigt att de blågröna stråken har en kontinuitet och att det är lätt att orientera sig längs med dem genom gång- och cykelstråk. Det är en fördel om de kan nås med kollektivtrafik. Badplatserna fungerar som viktiga målpunkter och mötesplatser vid vatten.

Vattendrag med gröna kantzoner ger ekosystemtjänster såsom flödesutjämning vid översvämning, vattenrening, sänkt värme i den omgivande miljön och livsmiljö för många växter och djur.

Havsplanering

Havs- och vattenmyndigheten tar fram en havsplan för Västerhavet. Havets resurser ska användas så att havsanknutna näringar kan utvecklas och växa samtidigt som ekosystem bevaras och restaureras. Den statliga havsplanen och kommunens översiktsplan överlappar varandra utanför den svenska baslinjen.

Läs mer: www.havochvatten.se.

Inriktningar

- Utveckla Göteborgs åar och älvkanter till rekreativa stråk som lockar människor till rörelse; promenader, löprundor, cykling mm.
- Skapa grön-blå stråk längs stadens vattendrag. Förstärka de blå stråkens biologiska miljöer och ekologiska funktioner för ett rikt växt- och djurliv och för att möta effekter av förändrat klimat.
- Säkerställa god kollektivtrafik till målpunkter vid kusten och andra vattenmiljöer exempelvis badplatser och färjeterminaler.
- Verka för en levande skärgård med goda förutsättningar för boende, verksamma och besökande.
- Prioritera gröna inslag i gaturummen, såsom alléer, enstaka träd mm.

MKN för vatten
Vattendirektivet anger miljökvalitetsnormer för ytvatten och grundvatten. Ytvatten omfattar vattendrag, sjöar och kustvatten medan grundvatten omfattar grundvattenförekomster (akvifärer). Normerna är bindande. God vattenstatus ska uppnås senast 2021 respektive 2027.

Läs mer
Tematiskt tillägg till översiktsplanen Vatten såklart, 2003

Riktlinjer och riktvärden för utsläpp av förorenat vatten till recipient och dagvatten, 2013

Vatten med god ekologisk och kemisk status

Stadens vattenmiljöer är ofta starkt påverkade av stadens utbredning och har generellt en dålig status vad gäller ekologin. Kantzoner har ofta försvunnit, vattendragens svämplan har ianspråktagits, vattendrag har kulverterats och vattnets väg genom landskapet har rätats ut. Det gäller framförallt i urbana miljöer men även i odlingslandskapet. Yta är en bristvara i den täta staden. Det behövs därför effektiva sätt att minska tillförseln av näring från de urbana ytorna på vattendrag.

I naturligt tillstånd meandrar vattendragen och stränderna är bevuxna med träd och växter. Dessa brynzoner är några av de mest artrika platserna och är hemvist för ett stort antal arter både inom flora och fauna. Vattendragens ekosystem är därmed viktiga för ekosystemtjänster som exempelvis rekreation och biologisk mångfald och för att säkerställa att våra kustvatten har en bra kvalitet.

EU:s ramdirektiv för vatten anger miljökvalitetsnormer (MKN) för yt- och grundvatten. Idag klarar inte ytvattenförekomsterna i Göteborg gällande miljökvalitetsnormer. Om normerna ska uppnås i tid måste stadsplaneringen ta hänsyn till normerna. Staden behöver också arbeta med frågan i befintliga miljöer. Miljökvalitetsnormerna för grundvatten uppnås för samtliga grundvattenförekomster inom Göteborg, såväl avseende god kemisk som kvantitativ status. Det är viktigt att fortsatt slå vakt om denna goda status.

Tematiskt tillägg om vatten

Göteborgs Stad har ett tematiskt tillägg till översiktsplanen om vatten. Tillägget innehåller mål för vattnet på längre sikt och fungerar som handlingsplan för åtgärder på kortare sikt. Tillägget behandlar vattenfrågan ur olika aspekter – estetik, teknik och ekologi. Planen begränsar sig till sötvatten och behandlar därmed inte havsvatten, estuarier (kustområden där sötvatten från åar och floder blandas med saltvatten från havet) eller kusten i övrigt.

Inriktningar

- Sträva efter att varje planområde eller exploateringsprojekt ska bidra till att klara miljökvalitetsnormen. En förbättring jämfört med nuläget är ett minimum.
- Ge utrymme för lokalt omhändertagande och rening av dagvatten vid nyexploatering om det bedöms möjligt och lämpligt.
- Säkerställa plats för mer storskalig dagvattenrening i form av dammar eller våtmarker för att rena dagvatten från framförallt befintliga områden.
- Minska stadsmiljöns påverkan på stadens vattendrag och gör dem mer naturliga genom ekologiskt funktionella kantzoner och grön-blå stråk längs stadens vattendrag. Skapa om möjligt anläggningsfria skyddszoner runt vattendrag i lantliga miljöer. En ekologiskt fungerande kantzon bör vara minst 6-10 meter från strandkanten. Ett avstånd på upp till 15-20 meter behövs för att även rymma rekreativa funktioner.
- Undvika kulvertering av vattendrag och öppna upp kulverterade vattendrag så att de får ett mer naturligt flöde och en bättre ekologisk funktion.
- Beakta och skydda stadens grundvattenförekomster i planeringen.

Bergsjöbadet
Foto: Niklas Maupoix

Tillgång till rekreation och friluftsliv

Tillgång till rekreation och friluftsliv bidrar till fysisk aktivitet och psykiskt välmående. Friluftsliv såsom vandring, bad, fiske, ridning m.m. kan utövas i både urbana miljöer med parker eller i natur- och kustområden. Större sammanhängande naturområden är värdefulla då de kan rymma fler aktiviteter än mindre områden. Bostadsnära mindre naturområden är också viktiga då de är lätta att nå.

I Göteborgsregionen finns ett antal gröna kilar - större naturområden som sträcker sig från ytterkanterna av Göteborgsregionen, över kommungränser och in till de mer centrala delarna av Göteborg. Utbredningen gör att de är relativt enkla att nå. Sinsemellan är kilarna avgränsade genom större dalgångar, trafikleder och järnvägar. Att koppla samman kilarna genom till exempel vandringsleder skulle gynna friluftslivet.

De gröna kilarna är värdefulla för såväl biologisk mångfald som rekreation och friluftsliv. De gröna kilarna gör att Göteborg har god tillgång till promenadområden. Stora sammanhängande grönområden och vattendrag hjälper även till att reglera temperaturen i de mer bebyggda områdena.

Friluftsliv
Friluftsliv definieras som ”vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling” (nationella förordningen (2003:133) om statsbidrag till friluftsorganisationer).

Inriktningar

- Värna de gröna kilarna som större sammanhängande naturområden. Bilda föreslagna naturreservat.
- Utveckla och förstärka rådande naturkaraktär inom respektive grön kil för ökad biologisk mångfald och stärkt landskapsbild/identitet.
- Värna strandskyddet för att säkerställa allmän tillgång till kust, sjöar och vattendrag.
- Förbättra kollektivtrafiken till naturområden.
- Förstärka gröna samband mellan och inom respektive grön kil genom exempelvis vandringsleder eller genom faunapassager.
- Förlänga de gröna kilarna in i den täta staden genom ett nätverk av mindre parker och naturområden och gröna stråk.

Jordbruksmark
Jordbruksmark består av åkermark och betesmark och är av nationell betydelse. Miljöbalken anger att jordbruksmark endast får omvandlas till annat ändamål om det är av väsentligt samhällsintresse och att alternativ som inte tar jordbruksmark i anspråk har utretts och funnits olämpliga.

Miljökvalitetsnormer (MKN) för fiske- och musselvatten
Göta älv, Lärjeån och Säveån utpekade som fiskevatten medan Göteborgs södra skärgårds kustvatten och Askims fjord är utpekade som musselvatten enligt förordning om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten. Miljökvalitetsnormerna uttrycks som gränsvärden och riktvärden för till exempel olika föroreningar i vattnet. Idag klaras värdena i biflödena, Lärjeån och Säveån, men inte i Göta älv.

Jordbruksmark och fiske

Jordbruksmark

Jordbruksmarkens värde utgörs både av vad den kan producera och dess värde för natur- och kulturmiljön och sociala värden. Jordbruksmark är dessutom en resurs för kretslopp och robusthet genom att vatten och våtmarker kan rena och fördröja dagvatten. Stadsnära odlingsmark har sociala värden och fyller en viktig funktion i stadens och regionens grönstruktur. Möjligheter till odling, rekreation, utbildning och rehabilitering har stor betydelse för att stärka stadens attraktionskraft. Natur- och kulturmiljövärdena handlar framförallt om biologisk mångfald och landskapsbild.

Drygt 5 000 ha (cirka 10 procent) av Göteborgs landareal är jordbruksmark, det vill säga åkermark och betesmark. De största arealerna återfinns på norra Hisingen och utmed Lärjeåns dalgång, men det finns också mindre arealer i södra skärgården och i södra Askim samt inom de bebyggda delarna av staden t ex vid Välen och i Torslanda. En stor del av jordbruksmarken i Göteborg är betesmark.

Fiske

Grunda områden i havet är viktiga fiskeplatser, då de utgör livsmiljö för flera sorters fisk och skaldjup, bland annat kräftor, ål, torsk, plattfisk och havsöring. De grunda områdenas biologiska funktion kan förstöras av utfyllnad och muddringar. Utsläpp av näringsämnen kan allvarligt försämra den naturliga produktionen, särskilt i vikar med svag vattenomsättning.

Grunda områden finns i delar av Vinga skärgård, Södra skärgården, den södra kustremsan med skärgård och Nordre älvs mynning.

Havsbottnar med musselskal, grovt grus och rullstensbankar är viktiga för hummerns reproduktion. Sådana bottnar finns i delar av Vinga skärgård, södra skärgården och södra kustremsan. Tippning av muddermassor på hummerns reproduktionsområden kan skada beståndet allvarligt.

Områden av betydelse för fiske av havskräftor sträcker sig från Vinga till yttre Tistlarna. Ett område i sydvästra delen av kommunens yttre kustvatten mellan Vinga och yttre Tistlarna är trålfiskeområde med kräftfiske.

Vadfiskeplats för sill och skarpsill finns i Askimsfjorden. Områden som kan vara av betydelse för mussel- och laxodling finns bland annat vid Styrsö och Vrångö.

Inriktningar

- Värna jordbruksmarkens samtliga värden.
- Endast ändra användning av befintlig jordbruksmark om ändamålet är av väsentligt samhällsintresse och om alternativ som inte tar jordbruksmark i anspråk har utretts och funnits olämpliga.
- Skapa förutsättningar för yrkesfiske genom ändamålsenlig utformning av hamnar.
- Undvika utfyllnad, muddring och andra åtgärder som kan skada fiskenäringen i områden som är av betydelse för fisket.
- Ta hänsyn till vadfiske vid lokalisering av fiskodlingar.

BOSTÄDER OCH SAMHÄLLSSERVICE

Tillgång till bostad och samhällsservice är grundläggande behov. En bostad är central för en människas trygghet och för möjligheterna att studera eller arbeta. Behovet av samhällsservice varierar under olika skeden i livet. Det är av stor vikt att samhällsservice byggs ut i takt med bostadsbyggandet och befolkningsutvecklingen.

Att skapa förutsättningar för nya bostäder och samhällsservice är en del av kommunens långsiktiga bostadsförsörjningsansvar. Bostadsbeståndet och samhällsservice är viktiga faktorer för att behålla och öka stadens attraktivitet och kommunen måste därför möta behov och efterfrågan hos både dagens och framtidens göteborgare.

Kommunens ansvar för bostadsförsörjning och samhällsservice

Kommunen har det övergripande bostadsförsörjningsansvaret och ska främja goda bostäder för alla.

Kommunen ansvarar även för att alla stadens delar har tillgång till god samhällsservice.

Tillgång till bostäder och samhällsservice

Ökad folkmängd innebär att behovet av bostäder och samhällsservice ökar. Bostadsmarknaden är regional, men utbud och efterfrågan varierar mellan olika delar av regionen och mellan olika grupper i befolkningen. Unga vuxna flyttar in till Göteborg från övriga göteborgsregionen samtidigt som det sker en utflyttning av barnfamiljer.

I Göteborg förväntas barn, ungdomar och äldre öka sin andel av befolkningen. Detta ställer krav på stadens samhällsservice med ökat behov av skol- och förskoleplatser samt särskilda boendeformer. Att antalet äldre ökar leder till behov av fler alternativ för äldre att flytta till när de inte längre kan bo kvar i sin bostad. På längre sikt innebär stora barnkullar att fler kommer vilja etablera sig på bostadsmarknaden, vilket gör att bostadsbehoven ökar ytterligare.

Göteborg bedöms ha ett underskott av bostäder på 7 000-20 000 bostäder. I delar av Göteborg råder dessutom stor trångboddhet. Med utgångspunkt i det uppskattade bostadsunderskottet och stadens befolkningsprognos behöver det tillkomma 4 000-5 000 nya bostäder per år under en längre period.

Upplåtelseformer i bostadsbeståndet

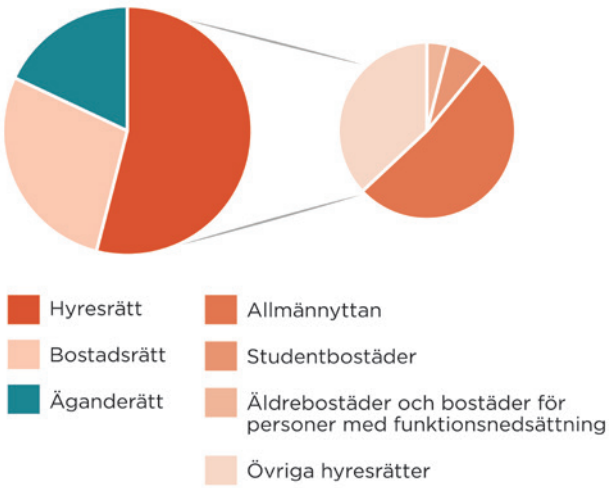

Antal rum i flerbostadshus

Källa: Lägesrapport om bostadsförsörjning i Göteborg, 2018

Vissa grupper har särskilt svårt att tillgodose sina behov på en bostadsmarknad i obalans; exempelvis unga vuxna som får svårt att flytta hemifrån och hushåll med begränsade ekonomiska resurser eller betalningsanmärkningar. Personer som vill flytta till Göteborg för att arbeta eller studera kan ha svårt att få tag i en bostad. Detta är inte bara ett problem för berörda hushåll, utan också för näringslivets och den offentliga sektorns kompetensförsörjning.

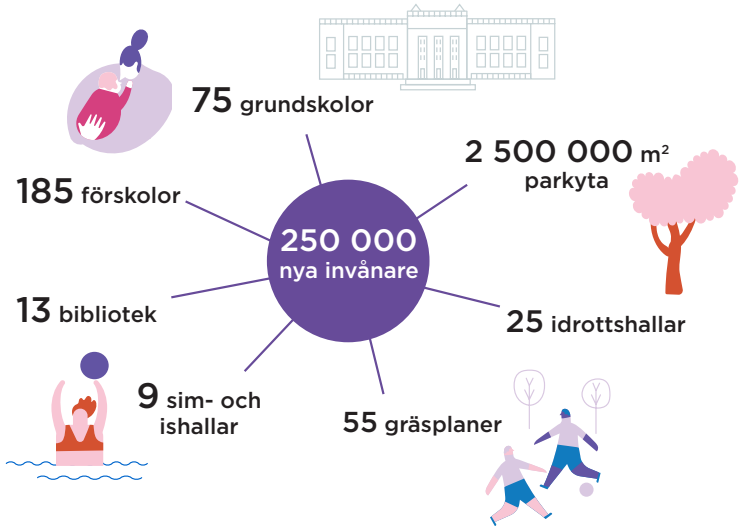

Uppskattat behov av samhällsservice kopplat till stadens kommande befolkningstillväxt (2050).

Det är angeläget att Göteborg fortsätter att utveckla sitt arbete för att alla göteborgare och blivande göteborgare ska kunna tillgodose sitt behov av bostad och samhällsservice.

Inriktningar

- Ha en god framförhållning och planeringsberedskap så att det alltid finns tillräckligt mycket detaljplanelagd och byggklar mark för att möjliggöra ett högt bostadsbyggande och lokalförsörjning för samhällsservice.
- Använda stadens markinnehav för att säkerställa en långsiktig försörjning av bostäder och samhällsservice (genom markanvisningar och egen lokalförsörjning).
- Använda stadens markinnehav för att säkerställa att bostäderna blir tillgängliga för så många invånare som möjligt. En del av de bostäder som byggs ska ha så låg kostnadsnivå att även hushåll i de lägre inkomstskikten kan ha råd med dem.
- Eftersträva flexibilitet i lokaler och utemiljöer som kan möjliggöra en lokalförsörjning i balans över tid, oberoende av demografiska eller konjunkturmässiga skiftningar.
- Reservera plats för ytkrävande samhällsservice tidigt i planeringsprocessen (fördjupningar av översiktsplanen, planprogram eller inför planstart av detaljplan). Identifiera lämpliga lokaliseringar för samhällsservice.

Långsiktig utveckling av bostadsbeståndet

Det finns nästan 280 000 bostäder i Göteborg. Bostadsbeståndets sammansättning är ojämnt fördelat över staden avseende såväl upplåtelseformer som hustyper. För att uppnå social blandning och motverka segregation behöver bostadsbeståndet kompletteras med det som saknas i området. En blandning med olika typer av bostäder möjliggör också för personer att bo kvar i området under livets alla skeden. Efterfrågan och behov förändras med ålder, inkomst och preferenser.

Den årliga nyproduktionen motsvarar generellt bara någon procent av det totala bostadsbeståndet. Kortsiktigt beror därför dagens bostadssituation främst på hur det befintliga beståndet nyttjas. På längre sikt är dock bostadsbyggandet den viktigaste förutsättningen för bostadsbeståndets utveckling.

Eftersom bostadsbyggandet är konjunkturkänsligt är det viktigt att staden bidrar till att minska effekterna av en konjunkturnedgång och minskad byggvilja.

Läs mer

Riktlinjer för bostadsförsörjning för Göteborgs Stad, 2015. Riktlinjerna har uppdaterats i en lägesrapport, antagen av Fastighetsnämnden 2018.

Anvisning av mark för bostäder och verksamheter - Policy och regler, Göteborgs stad, 2014

Program för miljöanpassat byggande, Göteborgs stad, 2017

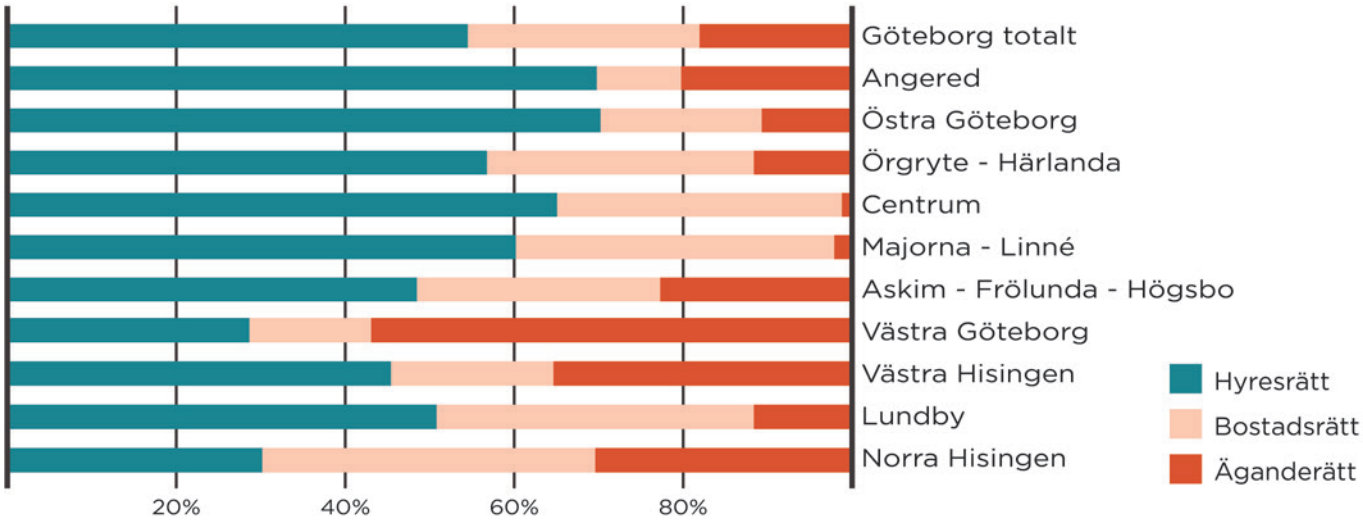

Inriktningar

- Ställa krav vid markanvisningar för att skapa variation och mångfald i bostadsbeståndet. Ge förutsättningar för ökad konkurrens på marknaden och skapa incitament för att fullfölja bostadsprojekt även under perioder med lågkonjunktur.
- Använda stadens markinnehav proaktivt för att stimulera till nytänkande och utveckling inom stads- och bostadsbyggandet.
- Planera för en variation av upplåtelseformer, hustyper, bostadsstorlekar, prisbilder och en god geografisk spridning inom innerstaden, mellanstaden och i ytterstadens tyngdpunkter utifrån stadens riktlinjer för bostadsförsörjning.
- Skapa goda och hållbara boendemiljöer, med en god fysisk tillgänglighet. Utveckla bostadsområden och stadsmiljöer med hänsyn till samspel, mångfald och människors upplevelse av trygghet,
- Samordna bostadsutbyggnad med utbyggnad av kollektivtrafik och samhällsservice såsom lokaler för skola, vård och omsorg.

Guldheden
Foto: Marie Ullnert

Samhällsservice
Begreppet samhällsservice avser här icke-kommersiell service och omfattar såväl offentlig som privat service. Exempelvis förskola, skola, bibliotek, kultur-, idrotts- och fritidsanläggningar, vårdcentraler och sjukhus.

Läs mer

Ramprogram för förskole- och skolbyggnader, 2014

God samhällsservice i stadens alla delar

Det är en utmaning att tillskapa nödvändig samhällsservice tillräckligt snabbt när staden förtätas i hög takt. Det är angeläget att säkra tillgången till god samhällsservice i stadens alla delar. Det handlar om att utbudet ska vara tillräckligt stort för att möta befolkningens behov och den ska vara tillgänglig med gång, cykel och kollektivtrafik. Genom samlokalisering kan platser och stråk befolkas. Samhällsservice kan därmed bidra till ökad trygghet och agera draglok åt kommersiell service.

I den täta staden är varje yta dyrbar och måste nyttjas på ett effektivt sätt. Detta innebär en ökad inriktning mot samnyttjande, lokaliseringslösningar i flera våningar och en mer flexibel användning av mark och lokaler.

Särskilt ytkrävande service, som till exempel skolor, förskolor och idrottsanläggningar, behöver säkerställas tidigt i planeringen. I den täta staden finns en utmaning i att avsätta tillräckligt stora friytor för barns och ungas behov när konkurrensen om marken ökar. För att säkra barns tillgång till goda utemiljöer är det viktigt att frågorna finns med i den fysiska planeringen på alla nivåer.

Inriktningar

- Lokalisera samhällsservice som har ett bredare upptagningsområde exempelvis gymnasieskolor, muséer, badhus eller bibliotek vid tyngdpunkter.
- Planera för att förskolor och grundskolor i första hand har tillräcklig egen friyta på kvartersmark inom fastigheten.
- Eftersträva högt marknyttjande genom att skapa förutsättningar för att samnyttja lokaler och mark mellan olika former av samhällsservice. Högt markutnyttjande handlar också om att viss samhällsservice integreras med exempelvis bostäder, kontor eller handel.
- Samlokalisera lämplig samhällsservice med bostäder, handel och andra funktioner så att lokala torg och prioriterade stråk stärks.

HANDEL OCH NÄRINGSLIV

Ekonomisk tillväxt och hög sysselsättning har stor betydelse för en stad. Ett starkt och diversifierat näringsliv säkrar arbetstillfällen över tid och bidrar till befolkningens välfärd. Landets tillväxt drivs till stor del av storstadsregionerna som konkurrerar om kompetens och kapital på en global marknad. Göteborgsregionen har därmed ett ansvar att ge näringslivet goda förutsättningar för tillväxt. Göteborg spelar en särskilt stor roll som regionens kärna.

Handeln omvandlas ständigt, ofta genom flera parallella trender. Exempelvis påverkar digitaliseringstrenden konsumenters inköpsvanor. Konsumenter är idag rörliga och väljer den kanal som bäst motsvarar önskemål om utbud och tillgänglighet. Därför behövs olika strategier för olika handelsplatser för att kommunens invånare och besökare ska få tillgång till attraktiv handel med hållbar mobilitet.

Tillgängliga och attraktiva handelsplatser

En växande befolkning innebär att köpkraften ökar. Det behövs attraktiva handels- och mötesplatser i både innerstaden, mellanstaden och ytterstadens tyngdpunkter. I Göteborg behövs ett nytillskott om ca 25 000 kvadratmeter bruttoarea för detaljhandel och restaurang. Osäkerheten i dessa siffror är dock stor, bland annat på grund av digitaliseringens påverkan.

Innerstaden

Innerstaden har en särskilt viktig position som handelsdestination. Ett brett och rikt handelsutbud i regionkärnan kräver god tillgänglighet för inresande konsumenter från hela staden och regionen. I en växande stad bygger tillgängligheten på att en stor andel reser kollektivt, med cykel och till fots.

Stadsdelscentrum

Stadsdelscentrum har potential till ett relativt stort handels- och serviceutbud då de har ett större upptagningsområde än enbart närområdet. Frölunda Torg, Gamlestads torg, Angered Centrum, Amhults Torg och Brottkärr utgör stadsdelscentrum. Dessa platser fyller både funktionen av att vara lokal handelsplats samtidigt som de har inresande kunder.

Bostadscentrum

Bostadscentrum ska erbjuda bra vardagsservice till invånarna. De riktar sig främst mot boende och arbetande i närområdet. De har ingen regional influens. Bostadscentrum har en kommersiellt svagare position för detaljhandel än andra centrum med större upptagningsområde. Livsmedelsbutiken spelar en viktig roll och behöver lokaliseras i strategiskt läge.

Externa handelsplatser

Externa handelsplatser är framförallt tillgängliga med bil och lokaliserade utanför det sammanhängande bebyggelseområdet. Många externhandelsområden håller på att växa samman med omgivande bebyggelse och handelsinnehållet förändras från skrymmande sällanköpsvaror till ett mer blandat handelsutbud. Det ställer krav på bättre kollektivtrafik och nya mobilitetslösningar samt att handeln utformas så att kunder kan förflytta sig inom området utan bil. Externa handelsplatser i Göteborg finns i Sisjön, Bäckebol och Alelyckan.

Läs mer

Göteborgs stads näringslivsstrategiska program, 2018-2035

Planering för handel i Göteborg, Göteborgs stad, 2017

Korsgatan
Foto: Frida Winter

Vallgatan
Foto: Frida Winter

Handel i bottenvåningar

Aktiva och inbjudande bottenvåningar kan berika stadsrummet, skapa identitet och bidra till trygghet under fler av dygnets timmar.

Potentialen för handel och andra verksamheter i bottenplan ser olika ut i olika delar av staden. Handel bör inte spridas ut för mycket. Butiker som ligger nära annan handel har bättre kommersiella förutsättningar än butiker som ligger utspritt. Handel behöver lokaliseras i lägen som fångar flöden av människor och som är kommersiellt fördelaktiga.

Inriktningar

- Möjliggöra attraktiva handelsplatser i innerstaden, mellanstaden och i ytterstadens tyngdpunkter samt handel i bottenvåningar.
- Stärka förutsättningar för handel och service genom att tillämpa strategierna i Planering för handel, Göteborgs Stad 2017.
- Skapa förutsättningar för handeln att växa stadsintegrerat, i samklang med övrig stadsutveckling.
- Identifiera var det finns förutsättningar för aktiva bottenvåningar och skapa tydliga huvudstråk som kopplar samman angränsande områden.
- Inte utveckla nya handelsplatser i externa lägen utanför sammanhängande bebyggelse. Förbättra förutsättningarna att röra sig utan bil inom externa handelsplatser.
- Lokalisera livsmedelsbutik som ankarbutik och dragare för andra verksamheter vid stadsdelscentrum och bostadscentrum. Samlokalisera kommersiell service och samhällsservice så att de bildar en tydlig målpunkt.

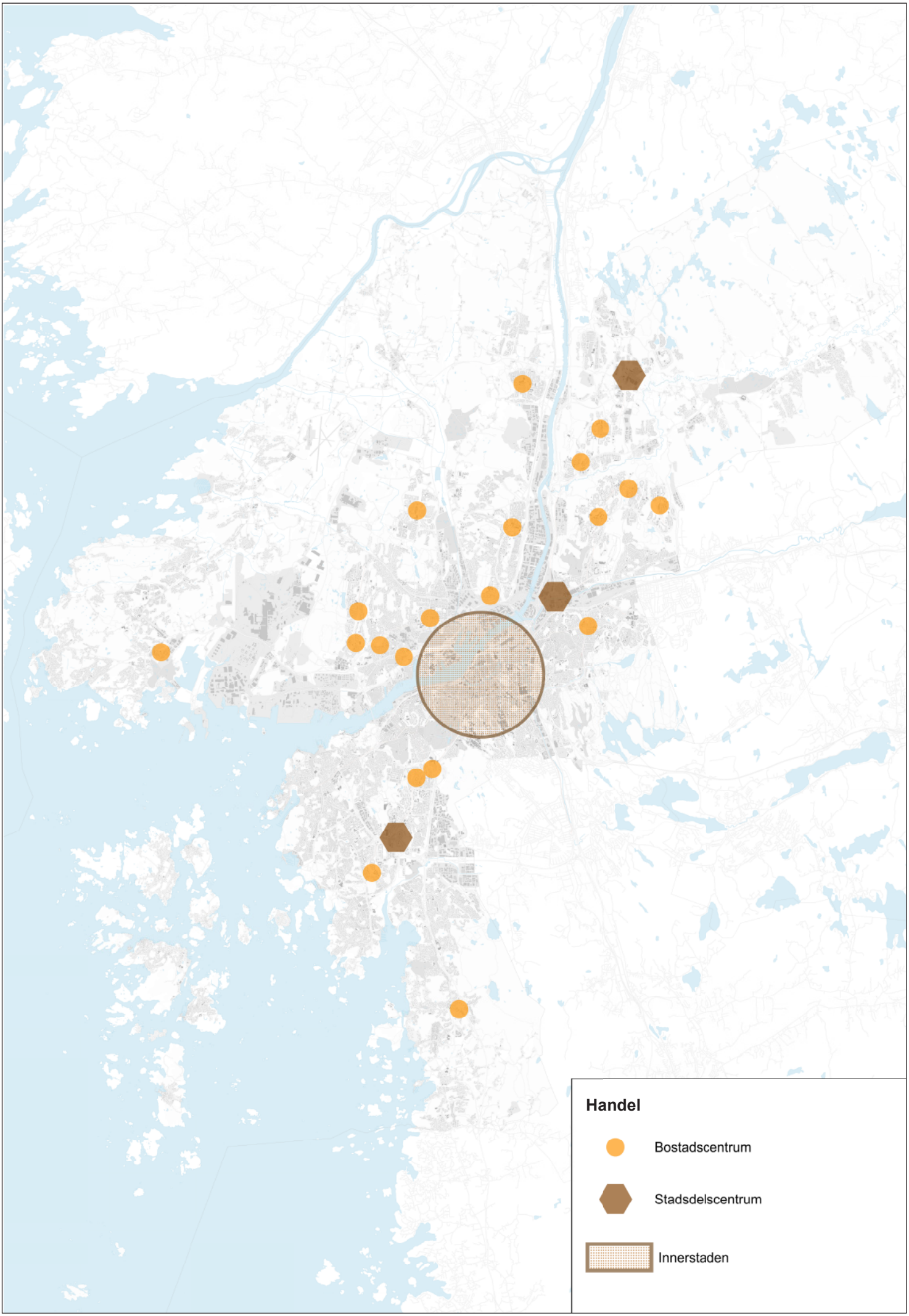
Handel
Bostadscentrum
Stadsdelscentrum
Innerstaden

Göteborgs näringsliv

Göteborg har genomgått en ekonomisk strukturomvandling mot högre kunskapsinnehåll, ökad tjänstesektor och besöksnäring. Staden har gått från att vara en utpräglad industristad till att även ha karaktär av kunskapsstad och besöksstad. Kunskapsstäder gynnas av rumslig närhet mellan olika verksamheter, aktörer och funktioner då det är avgörande för interaktion och möten. Kunskapssamhällets drivmedel är interaktion – möten mellan människor.

Göteborgs industriarv präglar dock fortfarande näringslivet och kopplingen mellan tjänstesektorn och tillverkningsindustrin är stark. Logistik och hamnverksamhet är en stark konkurrensfördel för Göteborg i ett europeiskt perspektiv. Olika näringar har olika markanspråk. I vissa fall samvarierar behoven med andra näringars men det finns också situationer då det uppstår målkonflikter. För att undvika dessa är det viktigt att näringslivet lokaliseras enligt principen ”rätt verksamhet på rätt plats”. Det kan också finnas behov av att tydliggöra vilken inriktning som är prioriterad.

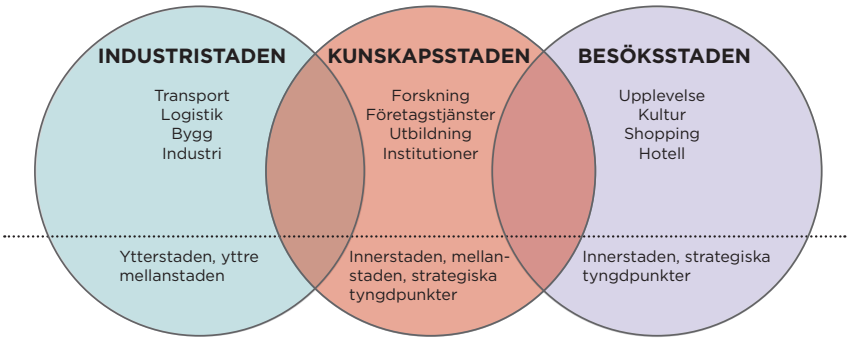

Branscher i Göteborg

I dag finns mer än 750 branscher i Göteborg. Det motsvarar 93 procent av samtliga branscher i Sverige. Fordonsindustri och logistik, informations- och kommunikationsteknik och läkemedelsindustri är dominerande. Andra stora områden är maritima näringar, besöksnäring och handel.

Kompetensförsörjning

Tillgång på arbetskraft med rätt kompetens berör hela näringslivet och är en viktig lokaliseringsfaktor. Regioner med välutbildad befolkning drar till sig investeringar och utvecklas snabbare.

Universitet och högskolor är viktiga motorer för kompetensförsörjning och för fortsatt utveckling som kunskapsstad. De lockar till sig unga människor och kan bli mötesplatser och idébanker för utveckling av nya produkter och koncept.

För att säkerställa näringslivets kompetensförsörjning är det angeläget att det finns god tillgång till bostäder, kvalitet på förskola/skola, trygghet samt tillgång till högre utbildning, natur och kultur.

Behov av olika typer av företagsmiljöer

Det är viktigt att Göteborg erbjuder god tillgång till mark och lokaler för näringslivets olika behov. För rätt mark och lokalisering krävs kontinuerlig kunskapsuppbyggnad om Göteborgs näringslivs tillväxtpotential, vilka stadskvaliteter som efterfrågas och hur den fysiska planeringen kan stötta näringslivets utveckling. Tillgången till mark och företagsmiljöer bör ses i ett regionalt perspektiv då vissa etableringar kan vara mer lämpade i någon av Göteborgs grannkommuner.

Lindholmen
Foto: Marie Ullnert

Attraktiva kontorsmiljöer

I Göteborg finns en hög täthet av kontorsarbetsplatser, särskilt i innerstaden. Ingen annan plats i regionen har lika goda förutsättningar för den kunskapsintensiva tjänstesektorn som Göteborgs innerstad. Här finns bäst regional tillgänglighet och goda förutsättningar för interaktion och möten. Det råder samtidigt stor brist på kontorslokaler.

Kontorsnäringar består av en mängd olika branscher med olika behov av att klustras. Trenden går mot yteffektiva kontor i innovativa miljöer. För fler jobb i de kunskapsintensiva kontorsbranscherna behöver fler platser i Göteborgs centrala delar utvecklas till attraktiva kontorsmiljöer. Eftersom det tar tid att uppnå samma attraktivitet och investeringsvilja som i de etablerade stadsmiljöerna krävs uthållighet och att de utformas så att de står sig i den regionala, nationella och globala konkurrensen av attraktiva kontorsmiljöer.

För en fortsatt god sysselsättningstillväxt i kunskapssektorn behövs årligen ett nytillskott av kontor i centrala Göteborg om ca 35 000 kvadratmeter BTA.

Kluster
Kluster är en geografiskt avgränsad miljö där företag samverkar för att utvecklas.

Inriktningar

- Lokalisera kontor, universitet och högskolor i centrala lägen med god regional tillgänglighet.
- Identifiera centrala delområdens förutsättningar för etablering av kontor.
- Komplettera med det som saknas ur ett kontorsperspektiv exempelvis kollektivtrafik, urbana verksamheter eller kluster.
- Utveckla flexibla detaljplaner och spara byggrätter som inte markanvisas omedelbart för snabbare etableringsprocesser.

Områden för verksamheter

Det finns ett stort behov av mark för verksamheter som inte passar i den täta blandstaden. Två typer av verksamhetsområden behövs; Större ytor avskilda från bostäder/blandad bebyggelse och mindre verksamhetsområden i mellanstaden (företagsområden). De större avskilda ytorna behövs för verksamheter som på olika sätt är störande för sin omgivning. Företagsområden i mellanstaden har ett stort värde genom att utgöra plats för en variation av verksamheter att utvecklas i gynnsamma företagsmiljöer.

Industriområden

Göteborg är Nordens logistikcentrum och den naturliga platsen för omlastning av fartyg med gods till Sverige och Östersjöområdet. Göteborg behöver verksamhetsområden för störande verksamheter, särskilt verksamheter med koppling till hamnen.

Fram till 2035 behöver det tillkomma 3-5 miljoner kvadratmeter ny mark för logistik och industri i Göteborgsregionen. Det innebär cirka 300 000 kvadratmeter årligen. Lägen som efterfrågas är större sammanhängande stråk vid stora transportleder och nära hamnen. I Göteborg är konkurrensen om mark för olika ändamål hög. För att kunna erbjuda plats för fler verksamheter kommer befintliga industriområden att behöva förädlas och förtätas med fler verksamheter.

Företagsområden

Småföretag söker ofta plats i lättillgängliga lägen utanför de mest centrala delarna. Mindre industriområden i mellanstaden är viktiga områden för verksamheter som behöver billiga lokaler eller i viss mån är störande för sin omgivning såsom kreativa näringar, lager, produktion eller mindre kontorsverksamheter med få anställda. Dessa platser kan också behövas för att försörja den lokala konsumentmarknaden.

En del av dessa områden håller på att omvandlas till en mer blandad stadsbebyggelse. Det tränger ut mindre företag och kan innebära utmaningar för näringslivet. Olika branscher kan också tränga ut varandra då de har olika förutsättningar och behov.

Inriktningar

- Värna befintliga halvcentrala verksamhetsområden som företagsområden för näringslivets behov av billiga lokaler och i viss mån störande verksamheter. Vara varsam med stadsutveckling i befintliga verksamhetsområden.
- Stärka kollektivtrafiken till verksamhetsområden med många anställda. Bättre kollektivtrafik ökar tillgången till arbetsplatser för kommunens invånare och tillgång till kompetens för näringslivet.
- Reservera områden för störande verksamheter i strategiska lägen som tål störningar.
- Prioritera hamnanknuten verksamhet i anslutning till hamnen.
- Förtäta industriområden och företagsområden med fler verksamheter

---

Slottsskogen
Foto: Peter Kvarnström

Plats för besöksnäring

Besöksnäring och turism ökar i betydelse för Göteborg. Det ger underlag för ett rikare utbud av kultur, nöjen, utflyktsmål och handel, samt breddar arbetsmarknaden genom att skapa arbetstillfällen för människor med varierande utbildningsnivå och kulturell bakgrund. Det kan höja livskvaliteten för göteborgarna och öka regionens attraktivitet. Därigenom stärks Göteborg i konkurrensen om kvalificerad arbetskraft.

Besöksstaden förutsätter god tillgång på hotell och kongressverksamheter, en attraktiv stadsmiljö med sammanhängande stråk och att Göteborg är en intressant destination vad gäller evenemang och upplevelser. Lättillgänglig kust och skärgård är också viktig för Göteborgs attraktionskraft.

Inriktningar

- Ta hänsyn till behovet av mark för hotell och attraktioner.
- Planera flexibla mötesplatser i stadsrummet så att de kan anpassas till både vardag och fest. Säkerställ behovet av öppna ytor för evenemang.
- Synliggöra Göteborgs kulturmiljöer.
- Prioritera kollektivtrafik för att säkerställa god mobilitet, tillgänglighet och framkomlighet till evenemangsplatser och attraktioner.

Läs mer

Göteborgs stads program för besöksnäringens utveckling till 2035
Fakta och statistik 2018 (Business Region Göteborg)

HÄLSOSAM LIVSMILJÖ

Göteborg ska vara en hälsosam stad att vistas i för sina invånare och besökare. Det förutsätter bland annat hälsosam luftkvalitet, goda ljudmiljöer, robust vattenförsörjning, att vi begränsar klimatpåverkan och anpassar oss till ett förändrat klimat. Olika risker i samhället måste hanteras på ett ansvarsfullt sätt i planering och byggande.

Hälsosam luftkvalitet

Luftföroreningar påverkar vår hälsa negativt. Barn är särskilt känsliga. Det är därför extra viktigt att förskolor, skolor och lekplatser ligger på platser med god luftkvalitet. Vägtrafiken är den största källan till höga halter av kvävedioxid. Även sjöfarten har relativt sett stora utsläppsmängder men utsläppen sker på sådana ställen att de endast i liten utsträckning påverkar stadens boendemiljöer.

Göteborg har problem med dålig luftkvalitet och klarar inte gällande miljökvalitetsnormer. Staden kartlägger kontinuerligt luftkvaliteten i Göteborg genom att mäta halterna av olika föroreningar. Staden har också tagit fram en vägledning för hur normerna för luftkvalitet ska hanteras i stadsplaneringen, när de riskerar att överskridas.

Internationella krav på minskade utsläpp från fordon och teknikutveckling mot mer eldrivna fordon gör att luftkvaliteten i utsatta områden troligen kommer att bli bättre över tid. Detta gäller för kvävedioxid. Trenden kan inte antas vara lika tydlig för partiklar då dessa inte i lika stor utsträckning kommer från fordonens förbränning. Platser som idag är olämpliga för nya bostäder, förskolor, skolor och lekplatser sett till halterna av luftföroreningar kan vara lämpliga om 15-20 år. Rätt utbyggnadsordning i staden kan underlätta planeringen av mer utsatta områden.

Läs mer

Folkhälsoprogram, 2013

Vägledning för hur normer för luftkvalitet ska hanteras i stadsplaneringen, Göteborg

Kartläggning luftkvalitet, Göteborg, öppna data

Luftkvalitetsförordningen (2010:477)

Inriktningar

- Skapa boendemiljöer som är så fria från luftföroreningar som möjligt. Normerna för luftkvalitet ska klaras i boendemiljön vid inflyttning.
- Lokalisera förskolor, skolor och lekplatser till områden med god luftkvalitet.
- Förtäta så att vardagsrörligheten i större utsträckning sker med gång, cykel och kollektivtrafik.

Majorna
Foto: Martin Knape

Goda ljudmiljöer

Exponering för höga bullernivåer har hälsoeffekter. Barn är extra känsliga. Hur bullerfrågan hanteras i stadsplaneringen är därmed en viktig hälsofråga och en fråga om boendekvalitet. Många göteborgare utsätts idag för så höga ljudnivåer att det inte är en god ljudmiljö.

Trafik är den dominerande bullerkällan i Göteborg. Staden kartlägger trafikbullret genom att beräkna ljudnivåer från vägtrafik, spårvagnstrafik och tågtrafik. Göteborg har bara ett fåtal platser som är så pass fria från tekniska ljud att de kan betraktas som tysta. Det finns förhoppningar om att trafikens buller kan minska genom teknikutveckling i form av elektrifierade fordon, mindre fordon vid varuleveranser mm. Staden har tagit fram en vägledning för hur trafikbuller ska hanteras i detaljplaner. Den utgår ifrån gällande riktvärden för buller, men också stadens lokala miljömål och att barnperspektivet ska genomsyra stadsplaneringen. Staden håller också på att ta fram en karta över befintliga goda ljudmiljöer som underlag för de stadsdelsvisa planeringsinriktningarna.

Inriktningar

- Sträva efter bästa möjliga boendemiljö för stadens invånare, även ur ljudsynpunkt.
- Planera markanvändningen så att parker, förskolor, skolor, lekplatser, kajstråk eller torg inte störs av trafikljud.
- Använda stadens kartläggning över befintliga goda ljudmiljöer som kunskapsunderlag vid planering och byggande.
- Tillämpa stadens vägledning om trafikbuller och Boverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller i detaljplaner med bostäder, skolor, förskolor och vårdlokaler.
- Eftersträva god ljudkvalitet i parker och naturområden (under 50 dBA).
- Bevara tysta områden och områden med god ljudmiljö från tillkommande ljud.

God ljudmiljö

I en god ljudmiljö ska man kunna sova ostört och föra ett samtal på ett bekvämt sätt.

Läs mer

Bullerkartläggning, Göteborg

Vägledning för trafikbuller i planeringen, Göteborgs stad, 2015

Förordning (2015:2016) om trafikbuller vid bostadsbyggnader

Vägledning om industri- och annat industribuller vid planläggning och bygglovsprövning av bostäder, Boverket 2015

Mölndalsån
Foto: Marie Ullnert

Läs mer

Klimatstrategiskt program, 2014

Begränsa klimatpåverkan

Det är angeläget att minska stadens klimatpåverkan - framförallt avseende växthuseffekten. Göteborgarens belastning per person är idag åtta ton och bör minskas till två ton för att nå en nivå som kan anses hållbar. Mycket fokus har legat på att minska de konkreta utsläpp som sker inom stadens gränser. En viktig och relativt stor del av göteborgarnas klimatpåverkan kommer dock från konsumtion. Stadens klimatstrategiska program tar därför ett helhetsperspektiv på klimatfrågan genom att även inkludera invånarnas konsumtion. Även stadsplaneringen behöver bidra i detta arbete.

Utgångspunkten för en klimatsmart stad är en tät blandad stad med närhet till service och goda möjligheter att sköta vardagslivet i sitt närområde. Det gynnar en mer hållbar livsstil, exempelvis vad gäller vardagliga transporter. Det är viktigt att skapa en attraktiv livs- och boendemiljö ur alla aspekter så att barnfamiljer kan och vill bo kvar samt att stadens invånare kan söka rekreation och avslappning i närområdet.

Inriktningar

- Skapa attraktiva boendemiljöer som gynnar lokal konsumtion. Det skapar förutsättningar för att stora delar av vardagslivet sker nära bostaden och underlättar cirkulära lösningar.
- Säkerställa god tillgänglighet till rekreation, kulturella upplevelser och annat som skapar en attraktiv livs- och boendemiljö.
- Göra det enkelt och självklart att leva hållbart.
- Skapa förutsättningar för att enkelt kunna välja hållbara och hälsosamma transportsätt i vardagen.

Packhuskajen
Foto: Anna Olsson

Anpassa till ett framtida klimat

Klimatförändringarna innebär att samhället behöver rusta sig för att klara extrema väderhändelser – såväl mer vatten som extrem torka och värme. För att skapa långsiktigt hållbara och anpassningsbara städer som kan hantera klimatrelaterade risker i framtiden måste hänsyn tas i den fysiska planeringen redan idag.

Översvämningsrisk

Göteborgs stad har tagit fram ett tematiskt tillägg till översiktsplanen om översvämningsrisker. Målet är att skapa robusta systemlösningar som minimerar översvämningsrisk och omgivningspåverkan, ger tillskott till stadsmiljön och god samhällsnytta. Det tematiska tillägget anger dimensionerande händelser och planeringsnivåer för samhällsviktiga anläggningar, byggnader/byggnadsfunktioner och prioriterade stråk/utrymningsvägar. Det visar också vilka områden som hotas av översvämning vid höga havsvattennivåer, höga flöden i större vattendrag och skyfall. Tillägget anger även inriktningsbeslut om åtgärder på medellång och lång sikt i form av älvkantsskydd och yttre barriär mot stigande havsnivåer.

Stora delar av Göteborgs centrala transportsystem riskerar att översvämmas. Trafiksystemet behöver klimatsäkras i sin helhet, då hela systemet riskerar att bli oanvändbart vid en extrem väderhändelse. Ett robust trafiksystem kan förändras utifrån ändrade förutsättningar i omvärlden.

Staden har tagit fram en strukturplan över möjliga skyfallsytor och skyfallsleder i mellanstaden. Strukturplanen utgår ifrån vattnets naturliga strömningsvägar inom och genom staden.

Staden håller på att ta fram dimensionerande planeringsnivåer för kusten. Arbetet genomförs i samarbete med kustkommunerna norr om Göteborg för att få en gemensam hållning i frågan. Arbetet beräknas vara avslutat hösten 2019 och justering av planeringsnivån för kusten kan därmed infogas översiktsplanens utställningsversion.

Läs mer

Tematiskt tillägg för översvämningsrisker, Göteborgs stad, 2018

Strukturplan över skyfallsytor och skyfallsleder i mellanstaden, Göteborgs stad, 2018

www.goteborg.se/extremtvader

www.vattenigoteborg.se

Läs mer
Klimatanpassning av svenska städer, Göteborgs Universitet m.fl. 2014

Värmestress

Långvariga värmeperioder kan bli vanligare framöver och ge konsekvenser för en stor andel av befolkningen genom bland annat ökad risk för att pandemier sprids genom vårt dricksvatten. Vattenreningsverken behöver kunna fånga små partiklar för att hindra smitta. De kan därför behöva extra reningssteg.

Göteborgs Stad har medverkat i ett tvärsektoriellt forskningsprojekt; Klimatanpassning av svenska städer. Resultaten visar att gatuträd och parker effektivt kyler byggnader under värmeperioder. Tät bebyggelse minskar värmestress dagtid. Tät bebyggelse bör dock alltid kombineras med grönska för att minska värmestressen nattetid.

Inriktningar

- Skydda ny bebyggelse mot översvämning vid planläggning. I första hand ska byggande ske på säker nivå (enligt planeringsnivåerna). Avsteg från planeringsnivåerna ska motiveras. I andra hand genom tekniska skydd.
- Skydda samhällsviktiga anläggningar samt prioriterade stråk och utrymningsvägar.
- Använda strukturkartan med skyfallsytor som underlag för att säkerställa tillräckliga ytor för vatten vid översvämningar. Sträva efter multifunktionella ytor för översvämningsvatten.
- Säkerställa ett robust trafiksystem som fungerar vid extrema väderhändelser. Reservera ytor för framtida kommunikationer där möjligheter för olika alternativ hålls öppet.
- Bevara och planera för mer urban grönska i staden, exempelvis gatuträd, gröna fasader och parker.

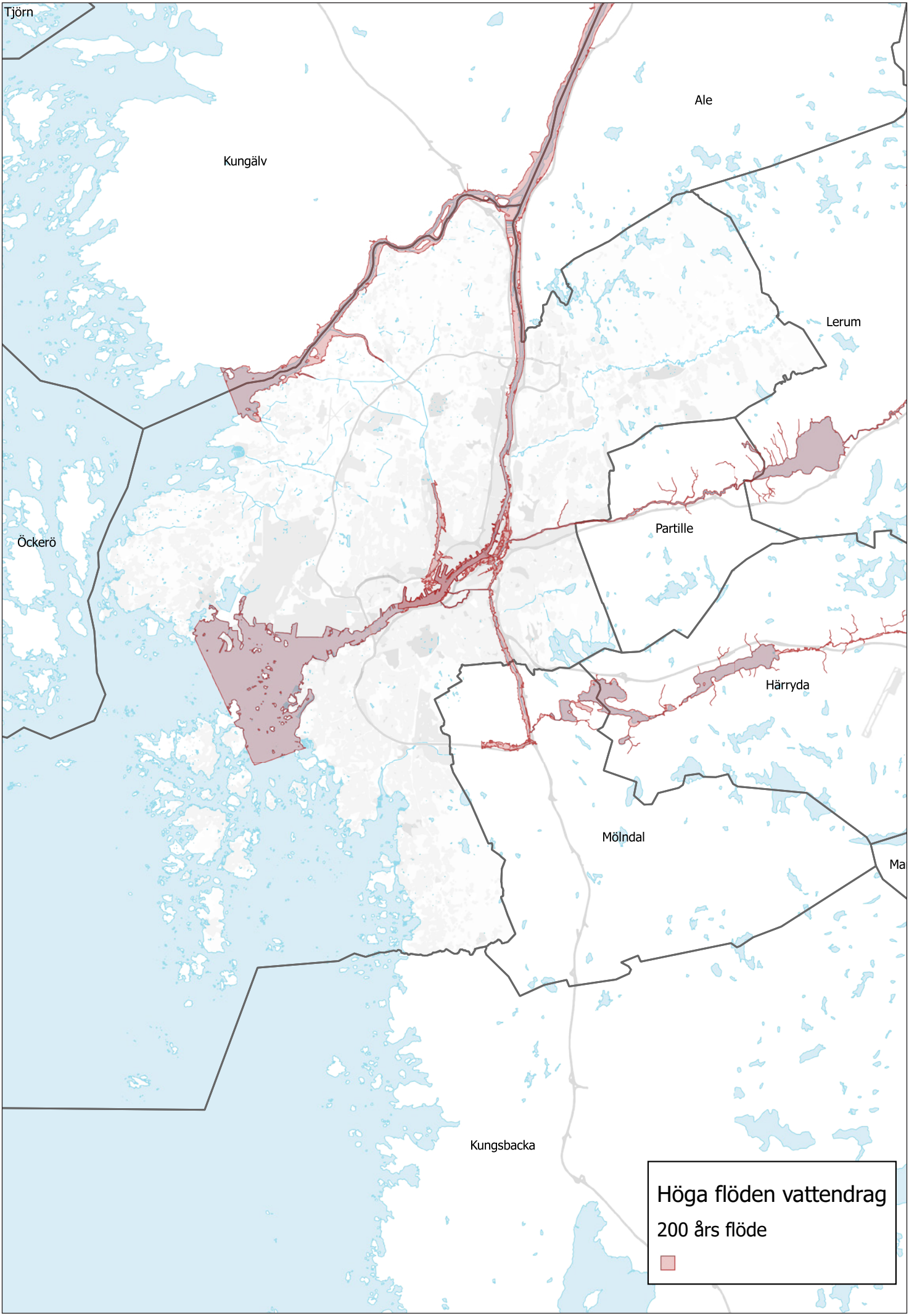
Tjörn
Ale
Kungälv
Lerum
Partille
Öckerö
Härryda
Mölndal
Ma
Kungsbacka
Höga flöden vattendrag
200 års flöde

Begränsa risker i samhället

Risker måste hanteras på ett ansvarsfullt sätt i planering och byggande. Risker som berör anpassning till ett framtida klimat och vattenförsörjning beskrivs i särskilda avsnitt. Här beskrivs övriga risker som kan uppkomma.

Lämplig plats för miljöfarlig verksamhet

Verksamheter som är farliga eller störande för sin omgivning är svårplacerade och kräver skyddsavstånd. I Göteborg finns cirka 25 verksamheter som har tillstånd att bedriva brand- och explosionsfarlig verksamhet och/eller hantera farliga ämnen. Bland annat Sävenäs rangerbangård, Göteborgs Hamn, kraftvärmeverk, raffinaderier, depåer/terminaler med bränsle och andra farliga ämnen och varor, industrier med tillverkning av farliga ämnen och varor, samt flyg och helikopterflygplatser.

Merparten av dessa verksamheter ligger i de större industriområdena, framförallt i anslutning till Göteborgs Hamn. Säve flygplats, Sahlgrenska Universitetssjukhusets och Östra sjukhusets helikopterflygplatser klassas som farliga anläggningar. Säve flygplats används av privatflyg, polis- och räddningsflyg.

Högsta tillåtna bullernivåer från industrianläggningar och andra bullrande verksamheter regleras i miljötillstånd för respektive verksamhet. Restriktioner och lämpliga skyddsavstånd utreds i samband med planläggning eller bygglovsprövning i anslutning till störande verksamheter.

Andra verksamheter som är störande för sin omgivning är exempelvis bergtäkter, skjutbanor och motorbanor.

Miljöfarlig verksamhet

I 9 kap. miljöbalken (1998:808) beskrivs vad som avses med miljöfarlig verksamhet.

Miljöfarliga verksamheter delas in i fyra grupper: tillståndspliktiga (A- och B-anläggningar), anmälningspliktiga (C-anläggningar) och verksamheter som varken är tillstånds- eller anmälningspliktiga.

I Miljöprövningsförordningen (2013:251) beskrivs vilka verksamheter som är tillstånds- eller anmälningspliktiga.

Förorenade områden

Översiktsplanens inriktning innebär att tidigare industriområden och andra förorenade områden kan bli aktuella för nya verksamheter och bostäder.

Göteborgs stad har ett tematiskt tillägg till översiktsplanen med riktlinjer om planering och byggande i förorenade områden (antogs 2006). Tillägget redovisar riktlinjer för hur kommunen ska kunna planera bebyggelse och infrastruktur i förorenade områden. Med förorenade områden avses enligt miljöbalken mark- och vattenområden samt byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. De förorenade områdena måste uppmärksammas i ett tidigt skede så att marken kan användas på bästa sätt.

Göteborgs stad har genom åren arbetat fram bra rutiner för att hantera markföroreningar varför de sällan är ett hinder för byggande. Markföroreningar utgör dock en förutsättning att känna till eftersom det kan påverka kostnader för en exploatering.

Det tematiska tillägget om förorenade områden pekar ut vem som gör vad i planprocessen och vem som ansvarar för olika typer av inventeringar. Det tematiska tillägget föreslår fortsatt utredning av tre lägen för mellanlager och behandlingsanläggningar där förorenade massor kan hanteras. En lokaliseringsstudie för mellanlager av lätt förorenade jordmassor har genomförts.

Läs mer

Tematiskt tillägg till översiktsplanen om förorenade områden, Göteborgs stad 2006

Ras och skredrisker

Kommunens geologiska markförhållanden ger upphov till förutsättningar för skredrisker i jord och rasrisker i berg. Historiskt har kommunen drabbats av större skred med katastrofala konsekvenser. Därför finns utarbetade processer

och rutiner för att omhänderta markrelaterade säkerhetsfrågor vid planläggning och bygglovsgivning.

Genom åren har underlag tagits fram för att stödja processerna och förutom underlag tillhandahållet av myndigheter har kommunen tagit fram mer högupplöst information för bland annat skredriskhantering. Den kommuntäckande stabilitetskarteringen som uppdateras årligen med hjälp av nyinkommet geotekniskt utredningsmaterial ska speciellt nämnas. Andra underlag som tagits fram för att öka kunskapen om skredrisker och dess förutsättningar är bottentopografins påverkan på stabiliteten längs Göta älv och värdering av erosionens påverkan på stabiliteten i kommunens större åar och vattendrag. Underlagen stöttar arbetet med att strategiskt hantera kommande klimatförändringars påverkan på stabilitetsförhållandena. Klimataspekter i form av översvämningsrisker hanteras geotekniskt genom att stabilitetsanalyser i planprocessens alla skeden tas fram utifrån stadens anvisningar om framtida vattennivåer.

Rasrisker i berg hanteras vid såväl detaljplaneläggning som bygglovsgivning genom att identifiera områden med fastmark och ogynnsamma lutningsförhållanden. Fokus läggs på att fånga upp rasrisker i berg i ej detaljplanelagda områden.

Läs mer
Skredrisker i Göta älvdalen i ett förändrat klimat, Statens geotekniska institut (SGI), 2012

www.swedgeo.se

Riktvärden för radon
Boverkets byggregler anger gränsvärden för radon i nyproducerade hus.

Socialstyrelsen anger riktvärden för radonhalter inomhus och i dricksvatten.

Radon

En markradonriskkarta över Göteborg har framställts av Sveriges geologiska undersökning. Begränsade områden har klassats som högriskområden. Det gäller främst två stråk med RA-granit längs östra Hisingen söderut över Änggårdsbergen, samt mindre områden på sydvästra Hisingen och sydöstra delen av Göteborg där pegmatitgångar uppträder i riklig omfattning.

Beredskap/civilt försvar

Kommunernas förmåga att upprätthålla sin verksamhet under störda förhållanden och ytterst i samband med krigsfara och krig är av grundläggande betydelse för Sveriges förmåga att motstå yttre hot.

Förbindelser västerut via västkusten och Göteborg är avgörande för Sveriges förmåga att motstå ett angrepp samt för att kunna erhålla hjälp av tredje part. De västliga förbindelserna är även viktiga för Finland i händelse av kris eller krig. Göteborgs hamn är idag av central betydelse för försörjningen av Sverige, Danmark, Norge och Finland.

Inom det civila försvaret finns ett behov av att utveckla skydd av befolkningen, bland annat nya skyddsrumsplatser. Prioritet kommer att ges till militärstrategiskt viktiga områden, där Göteborgsområdet ingår.

Det civila försvaret bedöms få ytterligare fokus och ökad reglering inom de närmaste åren. Det är därför av stor vikt att beredskapshänsyn, ur ett totalförsvarsperspektiv, tas i den fysiska planeringen.

Civilt försvar
Det civila försvaret utgör tillsammans med det militära försvaret landets totalförsvar. Det civila försvaret bedrivs av statliga myndigheter, kommuner, räddningstjänst, landsting, näringsliv och frivilligorganisationer.

Farligt gods

Längs transportvägar för farligt gods finns risk för konsekvenser vid olyckor på vägen eller järnvägen. Gods som kan explodera, vara farligt att andas in eller skada människor på annat sätt måste beaktas vid planering och byggande.

Länstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götalands län har tagit fram riktlinjer för hur risker i samband med farligt godstransporter på väg och järnväg bör hanteras vid framtagande av detaljplaner. Riktlinjerna anger att risker ska

hanteras inom 150 meters avstånd från en farligt godsled. Riskhanteringsavståndet delas in i tre zoner med möjlig markanvändning. Zonerna har inga fasta gränser, utan riskbilden för det aktuella området bör avgöras i varje enskilt fall.

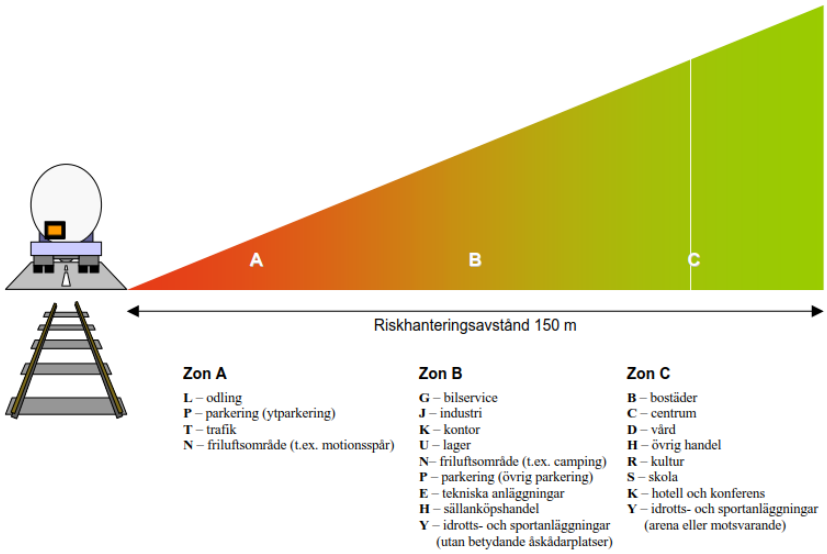

Illustration ur Riskhantering i detaljplaneprocessen - Riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods, Länsstyrelserna i Skåne, Stockholms och Västra Götalands län, 2006

Läs mer

Riskhantering i detaljplaneprocessen - Riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods, Länsstyrelserna i Skåne, Stockholms och Västra Götalands län, 2006

Inriktningar

- Lokalisera verksamheter som är störande eller har stort behov av transporter i de större industriområdena. Värna befintliga svårplacerade anläggningar såsom skjutbanor och motorsportbanor.
- Undvik ny bebyggelse på utpekade nedlagda deponier. Undvik nya bostäder på platser där de som ska bo inom området kan utsättas för risker från miljöfarliga verksamheter.
- Allt planarbete ska beakta befintlig kunskap om kommunens skredrisker, exempelvis med hjälp av stadens stabilitetskartor. Dessa tillsammans med information om potentiellt förorenade områden utgör ett värdefullt planeringsunderlag för hantering av hälsorisker.
- Beakta risker för markföroreningar, skred, höga halter av markradon och farligt gods vid planering och byggande. Stadens karta över riskområden för förorenad mark, SGI:s karta över skredrisker och SGU:s karta över risk för markradon ska användas som underlag.
- Studera förutsättningar och behov längs transportleder för farligt gods. Tillämpa länsstyrelsens riktlinjer för riskhantering vid planläggning nära transportleder för farligt gods.
- Skapa plats för nya skyddsrum samt i så stor utsträckning som möjligt bevara befintliga.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

Teknisk försörjning med anläggningar för avfall, avlopp, vatten och energi är grundläggande infrastruktur.

Plats för teknisk försörjning

När staden växer ökar behovet av utrymme för teknisk försörjning, såväl på som under mark. Lämplig placering och dimensionering av dessa anläggningar är en strategisk övergripande fråga. I vissa fall är det en regional angelägenhet.

Hållbar energiförsörjning

Göteborg ska arbeta för ett resurssnål produktion av värme, kyla och förnyelsebar el, samt effektiv energianvändning i bostäder och verksamhetslokaler. Utvecklingen mot alltfler eldrivna fordon innebär en stor utmaning för elförsörjningen. Fjärrvärmeverk kan utnyttja energiflöden och avfall som annars är svåra att använda. Fjärrkyla är ett miljöeffektivt sätt att tillhandahålla komfort hos invånarna. Biobränsle och rötning av slam eller andra restprodukter kan ge grön gas som drivmedel för fordon. Utbyggd vind- och solkraft kan försörja fler hushåll med förnyelsebar el. Två stora kraftledningar (400 kV) går genom Göteborg; stamkraftlendingen till Tuve över Surte och Göta älv samt Kontiskan I/II till Danmark (övergår från luftledning till kabel i sydligaste Askim).

Hållbar avloppshantering

Omhändertagande och rening av stadens avloppsvatten är viktigt för att minimera påverkan på vattendrag och hav samt för människors hälsa. Ryaverket är Nordens största reningsverk och renar avloppsvattnet från drygt 760 000 människor i Göteborgsregionen (Göteborg, Ale, Härryda, Mölndal, Partille, Kungälv och Lerum).

Ryaverkets markanspråk kan behöva utökas för att upprätthålla full rening av avloppsvattnet. Arealbehovet uppskattas till cirka 10 hektar för att säkerställa behovet under överskådlig framtid (2030–2070). Markanspråket beror på befolkningsutveckling, prioriteringar i underhåll på ledningsnätet och framtida krav på reningsnivå, till exempel läkemedelsrening eller ökade krav på fosfor och kväverening. Vid utökade krav på rening kan utrymmet behöva tas i anspråk inom det närmaste decenniet. Om tillrinningen kan minskas är det å andra sidan möjligt att utrymmet aldrig behövs.

En etablering ska ligga i direkt anslutning till befintligt reningsverk, då stora vattenmängder behöver ledas mellan anläggningsdelarna. Tre olika placeringar har utretts i närheten av Ryaverket. Lämpligast är området som har avsatts för etapp två av GobiGas då det ligger i direkt anslutning till befintligt reningsverk.

Utöver själva reningsverket tar avloppssystemet utrymme i anspråk i form av ledningar, pumpstationer och tunnlar för att avleda vattnet till reningsverket. Bergsanläggningar är viktiga för funktionen i avloppssystemet.

Konkurrens om utrymmet under gatorna

Ledningar för vatten, avlopp, värme och kyla tar utrymme i anspråk under stadens gator. Vissa ledningar har stora dimensioner och det kan råda konkurrens om utrymmet under mark mellan olika ledningar eller mellan ledningar och rötter från träd i gaturummet. Avloppsledningar bör helst förläggas i gator som inte är så trafikintensiva.

Dagvatten
Dagvatten från samlad bebyggelse är att betrakta som avloppsvatten enligt lagen om allmänna vattentjänster (2006:412).

Läs mer
Avfallsplan (GR), 2011

Avfallsstrategiskt program, Göteborgs stad, 2016

Dagvatten, så här gör vi! Handbok för kommunal planering och förvaltning, Göteborgs stad, 2010

Dagvatten

Dagvatten är tillfälligt förekommande, avrinnande vatten på markytan eller på en konstruktion. Genom lokalt omhändertagande av dagvatten kan det renas innan det når recipient grundvattnet. Med ökade havsnivåer, mer nederbörd och ökade flöden i Göta älv, står Göteborg inför stora utmaningar för att planera rätt för dagvattnet.

Större avfallsanläggningar

Avfallsanläggningar i form av återvinningscentraler, mellanlager, omlastningsanläggningar och behandlingsanläggningar är nödvändiga och svårplacerade. Det är därför angeläget att bibehålla befintliga anläggningar och säkerställa deras infrastruktur.

Stora avfallsanläggningar medför tunga transporter. De flesta anläggningarna avger dessutom buller och vissa avger lukt. Några hanterar farligt avfall och explosiva restprodukter som utgör farligt gods när det transporteras. Sävenäs avfallsanläggning är av riksintresse vilket gör att dess plats och utvecklingsbehov behöver säkerställas för framtiden.

En ny regional deponi som ersättning för Tagene behövs på längre sikt. Tagene deponi ligger idag relativt nära råvattenintaget vilket begränsar verksamheten. Att hitta en ny plats är en regional angelägenhet.

Idag råder stor brist på kretsloppsparker och återvinningscentraler i framförallt centrala och södra Göteborg.

Omlastningsstationer

I de centrala och tätaste delarna av staden är det ibland önskvärt att begränsa storleken på sopbilar av stadsmiljöskäl eller på grund av bärighetskrav. Lokala omlastningsstationer behövs därför i de områden där konventionella sopbilar inte kan användas.

Inriktningar

- Integrera avloppsledningar och plats för pumpstationer som en naturlig del i all stadsplanering. Värna bergsanläggningar och huvudstråk för avledning så att de skyddas för framtiden.
- Bevara stadens befintliga avfallsanläggningar och återvinningsstationer. Säkerställ de stora anläggningarnas infrastruktur och utvecklingsbehov.
- Säkerställa plats för att komplettera Ryaverket i dess närområde.
- Utreda ny regional deponi som ersättning för Tagene.
- Beakta behovet av återvinningsstationer på områdesnivå. Lokalisera återvinningscentraler/kretsloppsparker nära bostäder.
- Säkerställa utrymme för lokalt omhändertagande av dagvatten vid planering och byggande. Säkerställ utrymme för storskalig dagvattenrening från framförallt befintliga områden.

Robust vattenförsörjning

Vatten är vårt viktigaste livsmedel. Det är därför viktigt att skapa förutsättningar för en robust och långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning. God råvattenkvalitet är en förutsättning för säker leverans av gott och hälsosamt dricksvatten. Råvattnet skyddas genom skyddsföreskrifter inom befintliga och kommande skyddsområden. Vattenskyddsområde finns för Delsjöarna med tillrinningsområde, Göta älv med tillrinningsområde, Kallebäck västra, Kallebäck södra, Kallebäck norra – Gundla mosse och Kvisljungeby.

Göta älv är huvudvattentäkt för Göteborg. Vatten pumpas till Delsjöarna som används som råvattenreservoar. Under perioder med tillfälligt försämrad vattenkvalitet i Göta älv pumpas vatten istället från Rådasjön till Delsjöarna. För att bli dricksvatten måste råvattnet renas eller beredas. I Göteborg sker detta vid de två vattenverken i Alelyckan och Lackarebäck.

Göteborgs vattenverk levererar dricksvatten till stora delar av göteborgsregionen – cirka 600 000 människor. Sammankopplingarna mellan kommunerna har stor betydelse för leveranssäkerheten, inte bara för kranskommunerna utan i hög grad även för Göteborg som i vissa situationer kan få vatten från Partille, Mölndal och Kungsbacka.

Lärjeån och Kallebäcks källa är nödvattentäkter vid allvarliga störningar i ordinarie vattenförsörjning. Dessa har dock begränsad kapacitet och möjligheterna att i framtiden använda Mjörn eller Lygnern som komplement i råvattenförsörjningen ska utredas. Vid vissa tappnings- och väderförhållanden kan vatten från Göta älv nedströms Lärjeholm nå intaget och därmed förorena råvattnet i älven.

Läs mer
Vattenförsörjningsplan för Göteborgsregionen (GR), 2014

Inriktningar

- Säkerställa och utöka skyddsområdet för råvattenintaget.
- Utreda alternativa lösningar för dricksvattenförsörjning.
- Skydda Lärjeån som nödvattentäkt.
- Skydda området närmast nedströms råvattenintaget.
- Möjliggöra förstärkning av huvudvattenledningsnätet.
- Säkerställa tillgång på mark i anslutning till Alelyckans vattenverk för att möjliggöra framtida ytterligare processteg och/eller kapacitetsutbyggnad om betydligt fler människor ska försörjas med vatten.

MELLANKOMMUNALA OCH REGIONALA FRÅGOR

Göteborg fungerar som motor för hela regionen. Den största delen av regionens arbetsmarknad ligger här. En stark kärna är en förutsättning för att Göteborg och regionen ska fortsätta ha en god tillväxt. Ju starkare den regionala kärnan är, desto bättre blir möjligheterna för tillväxt i orterna runt omkring.

Den ökande befolkningen innebär ökade krav på tillgänglighet inom staden och i regionen.

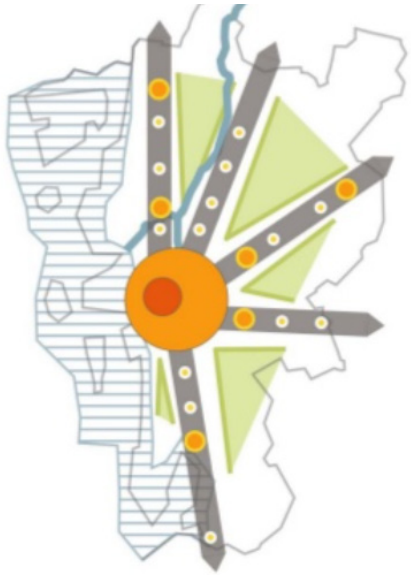

Göteborgsregionens strukturbild

Regionala resmönster

Idag görs cirka 1,5 miljoner resor dagligen inom Göteborg, fördelat på bilresor, kollektivtrafikresor, cykelresor, fotgängarresor och övriga transportslag. Göteborg utgör nav för person- och godstransporter i Västsverige. Dagligen pendlar cirka 120 000 personer in till Göteborg och 50 000 personer pendlar ut. Knappt hälften av alla arbetsresor i Göteborgsregionen börjar i Göteborg och sex av tio arbetsresor har slutmål i Göteborg.

Antalet resor kommer att öka när Göteborgs och regionens befolkning växer. Trafikfrågorna behöver hanteras på en regional nivå i takt med att arbetsmarknadsregionen växer och att människor tar sig allt längre avstånd för studier, arbete och fritidssysselsättningar.

Det är angeläget att öka möjligheterna för hållbart resande till och från Göteborg, för att skapa förutsättningar för hållbar tillväxt i regionen. I Göteborgs centrala delar behövs god tillgänglighet ur ett regionalt perspektiv samtidigt som de lokala/vardagsnära perspektiven behöver värnas. Kollektivtrafikens kapacitet, linjesträckningar och turtäthet är av mellankommunalt intresse.

Majoriteten av de som dagligen pendlar in till Göteborg från omgivande kommuner reser med bil. Göteborg är därför i hög grad beroende av samarbete med våra grannkommuner för att uppnå stadens och Göteborgsregionens mål om resande, transporter och stadsmiljöer.

Infrastruktur - transporter

De nationella väg- och järnvägsstråken knyter Norge till kontinenten via Göteborg samt sammanbinder Västsverige med övriga delar av Sverige. Landvetter flygplats är viktig för Göteborgs och regionens utveckling och utgör liksom Göteborgs hamn en viktig transportnod, såväl regionalt och nationellt som internationellt.

ANDEL ARBETSRESOR MED BIL

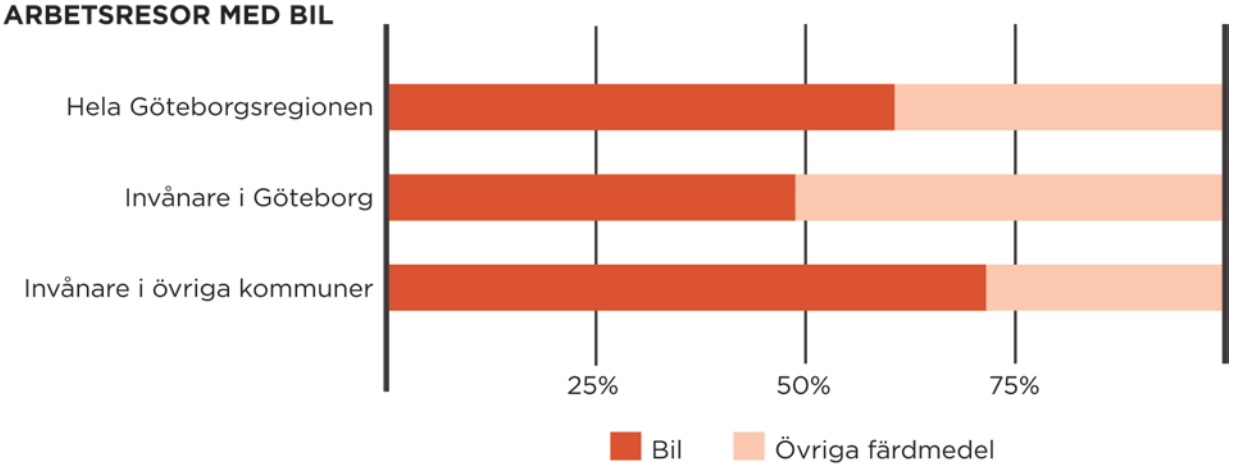

Effektiv användning av befintlig infrastruktur samt komplettering med saknade länkar berör såväl Göteborg som angränsande kommuner. Efterfrågan på järnvägskapacitet för både gods- och persontrafik växer kraftigt i regionen. I järnvägsnätet är det särskilt angeläget att bygga ut Västlänken, Götalandsbanan via Mölndals centrum samt att förstärka Bohusbanan. Det är även angeläget att utreda möjligheten att bygga ut pendeltåg till Kungsbacka längs väg 158.

I vägnätet markeras flera markreservat för kommunikation vid kommungränserna till angränsande kommuner; Mellbymotet, på gränsen till Partille kommun, kollektivtrafiklänk mellan Angered och Surte i Ale kommun och bro till Öckerö kommun. Kallebäcksmotet behöver avlastas. Exakt hur är i dagsläget oklart, men sannolikt ligger hela eller delar av lösningen i Mölndals kommun.

Flera stora godsterminaler ligger idag centralt. Nuvarande trend är att denna typ av verksamheter flyttas ut och samlokaliseras med logistikverksamheter på Västra Hisingen eller längs E6, E20 och riksväg 40 upp till ett avstånd på cirka åtta mil från Göteborg.

Bangårdar, servicespår, omlastningscentraler, bussdepåer mm är strategiska funktioner som ibland behöver lokaliseras till angränsande kommuner.

Handel och näringsliv

Inom de närmaste 10–15 åren förväntas arbetsmarknadsregionen växa till 1,75 miljoner invånare. Det ger möjlighet till en mer robust ekonomi som inte står och faller med enskilda branscher eller arbetsgivare. Det är av regionalt intresse att både Göteborgs innerstad och stora arbetsplatser inom Göteborg och i andra delar av arbetsmarknadsregionen får möjlighet att blomstra och utvecklas.

En attraktiv stad för människor är också en attraktiv stad för näringslivet. Tillgång till högutbildad arbetskraft är en viktig lokaliseringsfaktor för företag och väsentlig för att nå en positiv ekonomisk utveckling. Vissa av funktionerna i en attraktiv stad kan ligga utanför kommunens gränser, exempelvis tillgång till natur- och kulturupplevelser eller en god kollektivtrafik för pendling inom regionen.

Handelsstrukturen i Göteborgsregionen är en fråga av mellankommunalt intresse, eftersom kundernas val av handelsplats sker oberoende av kommungränser.

Utveckling vid kommungränsen

Utveckling av bebyggelse och infrastruktur vid kommungränsen behöver samordnas mellan berörda kommuner. Exempelvis kan skyddsavstånd för störande verksamheter kan påverka vilken bebyggelse som är möjlig och lämplig vid kommungränserna. Se under Risk och säkerhet på nästa sida.

Natur- och friluftsområden

I Göteborg finns flera naturområden och vattendrag som går in i angränsande kommuner. Gröna kilar sträcker sig från ytterkanterna av Göteborgsregionen, över kommungränserna in till de centrala delarna av Göteborg. Särskilda områden av mellankommunalt intresse är Delsjöområdet, Vättlefjäll, Härskogen, Sandsjöbacka, Änggårdsbergen, Göta älv, Nordre älv, Säveån, Mölndalsån och Stora ån. Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) är samordnare för det kommunövergripande arbetet med att utveckla och bevara de gröna kilarna. Tillgängligheten, skötsel och eventuella förändringar av naturområden och vat-

tendrag är frågor som är av intresse för såväl Göteborg som angränsande kommuner.

Kustzonen och skärgården är en del av såväl Göteborgs som andra kustkommuners identitet. Småbåtshamnar, färjeterminal för södra skärgården, badplatser, skydd av naturvärden samt i övrigt goda förutsättningar att besöka kust- och skärgård är av regionalt intresse. Havet påverkas av utströmning från Göta och Nordre älv. Göteborg påverkar och påverkas av den nordgående strömmen längs kusten.

Teknisk försörjning

Vattenförsörjning, energiförsörjning, avloppsvatten och avfall är av intresse för såväl Göteborg som angränsande kommuner. Ryaverket av stor betydelse för flera kommuner för rening av avloppsvatten och deponin i Tagene behöver ersättas på sikt.

Vattenförsörjningen från Göta älv är ett gemensamt intresse för flera kommuner. Öckerö kommun köper hela sitt dricksvattenbehov från Göteborg medan Ale, Mölndal och Partille köper en del av sitt behov från Göteborg. Rådasjön som används som reservvattentäkt för Göteborg ligger i Härryda och Mölndal. För att nå en långsiktig hållbar och säker leverans av dricksvatten behöver det regionala samarbetet utökas. Det är viktigt att planering och arbete med sammankopplingar med grannkommuner sker parallellt med att utredning om framtida kompletterande råvattentäkter fortgår.

Lerums kommun utreder tillsammans med Göteborg om Mjörn kan användas som gemensam vattentäkt vid ett konstgjort grundvattenverk i Gråbo, eller som råvattenkomplement till Göteborg. Även sjön Lygnern i Kungsbacka lyfts fram i Regional Vattenförsörjningsplan som viktig resurs i regionalt perspektiv.

Risk och säkerhet

Översvämningsproblematiken vid Mölndalsån och Göta älv är en mellankommunal fråga. Även vattennivåerna i Vänern kräver samordning mellan berörda kommuner.

Skyddsavstånd för störande verksamheter kan påverka vilken bebyggelse som är möjlig och lämplig vid kommungränserna.

- Verksamheten vid EKA Bohus påverkar markanvändningen i angränsande delar av Göteborgs kommun.
- Bergtäkt och deponi i Lärjedalen kan komma att påverka planerade utbyggnadsområden i Partille kommun.
- Sisjöns skjutfält påverkar både Göteborgs och Möndals kommuner genom utbredningen av buller.
- Buller från Säve flygplats påverkar delar av Kungälvs kommun.

5. RIKSINTRESSEN

Ett allmänt intresse av nationell betydelse kallas riksintresse och definieras enligt 3 och 4 kapitel miljöbalken. Staten, genom berörda centrala sektorsmyndigheter, lämnar uppgifter till länsstyrelsen om de områden de anser är av riksintresse. De är särskilt värdefulla och betydelsefulla för hela landet och ska enligt miljöbalken skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada deras värden eller möjligheterna att använda dem för avsett ändamål.

RIKSINTRESSEN OCH ÖVERSIKTSPLANEN

Enligt plan- och bygglagen 2010:900 (PBL) ska översiktsplanen visa hur riksintressen tillgodoses och kommunen ska bedöma vilken påverkan eller eventuell skada på riksintressena som planens förslag kan medföra. Huruvida området är intressant för riket, avgörs slutligt i efterföljande prövningar av ändrad markanvändning som kan beröra respektive riksintresseanspråk.

Länsstyrelsens uppgift är att samordna de statliga verkens riksintresseanspråk och ge kommunen det aktuella planeringsunderlag som behövs för bedömningen. Vidare ska länsstyrelsen för statens del bevaka att riksintressena tillgodoses i planeringen på det sätt som lagen föreskriver. Om kommunen i översiktsplanen ger uttryck för en annan uppfattning än länsstyrelsen om tolkning och innebörd av ett speciellt riksintresse, uppmärksammas detta i länsstyrelsens granskningsyttrande över planen, och om kommunen vidhåller sin uppfattning även vid antagandet av planen, redovisas detta särskilt i planhandlingarna.

Om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål ska företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning av marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Behövs området för en anläggning för totalförsvaret ska försvarsintresset ges företräde (miljöbalken 3 kap. 10 §).

Göteborgs förhållningssätt till riksintressen

I det följande kapitelet beskrivs på vilket sätt riksintressen inom Göteborgs Stad berörs av översiktsplanens förslag, hur de har tillgodosetts samt kommunens uppfattning i de fall den avviker från statens vad gäller specifika riksintressen. För att kommunen ska kunna bedöma hur riksintressena kan tillgodoses behöver värdebeskrivningarna vara tydliga. Med otydlig beskrivning av riksintressets motiv blir det svårare att identifiera relevant påverkan och att utvärdera konsekvenser för riksintresset. Motiv till riksintresseanspråken och värdebeskrivningar finns tillgängliga hos resepktive ansvarig myndighet. Flertalet av de riksintressen, som pekats ut av sektorsmyndigheterna, tillkom redan under 1980-talet och har inte varit föremål för översyn sedan dess. Vissa myndigheter har dock gjort en granskning, men det finns ett stort behov av en total översyn. Vad gäller riksintressen för kulturmiljövården har kommunen initierat ett arbete för att utveckla beskrivningarna för innerstadens områden. Detta redovisas i fördjupningen för centrala Göteborg.

Generellt är kommunens bedömning att ett riksintresse är tilldodosett om översiktsplanen inte redovisar några anspråk på förändring inom eller i direkt aanslutning till området. Skydd i form av exempelvis reservat eller detaljplan bedöms också vara ett sätt att ytterligare tillgodose riksintresset.

Riksintressen där kommunen har en avvikande synpunkt

I följande kapitel markeras med en stjärna de riksintresseområden där kommunen och länsstyrelsen har olika uppfattning, eller där det i översiktsplanen anges att ett specifikt riksintresses omfattning och funktion kan ändras efter att en prövning skett i detaljplan eller på annat sätt.

** Riksintresseområden där kommunens bedömning avviker från statens eller där riksintressets omfattning och läge kan omprövas..*

Riksintressen enligt 4 kap Miljöbalken
I miljöbalken 4 kap. finns särskilda bestämmelser för geografiskt utpekade områden som är beslutade av riksdagen. Dessa är med hänsyn till sina natur- och kulturvärden i sin helhet av riksintresse. Göteborgs kust och skärgård omfattas av sådana särskilda bestämmelser.

Natura 2000
Natura 2000 är ett nätverk av EU:s mest skyddsvärda naturområden med syfte att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden. Nätverket ska bestå av områden som innehåller tillräckligt av de naturtyper och arter som listas i EU:s Fågeldirektiv och Art- och habitatdirektiv, för att deras fortsatta förekomst långsiktigt ska vara säkrad. I Sverige har dessa områden skydd enligt miljöbalkens 7 kap. 27-28 §§. Reglerna motsvarar delar i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv.

RIKSINTRESSEN 4 KAP MILJÖBALKEN

Högexploaterad kust - Göteborgs kust och skärgård

Enligt miljöbalken finns särskilda villkor för exploatering inom Göteborgs kust och skärgård. Fritidsbebyggelse får tillkomma endast i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Om det finns särskilda skäl får dock annan fritidsbebyggelse komma till stånd, företrädesvis sådan som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov eller avser enkla fritidshus i närheten av de stora tätortsregionerna. Anläggningar för vissa miljöstörande verksamheter får komma till stånd endast på platser där anläggningar av sådant slag redan finns. Bestämmelserna i kapitlet ska dock inte hindra utveckling av befintliga tätorter eller det lokala näringslivet eller hindra utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret.

Översiktsplanen markerar långsiktigt bevarad markanvändning för i stort sett alla delar av kust- och skärgårdsområdet som inte är exploaterade. Naturreservat och andra förordnanden finns och planeras för stora områden. Stora delar av Göteborgs tätort samt Torslanda ligger inom riksintresseområdet. Stadsutvecklingen kommer att ske inom och i direkt anslutning till dessa.

Det är inte aktuellt att tillskapa nya områden för enskild fritidsbebyggelse i Göteborg. Sådana områden har därför inte föreslagits i översiktsplanen.

Natura 2000

För Natura 2000-områden gäller att gynnsam bevarandestatus ska säkras, vilket innebär att en åtgärd inte får påverka områdets utpekade värden negativt vare sig den ligger innanför eller utanför Natura 2000-gränsen. Om ändå så blir fallet kan åtgärden få genomföras om den är av stort allmänt intresse och kompensationsåtgärder utförs. Bevarandeplaner för varje område finns upprättade av länsstyrelsen.

Vid utbyggnad av bostäder och anläggningar med avrinning till Natura 2000-området kan särskilda åtgärder behöva vidtas för att förhindra att dagvattenutsläpp påtagligt påverkar områdets kvaliteter och status.

Göta och Nordre älvs dalgångar

Området är skyddat genom naturreservat. Vid en framtida utbyggnad i anslutning till området ska eventuell påverkan på Natura 2000-området uppmärksammas.

Vrångöskärgården

Området är skyddat genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Vättlefjäll

Området är skyddat genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Sandsjöbacka

Natura 2000-området är i sin helhet skyddat genom naturreservat, men enligt bevarandeplanen är reservatsföreskrifterna inte ändamålsenliga för att uppnå syftet med Natura 2000. En framtida föreslagen utbyggnad i södra Askim bör kunna genomföras utan påtaglig påverkan på Natura 2000-områdets värden.

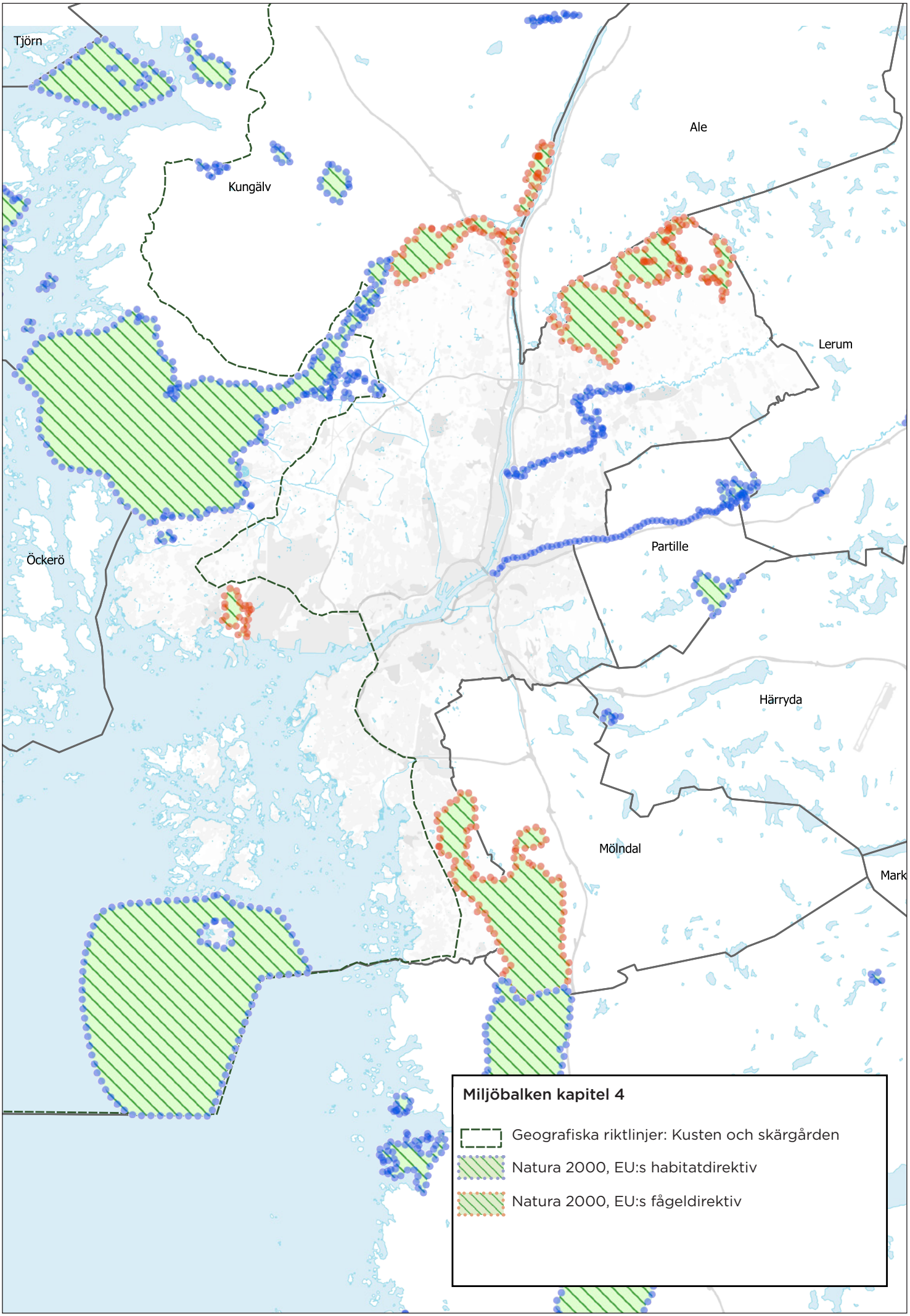
Tjörn
Kungälv
Ale
Lerum
Öckerö
Partille
Härryda
Mölndal
Mark
Miljöbalken kapitel 4
Geografiska riktlinjer: Kusten och skärgården
Natura 2000, EU:s habitatdirektiv
Natura 2000, EU:s fågeldirektiv

Sillvik-Tumlehed

Området är skyddat genom naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Öxnäs

Områdesbestämmelser för bebyggelsemiljön finns upprättade. Arbete pågår med att bilda naturreservat. Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

Torsviken

Inom området finns konkurrerande intressen om mark- och vattenanvändningen mellan hamnens utbyggnad och naturvården. Trafikverket har föreslagit området som riksintresse för sjöfart - Göteborgs hamn. Tillgången till föda är avgörande för områdets värde som fågellokal, och alla åtgärder som försämrar födotillgången hotar möjligheten att upprätthålla god bevarandestatus. Sådana åtgärder kan vara ytterligare utfyllnad och anläggningsarbeten, försämrad vattenomsättning, förorenande dagvattenutsläpp, igenväxning av stränderna och eventuella olyckor. I översiktsplanen har ställning tagits till att området fortsättningsvis ska utgöra naturområde, men att hamnens behov av tillfart till Risholmen också ska tillgodoses. Hur god bevarandestatus ska uppnås och hur hamnens behov tryggas utan skada på Natura 2000-områdets värden utreds vidare i en fördjupning av översiktsplanen.

Lärjeåns dalgång

Arbete med att skapa kommunalt naturreservat pågår. Enligt bevarandeplanen är Lärjeån känslig för omgrävning, dränering, utfyllnader, utsläpp och andra åtgärder i vattnet.

Säveån

Ån rinner genom blandad stadsbebyggelse och områden med förändrad markanvändning föreslås i anslutning till ån. Tillstånd för verksamheter (industri och kombiterminal) kan komma att erfordras. Värdena kan enligt bevarandeplanen påverkas av schaktning och trädfällning i strandbrinkar, flödesförändringar, erosionsskydd, utsläpp, avverkning samt tippning och fyllning. Det är enligt bevarandeplanen tveksamt om åns nedre delar idag kan anses ha god bevarandestatus.

Höga flöden och dåliga geotekniska förhållanden medför risk för ras i strandbrinken. Detta innebär att stabilitetsförbättrande åtgärder kan komma att erfordras oavsett om närområdet bebyggs eller ej. Erosionsskydd, omgrävningar och andra stabilitetsförbättrande åtgärder riskerar att medföra att förhållandena för kungsfiskarens möjlighet till framtida häckning påverkas.

Fåglevik

Inga åtgärder som kan påverka förhållandena inom Natura 2000-området föreslås.

RIKSINTRESSEN 3 KAP MILJÖBALKEN

Naturvård

Änggårdsbergen

Området är skyddat genom naturreservat.

Galterö inklusive Känsö

Ingen förändrad markanvändning föreslås i planen. Känsö har ett slags skydd som liknar naturreservat. Nybildning av naturreservat på båda öarna kan aktualiseras efter att militären lämnat området.

Nordre älvs estuarium

Området är skyddat genom naturreservat. Eventuell skada på riksintressets värden vid en framtida utbyggnad av bostäder och anläggningar i anslutande områden kommer att belysas i samband med fortsatt planering av dessa områden. Se vidare under Natura 2000.

Öxnäs

Ett förslag för naturreservat har arbetats fram. Förslaget är för närvarande överklagat. Områdesbestämmelser finns upprättade för den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen.

Göta och Nordre älvs dalgångar

Den norra delen är skyddad genom naturreservat. För den södra delen gäller huvudsakligen oförändrad markanvändning, jordbruk. I översiktsplanen föreslås att ett område omedelbart väster om väg E6 kan prövas för verksamheter. Eventuell skada på riksintresset kan uppkomma genom att naturområdet blir påverkat av utsläpp och föroreningar från verksamheterna. Risken för påtaglig skada på naturvärdena ska behandlas i kommande planering. Ett område som planeringsreserv för framtida stadsutveckling finns markerad i Säve. Omfattning, innehåll och eventuell påverkan kommer att utredas i fortsatt planering om det skulle bli aktuellt.

Konflikt kan uppstå mellan riksintressena järnväg och naturvård om utredningsområde för ny sträckning av Bohusbanan realiseras. Detta ska uppmärksammas i samband med kommande järnvägsutredning.

Orremossen

Området ingår i Vättlefjälls naturreservat. Inga förändringar som kan påverka riksintresset föreslås.

Lärjeåns dalgång

Arbete med naturreservat pågår.

Säveån

Ett nytt verksamhetsområde föreslås vid Fjällbo i anslutning till befintligt. Vidare föreslås en kombiterminal vid Sävenäs. Risk för att påtaglig skada på riksintresset uppkommer föreligger i båda fallen. Hur eventuella skador på naturmiljön ska undvikas eller minimeras ska utredas och prövas i fortsatt detaljplanering och i miljökonsekvensbeskrivningar för projekt och för detaljplan. Se vidare text under avsnittet Natura 2000.

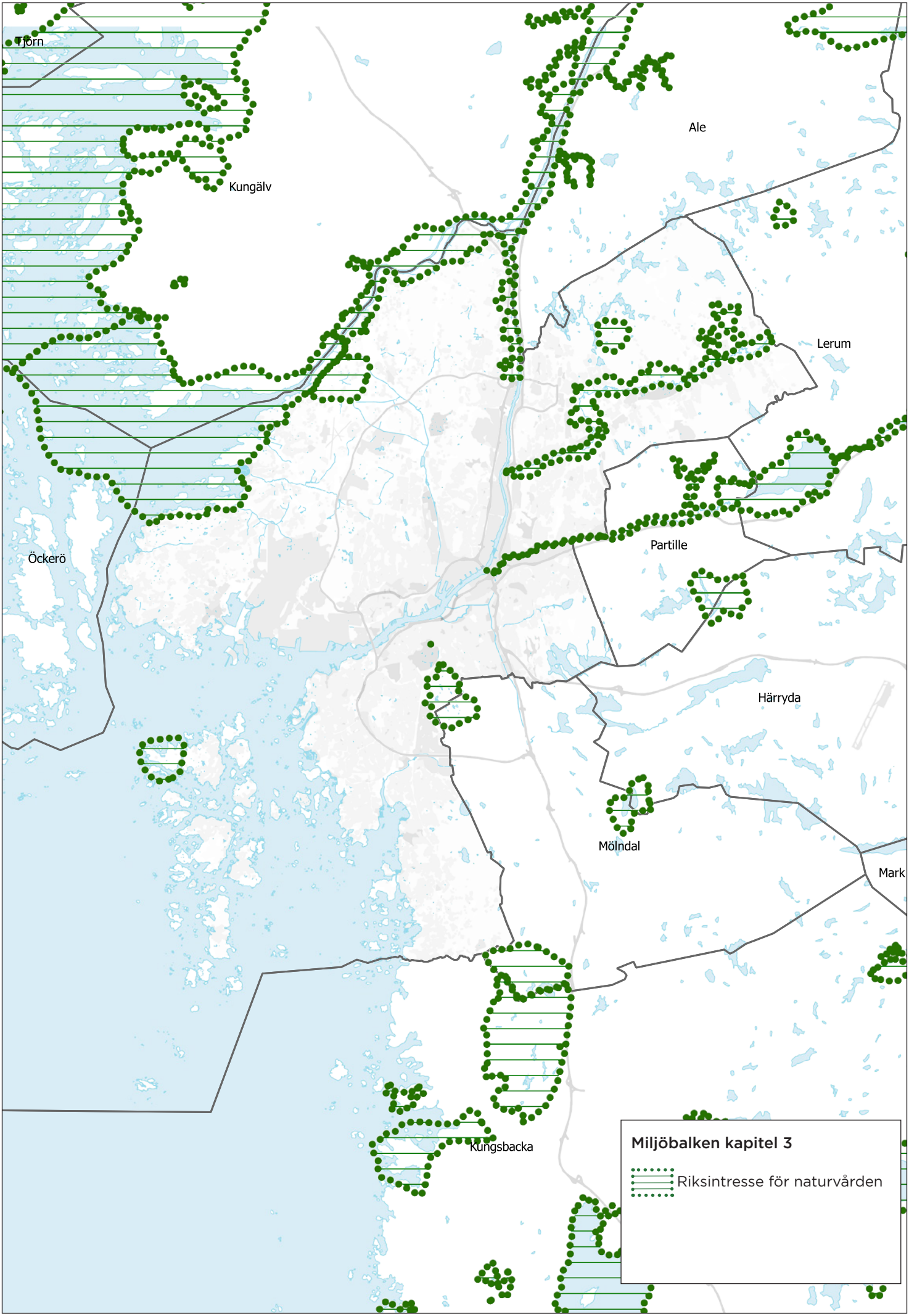
Tjörn
Kungälv
Ale
Lerum
Partille
Öckerö
Härryda
Mölndal
Mark
Kungsbacka
Miljöbalken kapitel 3
Riksintresse för naturvården

Friluftsliv

Göta och Nordre älvs dalgångar

Den norra delen är skyddad genom naturreservat. För den södra delen gäller huvudsakligen oförändrad markanvändning, jordbruk.

Änggårdsbergen, Slottsskogen

Änggårdsbergen är betydelsefullt som närrekreationsområde och skyddat av naturreservat. Slottskogen är i översiktsplanen markerat som park med oförandrad användning. Riksintresseområdets avgränsning kring Slottskogen behöver studeras i samband med utveckling av närliggande områden.

Delsjöområdet

Området är betydelsefullt som närrekreationsområde och delvis skyddat av naturreservat. Diskussion kring utökning av naturreservatet pågår. Riksintresseområdets avgränsning behöver diskuteras i samband med detta.

Kommunen anser att avgränsningen av riksintressena Slottskogen samt Delsjöområdet behöver utredas vidare.

Vättlefjäll

Området är betydelsefullt som närrekreationsområde och skyddat av naturreservat. Delar är av riksintresse för naturvården.

Sandsjöbacka

Området är betydelsefullt som närrekreationsområde och skyddat av naturreservat. Det är också Natura 2000-område. Konflikt kan uppkomma mellan riksintresset för friluftsliv och militära intressen, genom att delar av området är bullerstört av verksamheten inom skjutfältet.

Styrsö skärgård

Området är delvis skyddat av naturreservat. Strandskydd gäller på de obebyggda delarna av öarnas strandområden. Konflikt kan uppkomma mellan riksintresset för friluftsliv och militära intressen, genom att stora delar av området kan bli bullerstörda av försvarets skjutverksamhet.

Lärjeåns dalgång

Arbete med naturreservat pågår.

Kulturmiljövård

Riksintressen inom stadens bebyggda delar

- 1600-talsstaden, Haga, Stenstaden samt Övre Johanneberg.
- Gårda
- Landala Egnahem
- Norra Guldheden
- Majorna, Kungsladugård, Sandarna, Klippan, Gamla Älvsborg
- Lindholmen
- Bagaregården
- Västra Torpa

Översiktsplanen föreslår utbyggnad och komplettering i de flesta av stadens bebyggda delar. Det är därför ofrånkomligt att riksintresset för kulturmiljövård kommer att påverkas när ny bebyggelse infogas inom eller i anslutning till om-

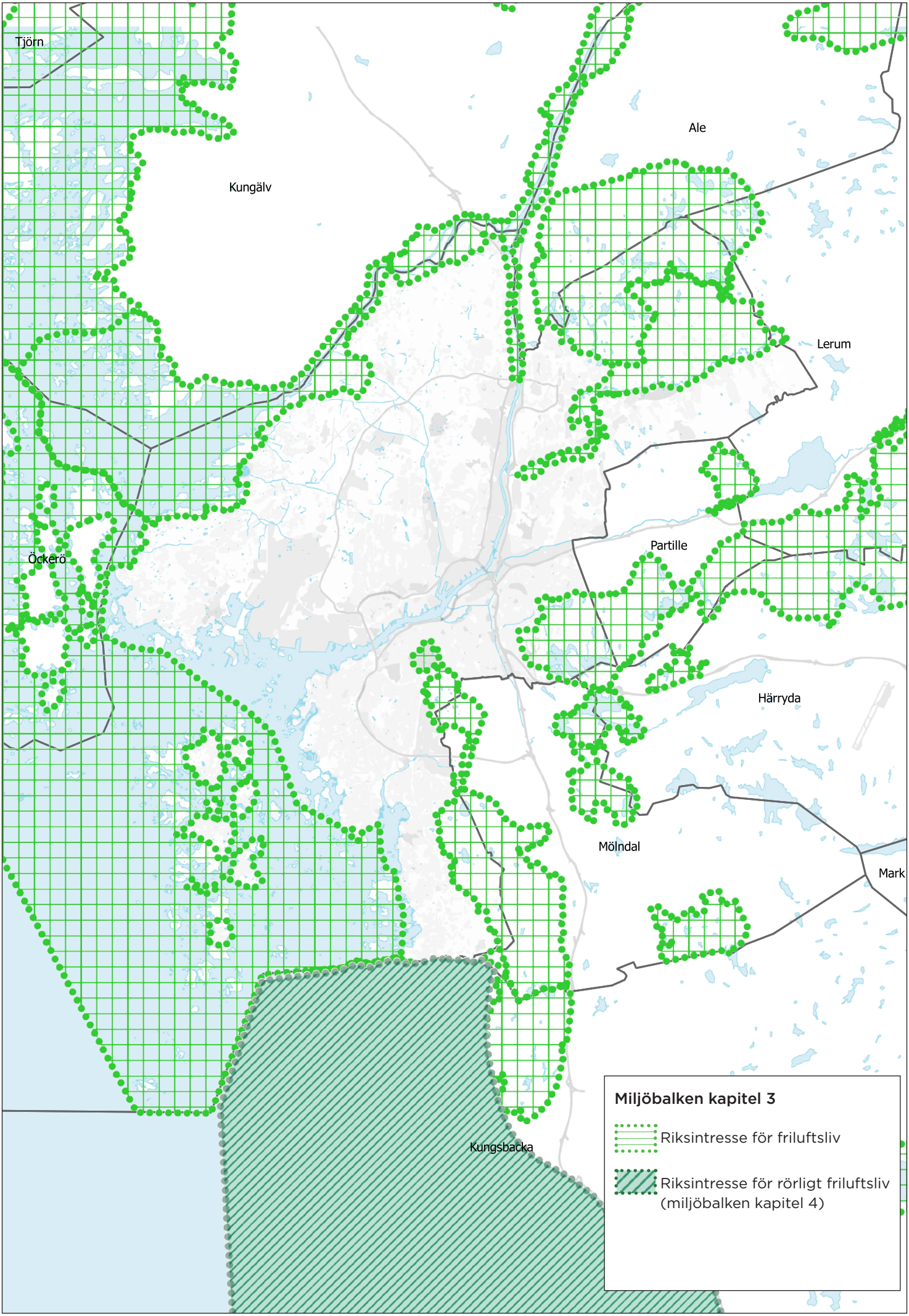
Tjörn
Kungälv
Ale
Lerum
Partille
Öckerö
Härryda
Mölndal
Mark
Kungsbacka
Miljöbalken kapitel 3
Riksintresse för friluftsliv
Riksintresse för rörligt friluftsliv (miljöbalken kapitel 4)

råden av kulturhistoriskt värde. Översiktsplanens detaljeringsgrad tillåter dock inte att slutsatser kan dras om hur stor påverkan blir eller vilka risker det finns för skador på riksintresset. Det är kommunens målsättning att ingen påtaglig skada ska uppkomma. I samband med planering och byggande i kulturhistoriskt värdefulla miljöer ska det övervägas om fördjupat kulturhistoriskt underlag behöver tas fram och att en miljökonsekvensbeskrivning kan komma att erfordras för att klarlägga påverkan på riksintresset.

Göteborgs Stad arbetar tillsammans med Länsstyrelsen för bättre beskrivningar av innerstadens riksintresseområden för kulturmiljö (1600-talsstaden, Haga, Stenstaden samt Övre Johanneberg). Syftet är att beskrivningarna ska kunna utgöra ett bättre stöd i kommande planering.

Änggården, Botaniska trädgården, Slottsskogen

Detaljplan gäller för Änggården och för del av Botaniska trädgården. Naturreservat gäller för övriga delar av Botaniska. Diskussion pågår kring skydd av Slottskogen genom exempelvis kulturreservat.

Delsjön

Området redovisas i översiktsplanen som en särskilt värdefull kukturmiljö där stor restriktivitet ska iakttas mot förändringar. För delar av området gäller naturreservat.

Nya Varvet

Flera byggnader inom området är byggnadsminnen.

Nya Älvsborg

Utbyggnad av Göteborgs hamn (riksintresse för sjöfart) med föreslagen exploatering av Lilla Aspholmen kommer i konflikt med riksintresset för kulturminnesvård. Länsstyrelsen har i samband med den tidigare utförda översiktliga planeringen för ytterhamnsområdet accepterat att delar av riksintresseområdet för kulturmiljövården får tas i anspråk för hamnverksamhet. I fördjupningen av översiktsplanen för ytterhamnsområdet anges att ”Ur ett långsiktigt hållbarhetsperspektiv bedöms att nackdelarna för riksintresset Älvsborgs fästning, med att del av den historiska försvarslinjen samt att Lilla Aspholmen och angränsande vattenområden från biotop- och rekreationssynpunkt kommer att övertäckas respektive förloras, övervägs av fördelarna för riksintresset Göteborgs hamn och den samhällsekonomiska nytta som en utbyggnad i detta läge medför”. Detaljplanen för området vid Lilla Aspholmen är klar och utbyggnad av den nya hamnanläggningen pågår.

Styrsö skärgård

Delar av området är naturreservat. På Vinga och Känsö finns statliga byggnadsminnen. För bebyggelsemiljöerna finns detaljplaner. Behov av en översyn av detaljplanerna finns för att säkra de kulturhistoriska värdena.

Tumlehed

Området redovisas i översiktsplanen som en särskilt värdefull kulturmiljö, där stor restriktivitet ska iakttas mot förändringar. Skydd enligt kulturminneslagen gäller för fornlämningsmiljöerna.

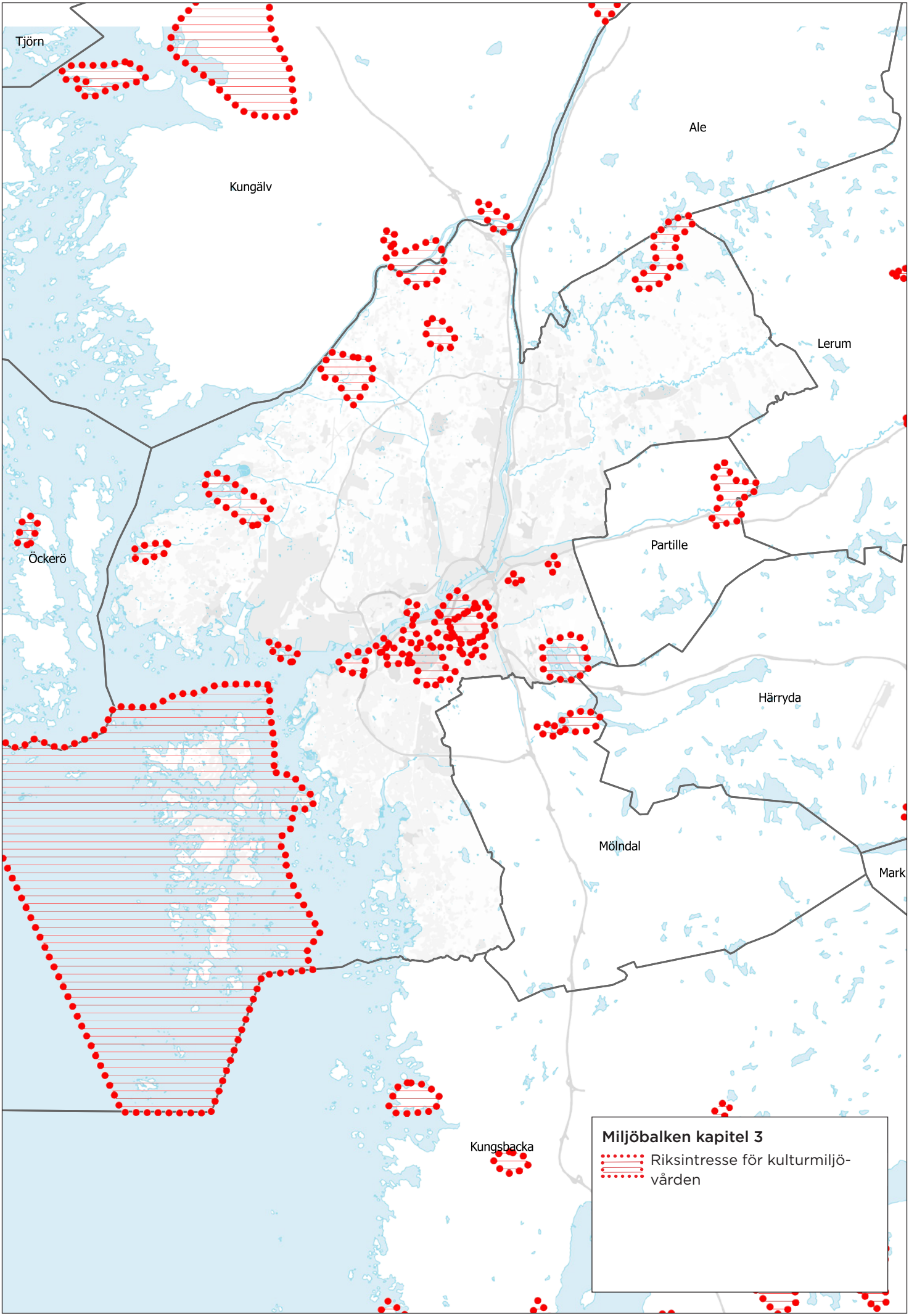
Tjörn
Kungälv
Ale
Lerum
Öckerö
Partille
Härryda
Mölndal
Mark
Kungsbacka
Miljöbalken kapitel 3
Riksintresse för kulturmiljö-
vården

Djupedals fornborgar
Området redovisas i översiktsplanen som en särskilt värdefull kulturmiljö, där stor restriktivitet ska iakttas mot förändringar. Skydd enligt kulturminneslagen.

Bronsålderssundet
Området redovisas i översiktsplanen som en särskilt värdefull kulturmiljö, där stor restriktivitet ska iakttas mot förändringar. Områdets västra delar ingår i område för Natura 2000 och naturreservat. För övriga delar kan ytterligare skydd behövas.

Vättlefjäll-Björsjöås
Del av området redovisas i översiktsplanen som en särskilt värdefull kulturmiljö, där stor restriktivitet ska iakttas mot förändringar. Naturreservat är upprättat.

Öxnäs-Ragnhildsholmen
Området redovisas i översiktsplanen som en särskilt värdefull kulturmiljö, där stor restriktivitet ska iakttas mot förändringar. Områdesbestämmelser har upprättats för bebyggelsen. Naturreservat föreslås.

Kommunikationer
Vägar
Befintliga och planerade vägar av riksintresse inom Göteborg:
- E20 (Alingsåsleden)
- E6 (Kungälvs- och Kungsbackalederna)
- E6.20 (Söder-, Väster-, Hisings- och Norrlederna)
- E6.21 (Lundbyleden)
- E45 (Trollhätteleden samt Göta- och Oscarslederna))
- Rv 40 (Boråsleden)
- Väg 155 (Torslandavägen)
- Väg 158 (Säröleden)
- Tillfarter till Göteborgs hamn (Tankgatan/Ytterhamnsvägen, Oljevägen och Emigrantvägen)
- Stadstjänaregatan, Kruthusgatan (upphör när kombiterminalen flyttar)

Översiktsplanen har tagit hänsyn till befintliga och planerade sträckningar för vägar genom att reservat med korridorer och zoner runt sträckorna markerats på kartan och att kommunikationsstrukturen beskrivits.

Barriäröverbryggande åtgärder diskuteras vid riksintressena E6, Lundbyleden och Västerleden (se vidare fördjupning av översiktsplanen för Centrala staden respektive Frölunda Högsbo).

Stadens befolkningstillväxt förväntas leda till ökade transporter, om inte andra åtgärder vidtas som ökar resorna med kollektivtrafik, cykel och till fots. Ökad trafik kan försvåra nyttjandet av systemet genom ökad ineffektivitet och till sist bristande kapacitet i hela eller delar av trafiksystemet. Staden har i översiktsplanen tydligt redovisat mål och strategier för förtätning och utbyggnad av bland annat kollektivtrafiklänkar som avser att skapa ett mer transportsnålt samhälle där större andel av trafikarbetet kan utföras till fots, med cykel eller med kollektivtrafik. Även järnvägsreservat är utpekade för att möjliggöra för överflyttning av passagerare och gods från väg till järnväg. Översiktsplanen har tagit hänsyn

Riksintresse kommunikation

Miljööverdomstolen har genom prövning av GC-väg Göta älv (MÖD2016-05-04 i M8396-14) klarlagt att försvårande av riksintresse inte handlar om ökad väntetid för transporter, det vill säga arealhushållningen omfattar inte effektivitet i verksamheten. Däremot kan kapacitet ingå i riksintresse hos transportanläggningar. Rimligen finns det en gräns när väntetid övergår från att vara verksamhetens problem med effektivitet till att bli kapacitetsbrist i riksintressanta systemet. Skillnader mellan effektivitet och kapacitet är viktig att förklara för olika anspråk, dels för förutsebarhet och rättssäkerhet i tillämpningen men också för korrekt skydd av riksintressena.

Utdrag ur: Promemoria Riksintresse kommunikationer (2016) Peggy Lerman, Lagtolken

till befintliga och planerade sträckningar för vägar genom att redovisa reservat på kartan och genom att beskriva kommunikationsstrukturen. Med detta som utgångspunkt bedömer kommunen att översiktsplanen på en övergripande nivå varken påtagligt försvårar tillgången till eller utnyttjandet av riksintressanta kommunikationsanläggningar.

Kommunikationsintressen påverkas på många sätt vid utveckling av samhället och när en stad växer. Men det är bara frågan om konkurrens om viss plats som hanteras utifrån regler om riksintressen. Om det råder kapacitetsbrist i trafiksystemet kan inte ett riksintresse riskera att skadas eftersom det inte är detsamma som konkurrens om visst område. Stadens bedömning är att det saknas skäl att beakta frågor om kapacitet utifrån miljöbalkens lagregler om riksintresse för kommunikationer, dess förarbeten och rättspraxis. Kapacitetsfrågorna i transportsystemet måste naturligtvis beaktas i översiktsplanen, men då utanför riksintressesystemet och länsstyrelsens ingripandegrunder.

Sommaren 2018 slöt staden och Trafikverket en överenskommelse som syftar till att förbättra vår gemensamma planering. Denna överenskommelse berör samverkan samt förhållnings- och arbetssätt avseende stadsutveckling, mobilitet och kommunal och statlig infrastruktur. Enligt denna överenskommelse bör översiktsplanen och nationella samt regionala planer samverka. Ett antal åtgärder beskrivs för att stärka dessa samband. Trafikverket och Göteborgs stad ska gemensamt identifiera och planera för åtgärder som stärker kollektivtrafik samt möjliggör överflyttning från bil till gång och cykel på statligt, regionalt och lokalt vägnät. Utifrån denna process och dessa åtgärder bedömer Göteborgs stad att det finns goda möjligheter att tillsammans med Trafikverket arbeta för en fungerande trafiksituation och struktur i Göteborg.

Järnvägar

Befintliga och planerade järnvägar av riksintresse i Göteborg:

- Västlänken, ny planerad sträckning
- Hamnbanan i Göteborg, befintlig bana och utökad korridor
- Kust till kustbanan, Göteborg - Borås, befintlig bana och utökad korridor
- Norge /Vänerbanan med Nordlänken, befintlig bana
- Västra stambanan, befintlig sträckning
- Västkustbanan, befintlig sträckning
- Bohusbanan
- Göteborgs centralstation
- Kombiterminalen i Gullbergsvass (upphör när terminalen flyttar)
- Kville bangård
- Spåranslutningar och kombiterminal i Göteborgs hamn.
- Göteborgs ställverksområde
- Göteborgs verkstad och depå (Olskroken, Fjällbo och Sävenäs)

Översiktsplanen har tagit hänsyn till befintliga och planerade sträckningar för järnvägar, genom att reservat med korridorer och zoner runt sträckorna markerats på kartan och att kommunikationsstrukturen beskrivits.

Hamnbanan i Göteborg, befintlig bana och utökad korridor berörs genom att diskussion förs om möjligheten att bygga bort barriären (se vidare fördjupning för Centrala staden). Genom att lägga in ett utredningsområde kommunikation, öppnar översiktsplanen upp för möjligheten att flytta hamnbanans funktion och den utökade korridoren till annat läge.

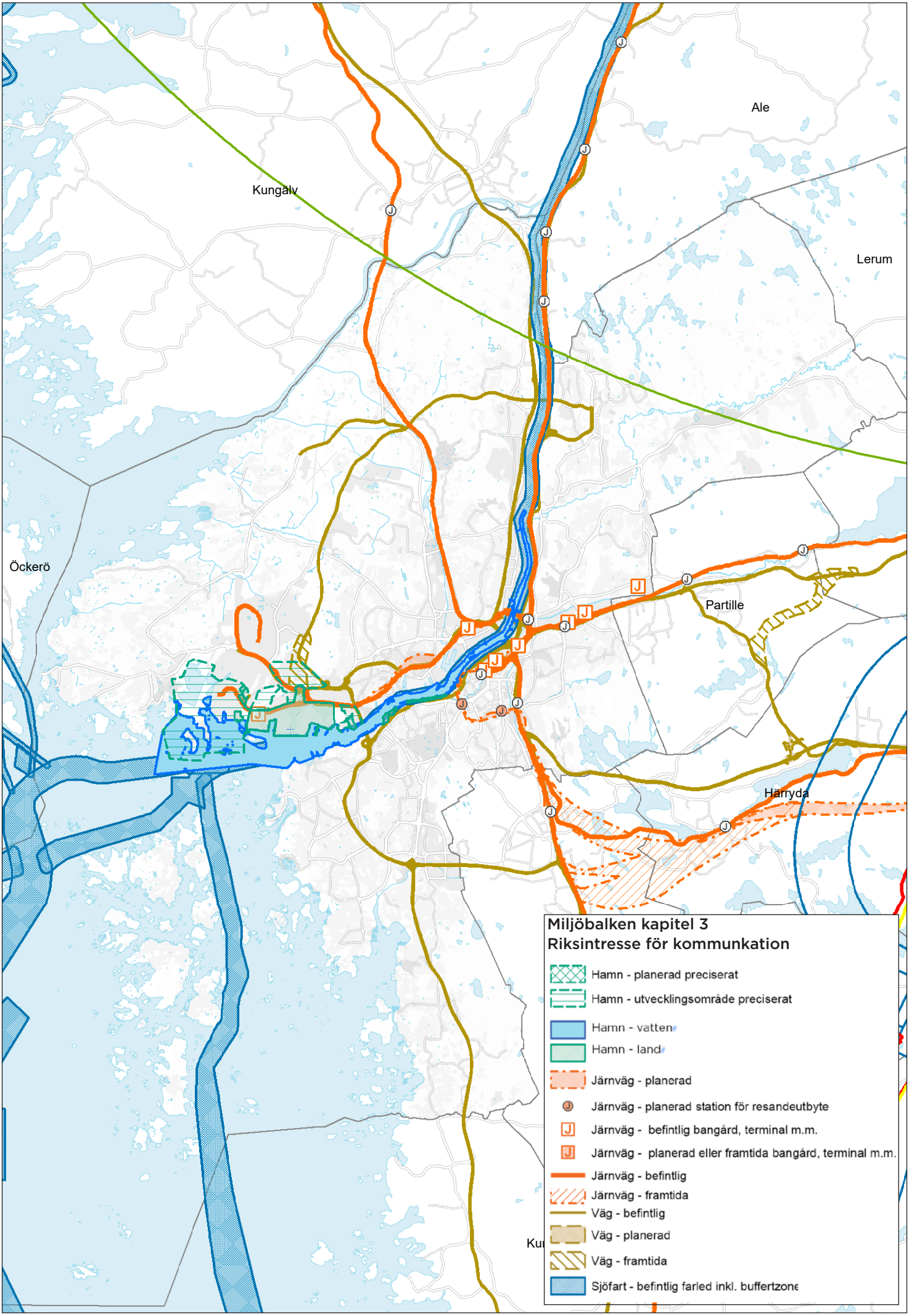
Ale
Kungälv
Lerum
Öckerö
Partille
Härryda
Miljöbalken kapitel 3
Riksintresse för kommunkation
Hamn - planerad preciserat
Hamn - utvecklingsområde preciserat
Hamn - vatten
Hamn - land
Järnväg - planerad
Järnväg - planerad station för resandeutbyte
Järnväg - befintlig bangård, terminal m.m.
Järnväg - planerad eller framtida bangård, terminal m.m.
Järnväg - befintlig
Järnväg - framtida
Väg - befintlig
Väg - planerad
Väg - framtida
Sjöfart - befintlig farled inkl. buffertzone

Luftfart

Riksintresset för Säve flygplats har utgått. Säve flygfält bibehålls ändå för samhällsnyttig trafik.

Förbindelserna till Landvetter flygplats förbättras när Götalandsbanan byggs ut med station vid flygplatsen. Särskilt stor samhällsnytta uppstår om Götalandsbanan dras via Mölndals centrum.

Göteborgs hamn, ytterhamnen

Riksintresset Göteborgs hamn väster om Älvsborgsbron är betydelsefullt att upprätthålla. I översiktsplanen är detta område markerat som industriområde (hamn). För området i anslutning till Torsviken pågår fördjupning av översiktsplanen.

Länsstyrelsen hävdar att Torsviken ingår i riksintresseområdet för sjöfart. Torsviken är Natura 2000-område och förberedelser för att inrätta naturreservat pågår. Området behövs som en buffert mellan utbyggda områden i Torslanda och de industriella verksamheterna i hamnområdet. Det är således inte aktuellt med någon förändrad markanvändning inom överskådlig tid. Det är därför kommunens uppfattning att området inte bör utgöra riksintresse för sjöfart.

Kommunen anser att Torsvikenområdet inte bör ingå i riksintresseområde för sjöfart. Kommunen ifrågasätter även att Göteborgs hamn, innerhamnen, utgör riksintresse för sjöfart.

Göteborgs hamn, innerhamnen

I översiktsplanen redovisas kajområdena Stigbergskajen, Masthuggskajen och Majnabbekajen som framtida utvecklingsområden för staden. Kommunen ifrågasätter därigenom områdenas status att i framtiden utgöra riksintresse för sjöfarten. Det är av stort regionalt intresse att färjetrafiken kan fortsätta. Problem finns dock med luftkvalitet och buller samt hantering av farligt gods. En annan lösning för färjeterminalerna bör sökas utan att den grundläggande funktionen förändras.

Göta älvtrafiken

Översiktsplanens strategi om utveckling på ömse sidor om älven för blandad stadsbebyggelse innebär att förbättrade förbindelser mellan älvstränderna för biltrafik, kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik är nödvändiga. Göteborg behöver fler älvförbindelser där man kan passera älven på broar med lägre brohöjder. Sjöfarten på Göta älv kan komma att påverkas med fler kopplingar i form av broar eller färjor över älven. Broar behöver kopplas ihop med Hisingsbrons tekniska system så att de inte påverkar älvtrafiken mer än idag. Det innebär att broar inte är öppningsbara under vissa tider.

Djupa och skyddade lägen

Ett område för djupt och skyddat läge för sjöfarten har markerats som riksintresse av Sjöfartsverket. Översiktsplanen föreslår ingen förändrad användning här.

Yrkesfiske

Göteborg, Fiskebäck och Donsö hamnar

Fisket som näring är i stark förändring och den mesta fisken landas på annan ort och fraktas med bil till Göteborg. Kommunen anser därför att landningshamnarna Göteborg och Fiskebäck har mist sin betydelse som riksintresse för yrkesfiske. I översiktsplanen har kommunen redovisat framtida förändrad mar-

Kommunen anser att hamnarna Fiskebäck och Göteborg har mist sin betydelse som riksintresse för yrkesfiske.

kanvändning i form av utredningsområde för stadsbebyggelse inom Göteborgs hamn och ett utbyggnadsområde för blandad stadsbebyggelse i anslutning till Fiskebäcks landningshamn. Kommunen anser att fiskehamnarna är regionala intressen och att möjligheten till funktionen landningshamn kan bestå. I dag är hamnfunktionen i alla tre hamnarna säkrad i detaljplan.

Havsområden

Områdena nordväst och sydväst om Vinga utgör delar av större värdefulla fångstområden av riksintresse. Översiktsplanen redovisar långsiktigt bevarad användning för de havsområden som är riksintresse.

Industriell produktion

Området vid Göteborgs hamn vid utloppet av Göta älv är av riksintresse för industriell produktion. Det är ytor för oljeindustri, energihantering, logistik och bilindustri, dvs. sådana verksamheter som har behov av närhet till goda hamnlägen. Den redovisning av riksintresset för industriell produktion som redovisades i samband med utredningen Riksintresset Göteborgs hamn (Länsstyrelsen 2009:67)är i dagsläget ofullständig och alltför schematisk för att kunna utgöra planeringsunderlag.

Det är kommunens uppfattning att det främst är områden i anslutning till hamnen som bör vara av riksintresse för industriell produktion och att hushållning sker med områdena så att de långsiktigt bevaras för i första hand verksamheter som har behov av hamnkontakt.

Kommunen anser att riksintresset för industriell produktion bör avgränsas och förtydligas.

Dricksvattenförsörjning

Havs- och vattenmyndigheten har pekat ut områden och anläggningar av riksintresse för vattenförsörjning utifrån kriterierna; nyttjas av många människor, stor kapacitet och god kvalitet, liten risk att påverkas av klimatförändringar samt behövs som reserv eller för framtida användning. Havs- och vattenmyndigheten bedömer att följande anläggningar i Göteborg bör vara av riksintresse för vattenförsörjning:

- Alelyckan och Lackarebäcks vattenverk med tillhörande anläggningar
- Råvattenintaget Lärjeholm med tillhörande anläggningar
- Överföringstunnel och ledningar
- Delsjöarna med tillhörande anläggningar

Vattentäkterna skyddas genom vattenskyddsområden med särskilda föreskrifter. Vid åtgärder i anslutning till överföringstunnel och ledningar ska hänsyn tas till dess funktion.

Totalförsvaret

Riksintressen för totalförsvarets militära del kan i vissa fall redovisas öppet i översiktsplanen, i andra fall inte. Dels finns områden i form av övnings- och skjutfält och flygflottiljer som redovisas öppet, dels områden som av sekretesskäl inte kan redovisas öppet. De senare har oftast koppling till spanings-, kommunikations- och underrättelsesystem.

I Göteborg finns riksintressena Göteborgs skärgårdsskjutfält, Käringsbergets hamn och skjutbana, Sisjöns skjutfält och Säve skjutbana. Riksintressena har en omgivningspåverkan dels i form av buller, dels i form av hinderfrihet. Redovis-

ningen av riksintressena omfattar influensområden. Ett influensområde är ett område där åtgärder som exempelvis ny bebyggelse kan påverka eller påverkas av verksamheten inom riksintresseområdet. Inom influensområdena ska alla plan- och lovärenden remitteras till Försvarsmakten. De utpekade bullerkurvornas utbredning saknar i vissa fall aktuellt underlag och kan komma att förändras i framtida koncession. Prövning av verksamheten pågår.

I Göteborgs stad finns också ett övrigt influensområde i den västra delen av kommunen. Övriga riksintresseområden för totalförsvarets militära del omfattas av sekretess. Inom dessa områden ska alla plan-och lovärenden remitteras till Försvarsmakten.

För att säkerställa att ingen skada sker på de riksintressen som omfattas av sekretess och inte kan redovisas öppet på karta, är hela landets yta samrådsområde för objekt högre än 20 m utanför tätort och högre än 45 m inom tätort. Det innebär att alla ärenden avseende höga objekt ska skickas på remiss till Försvarsmakten.

Kommunen anser att yttre skyddsportat utgör riksintresse för totalförvarsvaret.

Förslag till nytt riksintresse - yttre skyddsportar

Göteborgs stad anser att yttre stormbarriärer utgör riksintresse för totalförsvaret, den civila delen. Anledningen är att dessa skyddsåtgärder utgår från samhällets krisberedskap.

Tre lägen för skyddsportar har pekats ut i översiktsplanen. Skyddsportar i samtliga dessa lägen skyddar statlig infrastruktur, såväl järnväg som väg. Dessutom skyddar de andra riksintressen som exempelvis riksintresse kulturhistoria och riksintresse yrkesfisket, fiskhamnen. Barriärerna, som skydd mot framtida översvämningar, värnar således civilbefolkningen, säkerställer viktiga samhällsfunktioner samt bidrar till Försvarsmaktens förmåga vid händelse av krig.

Yttre portar är enligt Göteborgs stads mening av stor nationell vikt, eftersom de skyddar fysiska strukturer av mycket stor vikt för nationen som statliga vägar och järnvägar. Dessutom skyddar de befolkningen i såväl Göteborg, Kungälv, Ale och Lilla Edet från översvämningar.

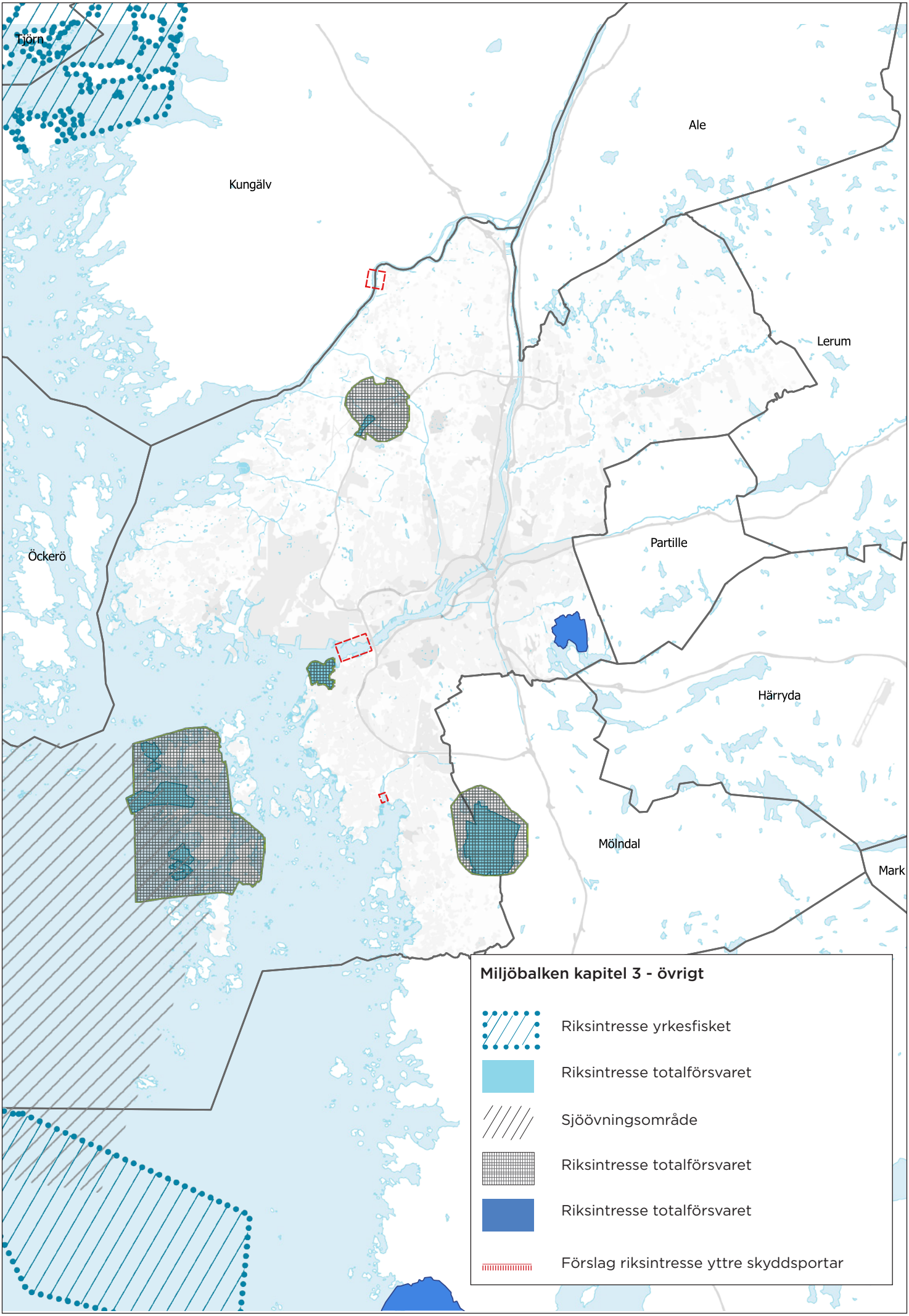
Tjörn
Kungälv
Ale
Lerum
Partille
Öckerö
Härryda
Mölndal
Mark
Miljöbalken kapitel 3 - övrigt
Riksintresse yrkesfisket
Riksintresse totalförsvaret
Sjöövningsområde
Riksintresse totalförsvaret
Riksintresse totalförsvaret
Förslag riksintresse yttre skyddsportar

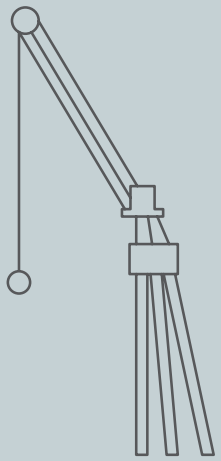

HÅLLBARHETS-BEDÖMNING

Översiktsplanen ska ge en inriktning för hur staden kan utvecklas på ett hållbart sätt. Detta kapitel utgör en samlad hållbarhetsbedömning och beskriver i vilken utsträckning översiktsplanen förväntas medverka till eller motverka en hållbar utveckling ur ekologiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv. Bedömningen utgår från översiktsplanens tidshorisont 2035 med undantag för de fall där effekter och konsekvenser även kan uppkomma i längre tidsperspektiv.

Enligt 6 kap. 3§ miljöbalken ska en strategisk miljöbedömning genomföras för planer som kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Översiktsplanen omfattas av det kravet. Gällande översiktsplan representerar nollalternativet i hållbarhetsbedömningen.

INLEDNING

Enligt 6 kap. 3§ miljöbalken ska en strategisk miljöbedömning genomföras för planer som kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Ekonomiska och sociala konsekvenser ska också beskrivas enligt PBL. Översiktsplanen för staden omfattas av det kravet. Göteborgs stad har valt att göra miljöbedömningen till en hållbarhetsbedömning. Gällande översiktsplan representerar nollalternativet i hållbarhetsbedömningen.

Metod

Tidigt samråd har hållits med länsstyrelsen om vad som är viktigt för en beskrivning på denna nivå, samt hur denna plans konsekvensbeskrivning förhåller sig till pågående fördjupningars konsekvensbeskrivningar, för att undvika dubbelskrivningar. Bedömningen är på övergripande nivå.

Ett seminarium vardera för de 3 hållbarhetdimensionerna har hållits. Vid dessa tillfällen var såväl akademi, representanter från andra kommuner, föreningar, näringsliv och stadens egna förvaltningar representerade. Syftet var att bredda bedömningen och skapa underlag för en kontinuerlig konsekvensbedömning av översiktsplanen under hela processen. För den sociala delen har en arbetsgrupp med representanter från stadens förvaltningar arbetat fram underlaget till seminariet. Ett antal frågeställningar har kristalliserats ut som kommer att utgöra underlag för en kontinuerlig konsekvensbedömning under processen.

Konsekvensbeskrivningen är framtagen inom en arbetsgrupp bestående av representanter från stadens olika förvaltningar, samt utifrån workshops med forskare och andra externa experter inom hållbarhet och tar sin utgångspunkt utifrån detta.

Göteborgs stad har låtit barn och unga ge synpunkter på förslaget till översiktsplan. Resultatet kommer att kunna studeras under samrådet.

Sammanfattning planförslag

Målbilden för översiktsplanen är hållbar stad – öppen för världen. Planen innehåller tre prioriterade strategier: Planera för en nära, sammanhållen och robust stad.

Översiktsplanen syftar till att skapa en innerstad med hög befolkningstäthet och blandat innehåll, att förtäta mellanstaden med nya bostäder, service och arbetsplatser särskilt i s.k. tyngdpunkter, samt att skapa en god lokal och regional tillgänglighet genom nya och förstärkta transportsamband med fokus på kollektivtrafik. Däremot föreslås en mer restriktiv hållning till ny bebyggelse i ytterstaden och i kustområden. Utveckling ska ske genom att bygga vidare på befintliga strukturer och i huvudsak förtäta i kollektivtrafiknära lägen för att minska den negativa klimatpåverkan samt hushålla med naturresurser. Översiktsplanen både förutsätter och ger utrymme för en kraftig befolkningsökning (prognos 150 000 fler invånare 2035 och ytterligare 100 000 invånare till 2050) samt ett stort antal arbetstillfällen. Denna utveckling ska ske parallellt som staden måste hantera de utmaningar som översvämningsrisker, fortsatt god vattenkvalitet och dagvattenhantering som den kraftiga befolkningsökningen innebär. Andra utmaningar som staden står inför är fortsatt ökad segregation och fortsatta ojämlika livsvillkor för medborgarna.

Alternativ

Översiktsplaneförslagets miljökonsekvenser jämförs med gällande översiktsplan som utgör nollalternativ och ett jämförelsealternativ - perifer - där fler ytterområden tas i anspråk för exploatering. Nollalternativet innebär också byggnation i den befintliga staden, men trycket är något lägre.

Översiktsplaneförslaget förutsätter kraftig satsning på kollektivtrafik. Väsentligt att denna byggs ut och ges plats i den omfattning som krävs så att inte biltrafiken trots beräknad befolkningsökning ökar drastiskt. Även om fossila bränslen kommer att fasas ut så att luften blir bättre kommer fortsatt partiklar samt den plats som bilen tar i stadsrummet att vara en konsekvens av planen.

Översiktsplaneförslagets skillnader mot gällande översiktsplan är i urval:

- Alternativ till hamnbanan i ett nordligt läge, så att barriären för gällande hamnbana förändras. Ny järnvägsförbindelse Borås via Mölndal, dubbelspår Bohusbanan i anslutning till det befintliga samt förslag till ny spårbunden trafik i sydväst. Nya tyngdpunkter exempelvis i Torslanda – Amhult samt Hovås, vilket medför en tydligare flerkärnighet
- Förändringen av flygplatsen vid Säve, med mer verksamhetsytor och mindre flygverksamhet
- Förändrade reservat för infrastruktur bland annat utgår ny bro över Lärjeån.
- Behov av nytt avloppsreningsverk i närheten av RYA – verket
- Tydligare inlagt fysiska åtgärder för att möta framtida översvämningar
- Ökad differentiering vad gäller utbyggnadsområden och infrastruktur
- Stadsmässiga stråk
- Linbana
- Fler utpekade parkområden
- Strategier för handel

Även om gällande översiktsplan följs är trenden att förtätningen i den byggda staden ökar mer än det var planerat för då gällande översiktsplanen gjordes med tillhörande konsekvenser.

Värdering av alternativ

Översiktsplans förslag gentemot alternativa utbyggnader av staden

Förslag till översiktsplan

Styrka/möjlighet

- Möjlighet till integration genom komplettering med underrepresenterade bostäder i centrala staden och mellanstaden.
- Möjlighet till omflyttning i centrala och halvcentrala lägen
- Täthet gynnar gång-, cykel-, och kollektivtrafik
- Begränsad påverkan på natur- och kulturlandskapet
- Möjlighet till expansion i de två nya tyngdpunkterna Hovås – Torslanda/ Amhult
- Stora omställningsområden centralt med goda möjligheter att ”göra rätt från början”

Svaghet/risk
- Dryga kostnader för att bygga tätare i det redan byggda
- Stora trafikinvesteringar till nya tyngdpunkter och i centrala Göteborg
- Risk för att kollektivtrafikutbyggnad inte hinner möta de nya tyngdpunkternas expansion i Hovås, Amhult/Torslanda
- Möjlighet att bygga friliggande småhus är begränsad
- Saknas möjlighet till komplettering och integration i områden som inte nås av god kollektivtrafik
- Annan trafiklösning med silning ger negativa folkhälsoeffekter

Nollalternativ
Styrka/möjlighet
- Bygger i det redan byggda vilket gör att natur-kulturlandskapet inte exploateras

Svaghet/risk
- För liten yta för att möta prognosticerad befolkningsökning leder till än högre täthet i den redan byggda staden, eller att översiktsplanen inte respekteras
- Här flyttas inte hamnbanan och stadens tyngdpunkter utvecklas inte på samma sätt annars bedöms nollalternativet likvärdigt med ny Översiktsplan.
- Här byggs inte knutpunkterna ut på samma sätt som i ny översiktsplan, detta riskerar att antalet nya bostäder och verksamheter inte blir lika stort vilket i sin tur kan ha negativ effekt på investeringsviljan i Göteborg jämfört med ny översiktsplan. Skillnaden bedöms dock marginell.

Jämförelsealternativ Perifer
Styrka/möjlighet
- Stor variation av attraktiva bostadslägen vilket tillfredsställer marknaden
- Större möjlighet att bygga många småhus
- Möjlighet till lokal omflyttning även i ytterområden
- Låg exponering för buller och luftföroreningar i den nya bebyggelsen

Svaghet/risk
- Dålig samordning mellan bebyggelse och trafik
- Stora trafikinvesteringar i alla delar av staden
- Spridd bebyggelse ger mer trafik och ökat bilberoende med dess konsekvenser
- Svårt och dyrt att genomföra god kollektivtrafik
- Stor påverkan på natur- och kulturområden
- Risk för förstärkt ensidighet i bostadsbeståndet
- Dålig hushållning med mark genom att alternativet innebär risk för gles struktur
- Försämrad situation i centrala delarna avseende buller och luftföroreningar som följd av ökad trafik
- Stor klimatpåverkan via ökade transporter

SAMMANFATTNING

Hållbarhetsbedömning

Ur regional hållbarhetssynpunkt är Göteborg navet i Västsveriges utveckling. Här finns goda kollektivtrafikmöjligheter, täthet och effektiva försörjningssystem. En bedömning ur ett regionalt tillväxtperspektiv är därför att Göteborgs eftersträvade tillväxt är hållbar. Hållbarhetsbedömningens analyser visar är att den framtida markanvändningen ger relativt goda förutsättningar för att merparten av de som lever och verkar i Göteborg generellt ska kunna leva hälsosamt och hållbart. Att bygga vidare på befintliga strukturer och i huvudsak bygga i kollektivtrafiknära lägen är fördelaktigt, bland annat med avseende på minskad negativ klimatpåverkan samt hushållningen med naturresurser. Det finns även en risk att trycka verksamheter med lägre betalningsförmåga längre ut i staden. Även avgifter i form av bostadshyror kan påverkas, varför en blandning av ny och befintlig bebyggelse är värdefullt för att få en blandning av olika befolkningsgrupper.

Översiktsplanen bedöms främja bostadsmarknaden och skapa förutsättningar för lättillgängliga och attraktiva bostäder i funktionsblandade täta områden i inner- och mellanstaden med närhet till goda kollektivtrafikförbindelser och ett rikt utbud av kultur och mötesplatser. I Göteborg finns begränsade möjligheter att bygga småhus i dessa täta områden och ny bebyggelse bör därför planeras i första hand som flerfamiljshus. Utifrån ett socialt hållbarhetsperspektiv skulle olika bostadsformer och upplåtelseformer vara positivt för att motverka segregationen. Mer jämlika livsvillkor för göteborgarna är eftersträvansvärt och mer hållbart.

Genom sina strategier och riktlinjer skapar översiktsplanen goda förutsättningar för företag att etablera sig och utvecklas. Stora och täta befolknings- och arbetsplatskoncentrationer ger generellt bra förutsättningar för tillväxt. Planen värnar befintlig storindustri, logistik och hamnverksamhet. Nya ytkrävande områden för verksamheter är det begränsat utrymme för. Planen beskriver strategi för fortsatt hög attraktivitet för de växande kontorsnäringarna.

Enligt översiktsplanen ska staden växa genom att bygga i det redan bebyggda. Det bidrar till en starkare regionkärna vilket är positivt för näringslivets tillväxt. Genom detta skapas nya värden för näringslivet vilket innebär att fler platser i Göteborg kommer leva upp till näringslivets krav på sammanhang och närmiljö. Det ökar i sin tur investeringsviljan.

Bostadsbebyggelse och viss verksamhetsutveckling kan konkurrera med olika näringars behov i den fysiska miljön. För fortsatt god tillväxt inom en bredd av branscher och effektiv markhushållning är det viktigt att översiktsplanens inriktning följs och att verksamheter lokaliseras efter principen ”rätt verksamhet på rätt plats”.

Intressen som samverkar eller inte

Intentionerna i översiktsplanen bedöms sammantaget påverka folkhälsan i positiv riktning. Det går att utläsa både positiva hälsoeffekter av att bo i en tät stad, där invånarna förflyttar sig till fots eller med cykel. Det finns också risker med en alltför tät stadsstruktur gällande miljöförhållanden med sämre solvärden, bullerstörningar, försämrad luftkvalitet och ökat slitage på parker och natur. Det är av stor vikt att minimera dessa risker för att kunna garantera att invånarna ges hälsosamma boendemiljöer. I den fortsatta planeringen bör strategiskt bra belägna urbana parker och områden för närrekreation, lek och spontanidrott säkerställas.

Plats för förskole- och skolgårdar bör finnas även i den täta staden. Det är viktigt att inte göra avsteg från ramprogram när det gäller dessa funktioner. Genom att bl.a. skapa goda kollektivtrafikförbindelser och gång- och cykelvägar skapas möjligheter att kunna minska bullerstörningar och förbättra luftkvaliteten då bilberoendet minskar.

Översiktsplanen innehåller motstående intressen, vilka måste hanteras i den fortsatta planeringen. Efter samrådet till utställningsskedet avses detta analyseras mera.

Socialt samspel och kulturmiljöer

Inriktningen att bygga bort barriärer, skapa nya kopplingar och länka ihop olika stadsdelar för att skapa en bättre, tätare och mer sammanhållen stad beskrivs i översiktsplanen Planens strategier visar sammantaget på goda förutsättningar för ökad integration. För att lyckas fullt ut behöver konkreta åtgärder för fysisk integration säkras i fortsatt detaljplanering. Kommunen kan, genom översiktsplanen, inte styra vilka upplåtelseformer eller boendeformer som slutligen kommer till stånd, men strävar efter att åstadkomma blandade boende- och upplåtelseformer. Det är viktigt att värna det befintliga bostadsbeståndet med dess lägre avgifter för boendet än nyproduktion så att invånare med begränsade ekonomiska möjligheter ges plats vilket motverkar utträngning av ekonomiskt svaga grupper.

Planens intentioner är att skapa tätare, tryggare och mer sammanhållna stadsdelar. Tät och stadsmässig bebyggelse med goda kollektivtrafikförbindelser kan underlätta vardagen för kommunens invånare men även öka trygghetskänslan inom vissa stadsdelar. Ett ökat utbud av olika typer av offentliga rum och mötesplatser kan påverka den sociala hållbarheten i en positiv riktning. För att nå god effekt bör man utgå från platsens förutsättningar och var människor redan möts. Intentionerna i översiktsplanen om utbyggnad av trygga och säkra platser samt gång- och cykelvägar är positiva, bland annat ur ett barn- och jämställdhetsperspektiv. Små park- och grönytor i den täta strukturen har stor betydelse för lek, vardagsmotion och spontana möten. Det är särskilt viktigt att bevara dessa ytor för invånare i Göteborgs centrala och täta bebyggelseområden, som har längre till de större rekreationsområdena. Investeringar i viktiga samhällsfunktioner i alla delar av staden kan möjliggöra mer möten mellan människor.

Med en tätare bebyggelse påverkas Göteborgs kulturmiljöer på olika sätt beroende av hur kulturmiljöerna hanteras i kommande detaljplanering. Planens intentioner är att i planeringen beakta och behandla kulturmiljöer med respekt för stadens historia samt att bevara och tillgängliggöra Göteborgs större sammanhängande kulturmiljölandskap. Det är viktigt att möjligheter ges för den historiska kontinuiteten och att samspelet med ursprungsmiljön bibehålls och/eller lyfts fram samtidigt som nya framtida kulturmiljöer skapas.

Blå och gröna strukturer

Staden ska, enligt översiktsplanen växa bland annat genom att bygga i det redan bebyggda, vilket skapar förutsättningar för ett effektivt markutnyttjande och att stora sammanhängande naturområden i stort bevaras. Det bedöms medföra risk för att mindre områden med naturmark tas i anspråk. Det är viktigt att i den fortsatta planeringen studera varje enskilt utbyggnadsprojekt i både lokal och regional skala för att få förståelse för naturområdens betydelse som lokala habitat

och länkar i större sammanhang. Annars finns risk att enskilda utbyggnadsområden leder till negativa effekter för biologisk mångfald och ekosystem. Det är viktigt att strategierna i översiktsplanens avsnitt blå och grön struktur beaktas. Ny bebyggelse vid strategiska noder kan bidra till att skapa goda fysiska kopplingar och stråk inom och mellan stadens olika delar.

Vattendragen i kommunen är idag hårt belastade av föroreningar och näringsämnen. Förtätning med en ökad andel hårdgjorda ytor, ökad befolkning och framtida klimatförändringar riskerar att leda till ytterligare negativ påverkan på vattenmiljöerna. Varje utbyggnadsområde, både inom staden och i omkringliggande kommuner, leder till ökad avrinning med risk för ökat föroreningsinnehåll och fysisk påverkan på vattendragen. Exempelvis behöver vi öka andelen kantzoner längs våra vattendrag och dagvattenhanteringen behöver studeras vidare i den fortsatta planeringen både för staden som helhet och i det enskilda utbyggnadsområden. Åtgärderna bör hanteras både inom ramen för den kommunala planeringen, men också i mellankommunalt vattenvårdssamarbete.

Den täta och blandade bebyggelsestrukturen med korta transportavstånd som Översiktsplanen beskriver medför både positiva och negativa konsekvenser ur ett klimatperspektiv. Sammantaget bedöms planen möjliggöra lägre utsläpp av växthusgaser och lägre energikonsumtion per person genom att det kollektiva resandet samt gång och cykel ges en hög prioritet. En negativ aspekt med täta strukturer är förlust av närnatur och gröna impediment. Det kan påverka lokalklimatet exempelvis genom ökad översvämningsrisk vid kraftigare regn då naturliga infiltrationsytor riskerar att byggas bort. Staden har därför tagit fram strukturplaner för översvämningssäkring som visar hur vatten kan hanteras på ytan i kombination med öppningar i en framtida förhöjd älvkant. På lång sikt är strategin att bygga yttre portar mot framtida ökade nivåer i havet, vilket planen visar.

Alternativ till planförslaget

Skillnaderna mellan nu gällande översiktsplan och den nya översiktsplanen bedöms vara små. Nya tyngdpunkter har tillkommit exempelvis i Brottkärr respektive Torslanda – Amhult, Säve flygplats är inte längre av riksintresse varför förändringar kommer att ske här, trafikreservat har förändrats samt åtgärder för att möta översvämningsrisker är tydligare.

HÅLLBARHET

Konsekvensbeskrivningen av föreslagen översiktsplan för Göteborgs stad omfattar såväl miljöfaktorer som social och ekonomiska faktorer. Konsekvensbeskrivningen utgår således från en helhetssyn på hållbarhet och resultatet avses därmed ge en övergripande bild av översiktsplanens påverkan i riktning för en hållbar utveckling av Göteborgs stad. I begreppet hållbarhet sätter vi, liksom i Göteborgs stads program för jämlik stad 2018 – 2026, miljön som ramen, ekonomin som medlet och den sociala hållbarheten som målet.

Sammantaget bedöms översiktsplanen ge förutsättningar för en rad positiva effekter med avseende på hållbarhet. Förtätning och utveckling av tydliga knutpunkter innebär kortare avstånd mellan bostäder och målpunkter som ger bättre underlag för kollektivtrafiken och möjligheter till fler transporter till fots och med cykel. Detta minskar transportbehovet med bil vilket ger mindre utsläpp av luftföroreningar och därmed bättre luftkvalitet, samt minskade utsläpp av

växthusgaser. Översiktsplanens inriktning ger förutsättningar för en kraftigt förbättrad kollektivtrafik och ökning av gång- och cykeltrafiken vilket ökar resmöjligheterna för dem som saknar bil och bidrar därmed till ökad tillgänglighet och minskar miljöpåverkan. Men för att miljöpåverkan från trafiken åtminstone initialt inte ska öka måste satsningarna på kollektivtrafik ske parallellt med bebyggelseförtätningen. När staden länkas samman med effektiv kollektivtrafik och andra hållbara sätt att resa, såsom pendelcykelstråk, så kan människor i hela staden få jämlik tillgång till de "sällanresurser" som inte kan finnas överallt i hela staden.

Fler möten mellan människor skapar ett dynamiskt samhälle som ger förutsättningar för företag att erbjuda handel och service av god kvalitet. Översiktsplanen förordar olika upplåtelseformer och prisklasser för nya bostäder vilket kan motverka segregation. En funktionsblandning skapar också mer trygghet i och med att platser är befolkade i större utsträckning. Genom att förtäta och bygga yteffektivt kan befintlig infrastruktur samt tekniska system utnyttjas bättre. En aspekt att vara vaksam för är när tröskelinvesteringar i den tekniska infrastrukturen träder in.

Miljömässig hållbarhet

Hållbarhet ur miljösynpunkt utgår från att vi löser miljöproblem nu för att de inte ska lämnas över till nästa generation. Beskrivningen är därför värderad gentemot, miljömålen och miljökvalitetsnormer. Risk för betydande miljöpåverkan, hur stadsstrukturen stödjer eller motverkar en hållbar livsstil, påverkan på natur och kulturmiljöer och robustheten i samhället beskrivs också.

Social hållbarhet

Social hållbarhet handlar om hur resurser, såväl ekonomiska som sociala, kulturella och politiska, fördelas mellan människor i samhället, nu och för kommande generationer. Ett socialt hållbart samhälle har också förmåga att gemensamt hantera och ta ansvar for förändring och kriser. Det är en kapacitet som är beroende av människors medborgaranda och deras tillit till varandra och kan också beskrivas som civilsamhällets kapacitet. Planering kan skapa förutsättningar i form av mötesplatser där människor träffas och samspel kan uppstå. I ett socialt hållbart samhälle har människor tillräcklig makt över sina liv för att kunna påverka samhällsutveckling i en önskvärd riktning. Social hållbarhet är inte ett statiskt tillstånd, utan snarare en ständigt pågående process där samhällsplanering kan spela en viktig roll.

En socialt hållbar livsmiljö

Grundläggande förutsättningar för en socialt hållbar livsmiljö är bland annat en passande och ekonomiskt överkomlig bostad, en välgestaltad, omhändertagen och välfungerande närmiljö, tillgång till stadens resurser i form av bland annat trygga offentliga rum, arbetsplatser, skolor och förskolor, kollektivtrafik, parker och grönytor, rekreation, kultur, idrott och kommersiell service.

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomiska hållbarhet handlar om en ekonomisk utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten. Ambitionen är att hushålla långsiktigt med resurser, leva på avkastningen av jordens resurser

inte förbruka dem. Beskrivningen av de ekonomiska konsekvenserna är inriktad på övergripande samhällsekonomiska effekter utifrån attraktivitet, arbete, transporter och bostäder. Avsnittet avslutas med kommunalekonomiska aspekter.

Intressen som samspelar eller motverkar

Översiktsplanen innehåller intressen som motverkar eller samverkar med varandra. Tydlighet i översiktsplanens val bör göras så att förslaget blir transparant och ger ett bra underlag för politiska ställningstaganden. En intressant kategori är intressen där det på översiktlig nivå inte går att avgöra om de samverkar eller motverkar. Det bör observeras i kommande skeden hur det utformas såsom exempelvis program och detaljplaner.

Exempel på motstående intressen är bebyggelse, gestaltning och kulturmiljö gentemot infrastruktur. Tyngre infrastruktur innebär skyddszoner som påverkar bebyggelsens placering och innebär barriäreffekter mellan områden. Exempel på samverkande intressen är bebyggelse, gestaltning och kulturmiljö gentemot god livsmiljö. Exempel på där det i detta skede inte går att avgöra är nära och blandad stad gentemot blågrön struktur. Risk finns för alltför hög täthet så att exempelvis utrymme för ekosystemtjänster byggs bort.

Dessa resonemang kommer att fördjupas efter samrådet i utställningshandlingen. Generellt i visionen om en grön, tät och blandad stad finns inbyggda målkonflikter.

MILJÖKONSEKVENSER

Utgångspunkter

Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken ska en strategisk miljöbedömning genomföras för planer som kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Översiktsplanen för staden omfattas av det kravet. Göteborgs stad har valt att utvidga miljöbedömningen till en hållbarhetsbedömning i tre dimensioner.

Arbetet med miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning har skett i enlighet med Plan- och bygglagen och Miljöbalken. Miljökonsekvensbeskrivningens innehåll svarar mot de åtta punkterna i Miljöbalkens 6 kap. 11§.

MKN Vatten

Sjöar och vattendrag

Den ekologiska och kemiska situationen i stadens vattendrag är idag tydligt påverkad av befintlig markanvändning i form av exempelvis verksamhetsområden, bebyggelse och infrastruktur.

De stora problemen för stadens vattendrag ur markanvändningssynpunkt är påverkan via kemisk och näringsämnesbelastning från dagvatten, utläckage av föroreningar från förorenad mark och grundvatten samt stadens fysiska påverkan genom exempelvis ianspråktagande av kantzoner, uträtningar mm.

Situationen är liknande för stadens sjöar som ingår i normregleringen även om den fysiska påverkan där är ett betydligt mindre problem.

Översiktsplanens övergripande inriktning med utveckling inom innerstaden och mellanstaden med fokus på utpekade tyngdpunkter kan, om det utförs på fel sätt innebära en konflikt med möjligheterna att nå normerna om ytterligare påverkan på vattendragen blir följden. Det är ju också i de mer centrala delarna av staden som påverkan från staden, både via avrinnande dagvatten och fysisk påverkan är som störst. En omställning av centrala och redan ianspråktagna om-

råden innebär dock samtidigt att möjligheten att vidta förbättrande åtgärder ökar jämfört med om markanvändningen förblir oförändrad.

Det är dock osannolikt att centralt placerade områden kommer att kunna bidra på samma sätt avseende förbättrande åtgärder som andra områden, då bristen på och konkurrensen om utrymme är stor. Detta kan exempelvis gälla åtgärder som kantzoner och rening av näringsämnen. Alternativet att istället placera bebyggelsen i andra områden mer perifert bedöms dock även det ge negativa konsekvenser i form av ökade utsläpp från trafik, att mark som idag är naturlig blir hårdgjord osv samtidigt som dagens markanvändning i vattendragens närområde i stadsmiljön kvarstår och inte alls förbättras.

Den sammantagna bedömningen är därför att översiktsplanens inriktningar, inklusive tematiska inriktningar för vatten och blå-gröna stråk, samt förslag på markanvändning möjliggör och stödjer arbetet med att klara miljökvalitetsnormerna. Påverkan på normerna är således positiv.

Hur MKN vatten ska hanteras i planeringen avses behandlas inom ramen för en riktlinje som i skrivande stund är under arbete.

Kustvatten

Situationen i stadens kustvatten är även den relativt dålig. Kustvattnens kvalitet kan antas påverkas av antingen mänsklig aktivitet direkt i eller i anslutning till vattenförekomsten eller indirekt genom påverkan via avrinning från stadens ytvattenförekomster. Genom förbättrande åtgärder för vattendragen, enligt ovan, kommer även kustvattnen påverkas positivt. Översiktsplanen är dessutom restriktiv vad gäller markanvändningen i kustzonen.

Sammantaget bedöms därför översiktsplanen möjliggöra och stödja arbetet för en bättre status i kustvattnen.

Grundvatten

Stadens grundvattenförekomster har samtliga god status avseende såväl kemisk status som kvantitet. Översiktsplanens inriktning bedöms inte påverka denna situation negativt. Snarare innebär föreslagen markanvändning och tematiska inriktningar en minskad risk för läckage via dagvatten eller förorenad mark till de aktuella grundvattenförekomsterna.

MKN för fisk- och musselvatten

Risk finns för sämre kvalitet genom kraftigt ökad trafik, där vägdagvatten rinner ut i havet. Påverkan är dock relativt liten.

De vattendrag som omfattas av dessa normer är i huvudsak Göta Älv och Säveån. Påverkan på denna norm liknar och följer det som tas upp för ytvatten ovan. Risk finns för negativ påverkan, framförallt genom stadsutvecklingen längs med Göta Älv. Den planerade omställningen och utvecklingen längs med älven möjliggör samtidigt förbättrande åtgärder och kommer innebära lägre föroreningsbelastning via dagvatten och mindre utläckage från förorenade områden (som saneras).

MKN för luft

Idag överskrids normen för kvävedioxid medan normen för partiklar klaras. Överskridande gäller särskilt utefter trafikleder. Med framtida fossilfria bränslen och allmänt renare fordon kommer problemet med kvävedioxid att minska

men inte nödvändigtvis partiklar då dessa inte härrör från motorns förbränning. Eftersom normerna för kvävedioxid överskrids har Länsstyrelsen tagit fram ett åtgärdsprogram avseende kvävedioxid som gäller för regionen och som, om det genomförs, kommer minska halterna ytterligare.

Bedömningen är att den gällande inriktningen i översiktsplanens geografiska inriktningar med utveckling främst inom innerstaden och mellanstaden samt i utpekade tyngdpunkter bedöms stödja arbetet med att klara miljökvalitetsnormerna då det är denna stadsutveckling som kan anses ge minst tillkommande trafik.

För hantering av luftkvalitet i detaljplaneringen har staden tagit fram en riktlinje som klargör hur normerna ska klaras i enskilda detaljplaner och säkerställer att acceptabla boendemiljöer skapas.

MKN buller

Översiktsplanen satsar primärt på att bygga i den redan bebyggda staden. Det medför blad annat att byggnation kan hamna nära leder med tät trafik som alstrar buller. Eftersom MKN ska iakttas och kommunen har en kommunal tillämpning av riktvärden för trafikbuller förutsätts det att planering utförs på ett sådant sätt att betydande miljöpåverkan undviks.

Bedömningen är att den gällande inriktningen i översiktsplanens geografiska inriktningar med utveckling främst inom innerstaden och mellanstaden samt i utpekade tyngdpunkter bedöms stödja arbetet med att klara miljökvalitetsnormerna då det är denna stadsutveckling som kan anses ge minst tillkommande trafik.

För hanteringen av trafikbullerfrågan i detaljplaneringen har stadens tagit fram en vägledning som klargör hur stadens ska arbeta med frågan i enskilda planprojekt och säkerställer att acceptabla boendemiljöer skapas.

Allmän beskrivning av miljökonsekvenser

I detta avsnitt beskrivs hur planeringen kan stödja en hållbar livsstil utifrån perspektiven stadsstruktur, natur- och kulturvärden samt robustheten i samhället.

Stadsstruktur

Översiktsplanens intention är att stödja den gå-, cykel-, och kollektivtrafikfrämjande staden. Den täta staden enligt översiktsplanen ger underlag för detta. En förutsättning för detta är att kapacitetsproblem i de centrala delarna av Göteborg löses. Det är viktigt här att prioritera mellan olika trafikslag, eftersom utrymmet är begränsat. Jämfört med nollalternativet pekas fler nya tyngdpunkter ut. För att intentionen ska kvarstå kräver dessa punkter matning med god kollektivtrafik. Alternativet perifer medför en ökning av trafik med egen bil med dess konsekvenser. Dessutom medför detta alternativa svårigheter med annan kommunal service, som hemtjänst skola och barnomsorg och i vissa fall dyra infrastruktursatsningar i form av vatten och avlopp, gatu- och vägutbyggnad mm.

Natur och kulturmiljövärden

Översiktsplanen kan innebära att Natura 2000 i Säveån påverkas genom nya broförbindelser över ån. Det får klaras ut i senare miljöprövningar i anslutning

till projekten hur de utföres för att de ska kunna bli förenliga med bevarandeintresset. Yttre portar mot havet innebär för Nordre älv en påverkan på Natura 2000. I utförd förstudie som gjorts visas att den är väldigt lokal påverkan, samtidigt som uppströms strandängar skyddas och bibehålls.

Översiktsplanen har arbetat in valda delar av grönstrategin, följs dessa rekommendationer kommer en godtagbar rekreationsmiljö att kunna skapas även i den förtätade staden. Däremot finns risk för att mindre områden med stadsgrönska bebyggs. Jämförelsealternativet innehåller inga skydd mot havet samt broförslag över Lärjeån. Det senare är borttaget vilket är positivt ur natursynpunkt. Alternativ perifer innebär intrång i kultur- naturområden i ytterkanten av staden. Det finns risk för att dessa områdens stora kvaliteter som relativt orörda områden exploateras och värdena går förlorade.

Genom listning av framtida naturreservat ges förutsättningar för att mer natur skyddas vilket är positivt.

Robusthet

Oväntade händelser kan medföra en oväntad utveckling. Flyktingkris, klimatkris, ändrade räntor och energipriser kan få oanade effekter för stadsutvecklingen. Översiktsplanen bör därför vara tillräckligt flexibel och robust mot sådana händelser. Skillnaden mot jämförelsealternativet är relativt liten, frånsett att vi är mer detaljerade vad gäller förväntade scenarier för att möta framtida översvämningsrisker. Jämförelsealternativet med sin mer glesa struktur är mindre robust mot ett förändrat prisläge.

Betydande miljöpåverkan och minimerande åtgärder

Väg

Utbyggnad av väg kan innebära betydande miljöpåverkan och då krävs en miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalken. Vägprojekt som kan påverka Natura 2000-områden innebär alltid betydande miljöpåverkan. Dit hör exempelvis infrastrukturprojekt i anslutning till Torsviken. Natura 2000-områden har utpekade värdefulla naturtyper och arter som ska bevaras långsiktigt. Vägutbyggnad i områdena kan medföra att värdefulla naturtyper reduceras, vattenkvaliteten påverkas negativt och att rara arter missgynnas. Verksamheter kan inte tillåtas om de skadar de utpekade naturtyperna eller innebär en betydande störning för arterna. Regeringen kan i vissa fall ändå pröva tillåtligheten om projektet har stort allmänt intresse. I så falls krävs omfattande kompensationsåtgärder. Även värdefull kulturmiljö, bebyggelse och landskap kan påverkas negativt. Ökad vägtrafik innebär i sig också en ökad miljöbelastning i form av utsläpp av växthusgaser, hälsoskadliga luftföroreningar, ökade ljudnivåer och barriäreffekter.

De minimerande åtgärder som kan bli aktuella beror på projektets art, men omfattande försiktighetsåtgärder kommer att krävas för att motverka skada på utpekade arter och livsmiljöer i Natura 2000-områden eftersom de utpekade arterna och livsmiljöerna har ett så starkt skydd. För naturvärden kan det handla om alternativa lägen, fördröjning och rening av dagvatten och andra tekniska lösningar som till exempel skydd mot vattengrumling under byggtiden. En minimerande åtgärd generellt är den genomgående satsningen på kollektivtrafik.

Positivt ur natursynpunkt är att utredningsområdet för väg tvärs Lärjeån mellan Kortedala och Linnarhult är borttaget ur förslaget till ny översiktsplan.

Järnväg

Utbyggnad av järnväg innebär alltid betydande miljöpåverkan och en miljökonsekvensbeskrivning skall upprättas. Trafikverket är ansvarig för detta. De förslag som finns kan negativt påverka olika bebyggda miljöer med bostäder och kulturmiljöer, mer eller mindre orörda naturmiljöer och vattenområden. Förutom att markanvändningen ändras kan buller och vibrationsförhållanden antingen öka eller minska, beroende på åtgärder. Totalt sett innebär en ökad andel järnvägstrafik mindre luftföroreningar och miljöbelastning. En flytt av hamnbanan i ett mer perifert läge samtidigt med omdisponering av befintlig hamnbana medför att järnvägsbarriären på Norra Älvstranden minimeras och kontakten med stranden från centrala delar av Hisingen blir bättre.

Exempel på minimerande åtgärder som kan bli aktuella är att skärma av buller, minimera vibrationer och att vidta särskilda försiktighetsåtgärder vid byggande vid vattenmiljöer, känsliga kultur- och naturmiljöer och vid risk för grundvattensänkningar vid tunnelbyggen

Översvämnings- och skredrisk

Förändrat klimat med stigande havsytenivå, intensiv nederbörd och översvämning av vattendrag kan innebära både akut och långsiktig betydande påverkan på mark och vatten, byggnader, vägar och ledningar. Bebyggelse och infrastruktur i låglänt terräng kan få återkommande vattenskador om inte åtgärder vidtas (gäller både nya och befintliga anläggningar) och det finns också risk för att viktiga samhällsfunktioner som transporter, el-, vatten- och avloppsförsörjning skadas. Kommunen har studerat risker och minimerande åtgärder i anslutning till ett tematiskt tillägg till översiktsplanen som behandlar översvämningsrisk.

För skredrisker finns numera ett bra digitalt underlag i den inventering som staden genomfört.

Vatten och avlopp

En konsekvens av en kraftig satsning på redan byggda områden i staden kan vara att vatten-, avlopps- och dagvattensystemen måste dimensioneras upp. I skrivande stund vet vi inte när tak nås. GRYAB har varslat om att ett nytt läge för avloppsreningsverk kan bli aktuellt. Ett särskilt problem är dricksvattenförsörjningens beroende av vattenkvaliteten i Göta Älv, som kan påverkas av höga vattentemperaturer, översvämningar och skred. I vattenverket Lackarebäck har därför ett särskilt polersteg inrättats och Alelyckan har ett polersteg i form av ett UV-filter. Med ett stigande hav kan det på lång sikt vara aktuellt att flytta vattenintaget norrut för att minska risken för saltvatteninträngning.

Exempel på minimerande åtgärder är omhändertagande av lokalt dagvatten där så är möjligt, tätning av befintliga avloppsrör, eventuell utvidgning av vattenskyddsområdet, intensifierat arbete med reservvattentäkt. Se även minimerande åtgärder under rubrik Översvämningsrisk.

Verksamhetsområden

Hamnens expansion västerut över Risholmen innebär påverkan på Natura 2000-området Torsviken varför en särskild miljökonsekvensbeskrivning behöver upprättas när det blir aktuellt. Motsvarande gäller även för utveckling av processindustri i hamnen. Även andra industriområden kan beröras av begreppet betydande miljöpåverkan och därmed behöva ha särskild miljökonsekvensbeskrivning. En lång rad av olika miljöaspekter behöver behandlas. För Natura 2000-området Torsviken särskilt fågellivet, men även andra naturvärden, vattenförhållanden och landskapsbild.

Ytterligare minimerande åtgärder kommer att vara nödvändiga och får behandlas i sitt sammanhang. Minimerande åtgärder beskrivs också i avsnittet om Miljökvalitetsmål och hur de beaktas.

Bostadsområden

Bostadsbebyggelse i centrala lägen och vid trafikleder med höga luftföroreningshalter och trafikbullernivåer kan innebära betydande miljöpåverkan. Men eftersom miljökvalitetsnormer ska iakttas och kommunen har kommunala riktlinjer om riktvärden för trafikbuller och miljökvalitetsnormer för luftkvalitet i planeringen, så förutsätts det att planering sker på så sätt att betydande miljöpåverkan undviks.

Miljökvalitetsmål och hur de beaktats

I tabellen på följande sidor redovisas de lokala miljökvalitetsmålen, deras relevans i förhållande till översiktsplan, hur de beaktas/påverkas i översiktsplan samt hur målen kan motverkas. Någon närmare beskrivning av miljökvalitetsmålens innehåll görs inte, endast de väsentligaste delarna i sammanhanget behandlas.

Uppföljning och övervakning

Uppföljning av miljöpåverkan sker i kommunens årliga analys. För specifika projekt med miljöpåverkan sker även uppföljning i anslutning till respektive miljökonsekvensbeskrivning av projektet. Exempel på arbeten och sammanställningar som kan användas är

- Den årliga miljörapporten som beskriver miljötillståndet i Göteborgs Stad
- Statistisk årsbok för Göteborg
- Kommunens olika uppföljningssystem
- Uppföljning som hör till detaljplaner och fördjupade översiktsplaner som kan antas ha betydande miljöpåverkan
- Översiktsplanens årliga uppföljning.

Begränsad klimatpåverkan

Relevans i förhållande till ÖP	Måttlig idag, Stor på sikt
Målen beaktas/påverkas genom	• Förtäta och komplettera staden i goda kollektivtrafiklägen, prioritera kollektivtrafik och cykel. Tät och blandad bebyggelse inom korta avstånd gör det lättare att gå och cykla. (Minskar transportbehovet, underlättar miljöapassade och resurssnåla transporter och ger mindre växthusgasutsläpp). • Regionförstoringen baseras på järnväg. • Bygg energisnålt och med förnyelsebara energisystem. Förtäta staden - ökar möjligheten att använda fjärrvärme/spillvärme/fjärrkyla/spillvärme. • Biobränsle kan få plats (minskar växthusgas-utsläppen).
Målen kan motverkas genom	• Tillväxt av befolkning och ekonomi som innebär fler transporter och ökad energi-användning både lokalt och totalt. • Ingen prioritering av trafikslag. • Stora exploateringar i perifera områden med dålig försörjning av kollektivtrafik.

Frisk luft

Relevans i förhållande till ÖP	Måttlig
Målen beaktas/påverkas genom	• Förtäta och komplettera staden i goda kollektivtrafiklägen, prioritera kollektivtrafik och cykel. Tät och blandad bebyggelse inom korta avstånd gör det lättare att gå och cykla. (Minskar transportbehovet, underlättar miljöanpassade och resurssnåla transporter och ger mindre utsläpp av hälsofarliga kväveoxider och partiklar.) • Förtäta staden - ökar möjligheten att använda fjärrvärme/spillvärme/fjärrkyla. • Miljökvalitetsnormer för luft ska iakttas. • Förtätning färre bilar ger lägre utsläpp. • Inte bygga där det är sämst förrän situationen blivit bättre.
Målen kan motverkas genom	• Tillväxt av befolkning och ekonomi som innebär fler transporter och ökad energi-användning både lokalt och totalt. • Allt fler människor bor och vistas i centrala områden och utmed trafikleder där luftkvaliteten är sämre, gäller på kort sikt.

Bara naturlig försurning

Relevans i förhållande till ÖP	Liten
Målen beaktas/påverkas genom	• Förtäta och komplettera staden i goda kollektivtrafiklägen, prioritera kollektivtrafik och cykel. Tät och blandad bebyggelse inom korta avstånd gör det lättare att gå och cykla. (Minskar transportbehovet, underlättar miljöanpassade och resurssnåla transporter och ger mindre växthusgas-utsläpp). • Regionförstorningen baseras på järnväg. • Bygg energisnålt och med förnyelsebara energisystem. Förtäta staden (ökar möjligheten att använda fjärrvärme/spillvärme/fjärrkyla/spillvärme).
Målen kan motverkas genom	

Giftfri miljö

Relevans i förhållande till ÖP	Måttlig
Målen beaktas/påverkas genom	• Förtäta staden - innebär ofta byggande på förorenad mark som då undersöks och hanteras. • Bygg miljöanpassat med sunda och säkra material..
Målen kan motverkas genom	• Utbyggnad perifert leder till att centrala förorenade områden ej grävs bort.

Säker strålmiljö

Relevans i förhållande till ÖP	Måttlig
Målen beaktas/påverkas genom	• Rekommendationer för avstånd mellan bebyggelse och kraftledningar.
Målen kan motverkas genom	

Ingen övergödning

Relevans i förhållande till ÖP	Måttlig
Målen beaktas/påverkas genom	• Regler/rekommendationer/riktlinjer om skyddszon till vattendrag. • Hantering av dagvatten enligt policy och handbok. • Metoder för kompensationsåtgärder utvecklas och används. • Utveckling av nya tekniker för rening av näringsämnen
Målen kan motverkas genom	• Ökad trafikbelastning. • Tillräckligt stora ytor för dagvattenhantering avsätts inte

Levande sjöar och vattendrag

Relevans i förhållande till ÖP	Måttlig
Målen beaktas/påverkas genom	• Mål och strategier för robust samhälle – innebär möjlighet att säkerställa värdefulla natur- och kulturområden utmed skred- och översvämningshotade vattendrag, innebär ökat skydd för störningar i Göta älv och övriga vattendrag samt innebär skyddszoner vid jordbruksmark och rening av dagvatten. • Naturreservat ska bildas. • Regler/rekommendationer/riktlinjer om hantering av MKN vatten i planeringen. • Hantering av dagvatten enligt policy och handbok. • Metoder för kompensationsåtgärder utvecklas och används. • Inriktningar om blå och gröna stråk
Målen kan motverkas genom	• Skredförebyggande åtgärder. • Blågröna stråk skapas ej.

Grundvatten av god kvalitet

Relevans i förhållande till ÖP	Liten
Målen beaktas/påverkas genom	Se levande sjöar och vattendrag.
Målen kan motverkas genom	Se levande sjöar och vattendrag.

Hav i balans och levande kust och skärgård

Relevans i förhållande till ÖP	Måttlig
Målen beaktas/påverkas genom	• Mål och strategier för kusten om god tillgänglighet med bevarade natur- och kulturvärden. • Naturreservat föreslås i kustzon. • Vattenkvaliteten värnas. • Hänvisning till kompensation genom balansering. • Mål och strategier om att bygga säkert med hänsyn till risk för skred och översvämningar bör innebära större möjlighet att säkerställa värdefulla natur- och kulturområden vid havet. • Miljökvalitetsnormer för musselvatten ska iakttas. • Restriktiv hållning till exploatering vid kusten. • Dagvattenhantering.
Målen kan motverkas genom	• Ny bebyggelse, infrastruktur och utveckling av småbåtshamnar som kan påverka havsmiljön negativt. • Kvaliteten i vattendragen höjs inte..

Myllrande våtmark

Relevans i förhållande till ÖP	Måttlig
Målen beaktas/påverkas genom	Mål och strategier för Kulturmiljö och Blå och grön struktur innebär att särskilt värdefulla och oersättliga natur-, kultur- och landskapsbildsvärden ska bevaras och skyddas. Naturreservat ska bildas Metoder för kompensationsåtgärder utvecklas och används.
Målen kan motverkas genom	• Framtida bebyggelseområden främst på nordvästra Hisingen, Gatersered och öster om Torslanda

Levande skogar

Relevans i förhållande till ÖP	Måttlig
Målen beaktas/påverkas genom	Stora skogsområden markeras med särskilt stora värden för natur- och friluftsliv, landskapsbild kulturvård samt naturvård. Naturreservat ska bildas. Metoder för kompensationsåtgärder utvecklas och används. Det behövs en värdering av skogsmarken utifrån såväl bruknings-, upplevelse-, kretsloppsvärden som biologisk mångfald.
Målen kan motverkas genom	Framtida bebyggels- och vägprojekt bl a i Kärra, utefter Gråbovägen och i utkanten av mellanstaden.

Ett rikt odlingslandskap

Relevans i förhållande till ÖP	Måttlig
Målen beaktas/påverkas genom	Odlingslandskapets betydelse för kulturmiljön, biologisk mångfald, naturresurser och ekosystem-tjänster markeras på karta under värden och hänsyn. Naturreservat ska bildas. Metoder för kompensationsåtgärder utvecklas och används.
Målen kan motverkas genom	Framtida bebyggelse- och vägprojekt i bl a Kärra, Säve, utefter Gråbovägen, Torslanda och södra Askim.

God bebyggd miljö

Relevans i förhållande till ÖP	Stor
Målen beaktas/påverkas genom	Kollektivtrafik, gång och cykel för minskat transportbehov och främja miljöanpassade och resurssnåla transporter, bevara kulturhistoriska värden och grönområden samt bygga energieffektivt och ge utrymme för förnyelsebara energikällor. Förtäta staden – ökar möjligheten att använda fjärrvärme/spillvärme/fjärrkyla/spillvärme. Bygg miljöanpassat med sunda och säkra material. Mark avsätts på olika sätt för tätortsnära rekreation. Blå och gröna stråk värnas och utvecklas, naturreservat ska bildas och inriktnignar/rekommendationer för att säkra tillgång till grönytor i bebyggd miljö följer grönstrategin. Hänvisning till Göteborgs Stads tillämpning av riktvärden för trafikbuller vid planering och byggande av bostäder. Metoder för kompensationsåtgärder utvecklas och användss.
Målen kan motverkas genom	Allt fler människor bor och vistas i centrala områden och utmed trafikleder där bullernivån är högre. Andelen hårdgjord yta ökar.

Ett rikt växt- och djurliv

Relevans i förhållande till ÖP	Måttlig
Målen beaktas/påverkas genom	Mål och strategier för det blå och gröna - innebär särskilt värdefulla och oersättliga natur ska bevaras och innebär sammanhängande grön- och bevarandeområden eftersträvas bl a för biologisk mångfald. Naturreservat ska bildas. Metoder för kompensationsåtgärder utvecklas och används. Strategier och inriktningar för att bevara och utveckla ekosystemtjänster.
Målen kan motverkas genom	Vissa föreslagna väg- och bebyggelseprojekt som t ex Öckerö-leden, vägförbindelser i Kärra, bebyggelse i Kärra, Säve, Västra Torslanda och Gatersered. Ökad tillgänglighet till vissa natur-områden kan innebära hot mot naturvärden, t ex fågelliv, om inte styrning av besökare och fritidsverksamheter sker.

SOCIALA KONSEKVENSER

Utgångspunkter

FN har antagit globala mål och en agenda för att nå ekonomisk, socialt och miljömässig hållbar utveckling. Världens länder ska fram till år 2030 gå mot en hållbar, rättvis och jämlik framtid utan fattigdom och hunger där våra städer ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara. I den statliga strategin Strategi för Levande städer – politik för en hållbar stadsutveckling beskrivs att *"den fysiska miljöns utformning kan bidra till att minska segregation och öka den sociala sammanhållningen"*. I den nya arkitekturpolitiken *Gestaltad livsmiljö* formuleras att *"Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön"*. Göteborgs stads program för ett jämlikt Göteborg har målet, likvärdiga livsvillkor och förutsättningar för hälsa mellan göteborgare. Kopplingen till hälsa är central, eftersom kunskapsläget pekar på att det inte går att uppnå hållbarhet om hälsan är ojämlikt fördelad i ett samhälle. Programmet har tagit fram fem strategier för socialt hållbar stadsutveckling; öka delaktighet och inflytande i stadsutvecklingen, skapa förutsättningar för en fungerande närmiljö, minska boendesegregation, öka tillgången till bostäder, skapa förutsättningar för jämlik tillgång till stadens resurser.

Ur ett socialt perspektiv har ett antal utmaningar identifierats som Göteborg och som översiktsplanen behöver möta. Bedömningen av översiktsplanens sociala konsekvenser utgår från dessa utmaningar som beskrivs under rubrikerna: *Passande bostäder, sammanhållen stad, väl gestaltade livsmiljöer och tillgång till samhällsservice, barnperspektiv och delaktighet, inflytande och lokal kunskap.* Dessa utmaningarna har brutits ner i ett antal frågor, som denna konsekvensbeskrivning har börjat försöka svara på. Frågorna, tillsammans med beskrivningen, utgör en del av samrådshandlingarna med möjlighet för flera att bidra med synpunkter och erfarenheter. Utmaningarna och frågorna ska utgöra underlag för en kontinuerlig konsekvensbedömning av översiktsplan under hela arbetsprocessen. Social hållbarhet är inte ett statiskt tillstånd, utan snarare en ständigt pågående process i vilken samhällsplanering kan spela en viktig roll.

Passande bostäder

I Göteborg som i många andra större städer råder för närvarande bostadsbrist. Konsekvenserna av bristen på bostäder är särskilt påtaglig för grupper som är nya på bostadsmarknaden såsom unga, nyanlända och för grupper i särskilt utsatta situationer som de som saknar anställning, har låga inkomster eller har ohälsoproblem. Bostadsbrist kan kopplas till trångboddhet, som är vanligt bland ekonomiskt utsatta barnfamiljer, och till sämre hälsa och hemlöshet. En långvarig bostadsbrist påverkar dessutom många delar av samhället såsom sysselsättning och kompetensförsörjning. Nybyggnation och förtätningsprojekt skapar möjligheter att blanda upplåtelseformer och bostadstyper, men eftersom boendekostnaderna är höga i nybyggda bostäder kan det vara svårt för invånare med begränsade ekonomiska resurser att efterfråga dem. Även renoveringsprojekt kan innebära kraftiga ekonomiska effekter för hyresgäster. Ändrad sammansättning av bostadstyper och upplåtelseformer kan i vissa områden också leda till en oönskad gentrifieringsprocess, och de som inte har råd att bo kvar tvingas flytta, något som kan ha stor påverkan på individen och hälsan.

Social konsekvensanalys (SKA) och barnkonsekvensanalys (BKA)

Social konsekvensanalys (SKA) och barnkonsekvensanalys (BKA) är analysmodeller och processtöd som används i brett samarbete inom staden. Analysmodellerna är till hjälp för att kunna utgå från människors olika livssituationer och behov när en fysisk förändring ska genomföras. Modellerna används för att få ökad kunskap om platsen och för att identifiera viktiga sociala aspekter som behöver tas om hand i planarbetet. De används också för att ta fram åtgärder och för att konsekvensbeskriva olika förslag till förändring. Barnkonsekvensanalyser görs för att utveckla barnperspektivet och barns eget perspektiv i stadsutvecklingen och därmed förbättra beslutsunderlaget och möjliggöra för delaktighet i olika planeringsskeden. Att utgå från ett barnperspektiv syftar på att tillgodose barnens behov och se till att barnens rättigheter tas till vara

Bedömning

Bedömningen av konsekvenser utgår från följande frågeställningar:

- Bidrar översiktsplan till en blandning av upplåtelseformer, kostnadsnivåer och lägenhetsstorlekar inom stadens olika områden?
- Kan översiktsplan bidra till att det byggs bostäder där behovet är som störst?

Översiktsplan bidrar till att skapa försättningar för att fler ges möjlighet att få en bostad. Dock kvarstår risken att de som mest behöver en bostad inte har möjlighet att efterfråga, på grund av för höga boendekostnader, då översiktsplan inte kan bidra till att sätta kostnadsnivåer. Det skulle kunna innebära att segregationen inte minskar eller späds på. När det handlar om att bygga bostäder där behovet är som störst utifrån ett trångboddhetsperspektiv så är behovet störst i Angered, och Biskopsgården. Geografiskt kan kanske valet att inte bygga i delar av ytterstaden specifikt i delar av Angered; Lövgärdet, Rannebergen och Gårdsten medverka till att staden inte byggs ihop eller att det inte byggs bostäder där behovet är som störst.

Jämförelse Stockholm

I Stockholm finns en särskild satsning på utvalda profilprojekt för socialt hållbar stadsutveckling. Grunden ska vara fysiska investeringar som bidrar till att långsiktigt utveckla berörda platser. Innovativa lösningar och arbetssätt ska stimuleras och tydliga sociala målsättningar sättas upp. Insatser inom profilprojekten ska stärka social sammanhållning genom att främja tillit i lokalsamhället och överbryggande socialt kapital. Fysiska investeringar ska stärka attraktivitet och motverka rumslig segregation. Bostadsbyggande ska bidra till minskad boendesegregation och innovativa boendelösningar kan prövas. Möjligheten att samordna fysiska investeringar med insatser som stimulerar lokal sysselsättning beaktas.

Sammanhållen stad

Segregation har kommit att förknippas med boendeförhållanden. Boendesegregation handlar om rumslig åtskillnad. Det innebär att det är staden som är segregerad, inte några enskilda stadsdelar. För vissa är den rumsliga uppdelningen självvald och kan innebära fördelar, för andra är den påtvingad och kan på olika sätt ge negativa effekter. Den fysiska planeringen kan användas som verktyg för att motverka segregation. Staden och stadsdelarna kan länkas ihop och barriärer – mentala och fysiska – kan överbryggas för att minska avstånd mellan människor och underlätta tillgängligheten. Det kan handla om utökad kollektivtrafik och ett sammanhängande gatunät för att stadens resurser i form av service, arbetsplatser och kultur med mera kan blir mer tillgängliga. Ny bebyggelse vid strategiska noder kan bidra till att skapa goda fysiska kopplingar och stråk inom och mellan stadens och regionens olika delar. Investeringar i större samhällsfunktioner och institutioner i alla delar av staden kan möjliggöra mer möten mellan människor och att fler människor rör sig i hela staden. När mötesplater skapas är det viktigt att utgå ifrån platsens förutsättningar och var människor redan möts, samt att utgå ifrån alla människors olika behov av hur de vill använda det offentliga rummet. Där det är möjligt kan dessa mötesplatser vara vid knuto tyngdpunkter för att nyttja samhällsservice och stötta lokala torg.

Ett geografiskt exempel på sammanhållen stad: För Hisingens och stadens utveckling vore det positivt att barriärer som Hamnbanan och Lundbyleden minskas. Även älven kan upplevas som en barriär och där stärkta kopplingar skulle skapa tillgång till vattnet samt naturliga flöden och enklare för fler att nå större delar av staden.

Bedömning

Bedömningen av konsekvenser utgår från följande frågeställningar:

- Bidrar översiktsplan till att geografiska samband och kopplingar stärks?
- Bidrar översiktsplan till att geografiska och mentala barriärer överbryggs?
- Bidrar översiktsplan till att nya viktiga institutioner och samhällsfunktioner kan finnas överallt i staden?
- Bidrar översiktsplan till möjlighet att mötesplatser tillgängliggörs i hela staden, planerade för allas behov?

Översiktsplan har ambitionen att överbrygga barriäreffekter för att koppla samman staden och skapa sammanhängande stråk och sammanhängande gatunät. Kollektivtrafiken ska skapa ett kapacitetsstarkt, snabbt, pålitligt och effektivt sätt att resa och för att tillgängligheten till hela staden ska öka. översiktsplan lyfter att de offentliga rummen ar viktiga for samspel och möten och tillgången till dessa ar en förutsättning for att mötas på jämlika villkor.

Översiktsplan beskriver att skapa variation mellan grönområden och olika kvaliteter inom grönområde som viktiga att beakta, t ex sociala värden/upplevelsevärden som att vila, leka och motas. översiktsplan pratar om att funktionsblandning kan skapa nya flöden och ökade möjligheter att använda platser under större del av dygnet samt dra till sig människor med olika preferenser, förutsättningar och behov, vilket är positivt. Om detta sker utifrån platsens och områdets förutsättningar och genom att bygga vidare på snarare än att omvandla en plats finns förutsättningar för ovan. översiktsplan skriver att utrymmeskrävande anläggningar kan behöva förläggas i andra delar av staden (än innerstaden) där bebyggelsen behöver vara tät.

Väl gestaltade miljöer och tillgång till samhällsservice

I en socialt hållbar stad är tillgången till väl gestaltade och omhändertagna miljöer jämt fördelad. Den tillhörighet man känner till en plats hänger bland annat samman med att miljön är väl omhändertagen. Det hänger också samman med trygghet och förankring, att det går att läsa platsens historia och förstå dess sammanhang samt med möjlighet att kunna vara medskapande. Ibland kan en plats som av flera upplevs som ful eller ruffig kan för andra innebära ett utrymme för verksamhet och aktivitet som inte får plats i stadens mer etablerade rum. Genom att skapa goda förutsättningar för kultur, rekreation och idrott och genom närmiljöns utformning kan samspel, rekreation, lek och fysisk aktivitet stimuleras. Livsmiljöer har god luftkvalitet, minskat trafikbuller, likvärdig tillgång till bra skolor och förskolor med goda utemiljöer, grönstruktur samt kommersiell service i form av dagligvaruhandel. När blandstaden byggs kan en risk finnas att homogeniteten snarare än mångfalden ökar i ett område och viktiga funktioner riskerar att försvinna, t ex. billiga verksamhetslokaler. Det kan handla om olika typer av mindre hantverks- och industriverksamheter, och om kulturverksamheter, kreativa näringar och föreningar. De fungerar som mötesplatser och skapar ekonomiska och sociala värden, lokalt och för hela staden och bidrar till en blandad, kreativ och öppen stad. En blandning av bostäder, verksamheter och samhällsservice kan leva dygnet runt och kan verka trygghetsskapande.

Bedömning

Bedömningen av konsekvenser utgår från följande frågeställningar:

- Bidrar översiktsplan till förutsättningar för väl gestaltade och trygga miljöer i hela staden?
- Bidrar översiktsplan till att kulturen på ett tydligt sätt integreras i stadsutvecklingen?
- Bidrar översiktsplan till goda förutsättningar för park- och naturområden över hela staden?
- Bidrar översiktsplan till god tillgång till samhälls- och kommersiell service fördelat över staden?

Översiktsplan skriver att god kvalitet på byggnader och stadsrum i hela staden kan bidra till att skapa likvärdiga livschanser och göra invånare stolta över sin stad och stadsdel. Kulturmiljön ska ses som en stödjande resurs mot vilket det nya kan speglas och bekräftas, god arkitektur uppstår i möte mellan gammalt och nytt. Viktiga frågor är vad ett stadutvecklingsprojekt kan bidra med och hur projektet tillvaratar platsens möjligheter. Här kan kulturplaneringen som verktyg införlivas för att kulturella perspektiv och kulturella resurser för att bl a stärka det sociala livet och stadens identitet. Enligt översiktsplan ska det säkerställas tillräckligt stora grönområden per person i relation till exploateringsgrad vid nybyggnation och förtätning, något som är grundläggande t ex för barn och ungas förutsättningar att utvecklas psykiskt, fysiskt och socialt. Alla göteborgare ska ha en park eller ett naturområde inom 300 meter från sin bostad.

Översiktsplan vill värna befintliga halvcentrala verksamhetsområden som tillåtande oaser för näringslivets behov av billiga lokaler och i viss mån störande verksamheter och vara varsam med stadsutveckling i befintliga verksamhetsområden, för att undvika utträngning av företag med behov av billiga lokaler.

För en attraktiv och välfungerande stad är det av stor vikt att även service byggs ut i takt med bostadsbyggandet. Dessutom att utveckla stadens tyngdpunkter, med service, kultur och arbetsplatser.

Barnperspektiv

Konventionen om barns rättigheter föreskriver att barnets bästa ska beaktas och analyseras i alla beslut som berör barn. I delar av den innerstad som nu planeras är det brist på grönområden och barnperspektivet är eftersatt. Barn väljer inte var de bor. Barn som har tillgång till varierade och stimulerande utemiljöer har bättre förutsättningar att utvecklas psykiskt, fysiskt och socialt. Barn lär sig samspel i bland annat lek och därför behövs platser som lockar till möten och samspel. Barn och ungas mobilitet bygger i stor utsträckning på kollektivtrafik, med trygga stråk till och från, samt på sammanhängande gång- och cykelstråk. Unga Barn lever stora delar av sitt vardagsliv i förskole- och skolmiljöer. Vilka kvaliteter och funktioner behöver dessa miljöer ha? För unga människor, där det sociala samspelet är grundläggande för identitetsutvecklingen och rollen i samhället, är miljöns utformning särskilt viktig

Bedömning

Bedömningen av konsekvenser utgår från följande frågeställningar:

- Bidrar översiktsplan till varierade och stimulerande utemiljöer och mötesplatser för barn och unga?
- Bidrar översiktsplan till tillräckligt tilltagna skol- och förskolegårdar?
- Bör översiktsplan bidra till allmänna rekommendationer för barn och unga, t ex storlek på friyta?

Översiktsplan trycker på att människors tillgång till värdefulla grönområden och gröna stråk ska värnas och utvecklas. Det ska skapas fler gröna och tillgängliga offentliga rum och platser, och att det är särskilt viktigt for barn och unga med platser där det inte förutsatts att de kan betala eller att de alltid behöver vara i vuxens sällskap. Borttagna naturvärden ska så långt möjligt ersättas. översiktsplan beskriver också att gång- och cykelmöjligheter inom mellanstaden och till innerstaden ska förbättras och ”gående och cyklister ska ges förtur på lokalgator

och hastigheter anpassas efter i första hand gående”. vilket är viktigt för unga människor som är de som främst använder kollektivtrafik och andra hållbara resesätt.

Översiktsplan beskriver att i den täta staden behövs innovativa lösningar for att tillgodose behovet av grönområde inom rimligt gångavstånd, t ex parker på tak eller att i viss man samutnyttja parker med annan offentlig service. Utifrån ett socialt perspektiv blir det viktigt att fråga sig om den fysiska som mentala tillgänglighet att utnyttja en takbelägen park blir lika för alla? Parker på tak kan inte ersätta grönstrukturer i marknivå. När det handlar om att samnyttja skolgårdar och parker visar studier att skolbarn som har en egen gård leker på ett mer aktivt och fantasifullt sätt än barn som hänvisas till en närliggande park (Nordström, 2014) Där barnen har tillgång till en rejäl utemiljö i direkt anslutning till verksamheten har den visat sig kunna ge en tredjedel av deras dagliga behov av fysiska aktivitet. Om barnen är beroende av vuxna för att ta sig till sin lekmiljö, riskerar detta att dra ned aktivitetsnivån kraftigt (Mårtensson 2012, Raustorp 2012).

Översiktsplan beskriver att det i den täta staden finns en utmaning i att avsatta tillräckligt stora friytor för barns och ungas behov när konkurrensen om marken ökar. För att säkra barns tillgång till goda utemiljöer är det viktigt att frågorna finns med i den fysiska planeringen på alla nivåer. Val placerade ytor for barns lek ska säkras i detaljplanerna. översiktsplan skriver planera för att förskolor och grundskolor i första hand har tillräcklig egen friyta på kvartersmark inom fastigheten.

Delaktighet, inflytande och lokal kunskap

Den samhälleliga tilliten kan främjas genom att förutsättningar skapas för invånarnas delaktighet något som kan ge positiva effekter både på individ- och samhällsnivå. En kontinuerlig dialog med medborgare och invånare är en viktig förutsättning för att väl underbyggda beslut kan tas, och invånare bör bjudas in att delta i hela processen, från problemformulering till genomförande. Genom att flera behov och perspektiv inkluderas när vi planerar staden så ökar förutsättningen för inflytande och delaktighet. Med hjälp av sociala konsekvensanalyser och barnkonsekvensanalyser kan åtgärdsförslag göras som bygger på kunskap och erfarenheter hos de som bor på och använder en plats, samt på den samlade kunskap som finns inom stadens organisation. Även byggaktörer och exploatörer kan bjudas in till samtal och formulera idéer om hur de kan bidra till social hållbarhet. Barns och ungas egna perspektiv ska finnas med i alla processer som berör barn och unga och metoder och kompetens för att involvera målgruppen finns i staden.

Bedömning

Bedömningen av konsekvenser utgår från följande frågeställning:

- Hur kan översiktsplan bidra till att delaktighet och inflytande stärks?

Översiktsplan rekommenderar att delaktighet och öppenhet ska prägla planeringsprocesserna. I Öp beskrivs att den samhälleliga tilliten kan främjas genom att förutsättningar skapas för invånarnas delaktighet, något som kan ge positiva effekter både på individ- och samhällsnivå. Under kapitlet om blågrön struktur beskrivs delaktighet och inflytande i samhället som en av de mest grundläggan-

de förutsättningarna for folkhälsan och därför ska alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön och aktiveringen av parker- och naturområden.

Översiktsplan beskriver att acceptans ska finnas för att olika personer har olika önskemål och att staden därför måste vara blandad och rymma många olika grupper. När det handlar om den lokala kunskapen finns i översiktsplan en uppmaning: ”Tyck till om din stadsdel! Vad har vi missat i beskrivningen av din stadsdel?” En inbjudan till invånare att komma med kunskap och erfarenhet om sin stadsdel? De lokala delområdesbeskrivningarna som finns i översiktsplan utgår bland annat från stadsdelarnas lokala kunskapsbaser.

Göteborgs stad har utvecklat några verktyg där invånare och medborgare kan ge förslag på förändringar för utveckling av staden är bland annat Min stad, ett webverktyg i form av en karta där invånare bland annat kan skicka in idéer. De förslag som läggs in tas om hand av stadsbyggnadskontorets handläggare som en del av stadens planarbete. Idag finns ingen möjlighet till återkoppling, vilket kunde vara en utvecklingspotential. Ett annat verktyg är Göteborgsförslaget, där invånare kan skicka in idéer till politikerna om hur Göteborg kan utvecklas. Förslag som får mer än 200 röster under 90 dagar behandlas av ansvarig politisk nämnd. Idag har 51 ärenden beslutats och av dessa har tre genomförts full ut, fjorton delvis och resten genomförs inte alls.

Sammanfattande slutsatser

Ett antal utmaningar och frågor har identifierats utifrån det sociala perspektivet. Frågorna och beskrivningen utgör en del av samrådshandlingarna med möjlighet för flera att komma med synpunkter. Frågorna är också underlag för en kontinuerlig konsekvensbedömning av översiktsplanen under hela arbetsprocessen.

Passande bostäder beskriver utmaningarna med bostadsbristen, konsekvenserna av den, vilka som drabbas samt svårigheten med att åstadkomma passande bostäder för alla. Översiktsplanen bidrar till att skapa försättningar för att fler ges möjlighet att få en bostad, men med risk att de som mest behöver en bostad inte har möjlighet, på grund av för höga boendekostnader.

Sammanhållen stad beskriver att staden och stadsdelarna behöver länkas för att stadens resurser kan blir mer tillgängliga. I översiktsplanen finns en ambition att överbrygga barriäreffekter. Översiktsplanen lyfter också de offentliga rummen som en förutsättning for att mötas på jämlika villkor.

Väl gestaltade livsmiljöer och tillgång till samhällsservice beskriver vikten av tillgång till goda utemiljöer, kultur, rekreation, likvärdig tillgång till skolor och förskolor, grönstruktur, kommersiell service med mera. Översiktsplanen beskriver att god kvalitet på byggnader och stadsrum i hela staden kan skapa likvärdiga livschanser, att alla göteborgare ska ha en park eller ett naturområde inom 300 meter från sin bostad. Det är vidare av stor vikt att service byggs ut i takt med bostadsbyggandet.

Barnperspektiv beskriver att i delar av den stad som planeras är det brist på grönområden, att barn som har tillgång till varierade och stimulerande utemiljöer har bättre förutsättningar att utvecklas. Översiktsplanen vill att det ska skapas fler gröna och tillgängliga offentliga rum och platser. För att säkra barns tillgång till goda utemiljöer är det viktigt att frågorna finns med i den fysiska planeringen på alla nivåer.

Delaktighet, inflytande och lokal kunskap beskriver att en kontinuerlig di-

alog med medborgare och invånare är en viktig förutsättning för att väl underbyggda beslut kan tas. Översiktsplanen skriver att delaktighet och inflytande i samhället är en av de mest grundläggande förutsättningarna för folkhälsan och ska alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön.

EKONOMISKA KONSEKVENSER

Utgångspunkter

Beskrivningen av de ekonomiska konsekvenserna är inriktad på övergripande samhällsekonomiska resonemang. Utgångspunkt för ett resonemang kring de ekonomiska konsekvenserna är följande frågeställningar:

Hur bidrar översiktsplanen till

- Attraktivitet: vilja att investera i Göteborg, ökad turism, ökad hälsa, varumärke
- Bra bostäder: ekonomiskt överkomliga, effektivt markutnyttjande
- Arbete/meningsfull sysselsättning: arbetsmarknadsregion, logistiknav, innovation
- Bra transporter: tillgänglighet, kapacitet, kollektivtrafik, restid

Även kommunalekonomiska aspekter beskrivs kopplade till översiktsplanens genomförande beskrivs översiktligt i konsekvensbeskrivningen.

Attraktivitet

Göteborg är en stad som växer och fram till år 2050 beräknas staden växa med ytterligare ca 250 000 nya invånare. Städer som växer tenderar att få en bättre ekonomisk utveckling än stagnerande/krympande städer. Förutsättningar för ekonomisk utveckling i mått av ökad tillverkning av varor och tjänster ges om staden ger plats åt fler invånare och arbetsplatser. Planens intentioner är att skapa tätare och mer sammanhållna stadsdelar. Göteborg som en stark kärna i arbetsmarknadsregionen leder till en större diversifiering i näringslivet och blir på så sätt mindre sårbart för nedgångar i enskilda branscher.

För ett växande näringsliv med hög sysselsättning över tid krävs goda förutsättningar för näringslivet i Göteborg och regionen. Kompetensförsörjning, tillgång till arbetskraft med rätt kompetens, är näringslivets viktigaste faktor för att kunna generera tillväxt. Översiktsplanens strategier för en sammanhållen, nära och robust stad bidrar till näringslivets kompetensförsörjning genom att vara en bra stad för människor att leva i.

En växande stad med täta och fina stadsmiljöer tenderar att öka sin attraktivitet. Bedömningen är att förtätning av staden kommer att öka stadens attraktivitet på många plan. Förtätning kommer att ge positiva följdverkningar på kultur, service och handel. Att utveckling även föreslås kring tyngdpunkter i Torslanda – Amhult och Brottkärr kommer att öka möjligheten till att bosätta sig på attraktiva platser i Göteborg.

Bra bostäder

En växande stad med ett relativt stort inslag av ej ianspråktagna ytor ökar möjligheten till att komplettera med bra bostäder. Genom förtätning av staden kommer stadens utbud av bostäder att öka i såväl centrala staden som i mellan-

staden. Förtätning kommer att innebära ett effektivt markutnyttjande av stadens centrala delar och öka möjligheten för staden att utnyttja redan byggd infrastruktur. Att utveckling även föreslås kring tyngdpunkter i Torslanda – Amhult och Brottkärr kommer att öka möjligheten till att bosätta sig på attraktiva platser i Göteborg.

Arbetstillfällen

För ett växande näringsliv med hög sysselsättning över tid krävs goda förutsättningar för näringslivet i Göteborg och regionen. Kompetensförsörjning, tillgång till arbetskraft med rätt kompetens, är näringslivets viktigaste faktor för att kunna generera tillväxt. Översiktsplanens strategier för en sammanhållen, nära och robust stad bidrar till näringslivets kompetensförsörjning genom att vara en bra stad för människor att leva i. Det krävs även att Göteborg erbjuder goda företagsmiljöer för det befintliga näringslivet att verka i, och tillgång till mark i rätt lägen för nyetableringar. Inom Göteborgs kommun råder det konkurrens om marken. Mark som görs tillgänglig för näringslivet behöver prioriteras utifrån vilken sysselsättning den kan generera och i vilken grad den tillgodoser ett prioriterat behov.

Översiktsplanen beskriver inriktning för olika typer av företagsmiljöer i syfte att skapa förutsättningar för ett diversifierat näringsliv med hög sysselsättning i en bredd av branscher; innerstaden ska erbjuda goda miljöer för handel och kontor, framförallt i attraktiva blandade miljöer. I mellanstaden och ytterstaden erbjuds företagsområden och till viss del områden för störande verksamheter. För en god spridning av arbetstillfällen och service till invånarna beskrivs strategier för att attrahera det privata näringslivets investeringar till tyngdpunkter runt om i staden.

Göteborg är regionens kärna och landets andra största stad. Det innebär att det här finns särskilt goda förutsättningar för den växande kunskapssektorn som är beroende av den stora arbetsmarknaden. Kontorsnäringar står för den absolut största sysselsättningstillväxten i regionen. Att ta tillvara potentialen som regionens kärna handlar, ur ett sysselsättningsperspektiv, framförallt om att erbjuda goda förutsättningar för kontorsnäringar. Det sker en omvandling av relativt centrala verksamhetsområden mot blandad bebyggelse med kontorsarbetsplatser och bostäder. Med tanke på näringslivets strukturomvandling och Göteborgs roll som regionkärna bedöms det vara en naturlig utveckling. Verksamhetsmark för företag vars verksamhet inte passar att bedrivas i den täta staden kommer dock även fortsättningsvis kunna erbjudas i Göteborg.

En mängd företag som är lokaliserade i stadens befintliga verksamhetsområden är inte av ”störande” karaktär. De står dock för en stor del av stadens arbetsplatser. Översiktsplanen föreslår därför verksamhetsområden av två olika slag; industriområden för störande verksamheter som tex logistik och företagsområden för en variation av branscher. För att värna näringslivets behov i båda dessa områden föreslås en restriktiv hållning för bebyggelseutveckling med bostäder.

Göteborgs möjlighet att erbjuda plats för industri är begränsad. Tillgången till industrimark behöver sättas i ett regionalt perspektiv. Översiktsplanen föreslår att de områden som tidigare pekats ut som framtida verksamhetsområden prövas att omvandlas till industrimark. Därtill uppmuntras till utveckling och förtätning av befintliga verksamhetsområden mot industriområden eller företagsområden. Översiktsplanens områden och strategier bedöms sammantaget

vara rimligt i relation till näringslivets behov av mark för industri i hela regionen.

I Göteborg finns Skandinaviens största containerhamn och här hanteras ca 60 procent av landets containerhandel och samtidigt en stor andel av landets industri- och logistikverksamheter. Att värna detta är viktigt för Göteborgs framtid som ett logistiknav vilket i sin tur generar många arbetstillfällen. Översiktsplanen vill bland annat främja godstransporter på fartyg, värna hamnen och dess utvecklingsmöjligheter, samverka regionalt vid lokalisering och planering av logistikcentraler och transportintensiva verksamheter

Bra transporter

En växande stad med ökad förtätning och utveckling av stadens tyngdpunkter kräver stora satsningar på utökad infrastruktur. Planens intentioner är att skapa tätare och mer sammanhållna stadsdelar. Detta medför att platsen för trafik ytmässigt minskar. Den transportform som tar störst plats är resande via bil, biltrafiken i centrala staden ska enligt översiktsplan minska med 25 procent. För att tillgängliggöra staden måste barriärer byggas bort och biltrafik minskas till förmån för kollektivtrafik, cykel och gående. Detta ger i sin tur hälsovinster genom att invånarna får mer vardagsmotion. Minskad biltrafik leder till minskad klimatpåverkan samt hushållar bättre med naturresurser. Båda dessa effekter har positiv inverkan på ekonomisk hållbarhet.

Förslaget till ny översiktsplan verkar för en förtätning och sammanlänkning av staden. Ett utredningsområde för att möjliggöra ett nytt läge för hamnbanan öppnar för möjligheten att ta bort en stor barriär och på så sätt underlätta att bygga sammanstaden. Att ändra hamnbanans läge kommer att vara dyrt så en fördjupad kostnads/nyttoanalys bör göras.

Kommunalekonomiska konsekvenser

Den omfattande omvandling och förtätning som översiktsplanen ger inriktningen för, inom framförallt delar av innerstaden och i mellanstaden förutsätter mycket stora ekonomiska investeringar från Göteborgs stad, andra offentliga organisationer och inte minst från det privata näringslivet i form av till exempel fastighetsbolag som investerar i bostads-, kontors-, hotell- och handelsfastigheter. En stor del av Göteborgs stads investeringar i gator, parker och andra allmänna platser i utbyggnadsområdena finansieras i praktiken genom försäljning av byggklar mark samt genom tecknande av avtal om exploateringsbidrag med andra fastighetsägare som genom nya detaljplaner får ny eller utökad byggrätt. Även för finansiering av något mera övergripande anläggningar, som staden helt eller delvis bekostar, är inkomsterna från exploateringsverksamheten betydelsefulla då de ökar stadens inkomster på central nivå (förutsatt att exploateringsverksamheten ger ett nettoöverskott). Inkomsterna förutsätter i sin tur att bostads- och kreditmarknaderna fungerar väl samt för framförallt vissa områden att efterfrågan på till exempel kontorslokaler är hög.

Kostnaderna för omvandling av till exempel tidigare hamn- och industriområden är dock i många fall så höga att inkomster från exploateringsverksamheten trots höga markvärden inte täcker alla utgifter, i synnerhet inte om något mera övergripande infrastruktur räknas med.

Även om det över tid alltid sker upp- och nedgångar i den ekonomiska konjunkturen som påverkar efterfrågan på bostäder och lokaler och därmed utbygg¬nadstakten, är den långsiktiga stadsutvecklingen i Göteborg helt beroende

av att Göteborg i allt väsentligt fortsätter att uppfattas som en attraktiv, trevlig och dynamisk stad med goda möjligheter till sysselsättning och försörjning, och där också näringslivsklimatet är gott. Det är i detta sammanhang det finns störst förutsättningar för att klara av långsiktiga och mycket viktiga investeringar i bostäder, skolor, torg och handelsplatser som behöver göras i de socioekonomiskt svagare delarna av Göteborg, och att härigenom minska segregationen.

En av de faktorerna som skulle kunna bromsa en sådan utveckling är om ett ökat antal individer och hushåll upplever nästan oöverstigligt stora problem att få tillgång till en vettig bostad, dels på grund av långa kötider till hyresrätter, dels på grund av att låneregler och finansieringsmöjligheter för bostadsrätter och äganderätter förhindrar inträde på denna del av bostadsmarknaden, vilket i sin tur dämpar bostadsbyggandet.

Sammanfattande slutsatser

Om översiktsplanens inriktningar genomförs så som de beskrivs i planförslaget kan de bidra positivt till attraktivitet, bra bostäder, sysselsättning, bra transporter och ekonomisk hållbarhet. Vissa delar av förslaget till ny översiktsplan till exempel nytt läge för hamnbanan bör utredas vidare med kostnads/nyttoanalys.

Den omfattning av stadsutveckling som översiktsplanen visar är helt beroende av att Göteborg fortsatt uppfattas som en attraktiv stad med goda möjligheter till försörjning och ett bra näringslivsklimat. Genom detta finns möjligheter att klara utmaningarna med bland annat segregationen genom investeringar i de socioekonomiskt svaga delarna av Göteborg.

GENOMFÖRANDE AV ÖVERSIKTSPLANEN

Innebörden av genomförande av översiktsplanen

Med genomförande av översiktsplanen menar vi på en övergripande nivå framförallt ett förverkligande och upprätthållande av översiktsplanens utvecklingsstrategi med dess prioriterade inriktningar och under-strategier. Vad krävs för att Göteborg under de kommande årtiondena på allvar ska gå mot att bli en mer sammanhållen stad och att fler människor ska uppleva att de har en närhet och tillgång till stadens resurser? Hur uppnås ett varierat utbud av bostäder i olika delar av staden inklusive i de särskilt utsatta områdena? Vilka faktorer är viktiga för en fortsatt utbyggnad av snabb och pålitlig kollektivtrafik som binder samman staden? Och vad krävs för ett förverkligande och upprätthållande av de strategier som identifierats som viktiga och avgörande för att Göteborg på olika sätt ska bli en mer robust stad?

Frågorna är inte helt enkla att svara på, men hänger i stor utsträckning samman med relativt övergripande förutsättningar avseende till exempel samhälls-och kommunalekonomi, lagar och andra regler, men också med kommunens och andra offentliga organs organisation och processer. Många av dessa förutsättningar styrs och påverkas av politiska beslut på olika nivåer. Men svaren handlar inte bara om dessa förutsättningar, utan också om sådana saker som organisationskulturer och förutsättningar för kunskapsuppbyggnad, ledarskap på såväl politisk nivå som på förvaltningsnivå, samverkan med näringsliv och forskningsinstitut, och till viss del t o m om enskilda tjänstepersoners kunskaper och engagemang inom förvaltningar och konsultföretag.

Vad Göteborg kan påverka

Göteborgs stad råder själv över en hel del av de förutsättningar som krävs för att uppnå en utveckling i linje med de prioriterade strategierna, men är i många avseenden beroende av faktorer som staden inte har någon möjlighet att påverka. Det finns självklart också faktorer som ligger någonstans mittemellan vad staden själv råder över och vad man inte kan påverka, men där det har stor betydelse hur staden agerar. Förutsättningarna för näringslivets och därigenom arbetsmarknadens långsiktiga utveckling är ett exempel på en sådan dimension. Näringslivets utveckling påverkar i sin tur såväl befolkningsutvecklingen som stadens och regionens ekonomi och invånarnas köpkraft och betalningsförmåga för bl a sitt boende. Vad gäller kommunernas och Västragötalandsregionens ekonomier påverkas dock effekterna av skatteutjämningssystemet.

Stadsutveckling i en storstad och i en storstadsregion innefattar mycket komplexa planerings- och genomförandeprocesser med många inblandade parter. Göteborgs stad kan sägas ha rådighet över hur stadens egen organisation är uppbyggd, men kan inte direkt påverka hur andra samverkansparter, t ex statliga och regionala organ, är organiserade och verkar. I större stadsutvecklingsprojekt är de olika organisationernas planerings- och genomförandeprocesser sammanlänkade med en mängd olika beroenden. Trots beroendet av andra parter är Göteborg stads egen organisation och egna interna processer av stor betydelse för hur framgångsrikt arbetet med stadsutvecklingsfrågorna blir. En tydlig organisation och tydliga processer underlättar även samarbetet med andra parter.

Verktyg för att genomföra översiktsplanen

Stadens viktigaste verktyg för genomförandet av översiktsplanen är dels den fysiska planeringen genom fördjupningar av översiktsplanen, planprogram och detaljplaner, dels markägandet och markpolitiken, dels investeringsplaneringen och då inte minst samordningen av olika typer av investeringar kopplade till stadsutvecklingen.

Vad gäller den fysiska planeringen är det väsentligt att det sker en planering på områdesnivå. Mer strukturellt viktiga frågor bör läggas fast i översiktsplanen inkluderande de fördjupningar av denna som görs. I en del fall räcker översiktsplanen som underlag för att starta en detaljplan, men i många fall är ett planprogram på områdesnivå en lämplig planeringsform för att studera, utreda och ha dialoger kring markanvändningen och den lokala infra¬strukturen inom t ex en stadsdel eller en del av en sådan. Det är viktigt att i dessa arbeten fånga upp och beakta alla väsentliga funktioner som kräver utrymme, och se till att dessa tas omhand i efterföljande detaljplanearbeten. Detta gäller inte minst de kommunala behoven i form av förskolor och skolor, idrottsplatser, bibliotek och kulturhus mm, men det gäller även att se till att det finns utrymme för kommersiell service i lämpliga lägen.

Kopplat till den fysiska planeringen på områdesnivå är det även viktigt att det sker en ekonomisk analys och en tidig bedömning av utbyggnads- och exploateringsekonomin för föreslagna åtgärder, och att det tas fram någon form av genomförandeplan inkluderande en planering av hur och av vilka parter olika åtgärder ska finansieras.

Planeringsarbetena måste samordnas med stadens långsiktiga investeringsplanering vad avser framförallt infrastruktur, men även för andra ändamål, till exempel lokaler för skola, kultur och idrott.

I detta sammanhang bör Göteborgs stads åtaganden kopplade till Sverigeförhandlingen nämnas. Inom ramen för Sverigeförhandlingen har Staten, Västra Götalandsregionen och Göteborgs stad träffat avtal om samfinansiering och genomförande av ett antal viktiga kollektivtrafikåtgärder inom Göteborgs innerstad och mellanstad. Genom avtalen åtar sig Göteborgs stad att själv eller genom andra markägare uppföra totalt närmare 46 000 bostäder fram till och med 2035 inom definierade influensområden kring kollektivtrafikobjekten. Detta bostadsåtagande kommer att vara styrande för inom vilka stadsdelar och primärområden en betydande del av detaljplaneringen och bostadsexploatering kommer att ske under denna tidsperiod. Indirekt har bostadsåtagandet också en stor påverkan på stadens investeringar i olika former av kommunal service inom aktuella stadsdelar.

Göteborgs stad har ett betydande markinnehav i Göteborg, även om stadens andelar av den utvecklings- och exploateringsbara marken inom olika delar av staden varierar. Markägandet och markpolitiken är dock som ovan nämnts ett av stadens viktigare verktyg vid genomförandet av översiktsplanen. Inom Göteborgs stad är det fastighetsnämnden som utövar stadens markägarroll (utanför bolagssektorn).

Genom strategiska mark- och fastighetsförvärv kan markreserven utvecklas över tid, för att sedan underlätta genomförandet av olika stadsutvecklings- och exploateringsprojekt. Kommunen behöver långt ifrån äga all mark inom områdena, men erfarenheten visar att genomförandet och möjligheterna att till exempel tillgodose behovet av olika former av kommunal service underlättas av

ett relativt stort kommunalt ägande. Som tidigare nämnts kan exploateringsbar kommunägd mark indirekt också bidra till stadens finansiering av mera övergripande infrastruktur och också till investeringar i lokaler för kommunal service.

Att kommunen kan erbjuda mark för olika former av näringslivsändamål underlättar för företagsetableringar, och markägandet underlättar vid lokaliseringar av så kallade svårplacerade verksamheter, till exempel värmeverk, fångvårdsanstalter och bussdepåer.

Genom markanvisningar kan staden påverka vad som byggs på den kommunägda mark som ska säljas eller upplåtas med tomträtt, men också ställa krav på att den som bygger lever upp till olika former av åtaganden, t ex vad avser ekologisk hållbarhet, social hållbarhet och sociala åtaganden, till exempel att ett visst antal bostäder ska hyras ut till hushåll med särskilda behov. Grunderna för detta följer av Göteborg stads markanvisningspolicy (Anvisning av mark för bostäder och verksamheter – Policy och regler).

Genom markanvisningstävlingar kan marknaden sporras till att ta fram förslag till bebyggelse som till exempel höjer nivån på arkitekturen, visar på nya innovativa lösningar för ett lågt klimatavtryck eller avser lösningar och koncept för att möjliggöra en lägre hyresnivå än vid normal nyproduktion. Det är inte enbart vid renodlade markanvisningstävlingar som marknaden kan stimuleras till att höja nivån på bebyggelsens utformning och gestaltning samt att föreslå innovativa lösningar av olika slag. Detta kan även ske vid normalmodellen för markanvisningar i Göteborg – så kallat jämförelseförfarande.

I Göteborg har i modern tid, markanvisning oftast lämnats före start av detaljplan. Med förebild från både andra svenska kommuner, andra europeiska länder som till exempel Tyskland, och från hur marktilldelning ofta skett i Göteborg, i mer historisk tid, är inriktningen nu att i högre utsträckning lämna markanvisning med färdig detaljplan. Möjligheterna är då större att styra mot kvalitetsfaktorer, till exempel gestaltning. En annan viktig aspekt är att metoden underlättar för mindre aktörer att genomföra bostadsprojekt, vilket stimulerar till mångfald och konkurrens. Det finns dock planerings- och exploateringssituationer där det är en fördel att byggintressenterna är med redan från början i detaljplanearbetet, och det troliga är att Göteborg i framtiden kommer att lämna markanvisningar såväl före som efter detaljplanläggning, beroende på situation.

www.goteborg.se